سەرنووسەر
عثمان محمد فائق

هاوکاری

١٢ لاپەڕە — ٢٥ فلسە

کانونی دووەمی ١٩٧٠ دامەزراوە

● چوارشەممە ١٩ی کانونی دووەمی ١٩٧٧ ژمارە ٣٥١ ●
● الاربعاء ١٩ كانون الثانی ١٩٧٧ العدد ٣٥١ ●

رۆژنامەیەکی هەفتانەی گشتی یە لە دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی دەردەچێ

هەمو هاو وڵاتیەك لەم قوترەدا ئەمڕۆ بەرهەمی شۆڕش و ڕیبازە ڕاستەکەی وەرئەگرن ، وە هەست بە سەرکەوتن و بەختیاری ئەکەن .. وە هەمو کەس و خێزان و کۆمەڵێك کوزەرانی باش و تەندروستی و ڕوشنبیری یان پێ براوە .

سەرۆکی فەرمانده
احمد حسن البکر

لە بریارنیکی شەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشدا :

قەرزدانیکی زۆر و ڕی خۆش کردن بۆ خانو و دروستکردن

ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بریاری داوە ڕادەی هەرە زیادی قەرزی بانقی عەقاری بۆ موچەخۆرانی دەوڵەت و خانە نشینەکانی دەوڵەت بگەیەنێتە پێنج هەزار دینار .

جێبەجێ کردنی بریارەکە دوای بڵاو کردنەوەی لە ڕۆژنامەی ڕەسمیدا بە سێ مانگ ئەبێ .

ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لەبریارەکەیا قەرزدانی عەقاری بۆ عیراقیەکان دیاری کردوە ، دیسان دەسەلانی داوە بە بانقەکە کە قەرز بدات بە هاو وڵاتیە عەرەبەکان بە پێی ئەو مەرجە تایبەتیانەی کە بانق خۆی دایان ئەنێ .

بنەڕەتەکانی قەرز دان بە موچەخۆرو موئەقاعدەکانی دەوڵەت موچەی (اسمی) موچەخۆرو موچەی تەواوی کرێکارو تەواوی موچەی موئەقاعدەکانە بۆ حساب کردنی بڵەی بەرزی قەرزەکەو قازانجەکەی و ماوەی قیستەکانی هەروەها قەرزەکە بە ڕادەی لەسەدا سەدی قیمەتی خانوەکە یان لە سەدا (٦٠)ی قیمەتی ئەرزو خانوەکە ئەبێ .

هەروەها لەو بنەڕەتانەی تر لە بریارەکەدایە ئەوە مەرجەبە کە نابێ خزمەتی موچەخۆری دەوڵەت لە ساڵی کەمتر بێ تا بتوانێ قەرزەکە وەربگرێ لەئەل یەکخستنی موچەی ژن لەگەل مێرداو بە پێچەوانەشەوە ، بە مەبەستی وەرگرتنی بەرزترین ڕادەی قەرزەکەو نیسبەتی لێ برینەکەوە .

لەمەرجەکانی قەرزە کەدا ئەوەش هەیە ، کە نابێ لێ برین لە ٥٠٪ی دەسکەوتی سود وەرگرتن پەڕێ ، ئەمیش لەسەر بنچینەی مووچەی ئەسڵی لەگەل مخصصاتی گرانی کوزەران بۆ فەرمانبەرسەرجەمی موچەکەیش نیسبەت بە کرێکارو تەقاویت کراو ، شان بەشانی لی برینی تایبەتی و سەر بە نەفەقەی شەرعی و مارەیی و قەرزی خەزینە .

هەروا ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش ، بەم بریارەی بڵەی بەرزی قەرز وەرگرتنی بۆ غەیری فەرمانبەرو تەقاویتەکانی سەر بە دەوڵەتی گەیندە چوار هەزار دینار ، بارەی قەرزەکەشی کردوە بە

بڕوانەل : ٦

سەرۆك البكر پێشوازی وەفدی حزبی و ڕەسمی کۆریای کردوە و نامەیەکی سەرۆك کیم ئیل سونگی وەرگرتوە

سەعات دوانزەو نیوی پاش نیوەڕۆی پێڕۆ هاوری أحمد حسن البكر ئەمیندارى نهینی سەرکردایەتی قوتری حیزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەبو سەرۆکی کۆمار لەبارەگای ڕەسمی خۆی لە کۆشکی کۆماری پێشوازیی لە هاوڕێ یاك سونگ چل ئەندامی مەکتەبی سیاسی لیژنەی مەرکەزی حیزبی کاری کۆریا و سەرەك وەزیرانی کۆماری کوریایی دیموکراتی میللی و وەفدەکەی تەکی کردوە .

لەچاوپێکەو تنەکەدا هاوری

بڕوانەل : ٧

سەرۆك فەرمانده نامەیەکی سەرۆکی سودانی وەرگرتوە

پێڕۆ سەعات ١١ی پێش نیوەڕو سەرۆك احمد حسن البكر لە بارەگای ڕەسمی خۆی لە کۆشکی کۆماری پێشوازی لە ئەز رشید طاهر بکر جێگری سەرەك کۆماری سودانی دیموکراتی ، سەرەك وەزیران و وەفدەکەی تەکی کردوە .

لەو چاوپێکەوتنەدا بەرێز سەرۆك نامەیەکی دەس نووسی سەرەك کۆماری سودان جعفر محمد نمیری وەرگرتوە .

هەروەها لە چاوپێکەوتنەکەدا باسی پەیوەندی نێوان هەردو وڵاتی دۆست و هاوڕێ پێشکەوتن و پتەوکردنی کراوە ، هەروەها باسی دۆخی سیاسی ناوچەی عەرەب کراوەو لەو بارەیەوە بیروڕای هەردوولا ئالوگۆر کراوە .

بەرێز فەریقی یەکەم بشیر محمد علی وەزیری بەرگری سودان لەتەك وەفدەکەی بەرێز جێگری سەرەك کۆماری سودانی دیموکراتی میللی دابوە .

لەو چاوپێکەوتنەدا بەرێز عبد الحسین مهدی الجمالی جێگری وەزارەتی دەرەوەو بەرێز بالوێزی سۆدان لەبەغدا ئامادەبون .

ئەوی شایانی باسە بەرێز طاهر پێڕۆ کۆتایی بەو چاوپێکەوتنەی هێنا کە تەنیا ڕۆژێکی خایاندبو .

بەرێز صدام حسین پێشوازی بالوێزی سۆڤێتی کردوە

پێڕۆ بەیانی بەرێز صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش لە بارەگای ڕەسمی ئەنجومەنی نیشتمانی پێشوازی لە بەرێز ئەناتولی بارگۆفسکی بالوێزی یەکێتی سۆڤیات لەبەغدا کردوە .

تەواوبونی گفتوگۆی حزب بەعس و حزبی کاری کۆریا

هاوڕێ العیسمی سیاسەتی حزب لە ڕوی عەرەبی و جیهانیەوە بەرچاو ئەخات

پێڕۆ ئوارە لە بارەگای سەرکردایەتی نەتەوەیی حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب گفتوگۆی حزبی و ڕەسمی بەینی وەفدی حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەبو حکومەتی عیراقی و وەفدی حزبی کاری کاری کۆریای دیموکراتی تەواوبوو .

هاوڕێ شبلی العیسمی یاریدەدەری ئەمینداری گشتی حزب سەرۆکایەتی وەفدی حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەبو حکومەتی عیراقی کردو لە وەفدەکەدا هاوڕێیان قاسم سلام ئەندامی سەرکردایەتی نەتەوەیی و حسن علی ئەندامی سەرکردایەتی قوتری حزبو وەزیری بازرگانی ناوخۆو بەرێزان جێگرەکانی وەزارەتی دەرەوەو بازرگانی دەرەوەو چەند کاربەدەستێکی تر بەشدار بوون .

وەفدی حزبی کارو حکومەتی کۆریاش بەسەرۆکایەتی هاوڕێ یاك سونگ چل ئەندامی مەکتەبی سیاسی کومیتەی ناوەندی حزبو سەرۆك وەزیران و وەزیری ئەندامیەتی هاوڕێ « کی ئونگ تا » ئەندامی کومیتەی ناوەندی حزبو

بڕوانەل : ٦

جیگری سەرۆك کۆمار بە سەرۆکایەتی وەفدێکی ڕەسمی گەشتێکی پاکستان لە سەرەتای گەشتەکە یا بەچەند ڕۆژێکی ئاسیادا ١٠

دوێنێ لە ئیسلام ئاباد گفتوگۆیەکی ڕەسمی لە نیوان وەفدی عیراق بەسەرۆکایەتی بەرێز طه محی الدین معروف جێگری سەرەك کۆمار و وەفدی پاکستان بەسەرۆکایەتی بەرێز ذو الفقار علی بوتو سەرەك وەزیران دا دەستی پێ کردوە .

لەو گفتوگۆیەدا لە لایەن عیراقەوە دکتۆر سعدون حمادی وەزیری دەرەوەو بەرێز حکمت ابراهیم وەزیری ئازرانی دەرەوەو دکتۆر فخری قدوری بارێزگاری بانکی مەرکەزی و بەرێز عبدالملك الیاسین جێگری وەزارەتی دەرەوە بەشداریان کردوە ، وە لەلایەن پاکستانەوە بەرێزان میرا فاضل خان وەزیری ئازرگانی و عزیز احمد وەزیری دەوڵەت بۆ بەرگری و کاروباری دەرەوەو ئاغا شاهی سکرتیری دەوڵەت بۆ کاروباری دەرەوەو استاب احمد خان سکرتیری وەزارەتی کاروباری ئابوری بەشداریان کردوە ..

لە کۆبونەوەکەدا سەبارەت دۆخی سیاسی وڵاتان بیرورا ئالوگۆر کراوە ، هەروەها لەبارەی پەیوەندی دوو قولی هەردووڵاتەوە لە ئەنجامدا چەند لیژنەیەك پێك هات ، دوێنێ نیوەڕۆ کۆبونەتەوە بۆ تەواو کردنی ئەو کاروبارانەی لە گفتوگوی هەردوو وەفدەکە هاتونەتە کایەوە .

بەرێز طه محی الدین معروف جێگری سەرەك کۆمار دوێنی نیوەڕۆ لە ئیسلام ئاباد چۆتە بالوێزخانەی عیراق لەو سەردانەدا کە نزیکەی دووسەعاتی خایاندوە بەرێز جێگری سەرەك کۆمار چاوی بەبەرێز احمد گەیلانی بالوێزی عیراق و ئەندامانی بالوێزخانەکە کەوتوە .

بەرێز طه محی الدین معروف جێگری سەرەك کۆمار پێڕۆ ئیوارە لە شاری ئیسلام ئاباد لەگەل سەرەك فضل ئالهی جودری سەرەك کۆماری پاکستان کۆبۆتەوە .

ئاژانسی دەنگو باسی عیراق ڕای گەیاند کە بەرێز معروف لە کۆبوونەوەکەدا سلاوی بەرێز سەرۆك احمد حسن البکری گەیاندوە بە سەرۆك جودری و لەگەل هیوا خواستنیابە بەختیاری گەلی پاکستان .

بەرێز معروف بایەخی سەر لێدانی نیوان هەر دوو وڵاتی سەلماندوەو دەستی بۆ هەڵوێستەکانی گەل و حکومەتی پاکستان کێشاوە بەرامبەر کاروباری چارەنووسی گەلی عەرەب ، لە پێشیانەوە مەسەلەی فەلەستین .

سەرۆك جودری داوای کردوە کە سلاوی بگەیەنرێ بە سەرۆکی بەرێز احمد حسن البکر لەگەل هیواو خواستنیا بە بەختیاری و سەرکەوتنی عیراق : سەرۆك و گەل و حکومەتەکەی .

لە دوایدا بەرێز جێگری سەرۆك کۆمار بەناوی سەرۆکی بەرێزەوە دیاریەکی پێشکەش بە سەرۆك فضل ئالهی جودری کرد .

لەوەپێش بەرێز طه محی الدین معروف جێگری سەرۆك کۆمار لەگەل بەرێز ذو الفقار علی بۆتۆی سەرۆك وەزیرانی پاکستاندا کۆبۆتەوەو لە کۆبوونەوەکەدا باسی پەیوەندی دوو قولی و ڕێگای پەرەپێدانی کراوە .

هەر پێرش بەرێز طه محی الدین معروف لەشوێنی تایبەتی خۆی لە کۆشکی میوانداری چاوی کەوتوە بە بەرێز ذوالفقار علی بۆتۆی سەرۆك وەزیرانی پاکستان و لەم چاوپێکەوتنەدا سەبارەت بە ڕێگاکانی پەرەپێدانی پەیوەندیە دوو قۆلیەکانی و باری ناوچەی عەرەب کرا بە تایبەتی ئەوەی پەیوەندی بە مەسەلەی فەلەستینەوە هەیە لە چاوپێکەوتنەکەدا ئەندامانی وەفدی عیراق کە لە گەل جێگری سەرۆك کۆماردایە ئامادە بوون .

دوێنی ئێوارەش بەرێز فضل ئالهی جودری سەرۆکی پاکستان خوانێکی نان خواردنی ئێوارەی لەسەر شەرەفی بەرێز طه محی الدین معروف جێگری سەرۆك کۆمارو وەفدەکەی یاوەری ساز کرد .

سەرۆك جۆدری لەسەرەتای ئاهەنگەکەدا وتەیەکی بەخێرهاتنی دا تیایدا بە خێرهاتنی جێگری سەرۆك کۆمارو وەفدەکەی کردووتی : ئەم سەردانە بێگومان ئەبێتە هوی

بڕوانەل : ٦

بەرێز صدام حسین پێشوازی جیگری سەرکۆماری سودانی کردوە .

پێڕۆ نیوەڕۆ بەرێز صدام حسین لە بارەگا ڕەسمیکەی لە ئەنجومەنی نیشتمانی پێشوازی بەرێز رشید طاهر بکر جیگری سەرەك کۆمارو سەرەك وەزیرانی کۆماری سودانی دیموکراتی کردوە ، کە دوێنی کۆتایی بە سەردانەکەی هێناوە .

لەو چاوپێکەوتنەدا باسی بەیوندی دووقولی هەردوو وڵات و دۆخی ناوچەی عەرەب کراوە .

لە چاوپێکەوتنەکەدا بەرێز عبدالحسین الجمالی جێگری وەزارەتی دەرەوەو بەرێز بالوێزی سودان لە بەغدا ئامادەبون ..

بەڵێنی ئەمەریکایی بۆ کارکردن لەسەر « سازدان » لە ناوچەکەدا

ڕۆژنامەی « الاهرام »ی قاهیرە لە ژمارەی دوێنێیدا نوسیویە کە انور سادات سەرکۆماری میسرو مەلیك حسەین پاشای ئەردەنو حافظ اسد سەرۆکی ڕژیمی سوریاو یاسر عرفات سەرۆکی لیژنەی تەنفیزی ڕێکخراوی ڕزگارکەری فەلەستین لە مانگی ئایندەدا لە دمشق کۆ دەبنەوە بۆ باسی هەڵوێستی تایبەتی سات وسەودا لە ناوچەی عەرەبیدا .

الاهرام لە زمان چەند سەرچاوەیەکەوە کە بە ئاگاداری ئاو بردون نوسیویە ڕۆژێك پێش ئەوکۆبونەوە چوارقولیە وەزیرانی دەرەوەی میسرو سوریاو ئەردەنو نوێنەرێکی ڕێکخراوی ڕزگارکەری فەلەستین کۆ دەبنەوە بۆ ئامادەکردنی کۆبونەوەکەو دانانی بەرنامەی کارتکی هاوبەش .

لەلایەکی ترەوە پەیامنێری ئاژانسی دەنگوباسی عیراق لە واشنتۆن کوتویە سیروس فانس وەزیری دەرەوەی دیاری کراوی ئەمریکا پێڕۆ کارتکی دیبلوماسی ئاشایی کردوەو لە بارەکای وەزارەتی دەرەوەی ئەمریکادا چاوی بە بالیۆزانی سعودیەو میسرو کویتو ڕژیمی سوریاو لوبنان لە واشنتۆن کەوتوە .

پەیامنێرەکە کوتویە لەو چاوپێکەوتنەدا دۆخی ناوچەی عەرەبی و ئەو سات و سەودایانە باس کراون کە لە نێوان هێندێك ڕژیمی عەرەبی و زایۆنی دوژمندا لەگۆڕێ دان .

هەروەها کوتویە ئەم گۆبونەوەیە هینری کیسنجیر وەزیری دەرەوەی ئێستای ئەمریکا ڕێکی خستوە .

پێری حکومەتی میسرو بەڵێنی لە ئەمەریکاوە پێ گەیشتوە لەسەر کارکردن بۆ دۆزینەوەی بە ڕاستی ڕێگای « سازدان » لە ناوچەکەداو لە نێوان چەند ڕژیمێکی عەرەبو دوژمنی زایونیستدا .

ئاژانسی دەنگوباسی سعودیە ڕای گەیاند ، ئەم

بڕوانەل : ٧

سەروتار :

ئایا فەرمانڕەوایەك کە دوژمنی ئاوانی گەلەکەی بێت لەسەرتەختی دەمێنێ .

ڕژێمی وەرتەراوی سوریا هەر بەرەوپێش ئەڕۆا لە بەجێهێنانی ئەخشەکانی ئیمپریالیزمو زایۆنیزمدا و بۆتە کەول سووری پێش ئەشکر بۆ کۆنفرانسی سازدان کە بریارە لە جنیف بەبەسترێ ، بەمەش هەر دوو دەستی ئەخاتە ڕووو بەتەواوی خۆی وەکو بەکرێ گیراوەکی هەوسار لە ملو ئامرازێکی کە ڕولای دەستی ئیمپریالیزم بو لەدانی ئامانجە ستراتیژیەکانی جولانەوەی ڕزگاریخوازی عەرەب ئاشکرا ئەکات .

هەر لە هەڵوێستەکانی ئەم ڕژێمە بەکرێ گیراوە دژی وڵاتەکەمان وەدسکەوتە سیاسی و ئابوریەکانی بە تایبەتی بریاری مەزنی خۆمالی کردنی نەوتەوە بکرە تا لێدانی جولانەوەی میللی لە ناوەوەی سوریاو بەکارهێنانی وەستایانەی شێوەی دەجالیەتی سیاسی و فیل و درۆ لە بواری عەرەبی و نیو دەوڵەتاندا وهەڵوێستی لە مەسەلەی لوبنان کە کاکڵەکەی خۆی هەڵقورتاندنی تاوانبارانە و پاڵپشتی کردنی کردنی هێزە گۆشەگیرە بەکرێ گیراوەکانە بۆ لێدانی شورشی فەلەستین وجولانەوەی نیشتمانیی لوبنان و ئەلقەکانی تری ئەو زنجیرە پیلانەی کە ئیستا لە لوبنان بەجێ ئەهێنری بو تاساندنی هەر دەنگێك کە لە ڕووی سازکردنی خۆ بەدەستەوە دەرانەو ئەخشە ئیمپریالیستیەکاندا بوەستێ ، هەمو ئەمانە بەنگەی لە ڕۆژ ڕووناکتری خلیسکانی خیرای ئەم ڕژێمەن بەرەو کەندەڵانی خیانەت .

کاتێکیش کە ڕووسەختی حافظ اسدی سەرۆکی ئەم ڕژێمە ئوەڕایە گەیشتە ئەوەی بە ئاشکرا بە گۆڤاری (تایم)ی ئەمەریکی ڕابگەیەنێ کەوا ئامادەیە (قەبالەی ئاشتی) لەگەل ئیسرائیلدا ئیمزا بکات ، ئەوا بە باشی دەرکەوت کە بەکرێ گیراوی ئەم وەکو هی خەنکی ترئیە ، بەڵکو ئەم مەیدانەدا بەکرێ گیراوە کۆنەکانی تری بەزاندوە کە هەرئیز ئرکشیان ئەکردوە ئاوەها بە ئاشکرا ئامادەیی بۆ بە ڕەسمی ناسینی داگیرکەری زایونی ڕەنەزیەرست نیشان بدەن .

لە گفتوگۆکەی لەگەل گۆڤاری (تایم)دا ئەسەدی بەکرێ گیراو ئەوەش دەردەخات کە دەیەوێ بەشێکی (جولان) بێ جەك بکات وقایلیشە بە مۆلدانی هێزێکی نەنەوەیەکگرتوەکان لەسەر سنووری (جۆلان) .

ئەم ڕەفتارە خیانەتکارانەیە ئاکامی بێ یەکو دووی هەر فەمانڕەوایەکە کە لە جیانی تێکۆشانی مەشروع دژی

ـ هاوکاری ـ

بڕوانەل : ٧

نارەزایی دەربرین لەسەر تاوانەکەی فرۆکە خانەی بەغدا ..

ڕێکخراوی فرۆکەوانی مەدەنی دەوڵەتان بێزاری خۆیان بەرامبەر بەو تاوانە دەربڕیوە کە ڕژێمی لادەری دیمەشق نارنجوکی وێرانکاریان لە فرۆکەخانەی دەوڵەتان لە بەغدا تەقاندەوەو بو بە هۆی کوشتنی و بریندار کردنی چەند هاو وڵاتیەکی بێ گوناه .

دکتور احمد قطیط سەرۆکی ڕێکخراوەکە

بڕوانەل : ٧

Institut kurde de Paris

راپۆرتی سیاسی

وتوویژ لەگەڵ زایۆنیزمی دوژمن‌دا بە ئەمری کێ ؟

● نووسەری سیاسی (هاوکاری) نوسیوێتی‌و ئەڵێ :

لەم رۆژانەدا قسەو باسی ، بەڕەسەندنی جموجولی دیپلوماسی رژێمەکانی سەر بەسازاندنی چارەسەری سەرشۆڕانە زۆربوە ، ئەم جموجولەش پەیوەندی هەیە بە بارو دۆخی ئێو دەولەتان‌و نزیك بوونەوەی بەستنی کۆنگرەی وەوزیری جنێف کە مانگی مارتی بۆ دەس‌نیشان کراوە .

جۆری ئەو جموجونە هەرچۆنی بێت‌و بەری بۆ کوبوە بێت، هەر سەر بە ئەخشە ئشتی‌یەکەیەو بێی بەندیەتی سەیر ئەکەیت لە قۆناغی نێوان شکانی حوزەیرانی ١٩٦٧و شەڕی تشرینی١٩٧٣و ئەنجامە دیاری کراوەکانی تا کوشتن‌و بڕینەکەی لوبنان‌و جولانەوەی بەرتری و هێزە نیشتمانیەکانی لوبنان بە دەستی چەتەکانی رژێمی سوریا و راسترەوە تایفە گەرو دوورەو پەرێزەکان، ئەم قۆناغە پڕە لە تازارو حوینڕشتن و بەشیمکە لەو بیلانەی ئیمپریالزم کە حکومەتی واشنتەن‌و کاربەدەستانی رابەری ئەکات، بە گشت شێوە کەیش مۆنۆپۆلەکانی چیهانی‌ی سەر بەنیروەکانی زایۆنیزم پشگیری ئەکات ... هەندێ لە هێزە جیهانیەکان‌و رژێمە دەسەوسانەکانی حوزیران‌و سەرەڕای هەندێ سەرکردایەتی فەلەستینی ، سەیری کۆنگرەی جنێف وائەکەن ، کە ئوایە : جۆرێکە لە جۆرەکانی جموجونی ئەو سیاسەتەی کە ئەم قۆناغەی مل ملانێی لەگەڵ زایۆنیزم پێویستیتی .. ئەم لایەنانە ـ لە سەرویانەوە رژێمی هەلگەڕاوەی سوریا ـ لەو باوەڕەدان کە ئامادە بوون لەو کۆنگرەیە مایەی (دەسکەوتێکی سیاسی) یەو ئەچێتە سەر (دەسکەوتە سوبایی)یەکانی ترەوە !! کە لە تشرینی ١٩٧٣دا وەدەس هێنراوە .. ئەم لایەنانە هۆیەکانی راگەیاندنی خۆیان بۆ چەواشەکردنی کۆمەڵانی خەڵك بەوپەڕی ساختە چێتی‌یەوە خستۆتە کار .. روداوەکان وا رانەگەیەنن کە :

هەر جۆرە وتوویژێك لەگەڵ زایۆنیزمی دوژمنا بکرێت ئەبێتە دەسکەوت بۆ دوژمن خۆی نەك بۆ ئەو رژێمانە .. بۆ ئەمەیش زایۆنیستەکان ، هەر لە رۆژی داگیرکردنی فەلەستینەوە ، کۆششیان بەردەوام بوە بۆ سازاندنی دەمەتەقێ لەگەڵ دەولەتە عەرەبیەکان‌و بەگشت شێوەیەك ، تاکو بتوانن بریار لەسەر ئەمری واقیع داگیرکردنی زایۆنی‌و بوونیان لەسەر خاکی فەلەستینا بە شێکی (شەرعی) بدەنە قەلەم !!. ئیمپریالیزمی جیهانییش بەرابەری واشنتەن ،پشتگیری‌ی ئەم ئارەزوەی زایۆنیستەکانی کردوە،چ بە رێگای فشاری سیاسی‌و دارایی و چ بە شێوازی لە خشتە بردن‌و هێز بەکار هێنان .. تا ئە لێرەوە چەشنی (دەسکەوتی سیاسی)یانەی زایۆنیزمی دوژمنمان بۆ دەرئەکەوێ لە بواری ئەو بڕۆژانەی کە بۆ وتوویژو دەمەتەقێ راستەو ناراستەو خۆدا هەلئەخرێت .

ئەوەی بە تەواوی ئاشکرایە ئەوەیە کە : **زایۆنیزمی دوژمن بە هیچ کلۆجێ نایەوێ لەو خاکانەی کە لە حوزەیرانی ١٩٦٧و تشرینی ١٩٧٣دا داگیری کردوون بکشێتەوە ، سەرەڕای فشاری ئێو دەولەتان‌و بریاری ئەنجوومەنی ئاسایش‌و ئەتەوەیەکگرتوەکان .. رژێمەکانی سەر بە سازاندن ئەم راستی‌یە زۆرباش ئەزانن .. چونکە کاتێ کە دوژمن ئەختێ مرونەتی سیاسیانەی بەرامبەر ی ئوویزی کردنەکانی ئەمەریکا دەرئەخا ، لە راستیدا ، یەوێ بەنگە ئامەی دان‌پیانانێکی رەسمی‌یانەی هەندێ لەو رژێمانە وەدەس بخات، بە وجودی شەرعیانەی قەوارەی زایۆنیزم لە سەر خاکی فەلەستین‌و بەستنی پەیمانی (ئاشتیانە)ی لەگەڵ ئەو رژێمانە ، بەرامبەر بەو دەس بەسەراگیشانەی کە دوژمن ئەیکات ئە هەندێ لەو پارچە خاکانەی کە داگیری‌کردون ، تاکو نیمچە دەولەتێکی لاواز‌و لەچەپڕی لەسەر دامەزرێنێ‌و ئەمیش بکات بە بەشێ لە ردورەوەی ئەمەریکایی‌و بە یەکێ لەو ناوچانەی کە سەر بەکیانی رەئەز پەرستانەی زایۆنیزمی سەر خاکی فەلەستین .**

ئەرێ ئەبێ (دەسکەوت)ێکی سیاسیانە لە ئارادا هەبێ ، وەکو ئەوەی ئەو رژێمە چۆك دادەرانە باسی لێ ئەکەن ؟! ئەو کاتە کۆمەڵانی خەڵکی عەرەب دەسکەوتی راستەقینەیان هەبوو ، کە رای ئێکڕای جیهانی‌ی لەگەڵ مافی رەوای ئەلی فەلەستین‌و خاك‌و نیشتمانەکەی بوو ، ئەویش بە دەرچوونی بریاری ئەنجومەنی گشتی‌ی نەتەوەیەکگرتوەکان بە ئاوانبار کردنی زایۆنیزم‌و دەس نیشانکردنی وەکو جۆرێ لە جۆرەکانی رەگەزپەرستی .. ئەو کاتە دەسکەوتی دیار هەبوو ، کاتێ کە شەڕی تشرین بەرپابوو جەنگاوەران بە پیری رزگارکردنی سەرانسەری خاکی داگیرکراوەوە ئەچوون ، بێ گوێدانە ئەو پلانەی کە بۆ ئەو جەنگە و بۆ (جولانەنی) بارو دۆخی ناوچەکە نەك رزگارکردنی خاك ، سازئنرابوو .

بەلام ئەو رژێمە گەندەلانە ئەیانەوێ ئەو دەسکەوتانە بکەن بە مایەی چەندرۆچونێکی سیاسی‌و سوپایی‌و ئاشەکشەیی‌و سەرشۆڕی ، چونکە هەبەستیان بەندە بە هەلخستنی چەند بارودۆخێکی وا ، تا مەیدان بۆ ئیمپریالیزم ـ لەناوچەکە ـ تەختو فراوان بکەن ، لەبەر خاتری بەردەوام بوونی ئەو رژێمانە بۆ ماوەیەکی درێژ تر .. کە چی ئەو لایەن‌و رژێمانە ئەوەیان هەلبواردوە

بڕوانە : ل ٨

ئایا کورەکەی ئەندیرا غاندی دەبێتە فەرمانڕەوای هیندستان؟

لاویکی ٢٠ ساڵە لەپشت بەهێزترین ژنی جیهانەوە وەستاوە

بەڕاستی بەهێزترین ژنی جیهانە ؟

پرسیارێکە کە ئەم‌رۆژانە‌رۆژنامەکانی رۆژئاوا لەبارەی سیاسەتی ئیندیرا گاندی سەرۆك وەزیرانی هیندەوەدەیهێننە گۆڕێ . ئاخر ئەو ژنێك نیە کە لە نیمچەقارەی هیندەدا حوکمڕانی‌ی بەسەر (٦٠٠) میلیۆن کەسەوە دەکا ،و سیاسەتەکەشی جێگای بایەخ‌پێدانی رۆژنامەکانی جیهان‌و چاوەدێری‌کەرانیانە ؟

کاتێك لەسەر سەکۆی سەرۆکایەتی کۆنگرەی حیزبی فەرمانڕەوای کۆنگرە دادەنیشێت‌و چەپڵەی بۆ ئەوئەندامانە لێ‌دەدا کەو تاریان لە کۆنگرەدا دەخوێندەوە ، رۆژنامەی « سەندی تەلگراف »ی بەریتانیا لەبارەی ئەوەوە نوسی « وەك گەنجێکی قوتابخانە دەهاتە بەر چاوو لەوپەڕی ژنیەتی‌و ناسکی‌دا خۆی دەنواند‌و ئەنانەت هێندێك‌جار بە کزیش دیاری دەدا هەرچەند ئەمڕۆ بەهێزترین ژنی‌جیهانە ، چونکە ئەبەرسی حەوت یەکی هەمو رۆئەکانی ئادەمیزادە !! » .

باشە . چی‌ژنی سیاسەتی ئەمڕۆ سیتی ئیندیرا گاندی هەلسەنگێنین ئەو ئەوەمەسەلە پێویستمان بەوە هەیە کە دەسال بەرەودوا بکەرێتەوە بۆ ئەوکاتە کە خاتو گاندی لە ٤٩ ساڵەی ئەمەنی‌دا بو ، بێ‌گومان ئەودەم لە جەرگەی هێزی سیاسی خۆی‌دا بو ، ئایا ئەمڕۆ سەرۆك‌وەزیرانی هیندستان لە ئەمەنی پەنجاونۆ ساڵی‌دا بیر لەوە دەکاتەوە کە تا سەر ئەرمانڕەوای هیند ئابێ !! ئایا هەرئەمەش بۆتە هۆی ئەوە کە ئێستا دەیەوێ بەختیاری دەستکەوتە ئابوریەکانی بەهێز بکا بە کەلك‌وەرگرتن لەویاسای (طوارئ)ە کە هەژدە مانگە سەپێنراوە ؟

ئەوە راستە کە یاسای (طوارئ) ئیندیرا گاندی کردۆتە بەهێزترین شەخسیەتی سیاسی هیندستان ، بەلام ئەودۆخە سیاسیە ئەستێرەیەکی تازەو چاوەڕوانکراوی لە دژی چین‌دا شکا پشتی « جەواهێر لال نەهرۆ »ی باوکی گرت کە لەوکاتەدا (معارضە)ی هیند داوای خوتنی ئەهرۆی دەکرد .

سانگای چۆن بیر ئەکاتەوە ؟

پاش هەموی ئەوشتانەی باسمان کرد وەختی ئەوە ئەهاتوە سانگای بناسین ؟ ئەو دوهەم کوڕی خاتو ئیندیرا گاندیەو ساڵی ١٩٤٦ لەمانگی کانونی یەکەم‌دا لەدایك بوە . باوکی « فیروز گاندی » رۆژنامەنوسێکی بەناوبانگ‌و ئەندامی پارلەمانی هیند بو .

چاوەدێری‌کەران لەوباوەڕەدان کە سانگای لە مەیدانی پیشەسازی‌و کاروباردا بیروباوەڕی سەرمایەداری هەیە .

چاوەدێری‌کەران زۆر سەرنجی پێشوازی موسکۆ لە سانگا یان دا ، ئەو کاتەی لەگەڵ دایکی لە سەرەتای ئەمساڵدا چو بۆ یەکیەتی سۆڤیەت .. و کاربەدەستانی سۆڤیەت بەگەرمی پێشوازی‌یان لێ‌کرد هەرچەند لەپێش ئەو سەردانەدا حیزبی کۆمونیستی هیندی بە فەساد ئاوانبار کردبو .

چاوەدێری‌کەران پێیان وایە هەلوێستی سانگای بەرامبەر ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا لە هەلوێستی دایکی کەمتر دوژمنانەیە .

لاوان حکومەتی هیند ئەکەن

هەژدە مانگە ئەستێرەی سانگای هیندوستان لە سەرکردایەتی بالی لاوانی حیزبی حاکمی کۆنگرەدا دەگەشێتەوە کە ئەوبالەی حیزب ئێستا زوربەی نەخشە سیاسیەکان دادەنێ‌و ئەندامەکانی داوا دەکەن کە ژمارەیان بگاتە « چوار میلیۆن‌و چوارسەدهەزار کەس » کە تەمەنیان لە خوار سی‌وپێنجەوە بێ .

یەکێك لە نوسەرە سیاسیەکان لە نیودەلهی لەبارەی ئەقلی ئەو لاوانەوە گوتویە « هێندێکیان بەراستی خاوەن‌ئەقل‌و تێگەیشتون بەلام هێندێکیان دەیانەوێ رۆژێکی پرشنگداری تازە بەپەرستن ـ مەبەستی سانگایە ـ » .

سەیر ئەوەیە تێکۆشانی ئەولاوانە لەناو حیزبی‌کۆنگرەدا بە سەرۆکایەتی سانگای خەریکە گەورەئەندامەکان دەترسێنێ چونکە ترسی خۆیان لەو کەندوکۆسپانە دەربڕیوە کە ئەملاوانە بۆیان دروست دەکەن . بەلام سانگای باوەڕی تەواوی بە هێزی رێکخراوەکەی هەیە هەروەك جارێکیان خۆی گوتی :

... « زۆر هاسانە هەموکەس لە هەرشوێنێکی هێند بێ تێبگا کە رێکخراوەکەی ئیمە تێکۆشانی لە هی حیزبی کۆنگرە زیاترە ... » .

بەراستی ئایا لە هەڵبژاردنی داهاتوی هیندا کە ساڵی ١٩٧٨ دەکرێ لاوان لەناو حیزبی کۆنگرەدا دەسەلات دەگرنە دەست ؟

ئایا لە داهاتودا سانگای دەتوانێ جێگای دایکی بگرێتەوە بۆئەوەی حکومەت بەسەر حەوت‌یەکی ئەوەی ئادەمیزددا بکا پاش‌ئەوەی کە هیندوستان بەقسەی رۆژنامەکانی رۆژئاوا حکومەتی بەهێزترین ژنی جیهانی بەخۆیەوە دیت ؟

هەر رۆژگارە وەلامی ئەوە ئەداتەوە .

دەرخستوە کە ئەلەهەر لە بەحیزبی کۆنگرەی هینده ، هەمو هیندا ناوی دەکردوە بەلام ئەوەندە بەس نیە بۆئەوەی بەلکە رۆژنامە جیهانیەکانیش هەرکاتێك لە سەئەریکی پر کردوە .

ئەو ئەستێرەیە « سانگای » دوهەم‌کوڕی سەرۆك‌وەزیرانی هیندە .

هەرچەند « سانگای » هیچ بلەوپایەیەکی لە حکومەتی هیندا نیە . بەلام قسەکانی بەتاقی‌تەنیا لە قسەی نیو دەستەلەتیکڕای ئەندامانی حکومەتی هیند گرنگترن . هەروەك رۆژنامەی « سەندای تەلگراف »ی بەریتانیا نوسیویە هەرچەند سانگای ئەندامی رێکخراوی لاوانی سەر ئەندامانی حکومەتی هیندە .

میژوو دوپات ئەبێتەوە

لە تەنگانەترین وەختدا کە رایکی پێویستی بە کەسێك هەبو پشتی بگرێ سانگای کوڕی لەپشتیەوە راوەستا ، هەروەك ئیندیرا گاندی ساڵی ١٩٦٢ لەپاش شکانی هیندوستان لە شەڕی سنور لە خواروی ئەفەریقاو رۆدیسیادا . رۆژنامەکە باسی ئەو یارمەتی‌یانەی کردوە کە پێشکەش بەو رژێمە رەگەزپەرستانە کراوەو ساخی کردۆتەوە کە ئەو یارمەتی‌یانە بەشێکن لەو نەخشەگشتی‌یەی کە بەمەبەستی کپ‌کردنی خەباتی رزگاریخوازی نیشتمانی لەم ناوچەیەدا رەنگی رژاوە لەتەل پشتگرتنی ئەم رژێمە رەنەژپەرستانە بۆ ئەوەی دەسەلات‌و نفوزیان لە قارەی ئەفەریقادا بمێنێ .

رای گشتی جیهان هەوالی پشتگرتنی‌رژێمە رەگەزپەرستەکانی لە لایەن ئیمپریالیزمەوە بەشێتیکی ئکت‌وپڕو سەیرو چاوەڕوان نەکراوی ئەهاتۆتە بەر چاو .. بەلام ئەوەی گرنگە لەم بارەیەوە ، پەرەسەندنی تارەزایی دەربڕین‌و تاوانبار کردنی ئەو یارمەتی‌یەیە کە ئیمپریالیزمی ئەمەریکا بە تایبەتی پێشەکەشی رژێمە رەگەزپەرستەکانی ئەکات . ئەمەش مایە پوچ بوونی پراکتیك‌و جموجۆلی‌یەکانی ئیمپریالیزم ئەگەیەنێ لە بواری جیهانی‌دا لەگەڵ ریسوابونی یاری‌یەکەی‌و پووچی لاف‌و گەزافەکانی . لە هەموو گۆشەیەکی جیهاندا ئیمپریالیزمی جیهان دەری ئەخات کە بەتەواوەتی دوژمنی

وەفدێکی بازرگانی ژاپۆن گەشتێك لەناوچەی عەرەبی ئەکات

لە دوەم رۆژی مانگی‌ئایندەدا وەفدێکی بازرگانی ژاپۆنی گەشتێك بە ناوچەی‌عەرەبیدا دەکات کە دوو هەفتە ئەخایەنی وتێیدا سەر لە شەش‌دەولەتی عەرەبی خاوەن نەوت دەدات .

لەم سەردانەدا ، وەفدەکەباسی ئەو رێ‌و شوێنانە ئەکات کە ئەبێتە مایەی ناردنی‌رێکوپێکی نەوت بو ژاپۆن .

ئەوەی شایانی ، باسە ،(٧٣٪)ی پیویستی ژاپۆن لە نەوت لە ولاتە عەرەبیەکانەوەدەنیمیرێ .

رۆژنامەی کی تورکیا ستایشی بڕۆژەی ئاوبەشی ئەوتی کردوە

رۆژنامەی (وطن) کە لە تورکیا دەردەچێ ستایشی بڕۆژەی بۆری ئەوتی عیراق‌وتورکیاو پیوەندیەکانی نێوان هەردو ولاتی کردوە .

رۆژنامەکە نوسیویە عیراق‌پاش خەباتێکی دژوار دژی کۆمپانیا مۆنۆپۆلەکان ئەوتی‌خۆی میللی کردوەو ئەو ئاواتەی وەدی هێناوە کە گەلی‌عەرەب لە ماوەی (٥٠) ساڵ خەبات دژی مونوپولەبێگانەکان‌دا خەونی پێوە ئەبینی . پاشان دەڵی‌میللی‌کردنی سامانە ئەوتیەکانی عیراق نمونەیەکی باشە بۆ گەلانی تر کە ئەو رێ‌وشوێنە بگرن .

لەکۆتاییدا ساڵاوی لەپێوەندی دۆستایەتی نێوان عیراق‌و تورکیا کردوە .

کاروباری جیهانی

کۆنگرەی گەشەکردنی پیشەسازی

– جزا صالح –

لەم دواییەدا کۆنگرەی گەشەکردنی پیشەسازی لە ولاتانی تازە پێگەیشتوو لە پایتەختی هیندستاندا گیرا ، ئەم کۆنگرەیە لە لایەن رێکخراوی نەتەوە یەکگرتوەکانەوە بە هاوکاری حکومەتی هیندستان رێکخرا ، کۆنگرەکە باسی چۆنیەتی تواستنەوەی تەکنەلۆجیی کردوە لە نێوان ولاتانی تازە پێگەیشتودا .

ولاتی ئیمەش بەوەفدێکی رەسمی بەسەرۆکایەتی بەرێز وەزیری پیشەسازی‌و مەعدەن لە کۆنگرەکەدا بەشدار بوو .

هەرچەندە ئەم کۆنگرەیە لە چوارچێوەی ئەو تەقەللایەدا ئەگیرێ کە لە مەیدانی هاوکاری کردنی نێوان ولاتانی تازە پێگەیشتودا ئەدرێ ، بە تایبەتی لە بواری هاوکاری پیشەسازی‌دا ، بۆیە کۆنگرەکە دەرفەتێکی گونجاوو لەبارە بۆ ئالو گۆڕکردنی ئەو شارەزاییانەی لە سەرچاوەی پراکتیك‌و تاقی کردنەوە ئەلانی جیهان بەشتی‌و ئەلانی ئەفەریقا بە تایبەتی بەردەوامی لە سەر ئارەزایی دەربڕین‌و ریسوا کردنی ئەو دەورە چەپەڵەی ئەمەریکاو ولاتانی رۆژئاوا ئەیگێڕن بۆ پشتگیری کردنی رژێمە رەگەزپەرستەکان . رۆژنامە پێشکەوتنخوازەکانیش توڕەیی‌و ئارەزایی دەربڕینی ڕای‌گشتی ئەفەریقا دەرئەبڕن دژی ئەم ڕۆڵە . رۆژنامەی (ویست ئەفریکان بابلوت) کە لە نایجیریا دەرئەچێ بەتوندی ئارەزایی دژی ئەو رۆڵە کلۆلە دەربڕیوە کە ئەمەریکاو ولاتانی رۆژئاوا ئەیگێڕن لە پشتگرتنی رژێمە رەگەزپەرستەکان لە خواری ئەفەریقادا . رۆژنامەکە وتویەتی :ـ بە بێ گوێدانە داواکاری‌یەکانی رای‌گشتی جیهان سەبارەت بە وەستاندنی هاوکاری کردن ئەگەڵ رژێمە رەگەزپەرستەکاندا مۆنۆپۆلی‌یە کانی دەولەتان بەردەوامن لە سەر فراوانکردنی چالاکی‌یان ئەلانە قوڵێن .

ولاتانی تازە پێگەیشتوش پیوستی‌یان بەم لایەنە هەیە چونکە لە بواری بەکارهێنانی تەکنەلۆجیادا کۆرپەو ئەونەمامن لە بەرئەوە ئالوگۆرکردنی تاقی کردنەوەو شارەزایی کات‌و ماوە کورت ئەکاتەوەو ناخۆشی‌یەکان تەخت ئەکات‌و کەلەبەری نێوان ولاتانی تازە پێگەیشتوو ولاتانی پێشکەوتوو پڕ ئەکاتەوە . لیرەوە بایەخدان بەم کۆنگرەیەو ئەوکۆنکرانەی تر کەلەمە ئەچن بەندە بەنیازو ئارەزوی راستەقینەوە بۆ خێراترکردنی رەوتی بەرەسەندن لە ولاتانی تازە پێگەیشتوو یەکەم لە پێناوی بەرژەوەندی گەلانی‌داو دووەم لە پێناوی بەرژەوەندی مرۆڤایەتی‌دا .

رەگەز پەرستی‌و ئیمپریالیزم دوو روی یەك پارەن

گەلانی جیهان بەشتی‌و

Institut Kurde de Paris

بیروڕا

سەرنجێك دەربارەی ڕەفتاری مرۆڤ

● کە ئەڵێین ڕەفتاری مرۆڤ ، مەبەستمان هەڵسوکەوتو جمو جوولی هەر یەکێکە لە خۆمان لە ناو کۆمەڵگای عراقدا یەتی‌داو خوێندکارستانی ئێو کەسە لە نێوان چواردەوری خۆیداو پەیوەندیەکانی کە لەنێوان خەڵکی تردا ، لە ڕووی لێکدانەوەی ڕەوتی ژیان کارتێکردنیان هەیە ..

فەلسەفە جوراو جورەکان ، هەریەکە بە گوێرەی سرنجی تایبەتی خۆی بۆ سروشتو کۆمەڵگا ، لێکدانەوەیەکی بو ئەم ڕەفتارو هەڵسوکەوتە داناوەو لە هەر یەکێکیانەوە فورمێکیان یەکی فەلسەفی تایبەتی هەڵکەوتوە بۆ نموونە ، فورماڵیستەکان شی‌کردنەوەی سایکولوژی بەرایەری فرۆید مەسەلەی ڕەفتاری هەرکەسێکی بەپێی پشکی پیکهاتنی سایکولوژی ئەو کەسەدا لێك داوەتەو ، کە پێك دێت لە (هەست پێکردن - سەوز) (هەست پێ نەکردن - سەوز) ، و زیاتر ئەوەی داوە بە پێنج سالەی یەکەمی تەمەنی هەر کەسێك ، بەڵام پەیڕەوانی فورماڵیستەکان (المدرسة السلوكية) باوەڕ بەوەی (واتسن) و پاش ئەوەی لێکولینەوەکانی پاڤلۆف زیندوی داروین (پەیڕەوی ئورانەدری - سلم التطور) و بیوری نیوتن (کە مادە دابەش نابێت بۆ شتی وردو وەڵام شتە وردەکەش بۆشتی وردتر) ئاری پێکردن بە سووری‌یەوە رایان گەیاند کەوا ڕەفتار لە چەند وریاکەرەوەو وەڵام دەرەوەیەکی بچوك پێك‌دێت کە ئینجا وریا کەرەوەی سروشتی ، کار لەکاتە سەر وریا کەرەوەی دەسکرد ، ئەمەش وری لە خۆیدا ، ڕیبازێکی ڕاستی‌ی ڕووت بو .

● ڕیباری سەرەکیش ، ڕیباری کۆمەڵایەتی‌یە کە چۆن ڕیوی ئاسراوترین ڕابەری بو بە ئەو ڕەی بڕیوەدنی ئەم ڕیبازە ، ڕز کەسی (چەمکیەت) ئەك تاك کەسی (و ڕەوشت) لە سایکۆلۆژیادا ئەور دەبینێ . ئەوادی خۆیان بە فرویدی ئەم ڕیبازە ئەزانی وازانەئەیەنن کە گیروگرفتە دەنی هەرکەسێك بە ڕیبازی ڕۆمەڵایەتیەوە بەندن ، بویە ئەئەر بویستری گیروگرفتەکانی ڕو کەسە ئەهێنریت ، دەبێ گیروگرفتە کۆمەڵایەتیەکان بدرێنە بەرداسی ئەهێشتن ، بەرادەیەکی تر ، ئورینی پەیوەندیە بنەڕەتیەکانی کۆمەڵ دبن بکرێتە بنچینە بو پاکردن .

● ڕژێمە سوشیالیستی‌و پشکەوتنخوازەکان لەم ڕیبازەی دراییان ئرتوەو وحتەین کردوە چونکە خزمەتی پشکەوتن‌و تەشەکردنی فرەمل ئەکات‌و بەردەوام لەم ڕیبازەیە تی کوشاون و ئەکوشن بەردو هینانەدەی ئورینی بەرەتی لە ڕز بینی مادی کومەڵگاداو لە پێناوی دروستکردنی ڕستەیەك پەیوەندی ئری لە نیوان ئەندامانیدا کە لەسەر خوشەویستی‌و یەکگەوتن‌و هاریکاری‌و بەرژەوەندی گشتی بنیات ئرابێت ، بە پێچەوانەی ڕژێمی ئیمپریالیستی‌و کونە پەرستەکانەوە کە شەوو ڕۆژ هەریکی چەسپاندنی کیانی

بروانە ل : ٨

بۆری نەوتی عیراق وتورکیا

دەرامەتێکی تازەیە بۆ ئابوری عیراق

ئەوەی ئاشکرایە ، کاری‌خۆماڵی کردنی نەوتی عیراقی‌لە ١ حوزەیرانی ١٩٧٢دا تەنیا کارتێکی سیاسی دوورنی‌یە لەسەرچەمی ئەو کارە بە ئەرخانەی کە میللەتە کەمان‌بە سەرکردایەتی حزبی بەعسی‌سوشیالیستی عەرەب ڕەخساندی ، بەڵکو خۆی لەخۆیدا سەر بە چەرخەی کارەزاکانی ئابوری نێو ولاتەکەمان‌بوو ، چونکە ڕزگاری ئابوری - وەکو ئاشکرایە - تەنانەت‌بۆ ڕەیەکی زیندوی ژیانی کۆمەڵایەتی‌و سەر بە جەمیەتی‌ڕزگار بوونی سیاسی هەر ولاتێکە .. لەم دەست پێکردنەمەبەدەیەوە ، شۆڕشی ١٧تەموزی ١٩٦٨ ئەڵێ هەنگاوی گەورەی لە پێناوی ئەواوکردنی مەرجەکانی ڕزگار بوونی‌سیاسیانەی لە ئەڵێ کاری‌ئابوریا هەڵینا .. ئەو کێشەیەی‌کەگشت ڕۆژێ میللەتەکەی ئێمەی تێدائەژیت ، مەسەلەی ئەخشەی‌ئابوریەکی ئێکرای عیراق‌و بەرهێنانی ڕەوای نیشتمانیانەی هەموو سەرچاوەمادی‌و مەعنەویەکانە ، هەرلە گشت‌وکاڵەوە بیگرە تابازرگانی‌و خزمەت گوزاری بە شێوەیەکی پوختی‌واقیعیانەو لە پێناوی‌پشکەوتنێکی ئێکرای ژیانی‌ئەل عیراق‌و لە هەمان کاتیش لە گشت مەیدانەکانی‌ئابوری عیراقدا .

جا بۆ ئەوەی ئەو کارانە بەرەوپێش بچێن ئەڵێین : لە ئەنجامی بازرگانی‌دا ، بە هاوردەی بازرگانی دەرەوە جرایە بازرگیت لەکاتیکا کە سەر بە کردنی بازرگانی ئیمپەریالی‌و ئواکەوتەبوو ، لە سەدەی ئەوەڵەتیکا ، ئەمیش دوای ئەوەی دەوڵەت : هەمو سەرمایەکی بو ئەم هەمو سەمە کەر بە داهەزراندنی ئەزتایەکی بازرگانی‌ی‌و سەر بە حکومەت ، وەکو : کۆمپانیای کشتی ترومبل‌و کۆمپانیای بازرگانی عیراقی‌و کۆمپانیای کۆنتاکانی عیراق‌و داوودەرمان‌و کەڵی دەزگای تر .. هەروا دەسەبەر کردنێکی ئەم ئەم بازرگانی ناوەوەیش ئەمیش . بە فراوان کردنی ئەو دەزگایانە کە حکومەت کەسات‌و سەرمایەی کەڵی‌ئەڵی بەر خەرج ئەکەن ، وەکو کۆمپانیای ئوروزدی بەاو بازرگەری میوەهات‌و سەوزە .. تاد ..

لە کەرتی کشت‌وکاڵی عیراقیشدا ، شیناوەردە ئابوریەت‌و کرشیناوەردە ئەوەریەکان ئراوانتر کرانەوە ، دور لە ئەسەی دەرەبەگەتی‌و چەوساندنەوە ، کە هەر بە یەکجاری‌و درای دەرچونی یاسای چاکسازی ژمارە (١١٧) ساڵی ١٩٧٠دا بنەڕەکرا ، کە ئەل تعدیلانی بنەڕەتی خستەکایە ، لە یەیوەندیە کشت‌وکاڵیەکان لە عیراقدا .

لە باکوریشدا ، کە بوو بە شانۆی کوشتن‌و بڕین لە ئەنجامی پیلانی ئیمپریالیزم‌و ڕژێمپەرستی ، تا کار بکاتە سەر یەکێتی نیشتمانی لە عیراقدا .. ئەوا دوای ئەوەی کە ئاسایش‌و ئارام کەڕایەوە شۆڕشی ١٧ تەموز قانونی چاککردنی کشتوکاڵی ژمارە (٩٠)ی ساڵی ١٩٧٥ی دەرکرد .. بەمەیش توانرا چەند بارودۆخێکی مەوزوعیانە بۆ کشت‌وکاڵی جیا جیا‌و پشکەوتو لە عیراق هەڵبخرێ ، ئەمەو گەر مەسەلەی جاودێری کردنی جوتیارانی عیراق لە کشت لایەنێکی ئەندروستی‌و فێربوون لەبەرچاو ئێکترین هەر لە ڕۆژبونی خەستەخانەی کەرۆك‌و تا کەرۆکەوە بکرە تا بڵاوبونی قوتابخانەی فەلاچۆ کردنی ئەخوێندە واری لە کوندو دێهاتەکانەوە ، ئەوا خۆی لە خۆیدا بوە بە مەسەلەیەکی مەرکەزیانەی شۆڕش لە عیراق دا .. تا بەم چەشنە ڕوخسارە کە کۆڕاوو ڕوخساری کارو وردەکار) وەکو : ڕستن‌و هۆنۆڕۆلەکانی ئەوت کە لە بیستەکانەوە کاری لەسەر خاکی عیراق ئەکرد ، ئەوا بەردەوام ، سەردەمی دەرچوونی قانونی ژمارە (٨٠)ی ساڵی ١٩٦١ کە سنوری بۆ ئەو خاکی کیشا کە کاری لەسەر بکات بە ڕادەی ٥٪ ، ئەم هەر لە دژی‌و فزی‌و تالان‌و بردابوو .. تا شۆڕشی ١٧ تەموزی ١٩٦٨ هات‌و قانونی ژمارە (٨٠)ی خستەکار ، ئەمیش بە پەرەپێدانی‌دەزگاکانی ئەوتی عیراق‌و داوای لە کۆمپانیاکان کرد تا ماف‌و بەشی ڕەوای عیراقی جێبەجێ بکات ، لەوانەیش : پێدا چوونەوەی بەرهەم .. بەڵام کاتێ کە کۆمپانیا هۆنۆڕۆلەکان هیچ جۆرە کارێکی ڕەسەندی نەکردو داخوازیە ڕەواکانی عیراقی خستە پشت گوێ ، وای لە عیراق کرد بە گەل‌و حکومەتەوە بڕیاری خۆماڵی کردنی ئەوتی عیراق لە ١ حوزەیرانی ١٩٧٢دا دەربکات پێکەوەمان تا زەمانە زەمانە بێت ، ئەوا ئەو قسانەی کە سەرۆك احمد حسن البکر کردی‌و بۆ هەمو دنیای جاردا دەوتری‌و دەوترێتەوە کە : عیراق بە یەکجاری دەستی خستە سەر کۆمپانیا هۆنۆڕۆلە بێگانەکان لە عیراق ، لەوانەیش بەشە کانی هوێندەو ئەمەریکا‌و ئینگلتەرەو فەرەنسا ، دوای ئەوەی ئەم کۆمپانیاو حکومەتەکانیان پشتگیری زایۆنیزمیان کرد لە دژی میللەتی عەرەب لە فەلەستین‌و سوریاو میسرو نوردونو دەستدرێژی یەك لە دوای یەکی لەسەر حەقی ڕەوای میللەتی عەرەب لەفەلەستین‌دا .

دوای خۆماڵی کردنی سەرچەمی ئەوتی عیراقی ، بە ئەواوی دەسکەوتی عیراق ڕوی لە زیادی کرد .. یەکسەریش لە پێناوی بەجێ کەیاندنی کەشە کردن خزمەتی کەلی عیراق خرایەکار .. لەمەش کات عیراق دەستی کرد بە دامەزراندنی پرۆژەی ستراتیژی گەورەوە ، لەوانەیش پرۆژەی پیتروکیمیاویات‌و کارگەی کاغەزو جام‌و چوار نارنجی ئەسن‌وپۆلای حەوجۆش .. ئەمڕۆکەیش بە ئاشکرایی دەسکراوە بەچونە نێو گێژینەی پیشەسازی‌ی ئەوت ، هەر لە لیکزلینەوەوە بگرەتا دۆزینەوەو بەرهەم هێنان‌و بە بازار گەیاندن .. ئەو پرۆژە گرنگانەیش کە بەندە بە بازاڕاندنی ئەوتەوە ، هێلی گوارتنەوەی ئەوتی عیراقی‌و تورکیایە ، کە چەند ڕۆژێ بەر لە ئیستا کرایەوە ، دوای ئەوەی هێلی شاری فاو بۆ گوارتنەوەی ئەوتی موسل‌و کەرکوك بۆ بەندەرەکانی باشوور بەندەری البکر راهێتلرا .. لە ٢٦-١٢-١٩٧٤دا بەپیانی دامەزراندنی ئەم هێلە مۆرکرا .. درێژیەکەی (١٠٠٥) کم و لە شاری تامیمەوە (٣٤٥) کم بە نێو خاکی عیراقا ئەڕوات ، تا ئەکاتە بەندەری جیهان لە نزیك شاری بامورتەلکی تورکی لەونشەوە بە درێژایی (٦٦٠) کم بە خاکی تورکیادا ئەڕوا ئەم پرۆژەیە کە بڵێن گرنگە چونکە کاتی ئامرازی تەکنیکی ڕل ژلی ئەکنولوژیای تێدا بەکار هێنراوە بۆ ئاوەدانی ئەوتی‌خاوو پێوانەو پاراستنی . ئەم پرۆژەیە لە لایەن کۆمپانیای ئەوتی نیشتمانی عیراقەوە جێبەجێ کراوە .

بەڕاستی : جێبەجێ کردنی ئەم هێلەی نێوان عیراق‌و تورکیا ناوەڕوی خواستی نێو دەوڵەتانەی هەر دوو ولاتە هاوسێکە - عیراق‌و تورکیا - ئەکاتەوەو ئەبێتە مایەی ئەوەی کە عیراقی مرۆڤەیەکی ئابوری پەیا ئەکات ، ئەمیش : بە ئاردنی ئەوتی باکور بۆ باشوورو ئەوتی با شوریشی بۆ باکور ، بە تایبەتی لە کاتی پیداویست‌و جیا جیادا .

وەدەسهێنانی هێلی عیراقی‌و تورکی ، حۆی لە خۆیدا بەڵگەیەکی ناشکرای بەرەسەندنی ئابوری عیراقە ، شان بە شانی بوونی تەکنولوژیای نوێ‌و شارەزایی‌و پسپۆری ، سەردەمی ئەو سودو قازانجانەی کە ولاتە کەمان لەم کارەدا دەستی ئەکەوێ .. هەروا خۆی لە خۆیدا بەڵگەیەکە ، کە چۆن ناوچەی ئۆتۆنۆمی ئەم گۆڕانە تێکراو گەورەیەی بە خۆوە ئەبینی‌و کرێکارو ئەندازیارانی کورد ، شان بە شانی کرێکارو ئەندازیارانی عەرەب جێبەجێی ئەکەنو ئەیپارێزنو وە بەری ئەهێنن .. شۆڕشی ١٧ تەموزیش بە سەر کردایەتی حزبی بەعسی سوشیالیستی‌عەرەب بەردەوامو بڕوچانە لە بەجێ گەیاندنو دەسخستنی هەمو ئەو پرۆژانەی کە ئەبێتە مایەی پێش‌خستنی ئابوری‌و سیاسی ، لە پێناوی خێرو خۆشی گەلی عیراق‌و پشکەوتن‌و دەستگیر کردنی دوا ڕۆژەکەی ، سەردەمای بوونی عیراق بە بنکەیەکی قایمی یەکێتی ئابوری‌و سیاسی عەرەبی .

ك . ع

بەشی سێیەم

بۆچی سعودی لەکۆنفراسی دۆحەدا لەبریارەکانی سۆپیك دەرچو..؟

- صاحب محمد -

لە ئەلقەکانی پێشوودا گوتمان سعودی کە بریارەکانی کوبونەوەی وەزیرانی ڕێکخراوی دەوڵەتانی دەرهێنەری ئەوت کە لە دۆحە پایتەختی (قطر) لە پانزدەی مانگی کانوونی یەکەم ٩٧٦ گیرا ، ڕەتکردەوە ، بەهۆی هەڵکەوتی سیاسی‌و ئابوری‌یەکەی بۆ سیاسەتی وولاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکاوەورادەی دلسۆزی‌یەکەی بۆ مۆنۆپۆلەکانی ئەوت دری بەرژەوەندی ئەلەکەی بووەو . توتمان بەرنامەی‌ئابوریك بۆدەرهێنانی ئەوت کە عیراق داوای کردووە ، لەدەستدانی ساماندی ئەتەوایەتی‌یەو ، گوتمان .. دوانەکانی شەیخ‌احمد زکی یمانی وەزیری ئەوتی سعودی دەربارەی زیاد- کردنی بەرهەمهێنانی ئەوت لە بیرەکانی سعودی تێکدانێکە بۆیەکێتی ڕێکخراوی ئۆپەکو هەرەشەشە بۆ ئەو .

توتمانیش کە کۆمپانیاکانی‌مۆنۆپۆلی زۆر ڕێبازیان کرتەبەر بۆ ئەوەی هەر زیادەیەك‌پێشنیار بکرێت بۆ نرخی ئەوت بیوەستێنن‌و ، هەرەشەکانی ناڕەوای ئەمریکیش بۆ داگیر- کردنی بیرەکانی ئەوت لە ناوچەکانی سەرەکی (بیرەکانی ئەنداوی عەرەبی‌و باکووری‌ئەفریقیا) یەکەمینی ئەو ڕیبازانەبوو .. هەروەهاەستمان بۆ ئەو هێرشەش درێژکرد کە ڕۆژنامەنەری‌ڕۆژناواو ئەمریکا (ئەوانەی کە کۆمپانیاکانی مۆنۆپۆلی ئەوت‌هەیانەو دەیانڕێتن) بەشێوە- یەکی هێستریانە دەبەنەسەردەوڵەتەکانی ئۆپك‌و بەتایبەتی ئەو دەوڵەتانەی کە ڕژێمەکانیان‌پشکەوتنخوازن . ئەوەش ڕێبازێکی تربوو بۆ هەرەشەکانی ئەمریکا بۆ وەستاندنی ڕیدبوونی نرخی ئەوتی خاو . هێرشەکە ناوبراوەکەش وەئەبێ بەکەم یاخود دوا هێرش‌بێت‌هەروەکو بەڕێز ئایە عبدالکریم وەزیری ئەوت لە دوا دوانەکانی‌دا ئەڕمووی .

لەو کاتەی کە لە ئەلقەکانی‌رابردوودا ڕوونمان‌کردەوە .. کەوا کۆمپانیا مۆنۆپۆلەکان زۆربەهانەیان بۆ پشتگیری‌کردنی ئەوەیستە باسکراوەکەیان‌دەهێنایەوە وەکو هەسەلەی ئرفتی ووزە کە بە درێژی لەزەماردیەکی پشوودا باسمان- کردو ، پێویستی دۆزینەوەی‌جێگرێك بۆ ئەوو لیکۆلینەوە- یەك دەربارەی .. ئەمڕۆ یەکێك‌لەو ڕیبازە ناڕەوایانە دەستنیشان دەکەین کە‌مۆنۆپۆلەکانی ئەوت دەیگرێتە- بەر بۆ دزداری‌کردنی دەزگەکانی ئۆپك سەرەڕای ڕیبازە- کانی پێشتر .. لەوەیش‌دامەزراندنی (وەکالەتی دەرلەتان بۆ ووزە) کە دوو‌ەپیشەسازی‌یە گەورەکانی بەکارهێنەری ئەوت (جێگە لەفەرەنسا) دەئرێتەوە لە سوباتی ١٩٧٤ .. کە جۆرەها پالەپەستۆو تێکدانی بەکار- هێناوە دری دەوڵەتەکانی‌ئۆپك . بە ئەنیشت ڕیبازی جەنگ‌کردنی سایکولۆژی‌دژی دەوڵەتە سەربەخۆوەکان‌و دەوڵەتە ئەوت فرۆشەکان .

بەڵام ئەمە هەموو ئەیتوانی‌یەکێتی ڕێکخراوی ئۆپك تێك- بدات سەرەڕای جەند کونیلەیەك کە کۆمپانیا مۆنۆپۆلەکان توانیان دروستی بکەن بەهۆی‌هەڵویستی هەندێك ئەندامی ڕێکخراوەکە بەتایبەتی دەوڵەتی‌عەرەبی سعودی .

ئەم هەڵویستی سعودی‌یەیەکەم هەڵویست ئەبوو لەم جۆرە .. لە ڕێکەوتەکەی‌جێنیفدا کە ئە ئیتوان ڕێکخراوی ئۆپك‌و کۆمپانیاکانی مۆنۆپۆلی‌ئەوت لە ساڵی ٩٧٢ گیرا .. هاتووە : لە کاتی نزم‌کردنی‌نرخی دۆلار بۆ جارێکی‌تر .. نرخەکانی ئەوتی خاویش‌بەرزدەکرێتەوە بە ڕێژەی ٨٫٦٪ .. بەڵام کۆمپانیامۆنۆپۆلەکان چی‌یان ئەدایە دەوڵەتە ئەوت‌فرۆشەکان کانی‌کە نرخی دۆلار لە ساڵی ٩٧٣ بە ڕێژەی ١٠٪ نزم‌بوەوە . دەوری سعودیش ناشارێتەوەکە کۆمپانیا مۆنۆپۆلەکان گەورەترین هیوایان داناوە سەر بۆ بەجێ‌ئەهاتنی داواکانی ئۆپك .

سەرەڕای ئەمەش سعودی لەساڵی ٩٧٣ بەرێژەی ٢٦٪ زیاتر لە بەرهەمی ساڵی ٩٧٢ ئەوتی بەرهەمهێنا .

ئەمە هەموو نیشانەیەکی‌ناشکرایە بۆ ڕادەی دەست- کرتنی سعودی لەئەل کۆمپانیامۆنۆپۆلەکان‌و گوێ‌نەدانی بە ئەلقەستانەی بەرامبەر بریارەکانی ڕێکخراوی ئۆپك . داوای سعودی بۆ پیاوانی کارکردنی‌ئەمریکی بۆ کرینی ئەوتی خاوی سعودی‌ی هەرزان بە ڕادەیەکی‌زۆرو کۆکردنەوەی لە بیرەکانی تێکساس لە وولاتە یێکرتووەکانی ئەمریکا بەلگەیەکی ئەو پیلانە بەردەوامەیە کە سعودی‌سەرکردایەتی دەکات دژی دەوڵەتە ئەوت‌فرۆشەئازادیخوازەکان .

مەسەلەی زیادەی سەرمایەکانیش کەوا کۆمپانیاکانی ئەوت دەڵێن کە دەوڵەتە ئەوت‌فرۆشەکان دەچاری بڕون .. دەبێتە مایەی باسەکەی ژمارەی‌داهاتووەان .

Institut Kurde de Paris

فیلیب توین‌بی

مێژوو و دوا ڕۆژی ئەدەبیات

- مفید سۆران -

فیلیب توین‌بی کـــوری (نارنژلد توین‌بی)مێژوونووسی بەناو بانگی ئینگلیزیە کـــەخـــاوەنی دە بـەرگ پەرتوکی مێژویـــە لـــە ئۆغـــاری(ئانبردرۆر)ی هەفتـــەیی‌دا سەرپەرشتی بەشی ئـــەدەبی دەکات .

ئـــەم باســـەی خـــوارەوەشتوەنوســـین‌و بەرهـــەمێکی پرسودی (توین‌بی) هونەرمەندو توانایە ، بـــە خوێندەوارانی ئالاهـــەڵگری ویـــــزدی ئوێ‌پێشکەش دەکەین .

لەئاسۆی ئەدەبدا

- ئەدیب‌و .. ژیان -

- صلاح احمد -

کە جاوێك بە ژیانی هەندێك لە ئەورە ئەدیبانی دنیادا دەخشێنین ، هەست دەکەین ژیانێکی بەقـــەدەر ئەدەبەکـــەیان دەوئەمەندو پڕ لـــە رووداوو گۆڕین‌و تاقیکردنەوەیان هەبووەو ، بەراستی ژیاون .. بێگومان دەوڵەمەندیی ژیان‌و تاقیکردنەوەش راستەوخۆ کاردەکاتە ســـەر بەرهەمو جۆری بیرکردنەوەو ڕێبـــازی هـــەر نادەمیزادێك ، بینجا چ‌جای ئەو نادەمیزادە داهێنەریش‌بێت ، دیارە زۆر لە خەڵکی تر زیاتری لێوەردەگرێت‌و ، زۆر لە خەڵکی‌تریش زیاتری پێدەبەخشێت .

راستە تاقیکردنەوەی بێزەمینەو ، بێباری‌سەرنجی قوولو ، بڕلەمەحەکدانی بیروباوەڕو ، ڕێبازەکانی بەر لـــە خۆی ، جۆرە ئاتەواییەکی تیا دروستدەکات‌و ، ڕێگا فراوانەکانی لـــەلا دەخاتە ناو قالبێکی تایبـــەتی تەسك‌و تاریکەوە .. بەلام بە پێچەوانەشەوە ، واتـــە قـــایل بوونیش بـــە بیروڕاو تیـــوزە نووسراوەکانی ناوکتێبیش ، مرۆڤی ئەدیب‌و گشـــت هونەرمەندێکی داهێنەر دەخاتە ناو قالبێکی وشك هەڵماوی دوور لـــە ژیانی راســـتەقینەی خۆیەوەو ، بـــە ئەواوەتی لـــە دەستوبێی دەئاڵوسکێت‌و ، دەرگای داهێنانی ژیندووی لێدەگرێت .

چونکە هیچ شتێك لە ژیان مەزنترو دەوڵەمەندتر نیـــیەو ، هـــەر ژیانیش سەرچاوەی هـــەموو هۆش‌و بیرکردنەوەو داهێنانەکانیشە ، جـــا ئەگـــەر ئەدیبێك هەوڵەدات لە سەرچاوەکان بگات‌و ، پاشان هەنگاو بە هەنگاو لەگەڵ قووڵبوونەوەکانیدا قووڵ بێتەوە ، باوەڕ ناکەم هەروا بە ئاسانی‌و ، لە ڕێگای چەند ئەزمە بیرو ڕێبازێکی فیکریـــەوە بتوانێت بە ئەنجـــامە ئەورەکان بگـــات‌و ، شتێك بخاتە ســـەر ئەوانەی بۆ خۆشی‌و بەختیاری‌و ، بۆ « ژیان » دۆزراوەتەوەو داهێنراون ..

ژیانی ئەدیب ، هەر ئەدیبێکی راستەقینە ، دوو ژیانە .. یەکێکیان ئەو ژیانەیەتی کە لـــە چوارچێوەی جێ‌ـکاندایەو ، وەك ژیانـــە ئاســـاییەکەی هـــەموو خەڵکی‌تر ، لە ڕۆژگەاو ، لە ئەشت ڕۆژەکانی ئەمەنیدا بریتییە لـــە سێ بار نان‌خواردن ، خەوتن ، هەڵسان ، کارکردن .. هتد ، بەبێ ئەوەی کۆڕانێکی ئەوتۆی تیا رووبدات .. ژیانی دوومەیشی ژیانێکی زۆر تایبەتییەو ، لە ژیانی هیچ کەسێکی‌تر ناچێت‌و ، بنچینەی داهێنان‌و بیرو هۆشێنی‌و ، بە پێچەوانەی ژیانـــە ئاساییەکەوە ئەگـــەر تووشی دروباره بوونـــەوەو ئەنۆرانی‌ببێت ، بەردەوام‌بوونی جیجـــار ســـتەم‌و ڕووچ دەبێت‌و ، خاوەنەکەی بە ئەدەحت‌و ، ڕێنـــای داهێنانی لـــەرووداده‌خات ، ئەم ژیانەش دەتوانین ناوی ژیانی ناوەوە، یان ژیانی ئەودیو واقیعی لێبنێین :

ئەم ژیانە تایبەتییە ، ژیانە راستەقینەکەی ئەدیب‌و گشت مرۆڤێکی داهێنەرەو ، هەر ئەم ژیانەشێتی بۆزە ئەمەری‌و ، ئەمـــەنێکی درێژتری پێدەبەخشێت‌و ، لـــە خەڵکی تری جیادەکاتەوە ، بەلام هەڵتروشکان لە ناو ئەم ژیانەشداو ، دوورکەوتنەوە لـــە ژیانـــە ئاساییەکەو ، دابران لـــەو واقیعـــە ڕەقـــەی ئـــاو چوارچێوەی جێ ـ کاتەکە ، ڕاســـتەوخۆ کاردەکـــانە ســـەر ناوەوەو پەکی‌دەخات‌و ئەدیبەکە وشك دەکاتەوە چونکە دابران لە ژیانی راستەقینەی دەوروبەرو ، چوونە ناو قاوغێکـــەوەو ، کونجی قەناعـــەت گرتن‌و ، وشـــکە سۆفێتی .. ، ڕنگای ژیانی ئەدیب نییەلە ژیانێکدا بـــە هیچ شتێکەوە ڕاناوەستێت‌و ئاتیرسیتەوەو بەردەوام لە گەڕو خولانەوەدایە .

ئینجا ئـــەو ئەدیبانەی کە دەتوانین بڵێین بـــە راستی‌و ، بە قەدەر گەورەیی ژیان ژیاون ، ئەوانەن کە توانیویانە هەردوو ژیانەکەیان ناوێتەی یەکتری بکەن‌و ، بە چاوی ژیانە قووڵە تایبەتییەکەیان بڕوانننە ژیانـــە ساده‌کەو ، ژیانـــە ساده‌کەشیان لە مەدارە تەسکەکەی ڕۆژانە بترازێنن‌و ، بیگـــەیەنن بـــە زادەی ژیانـــە کەورەکەیان‌و ، هەردوکیان بکەن بە دوو بالی کاریگـــەری داهێنان‌و کەشفکردن لە گەردوونێکدا کە گشت شتەکانی لەیەك یاسادا تێکەڵ بە یەك دەکات‌و ، لـــە یەکیشیان جیادەکاتەوە .

لەگەڵ ئەمەشدا ئێستا لـــەم ڕۆژگارەدا ئەوارگرتنی دەنگ‌و باس‌و بڵاوکردنەوەی ئەدەبیات بـــە هۆی رادیوو تەلەفزیون‌و سینەماوە زۆر ئاســـان بووە ، بەلام هێشتا (هێل) گرتکی خـــۆی لـــە دەستئەداوە ، وەرگرتن و فێربوون بەهـــۆی بەرتوولو گۆڤـــارو ڕۆژنامە ئاســـنترو بەســـندترە ... دووریش نیـــیە ڕۆژێك دابێ ئەمانـــەی باسمان کـــردن‌و ئەمانەی لەمەوپاش دروســـت ئەکرێن ... بۆ بڵاوکردنەوەی ئەدەبیات جێگـــای نوســـین بکرنـــەوە ، ئاشکراتر بڵێـــم (ئەدەبیاتی هێلی) بەو هەموو نرخ‌و سوودەی کـــە هەیەتی ، من لامواوە ڕۆژێك دادێ جێگای خۆی بە ئەدەبیاتی ئۆماركردنی ئەلەفیزیۆن‌و ئەوار کـــردنی ئرامەفون‌و پەردەی ســـینەما ...و ...ئەدا .

هونەرمەندانی ڕۆژگاری کە بـــە (پێش‌مێژوو) ناو ئەبری توانیان هەست بـــە جیاوازی میـــانی (ووشەونامەنك)ەکانی گۆڕانی‌و سرووبەکەن ، واتـــە زانیان ووشەی ئاهێنەدار لـــە ووشەکانی بێدەنگ‌جیابکەنەوە، ئەمە لەوکاتەدا کـــە هێشـــتا پەخشان بـــە شێوەی ڕێك‌و پێك فراوان بەکار ئەبرابوو ، لە پاشان کە بەم جۆرە نرخی بـــەیدا کـــردو لقی هاویشت ، لە جیاتی ئەوەی کە ئەفسانەکانی حەیاتی‌و داســـتانی قاوەخانای بـــە زۆری پـــێ بنووسرێ خرایە دەواوین‌و لـــە ئەیاندێ‌و نامەو فرەماندا بەکـــار بردرا . لەو سەردەمەدا هێشتا پەخشان لەهۆنراوەو هەنبەستـــە بـــە باشی جیانـــەدەکرایەوە ، مرۆڤ ئرنگترین ئەورەـــانی دەستکاری و ڕەش کردنەوە لە چونکە پایەو بناغەیەکـــــی سەرشانی ئەدیبانی ئیمڕۆکـــەو ئەکـــەر لـــە بیست‌و پێنج ئووسیندا هەیە ، سەریـــــەم سەدەوە هەتا دەگاتە ئیمـــڕۆ لەبەرکـــردن‌و خوێنـــدنەوەی سەرپێیی کارێك ســـەحتە ، چوارەم ئووسینەوە کاری پاپ‌ـکرێن ئاسان ئردەکات .

ئەوسەردەمە ئەدەبیات بەرچاو و شەرنجێکی زانایانەی هەڕشتێك کە لـــەم جیهانە پردزایەتی یەدا هەیـــە بەدین ، ئەبینیـــن شتی تازە جێگای شتی کـــۆن ، زندوو شوێنی مردو ئەگرێتـــەوە .. کۆن‌ترین شارستانیەتی کـــە ئێمە تا ئەندازەیەك ئاگاداریمان لێیەوە ، هـــەیە شارستانیەتی یۆنانی کۆنە ، کـــەرچی نزیکی پیرو ئارەزوو ها لـــە زۆرلاوە پەرچاو ئەکەوێ بـــەلام لـــە ڕووئیکەوە لـــە کشت‌وکال‌و بیشەســـازی‌و ماسی‌گـــرتن‌و وئنەکێشـــان‌و مۆســـیقاو ئەدەبیات ... گـــوڕانیکـــی زۆری بـــەســـەردا هاتوە یۆنانیان کۆنی نیازمەند بە ئەدەبیات بوون ... ئـــەو نیازمەندی‌یەش کەنیا ... ئۆمایش پڕ ئەدەبۆوە ، بەلکو هەڵبەســـت‌و پەیکەرتراشی‌و بیتۆلیش دەیگرێتەوە لە ماوەی یەك سەدە ، واتە لە پەیدابوونی (ئەخلیـــوس

ڕەبکرە تا (ئەفلاتوون ئەوەندە نووسین‌و بەرهـــەمی وێژەیی‌و بیتۆلن بڵاو بۆوە کە ئەنیا لە سەدەی ئۆزدەم ئەبێ لـــە هیچ ڕۆژگـــارێك ڕووی نەداوە ...

(کۆتە) بە سوفۆکلیس بە باشی بۆمان دەرئەخا کـــــە وێژەش وەك هەرشتی‌تر لـــەم جیهانە بەردو پێشەوە ئەڕوا‌ـت‌و کۆڕاندایە ...

هەروەکو موسیقا ئەنیا ئۆتی ڕووت نیە هـــەرواش و ئێژە هەرووشە نیـــە سەراسەری (فاوست)و(بەهەشتی بزربوو) ئەکرا بە ئاواز بخوێندرێتەوە یا بـــە کراەـــەفون‌و ئەوارتۆمـــار بکرێت ، بەلام کـــە ئەکرایە ، یەکەم ئەبەر ئەوە بووە کە لـــە بیر ئەکـــرێت ، دووەم ماوەی دەستکاری و ڕەش کردنەوە لە چونکە پایەو بناغەیەکـــــی سەرشانی ئەدیبانی ئیمڕۆکـــەو ڕۆشنبیری‌و زانستی تـــەواوی ئەبوو ، لە پاش ئەو قۆناغـــە ووردە ووردە دەرئەی هۆنراوەو خرایە سەرشت ، نوسینەکانی ئەفلاتوون‌و توسیدید هـــەر ... پایەی یەکەمدا بوو،ئەو ڕێزەوە تا ئێستا ئـــەو جیاوازیەی کـــە لەمیان پەخشـــان‌و هۆنـــراوەو هەڵبەستدا هەیە لەئەن ئەوەی هەریەك چەندین ئۆرانی بەسەر داهاتووەو دەها قۆنـــــاغ پێشکەوتووە ، هەرەاوەو هەر بەگە لە شوێنی خۆیدا ئرخی پڕ بە پێستی خۆی هەیـــە .. لـــە لێ‌کۆڵینـــەوەی ئـــەدەبی ئاتوانین لە ئاقی کردنەوەکانی هونەرمەندانی وەکو (الترمن)و (ماکســـــن)و (تورکنیف)و (ویتمن)کە پیشـــرەواتـــی هەڵبەستی پەخشـــان بوون ، چاوبۆشی بکەین ، ئـــەوەی ڕاستیین سنووری جیاکردنەوە لە میانی هەڵبەست‌و پەخشان چەندان ئاسان نیە ، بـــەلام ئەوەی ئاشکراو ڕوونـــــە (هەڵبەستی دووا ڕۆژ)هەروەها لەئەڵ کۆمیدی خوای بە هیچ جۆرێك لەیەك ناچن . بـــۆ ئەوەی بە باشی ئەمانەمان بـــۆ ڕوون بێتە وەبێوستە بزانین ئەدەبیاتی ئەورووپا چـــۆن بێ گەیشتووە .

هەموو ئەوە بە چاکـــــی ئەزانن کە ئەورەترین کۆڕان‌و ڕاپەڕینی ئـــەدەبی ئـــەورووپادا لە سەدەی حەفدەمدا ڕووی‌دا . ئەگەر بمانەوێ گرنگتـــرین بەڵگە بۆ وەدەر خستنی ئـــەم مەبەستە پیشان بدەین ، بتـــر بوونی ئومان‌و لەناو چـــوونی دلنیایی‌و دەروونی مرۆڤە بـــە بوون‌و باری ژیانی خۆیەتی لەم جیهانە بڕ ئاشوبەدا بەرچاو ئەکەوێ .

(نیوتن) و (دکـــارت) ئاسترنیکی ئەورەیان لە (کومان) بەرپا کرد کـــە ئەمووەی لـــە پێش ئەئەوە ئەدیتـــرابوو ، ئاشکرایە چەکامەو داســـتان سەرایانی کۆن تێ ئەکۆشان‌و هەوڵیان ئەدا (بێ هـــــەوتا ، باوەڕ ، کروزانەوە ، ئـــازار ، ئەفسانەی (دلخەراش) ، لـــە بەرهەمە کانیاندا بکونجێنن ، ڕەخنە وجیاکردنـــــەوەو ڕاژە بەبیریاندا ئەدەهات !

جیاوازیەکی کە لە نێـــوان (ملتون)و (بوکاچیو) بەرچاو ئەکەوێ نموونەی ئەو کۆڕانـــە کەوزەیەیە .

کونجکـــاوی شێ‌کردنـــەوەو چارەسەر کردنی چۆنیـــــەتی مرۆڤ ئرنگترین ئەورەـــانی ئەدەبیانی ئەوسەردەمە ، بۆ ئەشکەوتەی بەختیاری مرۆڤایـــــــەتی بێ‌جیاوازی ئەکەشێتەوە .. هەر ڕۆژ ئارەکە ، بیتۆمـــان (بەتزاك) چیرۆك نووســـێکی ڕۆناغێکی نوێی ئەورووپا بـــوو کە دەیگوت (.. ئەمـــــەوێ چیـــــــرۆکەی ڕاستەقینـــــەی ئەمـــــــلایەتی ئیمڕۆ دروست بکەم ..) لە ناو فارەمانەکانی چیرۆکەکانی ڕەنجدە ، کـــە شیش ، چونیار ، بیـــــاوی سوپایی .. بێ هەڵبژاردن ، بەرچاو ئەکەوت .. پونـــس گراند ئـــریوت ئـــەو کەسانەن کـــە لـــە کەلیان هەستاوەو دانیشتووە ، لـــە ئزیتەوە خوو ڕەفتارو چۆنیـــە تیـــانی شـــی کـــردۆتەوەو نووسیویەتەوە . کلاسیکیەکان لە کۆنەوە هەتا ئیســـــــتا بیانەوێ یا نەیانەوێ ، بـــــن لێنێن یا بێ لێ نەنێن نوێتەرو جێگری ئەدیبە کۆنـــــەکانی یۆنانین ، واتە کۆنە پەســـتن بەلام ڕۆمانتیکی یەکان چ بـــە شێوەی کۆن بنووســـــن وەك (ئەســـــکارت) وەیا دەروون پەشۆکاوو نیگەران وەك(بایدن) وە یا بە شێوەی ڕاســـــــتە وەکوو (هۆگۆ) وێنەگـــــری چۆنیەتی ژیان‌و دەروونـــــی ڕۆژگاری خۆیانن ، ئەگـــــەر هـــەندێ جـــار فارەمانەکانیان گونجاو نایێتە بەرچاو لـــــە ڕاستی داهۆی ئەوەیە کە لـــەو ڕۆژگارەدا ئەو جۆرە کەسانە هەبوونە ، سەرەڕای ئەمـــەش ئێمە نابێ چاوە ڕووانـــــی قارەمانی (بێ هـــەوتا) یـــا (ئەمر) لەوانە بکەین ، چونکە دەورانی یەکەمیان بەسەرچوو ، ڕۆژگاری دووەمی شیان لـــەو کاتەدا هێشتا ئەهاتبوو ..

دەربارەی ئەدەبیاتی دووا ڕۆژ من وایە پێویســـــتە هونەرمەند بەگشتی ڕۆلێـــکی گرنگتر .. زۆر زۆر گرنگتر لە ژیانی مرۆڤایەتی بخاتە ئەستۆ ئەمە ئارەزوی منە ..

پێش بینی دەورو شـــوێنی ئەدەبیـــــات لـــــە ژیـــــانی ئەمەلایەندا کارێکی ئاسان نیە بەلام کە کەر ڕێگا بەخۆم بـــدەم ئەم پێشبینیە بکەم ئـــەلێم : کۆلی هونەو لە ئـــــــەوازاری مرۆڤی ساده‌و ڕەنجدەر هەموو مرۆڤی ڕۆژگاری ماشینی تازە دەم ئەکاتەوە ، بۆ پێشکەوتنی بەختیاری مرۆڤایـــــــــەتی بێ‌جیاوازی ئەکەشێتەوە ..

★

پێش‌کەشە بە ئیلهامی ئەوشیعرەم «ف» گیان .

ڕەنگە .. مانگ‌و ئەستێرەکان
چاوی ئاسمان جێ بهێڵن ...!
ڕەنگە ... دەریا ... ماسی‌یەکان بخنکێنێ ...!
لەوانەیە ... بەتزین ئاگر داهرکێنێ ...!
بەلام هەرگیز ... من ناتوانم جێت بهێڵم ...!
ئ ناتوانم خۆشەویستیت بتۆڕێنم ...!
ئ ناتوانم ...
ئەی ئاگـــر تێبەربووی خۆم .. داهرکێنم ...
من ناتوانم ...
چۆن دەتوانم جێت بهێڵم ...

ڕەنگە ... گونچکەم ... ڕازەکانت ئەڤزنەوە
ڕەنگە ... چاوم ... نیگاکانت ئەدۆزنەوە
ڕەنگە ... پەنجەم ... پەخەی سوخمەت ئەترازێنێ
ڕەنگە ... (گەردوون) ... لەباوەشی یەکتریمـــان ئەخەوێنێ .. !!
بەلام هەرگیز ... دڵ ناتوانێ جێت بهێڵێ ...
دڵ هەوارگەی حەزی تۆیە ...
دڵ تامەزرۆی لێوی تۆیە ...
ئەی هەناسەو ... خەم ڕەوینم
تێکەڵ بە تام بۆی ژێنم ...

- کەریم ئەحمەد حسین -

وەشەیەکی ڕەخنەی ئەدەبی لەنێوان «ڕۆشنبیری»یەوە

- حسین عارف -

● هەندێ شت هەن کە کارێکی ئەورە دەکەنە سەر چارەنووس‌و دوارۆژی ئەدەبی‌و هونەری ئەدیب‌و هونەرمەندو کـــەپی لەکـــاتی چیاکردنەوەی رادەی خوێندن‌و داهێنان‌و ئەورەیی ئەم ئەدیب لەکەڵ ئـــەو ئەدیبدا . کەمتر حسابیان بۆدەکرێت‌و بایەخی هەڵیانەتی خۆیان پێ نادرێ .

● بۆنموونە بەرناردشۆی ئەمەن (٩٥) ســـالە ئەدیبێکی کەورەیـــە . هـــەروەها لۆرکای ئەمەن (٣٧) سالەش . بەلام هەردوو ئەمەن چەند ساڵیان بەینە ؟!... (٥٨) ساڵ !. واتە (شۆ) پەنجاو هەشت ساڵ لە (لۆرکا) زیاتر ژیاوە .. واتە ئەگەر هەردووکیان با بڵێین لە ئەمەنی (٢٠) ساڵیدا دەسیان دابێتە نووسینی ئەدەب ، یەعنی لۆرکا بـــە (١٧) ســـاڵ ئـــەو رادەی ئەورەیی‌یەی بەدەی‌هێناوە ، بەلام شۆ (٧٥) ســـاڵی لەبەردەمدا بوە . سا ئەبێ بپرسین : ئاخۆ ئەگـــەر لۆرکاش لەباتی (١٧) ساڵ حەفتاو پێنج ساڵی بـــە دەستەوە بوایەو بەمەرجێك وەك شـــۆ بەردەوام‌بوایە لەسەر نووسین ، ئاخۆ رادەی کەورەیی‌یەکەی نێستای لەچاو شۆدا جیاواز نەدەبوو ؟!.. ئاخۆ لە خولقاندن‌و داهێناندا ـ بەمەرجێك ئەگـــەرەی ئەهـــاتایە ڕێ ـ دە ئەوەندەی ماوەی ئـــەو حەفـــدە ســـاڵەی بەرهـــەم ئەدەهێنا ؟!.

یا ئـــەوە پیکاسـۆی ئەمـــەن (٩١) ســـاڵەو بەراوورد‌ی‌کە لەئەڵ هەر هونەرمەندێکی ئەوەی خۆیدا کـــە لـــە ئەمەنێکی وەك لۆرکـــادا ئەستێرەی ژیانی کوژابێتـــەوە . پیکاسۆش ئزیکـــەی (٧٥) ســـاڵی بـــو هەنگەوت کە بە درێژایی ئەو سێ چارەکە سەدەیە هەر خەریکی خولقاندن‌و داهێنان‌بێ تا بوو بە هونەرمەندە بلیمەتە هەرە مەزنە . ئەی ئەگەر ئـــەو هونەرمەندە هاونەوەیەی ، لەبری پانزە ـ بیست ساڵ شەمەت ـ حەفتا ساڵی بۆ هەنگەوتایەو وەك ئەمیش بەردەوام‌بوایە ، لە بلیمەتی‌و مەزیندا ئەدەگەیشتە رادەی ئەم ؟!.. یا کێ دەڵێ لەمی تێ‌ئەدەپەڕاند !.

کەوابێ کورتی‌و درێژی ئەمەن کـــە لـــە واقیعدا بەدەس ئەدیب‌و هونەرمەند خۆیان نی‌یەو بەندی یاسا سروشتی‌یەکەو چەندین یاسای تری دەسکردی مرۆڤ خۆیەتی ، کارێکی گەورە دەکـــەنە ســـەر چارەنووس‌و دوارۆژی ئەدەبی‌و هونەرەی ئەدیب‌و هونەرمەند .

● یا خۆش‌گوزەرانی‌و سەرقال ئەبوون بـــەدەس ئەرکی رۆژانەی ژیانەوە ...

بۆنمـــوونە ســـانچۆن بێرس‌و جیمس جویس . ئەویان هیچ ئەبوونی‌یەکی لە ژیانیدا ئەچەشت‌و ئەمیـــان زەلالەتی بوو بەدەس ئەبوونی‌یەوە . هەردووکیان بوونە ئەدیبی ئەورە . بەلام ناخۆ جویسی ئەورە ئەگەر ئەو سەرپەشەی دەسکورتی‌یە لـــە کۆل هێشتی بپوایەتەوە گەورەتر ئەدەبوو ؟!.. یا بابڵێین : ماوەی بـــۆ خۆش ئەدەبوو زیاتر شاکار بەرهەمبێنێ ؟.

هـــەن دەڵێن چەندە سەررەحەتی‌ی خۆش‌گوزەرانی یاریدەی ئەدیب‌و هونەرمەند دەدا کە زیاتر حۆی تەرخانی ئەدەب‌و هونەر بکات‌و زۆرترو چاکتر بەرهـــەم بێنێ ، هێندەش ئەندێشەی ئەبوونی دەس‌کورتی بەهرەو توانای بەرهەمهێنانی قاڵدەکات‌و لە تاقی‌کردنەوەی راستەوخۆوە ڕۆئەم دەخاتە سەر کاغەزو دەنووسێ . ئەمە تا رادەیەك راستەو . بەلام دەبێ ئەوەش بزانین کە زکی بەتان‌و برسیش هێشك لـــە پەلاکی دەخاو خەریکی بەیداکردنی پاروە نانەکەی دەکا .

● یا وەزعی ئـــاو خێـــزان .. زۆر ئـــەدیب‌و هونەرمەند هەن ج ... ڕۆژانی منداڵی‌و لاوی‌یاندا لـــە باوەشی خێزانی دایك‌و باوکـــداو ج دوایی‌تر لـــە ناو خێزانی خۆیاندا ، بە خۆشی‌و شادی‌و لە سایەی ئەمن‌و ئاسایشدا ژیاوون‌و هـــەڵی خوێندنەوەو پشـــکێنن‌و وردبوونەوەو ئاسۆی بیرفراوانیان بۆ هەڵکەوتوەو ئەمە یاریدەی زۆر داوون کـــە لـــە خۆلقاندن‌و داهێناندا سەرکەوتووتربن‌و زیاتریش بەرهەمبێنن . لـــە کاتێکدا زۆری‌تر هەن بە درێژایی تەمەنیان ژیانی تایبەتی‌ی ناو خێزانیان پڕ لە سەریەشەو ناومیدی‌و جەخارو ئازاوە بوەو ئەمەش ئەەرچی وەك ئاقی‌کردنەوەیەکی راستەوخۆ دەشێ ببێتە یاریدەدەر بۆ خولقاندن‌و داهێنان ، بـــەلام زیاتر دەبێتە کۆسپ‌و ڕێگە دەگرێ‌و ئەدیب‌و هونەرمەند چوارچاو دەکا .

● یا ئاساغی‌و ئەش بەباری کە بە درێژایی تەمەن یا بۆ ماوەیەکی دوورودرێژ یەخەی هەنـــدێ ئـــەدیب‌و هونەرمەند دەگرێ .. بۆ نموونە هەر جیمس جویس تا مرد بە دەردی چاوی‌یەوە دەیناڵاندو کە ئزی دەهاتنە سۆی لـــە هەموو چالاکی‌یەکیان دەڕست لـــە کاتێکدا یەکێکی وەکوو (هەمەنگوای) سیحەتی باشی یاریدەی "دەدا بۆ نـــوونە بچێ بـــە شاخی (کلیمەنجارۆ)دا هەنگەڕێ‌و لە ئەنجامی ئەو گەشتەیا وێنەی (بەفری کلیمەنجارۆ) بێنێتە بەرهەم .

● لەم بابەتە شتانە زۆرن کە بە توندی کاردەکەنە سەر ژیانی ئەدەبی‌و هونەری ئەدیب‌و هونـــەرمەندو کەچی لە لێکۆڵینەوەدا کەمتر بایەخیان پێدەدرێ‌و هەقی خۆیان نادرێ .

Institut Kurde de Paris

غادة السمان

هونەرمەندی راستەقینە خەون لێکدەرەوەی میللەتە !

بەر لە ماوەیەك (غادة السمان) لە بەغدابوو .. ئەمەش ئەم چاوپێکەوتنە خۆشەمان لەگەڵی سازدا .

● ئایا هیچ جۆرە ئاووگەش و هەوایەی تێدا شێوازێکت لە نووسینا هەیە ؟ ئەو بارە دەرونیەی لە کاتی نووسینا تیا ئەژیت چیە ؟ ئەو هەستەی کە ئەو بارە دەرونیەی لە کاتی نووسینا تیا ئەژیت چیە ؟

غادە : لە سەرەتاوە تەلەفزیۆنەکەی داناکەوێ .. دیکۆری دەرەوە چ دەورێکی ئەوتۆی لە کاری نووسینما نەماوە ، هەر لە نەقش و نیگاری رۆمانتیکیانەوە بگرە تا جریوەی باڵندەو سوتاندنی بخوری نێو کتێبخانەیەکی پەرسگاناسا .. هەمو ئەمانە لەلام بایەخیان نەماوە .. گرینگت ئەوەیە مەرەکەب و کاغەزم هەبێ .. چاران حەزم لە مەرەکەبی سەوزو کاغەزی پنك پنك ئەکەزد .. گرینگ ئەوەیە : ئێستا ناخەوم هەڵایسی وبکورێ .. کەچی ڕۆژدرای ڕۆژنەوەیش فیربووم کە کاری هونەری حزم ڕێك و کرك بکەم .. چەند سەعاتێکی ڕووڕان) بەم بۆ نووسینەوە ، جگا میراخم بشبێ یا نا ! وا لەبەر داهێنان وەکو بومە لەرزەیەك لە پریکا بتەقێتەوە ، بەلام ئەبێ مرۆڤ بۆ سانای سروشان نامادە بێت کاتێ کە دێو ئەوی داهێنان دانەڕێژێ و پەلەهاوێژی نێودل بە هەورەتریشقەیەکی تەلەفزیۆنەکەی داناکەوێ .. دیکۆری دەرەوە چ دەورێکی ئەوتۆی لە کاری نووسینما نەماوە ، هەر لە نەقش و نیگاری رۆمانتیکیانەوە بگرە تا جریوەی باڵندەو سوتاندنی بخوری نێو کتێبخانەیەکی پەرسگاناسا .. هەمو ئەمانە لەلام بایەخیان نەماوە .. گرینگت ئەوەیە مەرەکەب و کاغەزم هەبێ .. چاران حەزم لە مەرەکەبی سەوزو کاغەزی پنك پنك ئەکەزد .. گرینگت ئەوەیە : ئێستا ناخەوم هەڵایسی وبکورێ .. کەچی ڕۆژدرای ڕۆژنەوەیش فیربووم کە کاری هونەری حزم ڕێك و کرك بکەم .. چەند سەعاتێکی ڕووڕان) بەم بۆ نووسینەوە ، جگا میراخم بشبێ یا نا ! وا لەبەر داهێنان وەکو بومە لەرزەیەك لە پریکا بتەقێتەوە ، بەلام ئەبێ مرۆڤ بۆ سانای سروشان نامادە بێت کاتێ کە دێو ئەوی داهێنان دانەڕێژێ و پەلەهاوێژی نێودل بە هەورەتریشقەیەکی

نادیار زاخ ئەدا .

● پاشە ڕۆژی هونەرمەندان ، چۆنی ئەبینی ؟ ..

غادە : هونەرمەندی راستەقینە ، خەون لێکدەرەوەی کۆمەڵانی خەڵك و لەکارەکانیدا خەو بە پاشەڕۆژ ئەبینێ ، هەر وەکو جامیجەم وایە .. گەر لە بارەی پاشە ڕۆژی هونەرمەندانیش لێم ئەپرسی ، ئەوا ئەڵێم : پاشە ڕۆژەکەی وەکو پاشە ڕۆژی جاری جارانی بوە لە هەر چاخو شوێنێکا .. ئەمەش ئەفرەت لێ کراوە .. کە مردیش لە ناهەنگی پرسەدا ڕێز لەلاسەکەی ئەگیرێ ، بەردەوام شەپازلەی زەمانەی بەر لە کەوێ ، لە پاشا کە مرد ، ئەچمەونیشمان بەلاشەکەی ئەبەستن .. ئەمەیە چارەنوسی هەر هونەرمەندێکی راستەقینەی هەمو دەورو زەمانێك ، گەر مەنیقی دەستەڕۆکردنو دەمامك و قاپوتو چەتریات رەت کردەوە .

● ئەی خەمی ڕۆژانەت چی یە ؟

غادە : خەمی ڕۆژانە ئازارمنادا ، چۆنە ئاواسەیری ئەکەم : خۆ خلافاندنێکی ڕۆژانەی مەرگی ڕۆژانەمان .. لە نیز چەند شتێکی درزەدراووردا درس وبیمە بێبنەکانمان لەبەردەم رازی مەرگ و بوون دا ئەشاریەوە . ترسی من ئەوەدایە کەر مەرگ خۆیکی بێخەون ئەبێ و بریبێ لە مۆتەکەی ڕۆژ . ئەو ساتە سەراسایانەی کە پاشەڕۆژی خزمی لەسەر بنیادکردوە ، لە بەر دەمیانەوە ستاوم و بریاریشم تێدا ئەداوە .. چەند ساتێکی دارژاوو داکشاوی راستەقینەی بێ نخەنخو بێ گیرمەوکشمەیە .

● چی بۆ ژنان ئەخوازیت ؟

غادە : ئەمەوێ ئازایەتو بتوانێ سنورێ لەنێوان سەربەستی و بەرەڵلایی دابنێت .

● ئایا ئەو پەروەردەیەی کۆمەڵ پێشکەشی ئافرەتی ئەکات وای لێ ئەکا ئەوەندە هۆشی ئەو جۆرە سنوردانانەی هەبێ ؟

غادە : لەقۆناغی گوێزراندا ، روشێواندن هەلە وقوربانیی شتێکی ئاسایی یە .. بەرای من سلبیاتی بەرەلاکردنی سەربەستی گەلێ لە سلبیاتی ڕێ لێ گرتنی بترە ، ئەك هەر بۆ مەسەلەی (عاطفی) بەڵکو بۆ هەمو مەسەلەکان .

● هەربۆیەشە ژنی نووسەر ئەتوانێ زیاتر لە مەسەلەی ژن بدوێ ؟

غادە : بۆ چەند قۆناغێ ، بێگومان ئافرەت ئەتوانێ هەست بەزوڵمو جەورەکان بکات وەکو هونەر دەربڕێ .. بێگومانیش کاروباری ئافرەتی نووسەر ، سەرەڕای هەستکردنی بە زڵمی ژنانەی ، وەکو مرۆڤێکیش هەستی پێ ئەکا .

● ئایا ئەو شتەی ئەینوسیتەوە دوبارەی ئەکەیتەوە ؟ چۆن هەستی پێ ئەکەی ؟

غادە : سوپاس ! بەم دوایی یە بەناچاری بەکتێبەکانی خۆم دا چومەوە ، کاتێ وایستە بۆ دوەم جار بیانگەیەنمە چاپ . سەرسام بووم .. ئازارێکی زۆرم چەشت ، زۆر داچۆڕام .. ئاوا دبارە هێشتا ئەتوانم خەم بخۆم و داچۆڕێم .. من منەتباری هەمو ئەوانەم کەناسیومن ، ئەوانەی خۆشیانم ویست و ئەوانەی رقیشم لێیان بوەوە .

● زهیر غانم ●

دەنگی

زانستو .. ئەدەبی زانستی ..!

محمود زامدار

● سەردەمانێکە وافیرگراوین ، گویە : ئەدەبو زانست تەنیا لەناستی ووشەدانەبێ ، دەنا ئەوەندە حەز لە چارەو ژوانی یەکتری ناکەن .. لەرێگای ووشەوە ، ئەدیبی لەهاتوو لە بەهاو هەستی جوانیلۆژیانەی خۆی ئەدوێ ، هەر لەهەمان ڕێگاوەش زانای بلیمەت لە دۆزینەوەی شتە مەوزوعیەکانی خۆی .. هەردوکیشیان بە دوو فۆنی جیای ووشەدا شانئەکوتن .. واتە: ووشەی لای ئەدیب هەمان ووشەی لای زانا نیە ، نەبەکەش و ئاووهەواو نە باری سەرنجو نەبەبەنگەو خەونەکانی ... ئەم چەشنە قسانە - تارادەیێ - راستەو نکولیناکرێ .. بەلام بەهیچ جۆرێ چوستو چالاکیەکانی مرۆڤ - لە هەر دەرفەتێکایێ - لەبەك دابڕناکرێن .. بێگومان ، ئاستی جوانیی (ووشە) یش لە هونەرو ناوەڕۆکی فیکرو ئەدەبا دەها جوانترو درەوشاوترە ، کەچی لەباس و لێکۆڵینەوەی زانستیا، سنورو رادەی خۆی هەیە ، چونکیم شێوازی زانست لەزمانداً ، شێوازێکی زەقو وردەکارو راستەوراستە .. هەرچەند (ووشە) لە راستیە مەوزوعیەکان شەرم بکاتو بەرەو (خود) بکشێت، ئەوەندە ڕەونەقدارتر ئەبێت ..!

★ بێگومان ، لە ڕۆژی ئەمڕۆماندا ، مەبەستە پیرۆزەکانی زانست ، تادێ دەها زاخدارترو ئاسۆی سوری بەرفراوانتر ئەشێتەوەو دەستاوێژو بەرنامەکانی تێرتر ... تا دوێنێی دوور (فەلسەفە) دەوری بەردە هەڵدانی لە سەر بابەتەکانی : (بوونو نەبوونو ماددەو فیکرو خێرو شەڕو ژیانو مەرگ)ئەنواند .. کەچی (فیکر)ی ئەم چاخەی سەر بەفەلسەفەی ریالیزمی زانستی ، کارەکەی گۆڕاوەو بەندە بە چوارچێوەی ئەو راستیانەی کە سەر بە مرۆڤو بەرووداوو هەنگامەکانی کۆمەڵی مرۆڤەوە ، لە باوێنیاوی (گۆڕان)داراستیەکانی خۆی هەڵئەخات .. مەبەستی فەلسەفەی ئەمڕۆو بەبێی ئەم باری سەرنجە (زانستی) یەش- ئەدەبیش کوڕەزای فەلسەفەیە - خولقاندنی سەرلەتازەی مرۆڤە لەبەردەم بەخشەکانی زانستو راستیەکانی زانستا .. خۆشبەختانەش و هەر لەگەڵ چەکەرەکردنی چاخی تەکنۆلۆژیاشدا ، وا (زانست)بەرەبەرەگشت تەمتەمو دیوارە رژدەکانی بەردەمی خۆی ئەخوسینێتەوەو یاسا هەرە قایمەکانی خۆی لەجۆراو جۆری لقەکانی زانیاری جێگیرتر ئەکاتەوە ..! هەر بەم پێیەش رووی کردۆتە - زانست - دنیای بەرگوشادی ئەدەبو ئەویشی تەنیوەتەوەو راوبیرو سەرنجی هەمو ئەو بیرتەسکانەی کە سنورێکی گوشندەیان خستبوە نێوانی جۆلانەوەی زانستو ئەدەب ، خستەلاوەو کەلای کردنو ئەوەیشی بۆ سەلماندن ، کە چ زانستو چ ئەدەب ، هەر- دوکیان لەنێو رەحمو لە جەرگەی ژانەکانی مرۆڤەوەدەرچوەو مەبەستی هەردولا ئیان دۆزینەوەو دەس پێشکەریو سەرەندازکردنی بەردەی (راستی)یە ..!بۆ ئەم مەبەستەش دینەمۆی خۆی لێ خستۆتەکارو داهێنانێکی روحسوکی خۆی لە ژێر سەرناوی (ئەدەبی زانستی)دابۆ مرۆڤایەتی ڕەپێش کردوە .! کە بەوردەکاریەوە - ئەدەبی زانستی - لە تاقیمانەکانی مرۆڤ ئەدوێ و بەراشکاوی شتە مەوزوعیەکان ئەخاتەڕوو .. واتە : کاتێ کە ئەدیبەکان بەنا بۆ زانستەکان ئەبەن و لەرێی پەیامی ئەدەبەوە ، بەسادەیی و بەفراوانی باسی ئەو زانستانە ئەکەن ، کە مایەی خێروخۆشی مرۆڤو خەونەکانێتی ، ئەوا مەبەستی بەرودوایان ئەوەیە کە : ئەدەبەکەیان بکەن بە مەیدانی جلیتبازیی راستیەکانی زانست ، بەلام بە زمانی ئەدەب نەك بەزمانی زانستەکە ..! دەمێکیشە وتویانە : شت بەناوەڕۆك ئەپێوێ ، نەك تەنیا بە روخسار ..!

★ دوای ئەم سوکەسەرنجە

بروانە ل : ٨

هەند سەرنجێکی خێرا

● ناواز محمد صالح ●

☆ ئەو دیاردەیەی کە کۆمەڵگا پشکەوتوەکانو لە دەرفەتی ساتو سەوای کۆمەڵانی خەڵکی ئەو کۆمەڵانەدا ، سەرنج را ئەکشێو ئەبێتە مایەی تێرامانێکی لە بار ، ئەوەیەکە : هەوڵو کۆششی داهێنان - بە تایبەتی لە کۆڕی ڕۆشنبیریدا - بەسەرفرازیەوە هان ئەدرێو بە میهرو سۆزەوە لە باوەشی ئەگرێ .. ئەمەش بە تەواوی و لە ئەنجامی پشکوتنی ڕۆشنبیریی نێو هەر کۆمەڵێ لەو کۆمەڵانەدا خۆی ئەنوێنێ، بە شێوەیەکی وا : کە بێ وچان پێشبرکەی چەشناو چەشن لە دەرفەتی بڵاوکردنەوەو چاپەمەنی و دانانو وەرگێڕاندا ، هەڵئەخرێت ، بەبێ ئەوەی کەس هەوڵی مەچەك بادانو مل شکاندنی ئەمو ئەو بدات ، یا بە قیزو بێزەوە سەیری بەرهەمەکانی بکاتو بیتاسێنێ .

هەر تاکە سەرنجێکی ورد ، بۆ واقیعی ڕۆشنبیری کوردیمان ، کە هێشتا دارەداری ئەکاتو ئەکەوێتە بەرەوکە ، ئەوەمان بۆ ئەسەلمێنێ کە : دیاردەی مەلانێو بگرەو بەردەیەکی دیار، لە کایەدایە ، بەلام نەك لەسەر بنەمای بەرەو پێشەوە چوونو بەخششی بەرهەمی پوختو نایاب دامەزرابێ ، نا بەڵکو لەسەر بنکەی « بەرهەمی ئاکە کەسێ لەسەروی هەمو بەرهەمی خەڵکی تر » یێت - یا ئاستیشی نەبێ - و یا خاوەنەکەیشی ، بۆ ئەمەبەستە ، گەلێ ڕێگای چەوتو چەوێلو ناپەوای گرتبێتە بەرو سزاو تاڵاوی بەخەڵکی تریش چەشتبێ .. گرینگ ئەوەیە ، ناوەکەی دەرکەوێتو ناوی خەڵکی تریش رامالرێتو بخرێتە نێوتوونی دۆزەخەوە .

بێگومان ئەبێ ئەم دیاردە نالەبارانە ڕۆچێتو ئاسەواری لە ناخی ڕۆشنبیرانماندا نەمێنێتو بسڕێتەوە .

گەلێ جار ، لە نێو رەوتو زیانی ڕۆشنبیریدا ، ناوێکی تازە سەر دەرئەکاو ئەکەوێتە شکڵ فەکردن .. بێگومان لە سەرەتاوە بۆ خۆی هەندێ سوکە هەوڵی وا ئەدا ، تا شوێن بێی خۆی لەسەر زەمینەیەکی قایمی هۆشمەندانەو ڕۆشنبیریا ، جێگیر بکات .. ڕۆشنبیریەکی وا کەشان بە شانی کۆڕانەکانی واقیعی لەبەرچاو هەنگاو هەڵێنێ .. بۆ ئەم مەبەستەیش مرۆڤ ، بێداویستیەکی زۆری بە بالگرتنو پشتگیریو رەخنەی بنیادنەرەوە هەیە . بەلام :

ئایا ئەم جۆرە شتانە لای ئێمە ڕو ئەدات ؟

ئا .. و نا .. واتە : سەر- هەڵدانی ناوی هەر ڕۆشنبیرێك کە لە سەرەتادایە .. شتێکی ئاسایی یە ، هەر وەکو چۆن نوچدانو هەڵزنانیشی شتێکی زۆر ئاسایی یە .. ئایا ئەوە مرۆڤە مەزنەی کە موعجیزەئەخولقێنێو قەلاو قونگرەکان ئەهەژێنێو هەزاران بەهای بەرز ئەخاتە ڕوو ، ڕۆژێ لە ڕۆژان ساوا نەبوەو لەسەرچوار چەکۆنە ئاگۆلگێی ئەکردوە..!؟ ئایا بێویستیەکی زۆری بە چاودێری و لەباوەش گرتنو بالگرتن نەبوە ؟! .. چەندین جار نوچی داوەو تاڵاوی ئاندارونەندیشەی چەشتوە .. بەر- دەوام بە لاداچوە ، تا پێی گرتوەو وەستاوە .. ڕوبەڕوی دەردەسەری و گیروگرفتەکان بۆنەوە ، تا گەیشتۆتە ئەوە ئۆناغەی متمانەی بە خۆی پەیاکردوەو ئازایانە سەری بەرزکردۆتەوەو گەلێ بەهای بە نرخی هەڵخستوە ، چونکە خۆی لە گۆڕینەی کۆمەڵەکەدا بە بەشێ زانیوە .

بەلام هەڵوێستی ئەو کەسە لە لای خەڵکی تردا چۆن ڕەنگ ئەبەستێ ؟

هەڵوێستی ئەوان چی ئەبێ بەرامبەری ؟!

لە سەرەتاوە وات دێتە بەرچاو ، کە لەم قۆناغە ناسکەیدا ، خەڵکەکە دەستی یارمەتی بۆ درێژ بکەنو بە ڕەخنەی دلسۆزانەیان ، بیخەنە سەر ڕاستە ڕێ .. کەچی بە داخەوە کارەکە بە پێچەوانە ئەکەوێتەوە .. لە جیاتی بالگرتن ، مقۆ مقێی نارەزایی و دەمار گرژی لێ ئەکەوێتە ناوەوە ، کە چۆن ئەوەکەسە توانیوێتی خۆی بگەیەنێتە ئێو میحرابی ڕۆشنبیریی یەوە ..! وەکو بڵێی : ڕۆشنبیریی ، ئەنیا بۆ

بروانە ل : ٨

بەرە بەیانی هونەرمەندێك

ڕادەیەك کارت دەکەنە سەر ؟ - فولکلۆرو ئاوازەکۆنەکانمان بنکەی بەرهەمی هونەریمانن . وە بە ڕای من بوونی شەمشاڵ و بەرگی تابلۆیەکی هونەری درێژ دەکەن کە لە ئەل جیای سروشتی ناوچە کەمان دا دەگونجێ ، وە لێرەدا دەمەوێ نمونە یەك بۆ ئەم ڕاستیە بێنم .

مرۆڤی سەربەست بەهۆی هونەرەوە خۆی دەدۆزێتەوەو جیهانی دەوروبشتی ڕووناك دەکاتەوە ، هونەریش بە گشت بەشەکانیەوەو بەردەوام لە گەڵ پێشکەوتنی مادەمیزاد پێشکەوتوەو بەرەو- باشتربوون هەنگاوی ناوە . لەوبەرەوپێش چوونو هەنگاوە- نەیدا هونەر بە چەندین ئەوەزوشێوە تێپەڕیوەو جۆرەهاگۆڕانی هاتۆتەسەر گرنگترین دەوریش لەم دەورانە ئەمانەن :

(١) دەوری شێوەی مەرەتایی (الاسلوب البدائی) .

(٢) دەوری شێوەی کلاسیکی (الاسلوب الکلاسیکی) .

(٣) دەوری شێوەی ڕۆمانسی (الاسلوب الرومانتیکی) .

زنجیرەی ئەم دەورانەش کارێکی ئەوتۆیان کردۆتە سەرمرۆڤ کە بتوانن لە ڕێگای هوشیاریو بەرهەمهێنانداً لە بنیاوی مرۆڤایەتی چەند سەرچاوەیەکی تر بدۆزنەوەو بیکەن بە ڕێنوسی هونەر . کەەر ئیستاش سەرنجی سەرەتای هونەر بدەین لەسەردەمی ئریکی کۆنەوەو لە کەل هونەری ئیمرۆمان بەراوردی بکەین جیاوازییکی گەورەبەدی دەکەین وە هیچ وەنیش لەوەدانیە کە ئەم جیاوازییە دەگەڕێتەوە سەر چەند هۆیەك ، یەك لەمانە ، کە هەرەسەرەکییە ، پێشکەوتنی تەکنیکی لەم سەدەیەدا وە بە تایبەتی دۆزینەوەی (کارەبا) لە لایەن ڕاژەکەری مرۆڤایەتی (تەدیسون)وە هەروەها ڕاژەی (مارکۆنی) بە دۆزینەوەی (ڕادیۆ) دوابەدوای ئەویش (سینەماو تەلەفزیۆن)و چەندە- هۆیەکی تری ڕاکەیاندن .

هەر ئەو هۆیانەش بوون کاریان کردە سەر نادەمیزاد و سنوری بیرکردنەوەیان فراوان کرد وچەند ڕێبازو ڕێ ڕەوی تری هونەریان هێنایە کایەوە . بۆ نمونە پەیدا بوونی (ڕادیۆ) جۆرە هونەرێکی تری دروست کرد . لێرەدا دەمەوێ ڕای هونەر مەندێکی تازە پێگەیشتوو وەربنەرم وبڕیاردان بۆ ئەو بەجێ بێنم .

هونەر مەند ناوی (سیروان عومەر یوسف)ە لە شاری ڕواندز لەساڵی (١٩٥٢) لە دایك بووە وە ئیستا ئەندامی تیپی شانۆ ئەری لادێ، لە هەولێر دا پاش ماوەی کە ماوەیەك ئەندامی تیپی مۆسیقی پاشای گەورە بوو لە ڕواندز وە ئۆکۆردیۆن ژەنی تیپە کە بوو . هونەر مەندی ناو براو مۆسیقازان و ئەکتەریکی ئاسراوە . لە هەمان کاتیش دا توانای دەرهێنانی چیرۆکی شانۆ کەریشی هەیە . ئیستاش کاك سیروان هەست وڕای خۆی بەرامبەر بە پرسیارە کانمان دەردە بڕێ .

پ ١ - کاکە سیروان پاش ئەوەی کە کورتە باسێکی هونەرمان کردو تاڕادە یەکیش لە ژیانی هونەریت نزیك بوونیەوە . دەمانەوێ بزانین ، کە سەرەتای ژیانی هونەریت لە چ ساڵێکە وەدەست پێدەکات ؟ وەبەهرەی هونەری کامە بەشی هونەر بە سەربە شەکانی تری هونەر ژان دەکەیت ؟

کاك سیروان لە وەلام دا دەڵێ :

هەر لەمنالیمەوە دۆستێکی هونەرم و هونەر مەندانم خۆشویستوون . هەر لە ساڵی (١٦٧٠) دا دەستم بۆهونەر درێژ کرد وەو لە شانۆ وەکو نەکتەرێك دەورم بینیوە . لە ساڵی (١٩٧١) لە یەکەم تیپی مۆسیقا ، کە لە شارەکەم دا دامەزرا بە شدارم کردوەو ئۆکۆردیۆن ژەنی تیپەکە بووم . وەبەم شێوەیە تا ساڵی (١٩٧٥) مامەوە و تینجا بووم بە ئەندامێك لە تیپی شانۆ ئەری لادێ لە پارێز گای هەولێر ، وە تاکو ئیستاش بەردەوامم لە ڕاژە کردنی هونەردا بایەخێکی ئەوام داوەتە مۆسیقاو مۆسیقام کردۆتە ڕێبازی هونەریم ، چونکە تا ئیستا مۆسیقا لە ناو کۆمەڵناکەمان دا دواکەوتوەو پێویستی بە گەشە پێدان وبوژاندنەوە هەیە . کە ئەمەش دەکەوێتە سەر ئەستۆی ئێمە و ئەبێ بە کردار بیسەلمێنین کە مۆسیقا خۆراکی گیانە .

پ٢- کاکی هونەرمەند رات بەرامبەر بە فۆلکلۆرو ئاوازە کۆنەکان چیە ؟ ئایا شمشاڵ و بلوێرو ئالە تەکانی تر تاج ئاوازە دلڕفێنەکانی زۆربەی شوانەکانی ناوچەی باکوور دەگرین وسەیری دیمەنی کەپەنەك ومێگەل و ئەشکەوت دەکەین ئەم ڕاستیەمان بۆڕۆن دەبێتەوە .

پ ٣ - بیروڕات چیە بەرامبەر بە کۆڕان و نوێ کردنەوە لە هونەری کوردی دا لە ناوچەی ئۆتۆنومی دا ؟

کاکە سیروان دەڵێ : هەموو شتێك ڕووبە ڕووی گۆڕان و نوێ کردنەوەی هاتوە ، بە تایبەتی مۆسیقا . گەورەترین گۆڕانیشی دە گەڕێتەوە چەند ساڵیکی کەم ، پێش ئیستاوە پاش ئەوەی کە چەند هونەرمەندێکی بەهرە دارو خاوەن توانامان لێ هەڵکەوت و توانیان شێوەشێکی هونەری بەرپابکەن بە- بۆ بوژاندنەوەی هونەر ، وەك کاتێ کە گوێ لە ئاوازە دڵڕفێنەکانی زۆربەی شوانەکانی ناوچەی باکۆر دەگرین وسەیری دیمەنی کەپەنەك ومێگەل و ئەشکەوت دەکەین ئەم ڕاستیەمان بۆڕۆن دەبێتەوە .

پ ٣ - بیروڕات چیە بەرامبەر بە کۆڕان و نوێ کردنەوە لە هونەری کوردی دا لە ناوچەی ئۆتۆنومی دا ؟

کاکە سیروان دەڵێ : هەموو شتێك ڕووبە ڕووی گۆڕان و نوێ کردنەوەی هاتوە ، بە تایبەتی مۆسیقا . گەورەترین گۆڕانیشی دە گەڕێتەوە چەند ساڵیکی کەم ، پێش ئیستاوە پاش ئەوەی کە چەند هونەرمەندێکی بەهرە دارو خاوەن توانامان لێ هەڵکەوت و توانیان شێوەشێکی هونەری بەرپابکەن بە- بۆ بوژاندنەوەی هونەر ، وەك

ماموستایان (ئەودر ئەرەداغی - ولیم یۆحنا وە رزتار حەسەن - ووریا ئەحمەد) و مامۆستایانی تریش .

پ ٤ - ئەرکی هونەرمەندی شۆڕشگێر چیە لەم سەردە مەی شورش دا . بە تایبەتی کە ئێوە لە ناو چینی چەوساوەو جوینیاران دا دەژین وفوتابخانەی ئەوانن ؟

- وەکو هەر شۆڕ شگێرێك لە سەرمان پێویستە کە ئەرکەکانی هونەریمان ئەنجام بدەین و دەنگی شۆڕشی (١٧)ی گەلاوێژی ئەمر بەئەنجامە ناوچینی چەوساوەو تیشکی ڕووناکیان پێ ببەخشین و چاویان بە ئازادی هەڵبهێنین .

ئیتر دوا قسەی کاك سیروان ئەوەیە کە دەڵێ :

هونەرمەندەکان یەك بکەن بۆ پێشخستنی هونەری کوردی و ڕەچاوی بە ڕژەوەندی هونەر بکەن . لە کۆتایی دا بە ناوانی سەرکەوتنی کاك سیروان و گشت هونەرمەندانی ترین .

نزار جلال

بەرهەمێکی نوێ

لە چاپکراوەکانی کۆڕی زانیاری کورد ، بەم دوایە کتێبێك بەناونیشانی (اصول اسماء المدنو المواقع العراقیه) -بەشی یەکەم- کەوتە بازاڕەوە . کە پارێزەر جمال بابان داینناوە .

کتێبەکە لە (٤١٢) لاپەڕە پێکهاتووەو ، مامۆستای دانەر بنچینەی ناوی هەندێك شارو- گوندو شوێنانی بێنج پارێزگاکانی باکوور لەگەل پارێزگاکانی دیالاو بەغداو سەلاحوددینی دەرخستووە لەگەل چەند زانیاریی یەکی جیۆگرافیو شوێنەواری دیترین .

سەرەڕای دوو پاشکۆ کە کەوتۆتە دواوەی کتێبەکە.. یەکێکیان سەرژمێری هەندێك گوندو ئەوی تریان ناوو شوێنی هەندێك ڕیا پیشان دەدات .

Institut Kurde de Paris

میوانداری کۆشکی کۆماری

دوێنێ بەڕێز لبید عبدالقادر بەڕێوەبەری گشتی بانکی عەقاری کە کۆشکی کۆماری ئامادە بوو ئاوای خۆی لە دەفتەری تەشریفاتدا تۆمار کرد بۆ سوپاس کردن لە سەرۆکی بەڕێز لەسەر تەرفیعی ناوبراو .

هەروەها بەڕێز محمد صبری بانیژی کۆماری عیراق لە ئێران لە کۆشکی کۆماری ئامادە بوو ناوی خۆی لە دەفتەری تەشریفاتدا تۆمار کرد بۆ ڕەزامەندی وەرگرتن لەسەر سەفەر بۆ شوێنی کارەکەی . هەروەها بەڕێزان عەبد یاسین حسن وەکیلی وەزارەتی ڕاگەیاندن و عفیف عیسی وەکیلی وەزارەتی ئاودێری و سعید مالك العلی وەکیلی وەزارەتی کشتوکاڵ و چاککردنی کشتوکاڵ و دوکتۆر عەزیز عبدالمجید بەڕێوەبەری گشتی بەرهەنەدو عەمباراوەکان لە کۆشکی کۆماری ئامادە بوون و ناوی خۆیان لە دەفتەری تەشریفاتدا تۆمار کرد بەپێی ئەرکەکانیان لە دەرەوەی وڵاتەوە .

لە بروسکەیەکدا بۆ سەرۆکی فەرمانده :

خوێندکارانمان لە یۆگسلافیا سڵاو لە هەڵوێستەکانی حزب و شۆڕش ئەکەن ..

ئەندامانی کۆنگرەی دوازدەهەمی یەکیەتی نیشتمانی خوێندکارانی عیراق لقی یۆگوسلافیا سڵاویان لە ڕێڕەوە سەرکەوتوە کردوە کە شۆڕشی ١٧ی تەموز بە ڕابەرایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیست سەرکردایەتی دەکاو هەروەها سڵاویان لە هەڵوێستەکانی کردوە لە پشتگیری هەسەلەکانی نەتەوەی عەرەبدا .

ئەمە لە بروسکەیەکداهاتوە کە لەکۆتایی کۆنگرەکەدا بۆ بەڕێز سەرۆکی فەرماندەاحمد حسن البکریان ناردوەو ئەمەش دەقی بروسکەکەیە :

ئێمە ئەندامانی کۆنگرەی دوازدەهەمی یەکیەتی نیشتمانی خوێندکارانی عیراق لقی یۆگوسلافیا کە لەزێر دروشمی (ڕاست چەکی دەستمانە لەچەکی بنیاتنان و ڕزگاری دا) بەسترا ، بەپێی ئەواوبونی کاروباری کۆنگرە کەمانەوە بەرزترین ڕێزو شانازیمان بۆ بەڕێزتان بەرز دەکەینەوە لەسەر ئەو هەڵوێستە خەباتگێڕانە کە شۆڕشی ١٧ی تەموز جێگای هیوای جەماوەری عەرەب وەریان دەگرێ بەرەبەرەجدانەوەی ئەو پیلانانە کە لەیمبریالیزم و زایۆنیزمی جیهانی ڕێکیان دەخەن و کۆنەپەرستی عەرەب جێ بەجێیان دەکا .

ئەو دەستکەوتو سەرکەوتنەتەوژمگێڕانە کە شۆڕشی ١٧ی تەموز بەدیهێنراوە کە ئەنجامی ئەنجامی ڕوانگەی سۆشیالیستی بەدەستی هێناون لەسەر ئێمەش وەك دەستەیەکی شۆڕشگێڕی خەباتکەر پێویست دەکا کە بەردەوام بەرەوپێش بچین بۆ بەشداری کردن لە قۆل کردن و دەوڵەمەندکردنی سەرکەوتنەکانی شۆڕش دا بە هێندێك دەست پێشخەری باش و بنیاتنەر لە تێکۆشان و بەردەوام بون و بەرەوژوور چون و ڕاوەستان لە یەك ڕێزدا لەپشت سەرکردایەتی زانایانەتانەوە بۆ وەدی هێنانی ئامانجەکانی گەل و نەتەوەی تێکۆشەری عەرەبمان .

هەر بژین وەك باوکینگی فەرمانده .

بەشدارانی کۆنگرەی دوازدەهەمی یەکیەتی نیشتمانی خوێندکارانی عیراق لقی یۆگوسلافیا .

پاشماوەی : ئەواوبونی ..

جێگری سەرۆك وەزیرانو وەزیری بازرگانی دەرەوەو « جون ئاین جل » جێگری وەزارەتی دەرەوەو « لی کی سون » جێگری وەزارەتی کاروباری ئابووری دەرەوەو چەند کاربەدەستێکی تر .

هاوڕێ یاریدەدەری ئەمینداری گشتی حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەب لە سەرەتای دوا کۆبوونەوەدا سیاسەتی حزب و شۆڕشی لەڕووی عەرەبی و جیهانیەوە ڕوون کردەوە لەگەل هەڵوێستە مەبدەئیەکانی لەرەفزکردنەوەی جارە وبڕۆژە خو بەدەستەوە دەرو پاکژدانەکانی کە لە ڕووی عەرەبیەوە هاتونەتە کایەوەو مەبەستیان لە ناوبردنی شۆڕشی فەلەستینەو لیدانی بزوتنەوەی شۆڕشی عەرەب .

هاوڕێ العیسمی پاشگرتنی حزب و شۆڕشی بۆ بزوتنەوە ئازادیخوازانەکانی جیهانی سێیەم و بزوتنەوەی بێ لایەن ساغ کردەوە بە بێ باوەڕی لە پشتگرتنی هەموو بزوتنەوەیەکی دوژمن بە ئیمبریالیزم و زایۆنیزم و ڕەگەزپەرستی .

هەروەها

ئه‌مسال .. گه‌وره‌ترین نه‌خشه‌ی رۆشنبیری له لادێ کانی وڵاتدا ده‌ست پێ ئه‌کات

«هاوکاری» زانیویه‌تی که دامه‌زراوی گشتی رۆشنبیری جوتیاران نه‌خشه‌ی پێشنیارکراوی ئه‌مسالی وا دیاری کردوه که (٤٣) هه‌زارو (٨٥٩) فه‌لاحی ژن و پیاو رابه‌ری هه‌ره‌وه‌زکاری له هه‌زارو (١٩٣) ده‌وره‌ی سه‌ره‌تایی و راهێنان و چالاکی‌دا مه‌شقیان پێ‌بکرێ .

(رافع سحاب احمد) سه‌رۆکی دامه‌زراوی گشتی رۆشنبیری جوتیاران ئاشکرای کردوه ، ئه‌م نه‌خشه چاوه‌ڕێ کراوه ، هه‌موو پێویستیه‌کی جێبه‌جێ کردنی له‌به‌ر روونا‌کی تاقی کردنه‌وه‌کانی پێشوماندا بۆ دانراوه‌و بریتی‌یه له (٥٦٦) ده‌وره‌ی سه‌ره‌تایی بۆ مه‌شق پێ‌کردنی (٢١) هه‌زارو (٨٠٨) فه‌للاح و (٢٧٦) ده‌وره‌ی سه‌ره‌تایی بۆ مه‌شق پێ‌کردنی (٩) هه‌زارو (٤٩٢) فه‌للاحی ژن .

هه‌ر ده‌وره‌یه‌ك (٦) رۆژ ئه‌خایه‌نێ که (١٨) باسی تیادا پێشکه‌ش ئه‌کرێ و له ناوچه هه‌ره‌وه‌زکاری‌یه کشتوکالیه‌کان ئه‌به‌سترێ و هه‌ر چاره‌ی (٤٠) فه‌للاحی ژن یان پیاو به‌شداری تیا ئه‌که‌ن که هه‌ر یه‌که‌یان رۆژی (٥٠٠) فلسیان له رۆژانی ده‌وره‌که‌دا بۆ سه‌رف ئه‌کرێ .

ده‌وره‌ی راهێنانیش (٢٨١) ده‌وره ئه‌بێ که (١٠) هه‌زارو (٩٨٠) فه‌للاح به‌شداری تیا ئه‌کاو (١١) ده‌وره‌ی تری به‌و جۆره‌شی (٥٦٠) فه‌للاحی ژن به‌شداری تیا ئه‌کات و هه‌ر ده‌وره‌یه‌ك (١٠) رۆژ ئه‌خایه‌نێ و (٤٠) باسی تیا پێشکه‌ش ئه‌کرێ که له به‌رێوه‌به‌رایه‌تیه‌کانی رۆشنبیری جوتیاران ئه‌به‌سترێ و هه‌ر چاره‌ی (٤٠) به‌شداری تیادا ئه‌که‌ن و بۆ هه‌ر به‌شدار بویه‌ك یه‌ك دینارو نیو له رۆژانی ده‌وره‌که‌دا سه‌رف ئه‌کرێ .

سه‌روکی دامه‌زراوی ناوبراو وتی : نه‌خشه‌که بایه‌خی به به‌ره‌پێدان و گه‌شه پێدانی توانای رابه‌ری هه‌ره‌وه‌زکاری داوه بۆ بڵاوکردنه‌وه‌ی هوشیاری هه‌ره‌وه‌زکاری و پێشکه‌وتو هه‌ره‌وه‌ز کاریه‌کان و قوتابیانی به‌شی هه‌ره‌وه‌زکاری له زانکوی مستنصریه و ئافره‌ته رابه‌ره‌کانی لادێکان (مرشدات الریف) به‌شداری تیا ئه‌که‌ن و سه‌بارەت ئیداره‌ی رێکخستنی کشتوکال و هه‌ره‌وه‌زکاری و به‌رهه‌می ئاژه‌ل باس پێشکه‌ش ئه‌کرێ .

ئه‌وه‌ی شایانی باسه نه‌خشه‌ی دامه‌زراوی گشتی دیسان مه‌لبه‌نه‌ی هاوکاری رابوردو سه‌رکه‌وتنیکی گه‌وره‌ی له هه‌موو رووبه‌کی چالاکی‌به‌وه به‌دی‌هێناوه ، ژماره‌ی مه‌شق‌پێ‌کراوه‌کانی گه‌یشتوته (٢٦) هه‌زار جوتیاری ژن و پیاو رابه‌ری هه‌ره‌وه‌زکاری و کشتوکالی ته‌کنیکی که بڕیاریش وابو (١٩) هه‌زار مه‌شق کراوبێ .

«٨٣» موچه‌خۆر له‌کاروباری گه‌شه‌کردنی لادێ‌داو مه‌شق‌پێ کردنی (٢٠٠) کادیری فه‌للاحی له ده‌ره‌وه‌ی وڵاتدا .

له رووی چالاکی هونه‌ری ئاراسته‌وه سه‌رۆکی دامه‌زراوه‌که وتی : (٤١) خانوی رۆشنبیری له لادێکاندا له کرێته‌وه‌و هه‌شت باریزگادا ئه‌کرێته‌وه‌و هه‌زارو (٤٦٤) کۆڕی رۆشنبیری ئه‌به‌سترێ و دوو هه‌زارو (٨٠٨) کۆڕی فلیمی سینه‌مایی ئه‌به‌سترێ و (١٣٢) تیپی وه‌رزشی دروسته‌کرێ و (٥) هه‌زارو (٤٠٠) رۆژنامه‌و گۆڤاری به‌سه‌ردا دابه‌ش ئه‌کرێت .

رۆشنبیری جوتیاران ساڵی (٧)ی نیساندا (١١) ده‌وره‌ریك ئه‌خا که (٢) تا (٣) مانگ ئه‌خایه‌نێ و (٣٥٦) مه‌شق‌که‌ر له به‌رێوه به‌رایه‌تیه‌کانی رۆشنبیری جوتیاران و رابه‌ره یاریده‌ده‌ره‌کانیان و رابه‌ره خوازی له نێوان فه‌للاحه‌کاندا، نه‌خشه‌که وای دیاری کردوه که (٥٩) ده‌وره‌ی چالاکی به‌به‌سترێ (١٠ و ١٩) رابه‌ری هه‌ره‌وه‌زکاری له ماوه‌ی دوو هه‌فته‌دا (٦٠) باسیان ده‌رباره‌ی کاروباری هه‌مه چه‌شنه‌ی کشتوکالی پێشکه‌ش بکرێ .

ده‌ستی بۆ ئه‌وه‌ش کێشا که نه‌خشه که ئه‌وه‌شی تیادایه (١٠١) ده‌وره‌ی شاره‌زایی بۆ ئه‌و فه‌للاحانه ئه‌به‌سترێ که له‌کێڵگه‌کانی ده‌وڵه‌ت و کێڵگه هه‌ره‌وزیه‌کانداو به‌روه‌رده‌ی به‌له‌وه‌رو گامیش و هه‌نگ و دارستانه‌کاندا کار ئه‌که‌ن بۆ روونا‌ك بیرکردنی کادیره ئافره‌ته کان و لادێیه کۆچه‌ریه‌کان که ژماره‌یان ئه‌گاته (٣) هه‌زارو (٦٣٢) .

دیسان ده‌وره‌ی تری مه‌شق ئه‌به‌سترێ بۆ ئامادەکردنی (٤٣٠) کادیری فه‌للاحی له رووی ئیداره‌و رێکخستنی کێڵگه‌ی هه‌ره‌وه‌زیه‌وه‌و کشتوکالی نوێی به مه‌کینه‌و رێکخستنی تیا نووسه‌کانی ئیداره‌و به‌رهه‌می ئاژه‌ل‌و ئیداره‌ی دارایی له هه‌ره‌وه‌زکاری‌یه کشوکالیه‌کان هه‌روه‌ها مه‌شق پێ‌کردنی سه‌روکی فه‌رمانده به‌ریز احمد حسن البکر و به‌ریز صدام حسین کردوه که وه ستانی ئه‌ندامانی کۆمه‌ڵه‌که‌ی وه‌ك سه‌ربازی به وه‌فا سه‌لماندوه بۆ خزمه‌تی زانستی و له پێناوی پاك پێوه‌نانی ره‌وره‌وه‌ی گه‌شه‌سه‌ندن له وڵاته‌که‌مانداو به‌دی هێنانی ئامانجه‌کانی شۆڕشی ١٧ی ته‌موز به سه‌رکرداره‌تی حزبی به‌عسی سۆشیالستی عه‌ره‌ب .

پاشماوه‌ی : سه‌روتار .

داگیرکه‌رانی وڵاتی بکه‌وێته سه‌وداو ماماله‌و سه‌رشۆڕ کردن‌و خۆ فرێ‌دانه باوه‌شی ئیمپریالیزمه‌وه .. هه‌ر خۆشی دوا رۆژه‌نی هه‌ر فه‌رمانڕه‌وایه‌که که پشت بکاته ئه‌ل‌و باوه‌ڕی میللات به‌ڕێنێ‌و بکه‌ویته سه‌ر ڕێبازی خیانه‌تی وڵات به‌بێگانه فرۆشتن له حه‌یائی خۆ راگرتن له‌سه‌ر کورسی فه‌رمانڕه‌وایی !! ئه‌مه‌ش ـ له بنچینه‌دا ـ هه‌ڵوێستێکی سروشتیه له رۆژنه‌تك که له‌سه‌ر ئوه‌رایی بنیات نراوه .

هه‌ڵوێستی وڵاته‌که‌مان له مه‌یدانی پێشنگری داگیرکه‌رانی زایۆنی‌دا به ته‌واوی به پێچه‌وانه‌ی ئه‌م ره‌فتاره سه‌ر لێ‌شێواوانه‌یه‌یه ، ئه‌مه له ووته‌کانی سه‌رۆکی فه‌رمانده‌دا ده‌رده‌که‌وێ که وا رێگای پێشگری کردن له دوژمنکاری زایونی‌و ڕزگار کردنی خاکی داگیرکراو ته‌نها به دامه‌زراندنی به‌ره‌ی ڕووروو زامن ئه‌کرێت که هه‌مو توانای سوریایی هه‌ر دو سوپای سوریاو عیراقی تیدا کۆبکرێته‌وه‌و وزه‌ی نابووری‌و گه‌لی هه‌ر دو وڵاته‌که‌ی بۆ لێك بدرێ له جوار چێوه‌ی به‌رنامه‌یه‌کی تێکۆشانی دووره مه‌وداداو رێکه به کراوه‌یی به‌جێ بهێلرێ بۆ هه‌ر وڵاتێکی عه‌ره‌بی که بیه‌وێت له به‌تین کردنی خۆ ڕاگرتن‌و ئازاد کردنی خاکی داگیر کراودا به‌شدار بێت .

به‌ڵام کاتێ که رۆژمی کۆمه‌ڵای سوریا ته‌نها به‌رێگای شه‌یتانی‌دا مل ئه‌نێ‌و رێگای خیانه‌ت به ئاسانیه‌وه ئه‌گرته‌به‌ر ، ئه‌وا به‌مه خۆی‌ئه‌کاته به‌که‌م ئامرازی ده‌ستی ئیمپریالیزم‌و کوته‌کی که‌وره‌ی‌ده‌ستی ئه‌و بۆ به‌جێ هێنانی نه‌خشه‌کانی‌و ، به‌مه‌ش ئه‌که‌وته شان له شان دانی هه‌میشه‌یی‌یه‌وه له‌گه‌ڵ هێزه نیشتمانی‌و به‌شه‌ره‌فه کان‌دا و هه‌ر به‌هاوبه‌یمانی هه‌تا هه‌تایی‌هێزه کۆنه‌به‌رسته ره‌شه‌کان‌و خۆ به‌ده‌سته‌وه ده‌ره‌کان ئه‌مێنێته‌وه .

ده‌وری ئیستای هێزه‌کانی رۆژه‌ی کۆمه‌ڵای سوریا له لوبنان‌دا که به‌رده‌ی به‌هێزی ناوبۆی‌که‌ری عه‌ره‌بیان به‌سه‌ردا دراوه ، به‌شێکی سه‌ره‌کیه له ئه‌خشه‌ی ئیمپریالیستیه‌که‌ی کۆرین بۆ له کارخستن و چه‌وك پێ‌دادانی جوڵانه‌وه‌ی به‌رگری فه‌له‌ستین به داهاتینی چه‌که گرانه‌کانی‌و سه‌ندنه‌وه‌ی چه‌کی خۆپاراستن له خه‌یه‌ی‌ای فه‌له‌ستینیه‌کان‌و به‌رگری فه‌له‌ستین به‌ستانه ناو گه‌رووی ده‌ستاری هێزه داگیرکه‌ره‌کان‌و هێزه‌کانی ئیسرائیل جگه له هه‌ڕه‌شه‌و توڕه‌شه‌و هیرشی ئه‌وان به دوای چه‌کدا .

هۆشیاری گه‌لان‌و گیانی ئازادیخوایی له‌چه‌رخی بیسته‌مدا گه‌لێك له‌وه ئه‌وره‌تره که به‌کرێ گیراوه کۆن‌و نوێ‌به‌کۆن خه‌یالی لێ‌ده‌که‌ن‌و ، گیانی قوربانی‌و فیداکاریش له‌ناو کۆمه‌ڵانی خه‌لکدا له هه‌ر کاتێکی تر به‌رزو به تاوتره‌و کۆمه‌ڵانی خه‌لکی قاره‌مانی سوریاش هه‌میشه پێشره‌وو نموونه‌ی‌تونده‌ی لێدانی به‌کری گیراوان‌و ڕاونانی ستەمکاران بوون .

لقی کۆمه‌ڵی زانستی‌ژیان له‌ناوچه‌ی ئۆقاڤۆمی

یه‌ك شه‌مه‌ی رابوردوو له‌ڕاپۆرتی سلیمانی لقی کۆمه‌ڵی زانستی ژیان (بایولوجیا) له‌ناوچه‌ی ئۆقاڤۆمی دامه‌زراندا .

ئه‌م بۆنه‌یه‌وه ئاهه‌نگی له مه‌لبه‌ندی رۆشنبیری‌و کۆمه‌ڵایه‌تی له زانکوی سلیمانی گێڕرا که به‌ڕێز عدنان مصطفی جێگری پاریزگاری‌و هه‌فسال نوێنه‌ری رێکخراوی حزبی به‌عسی سۆشیالستی عه‌ره‌ب له پاریزگاکه‌و سه‌روك‌و ئه‌ندامانی ده‌سته‌ی به‌ڕیوه‌به‌ری کۆمه‌له‌که ئاماده بوون .

ده‌زگای به‌ڕیوه‌به‌ری بروسکه‌یه‌کی ئاراسته‌ی سه‌روکی فه‌رمانده به‌ریز احمد حسن البکر و به‌ریز صدام حسین کردوه که وه ستانی ئه‌ندامانی کۆمه‌ڵه‌که‌ی وه‌ك سه‌ربازی به وه‌فا سه‌لماندوه بۆ خزمه‌تی زانستی‌و له پێناوی پاك پێوه‌نانی ره‌وره‌وه‌ی گه‌شه‌سه‌ندن له وڵاته‌که‌مانداو به‌دی هێنانی ئامانجه‌کانی شۆڕشی ١٧ی ته‌موز به سه‌رکرداره‌تی حزبی به‌عسی سۆشیالستی عه‌ره‌ب .

راسپارده‌ی نوێ سه‌بارەت ئه‌وه‌ی قوتابیانه‌ی له‌ده‌ره‌وه‌ی قوتابخانه‌ و به‌شداری تاقیکردنه‌وه‌ی گشتی پیشه‌یی ئه‌بن

دامه‌زروای فێرکردنی پیشه‌یی ، راسپارده‌ی نوێ ده‌رکرده‌وه ، سه‌بارەت به‌شداربوونی قوتابیانی ده‌ره‌وه‌ی قوتابخانه پیشه‌ییه‌کان له تاقی‌کردنه‌وه‌ی گشتی‌دا .

راسپارده‌کان بریتین له ڕێگادان بۆ ئه‌و قوتابیانه‌ی خۆیان ناو نووس ئه‌کرده‌وه له سالی خوێندنا ده‌وامیان ئه‌کرده ، تا له تاقی‌کردنه‌وه پیشه‌ییه‌کاندا به‌شداربن .

مه‌رج دانراوه ، سه‌بارەت ئه‌و قوتابیانه‌ی به‌شداری تاقی‌کردنه‌وه‌ی گشتی خوێندنی ئامادەیی نه‌بن ، سێ ساڵ به‌سه‌ر ده‌رچونیاندا له قوناغی ناوه‌ندی خوێندنی پیشه‌یی تێ په‌ڕی‌بێ ، وه تاقی کردنه وه‌یه‌کی قوتابخانه‌یی بۆ بکرێ که ڕێگای به‌شداربوونی بدات له تاقی کردنه‌وه‌ی گشتی‌دا ، جا سه‌رکه‌وتوبێ یان نیکه‌ال بێ .

دیسان مه‌رجی ئه‌وه دانراوه ، ئه‌و قوتابیانه‌ی ئاره‌زووی به‌شداربوون له تاقی کردنه‌وه‌کانی کشتوکال‌و پیشه‌سازی‌دا ئه‌که‌ن ده‌وره‌یه‌کی هاوینه ته‌واو بکه‌ن .

راسپارده‌کان کوتایی یه‌که‌م هه‌فته‌ی مانگی ئیسانی خوێندنی ئه‌مسالی دیاری‌کردوه بۆ وه‌رگرتنی داواکاری هه‌روه‌ها کاتی تاقی کردنه‌وه‌ی قوتابخانه‌یی ئه‌و قوتابیانه‌ی له ١٢ـ٤ـ١٩٧٧ دیاری کردوه‌و (١٠) رۆژ ئه‌خایه‌نێ .

پاشماوه‌ی : سه‌روك البکر

احمد حسن البکر نامه‌یه‌کی ده‌سنوسی سه‌رۆکی کۆریا هاوڕێ کیم ئیل سونگ‌ی وه‌رگرتوه هاوڕی چل سلاوی هاوڕێ سۆنگ‌و ئه‌و هه‌ستی دۆستانه‌و ڕێزه‌ی گه‌لی کوریا به‌رامبه‌ر گه‌لی عیراق هه‌یه‌تی به هاوڕێ البکری گه‌یاندوه هاوڕێ ئه‌ندامی مه‌کتبی سیاسی لیژنه‌ی مه‌رکه‌زی حیزبی کاری کوریاو سه‌روکی وه‌زیرانی خۆشحالی خۆی‌و ئه‌ندامی وه‌فده‌که‌ی نیشان داوه به‌وه‌ی که له‌گه‌ڵ هاوڕی ئه‌میندار‌ی نه‌ئینی سه‌رکرداید‌ه‌تی قوتری حیزب‌و سه‌روك کۆماری وسه‌رکرده‌کانی حیزب‌و شۆڕشی ١٧ی ته‌موزدا که ده‌ستکه‌وتی ئیجگار گه‌وره‌ی له‌مه‌یانی ناو خۆو ده‌ره‌ودا وه‌ده‌ست هێناوه به‌یه‌ك گه‌یشتون .

له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی که‌وتنه‌که‌دا باسی دۆخی ناوچه‌ی عه‌ره‌ب‌و دنیا کراوه وه‌بیرورا له باره‌ی به‌ته‌وکردنی به‌یوه‌ندی نیوان عیراق‌و کۆریای دیموکراتیدا ئاڵوگۆڕکراوه بۆبه‌و کردنی خه‌باتیان دژی ئیمپریالیزم‌و زایونیزم‌و کۆنه‌به‌رستی‌و هێنانه‌دی ئامانجی هه‌ردووگه‌لی دۆست .

له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌ی که‌وتنه‌که‌دا به‌ڕێز منذر عریم جێگری وه‌زاره‌تی ده‌ره‌وه‌و به‌ڕێز بالوێزی کوریا له کۆماری عیراقدا ئاماده‌بون .

ئا.د.ع

ریکه‌وتنی نوێ دروست کردنی ئیستگه‌یه‌کی وزه‌ی به‌رزی کاره‌بایی له رۆژهه‌ڵاتی به‌غدا

ئیواره‌ی یه‌ك شه‌مه‌ی‌رابوردوو ، وه‌زاره‌تی پیشه‌سازی‌و کانزاکان له گه‌ڵ کومپانیایه‌کی ئیتالیا ریکه‌وتنیکی مۆرکردبۆ دروست کردنی ئیستگه‌یه‌کی وزه‌ی به‌رزی کاره‌بایی له رۆژهه‌ڵاتی به‌غدا که‌شه‌ش ملیون‌و (٢٥٠) هه‌زار دیناری تێ ئه‌چی .

ریکه‌وتنه‌که له جیاتی وه‌زاره‌ت ، به‌ڕێز فلیح حسن الجاسم وه‌زیری پیشه‌سازی‌و کانزاکان مۆری کردوو له جیاتی کومپانیاکه‌ش به‌ڕیوه‌به‌ری بازرگانی کومپانیاکه مۆری کرد .

به‌ڕێز (الجاسم) له وته‌یه‌کدا که به بۆنه‌ی مۆرکردنی ریکه‌وتنه‌وه‌که‌وه دای وتی کاره‌با بنچینه‌ی پێشکه‌وتنی شارستانیه‌ته‌که شۆڕشی ١٧ی ته‌موز به‌سه‌ر کردایه‌تی حزبی به‌عسی سۆشیالستی عه‌ره‌ب ئه‌یه‌وێ بیچه‌سپێنێت .

ئه‌م ئیستگه‌یه قوتاغی یه‌که‌می پرۆژه‌ی تۆریکی هیزی به‌رزه که‌بریتی ئه‌بێ له ره‌ت له‌وه‌وپێش موناقه‌سه‌ی دروست کردنی پێنج ئیستگه‌ی دروست کردنی قوناغی یه‌که‌می ئامادەیی به هێله‌کانی هیزی هێڵه‌کانی گواستنه‌وه‌ی به‌رزه‌وه له ئیستگه‌کانی پرۆژه‌که‌ی دابه چه‌نده وزه‌ی کاره‌با ئه‌به‌سترێ . کومپانیایه‌کی جیهانی که ئه‌وه‌ی شایانی باسه‌،وه‌زاره‌تی (٤٥) ملیون دیناری تێ ئه‌چی .

له سه‌رێ

روی رۆژ به بێژنگ ناگیرێ

باوکی به‌ختیار ●

ئه‌مڕ سه‌ده‌ی بیسته‌مه سه‌ینێ به‌ره‌و سه‌ده‌ی نوێ هه‌نگاو ده‌ینین به داخه‌وه هێشتا واین له سه‌ده‌ی نوزده‌هه‌مینداد . هه‌ورێکم مروڤێکی خوێنده‌واره تاو تاویش به‌دم لاسایی کردنه‌وه خوی هه‌ڵ ئه‌قورتێنێته سیاسه‌ته‌وه . به‌ڵی چله‌وی بۆ ئه‌سپی خه‌یالی شوڕکردو ده‌ستی‌کرد به ووردە گله‌یی که گوایه نابێت وا کم ته‌رخه‌می بکرێت له‌باری زانیاری‌و ئابوری‌یه‌وه‌و ده‌بێت بایه‌خی ته‌واو بدرێت به ته‌ن دروستی‌و به زانیاری‌و هتاد ..

کۆڕی دانیشتنه‌که‌مان گه‌رم بو یه‌کێك له خاوه‌ن بیره کلاسیکیه‌کان که‌وته به‌شی کۆڕه‌وه تاو تاو پێشیناری سه‌یر سه‌یری ته‌خشانو په‌خشان ده‌کرد ، گوێم شل کرد بۆ ئه‌وه‌ی سودمه‌ند بم له بیرکردنه‌وه‌کانیان بێ‌گومان سودی تێداوه ده‌ست دێت چونکه هه‌مو قسه‌یه‌کی باش کاری‌باشی لێ ده‌شێته‌وه . به‌ڵام مرۆڤێك که هه‌ستی کرد به‌رامبه‌ره‌که‌ی کینه‌یه‌کی تایبه‌تی هه‌یه به‌رامبه‌ر به رێبازی نوێ ، بێ‌گومان تاو تاویش ئه‌گه‌ر شتێکی باشیش بڵێت به‌رامبه‌ره‌که‌ی یا دانیشتوان هیچ فه‌رێك به واته‌کانی نادەن .

یه‌کیکی کۆڕه‌که‌مان زۆر به کینه‌وه پی‌ی‌داده‌کرد (ئه‌م ده‌بو یا سه‌ره له‌قی‌بۆ بکه‌ین یان بڵین وایه‌ خو ئه‌گه‌ر وامان نه‌کردبایه ئه‌وه به پی‌ی فه‌رهه‌نگی بیری ئه‌و ئێمه به ڕکێ گیراو داڵه‌نراین ..

جا با بێمه‌وه سه‌ر ئه‌م مرۆڤه خاوه‌ن به‌هره‌یه به‌ڵی به هه‌رچ جۆرێك بێت بوه خاوه‌نی (پله‌ی زانیاری مامۆستا هه‌ی مامۆستا . ته‌نانه‌ت له پێکهێنانی رسته‌کانیشدا مامۆستایه به‌ڵام له شتێکدا مامۆستا نی‌یه ئه‌وبش ، نازانێ زوربه‌ی مرۆڤانی تر له خوی باشتر خوی ده‌ناسن ده‌ستی کرد به هاشه‌و هوشه ، ئه‌مه خاوه‌نی قه‌له‌می پاك ئه‌م گوایه ئامادە نیه به‌سه‌رو پۆته‌ڵی که‌سدا بێته خواری وه بایه‌خ بدات به که‌س چونکه ئه‌م هه‌ڵگری بیروبروایه به‌ڵی هه‌ڵگری بیرو بروایه !! ئامادەنی‌یه کویله‌یی بکات ئه‌م ته‌نها ئامادەیه خزمه‌تی زبانی خوی گه‌له‌که‌ی بکات ئیتر چ کاریکی نی‌یه به‌سه‌ر ئه‌وه‌وه که بکه‌وێته ستایش که‌سێکی تر وه یا (پولاتیقه) بکات بو که‌سانێکی بێگانه به‌گه‌له‌که‌ی ، له دڵی خومدا (ده‌مووت درۆزن روت ره‌ش‌بێت) به‌ڵی که‌وته سه‌رو پوته‌لاکی که‌سانێك که ئیستا که‌وتونه‌ته که‌لاوه‌ی میژوه‌وه وه گه‌ل ئه‌فه‌روژی کردون ،لێره‌شدا دیسانه‌وه ئه‌و لاپه‌رانه‌ی رۆژنامه‌کانی چه‌ند ساڵێك له‌مه‌و به‌رم هاته‌وه پیش چاو که مامۆستای خاوه‌ن به‌هره‌ی پله‌ی به‌رزی زانیاری که ، تیدا کورنوشی‌ده‌برد بۆ ئه‌و پانه‌وانه له مه‌وبا د ست گراوانه ،به‌ڵی ئیستاش مامۆستای به‌رێز ده‌یه‌وێ خه‌ڵکی باوری پێ‌بکات که گوایه (وه‌ته‌نی‌یه‌ وامۆستا یه‌وێت روی رۆژ به بێژنگ بگرێت ، مامۆستا گه‌رمه له دوانه‌کانیدا کۆڕه‌که‌یش جار جار سه‌ره‌له‌قی‌ی بۆ ده‌که‌ن‌و وایه وایه‌ی پێده‌ڵین ، مامۆستایش گه‌رمه له دارشتنی رسته پڕ له مرواریه‌کانیدا ، وا ده‌زانێت کۆڕه‌که‌ی گه‌وج کردوه به‌ڵی له ده‌ریای بیری قولیه‌وه گه‌ره‌که‌ی شه‌و چراخ هه‌ڵده‌هێنجێت .

مامۆستا به‌و بیره چه‌وته جارێکی تر ناتوانێت خه‌ڵکی به‌فریو به‌رێت ، که‌وهه‌ره‌کانت هه‌موی به‌ردی بێ به‌هایه ، ده‌هوله‌که‌یشت تازه‌که‌س پی‌ی‌هه‌ڵ ناپه‌رێت تا زووه ئاشێکی تر بدآزه‌ره‌وه بۆ باراشه‌که‌ت . تازه رۆیی ئه‌و ده‌مه‌ی که به خه‌یالی‌خوت ئرکه‌نرکت تیدا ده‌کرد خه‌ڵکی ساوێلکه‌ت به‌فریو ده‌برد له پشته‌وه ده‌رویشتن رۆژیان ل‌ی‌ده‌گرتی . خوت ده‌رمه‌خه ئه‌گه‌ر به‌واته‌ی من ده‌که‌یت . هێزی ته‌واو بده به‌و پله‌ی زانسته‌یه‌ی وه ده‌ستت هێناوه به‌گزیو فزی و خوت سه‌ر له نوێ فێر بکه‌ره‌وه تازه نه‌ده‌هولی تو خه‌ڵکی هه‌ڵ ده‌ڕێنیت نه به هاشه‌و هوشه‌کانت ده‌ستیان ده‌بڕێت . به‌سه با توزی تا‌ام بکرین ئیمه تێر بوین له هاشه‌و هوشه . ئیستا ی‌ویستیمان به قوتابخانه‌و زانی ناسوده‌گی هه‌یه ی‌ویستیمان به‌خوشه‌ویشتی‌و ئاوه‌دان‌کردنه‌وه هه‌یه ، به‌ویرانی به کۆڵه‌واری‌و ده‌ر به‌ده‌ری .

وه ئه‌ی سه‌لماندوه که ریکخراوه‌که هه‌وڵ ئه‌دات ریکه‌وتن‌و ئیمانی نێو ده‌وڵه‌تان‌ له‌ باره‌ی ده‌ستیوه‌ردانی ناشه‌رعی‌و خۆی کاروباری فرۆکه‌وانی مه‌ده‌نی‌یه‌وه مۆر بکات .

راسپارده‌ی نوێ سه‌بارەت قوتابیانه‌ی له‌ده‌ره‌وه‌ی قوتابخانه‌ و به‌شداری تاقیکردنه‌وه‌ی گشتی پیشه‌یی ئه‌بن ●

دامه‌زروای فێرکردنی پیشه‌یی ، راسپارده‌ی نوێ ده‌رکرده‌وه ، سه‌بارەت به‌شداربوونی قوتابیانی ده‌ره‌وه‌ی قوتابخانه پیشه‌ییه‌کان له تاقی‌کردنه‌وه‌ی گشتی‌دا .

راسپارده‌کان بریتین له ڕێگادان بۆ ئه‌و قوتابیانه‌ی خۆیان ناو نووس ئه‌کرده‌وه له سالی خوێندنا ده‌وامیان ئه‌کرده ، تا له تاقی‌کردنه‌وه پیشه‌ییه‌کاندا به‌شداربن .

مه‌رج دانراوه ، سه‌بارەت ئه‌و قوتابیانه‌ی به‌شداری تاقی‌کردنه‌وه‌ی گشتی خوێندنی ئامادەیی نه‌بن ، سێ ساڵ به‌سه‌ر ده‌رچونیاندا له قوناغی ناوه‌ندی خوێندنی پیشه‌یی تێ په‌ڕی‌بێ ، وه تاقی کردنه وه‌یه‌کی قوتابخانه‌یی بۆ بکرێ که ڕێگای به‌شداربوونی بدات له تاقی کردنه‌وه‌ی

پاشماوه‌ی : به‌ئینی ئه‌مه‌ریکایی

به‌ئینی له ئه‌مه‌ریکادابوه که سیروس فانس وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی دانراوی ئه‌مه‌ریکایی بۆ اسماعیل فه‌همی وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی میسری ناردوه .

وه وتوویه : فانس له نامه‌که‌یدا دڵنیایی ئه‌وه‌ی داوه که حکومه‌ته‌که‌ی له پێناوی به‌هێزکردنی په‌یوه‌ندیه‌کانی دۆستایه‌تی له‌گه‌ڵ حکومه‌تی میسردا کارئه‌کات .

ڕۆژنامه‌ی (الاخبار)ی میسریش بیری رای‌گه‌یاندبوو که حکومه‌تی میسر و ئه‌مه‌ریکاو وڵاتانی ئه‌وروپای رۆژئاوای بانگ کرد وه که به‌شداری بکه‌ن له « سازدان »ی بازاری ناوچه‌ی عه‌ره‌ب .

له ریه‌کی تره‌وه « کۆرت فالدهایم » ئه‌میندار‌ی گشتی ئه‌ته‌وی یه‌گگرتوه‌کان له حه‌وتی مانگی داهاتودا له‌سه‌ر خواستی حکومه‌تی لوبنان سه‌ر له‌وێ ئه‌دات .

سه‌ردانه‌که‌ی فالدهایم ، که تیایدا له‌گه‌ڵ سه‌روك کۆماری‌و سه‌روکی حکومه‌ت‌و وه‌زیری ده‌ره‌وه‌ی لوبناندا کۆئه‌بێته‌وه ، له چوارچێوه‌ی ئه‌و گه‌شته‌دایه که به وڵاتانی عه‌ره‌بدا ئه‌یکات‌و میسر‌و سوریاو ئه‌ردن‌و فه‌له‌ستینی زه‌وت‌کراو ئه‌کرێته‌وه .

پاشماوه‌ی : بۆزاری ده‌ربرین.

بروسکه‌یه‌کی بۆ وه‌زاره‌تی ماڵوچۆ ناردوه تیایا ئه‌ڵێ : ئه‌م باره تاوانباره‌یه‌مان زۆر پێ ناخۆش بوو .. که بو به هۆی ئه‌و زیانه دڵ ته‌زێنه .

Institut Kurde de Paris

● هه‌موو هه‌فته‌یه‌ك

سه‌ربه‌ست

له‌م رۆژانه‌دا یاسایه‌کی نوێی بانقی عیقاری ده‌رچوو به پێی ئه‌م یاسایه سه‌رمایه‌ی بانقه‌که بو به (١٠٠) ملیون دینارو به‌مه بانقه‌که ئه‌توانێت بارمه‌تیکی گه‌وره‌و به‌ر فراوان پێشکه‌ش به کۆمه‌ڵانی خه‌ڵکی بکات‌و ده‌وڕێکی گرنگتر ببێ له چاره‌سه‌کردنی کێشه‌ی نیشته‌جێ کردن و ده‌ست نه‌گه‌وتنی خانوو .

له‌به‌ر ئه‌مه زیادکردنی سه‌رمایه‌ی بانقی عیقاری‌و زیادکردنی ئه‌و پاره‌یه‌ی که به قه‌رز ئه‌درێته ئه‌وانه‌ی خانوو دروست ئه‌که‌ن‌و که‌م‌کردنی قیسته‌کانی قه‌رزه‌که‌و هه‌موو ئه‌و بریارانه‌ی به‌رێز وه‌زیری کارو نیشته‌جێ کردنی رایگه‌یاندن ده‌رفه‌تێکی گه‌وره‌یه بۆ خه‌ڵکی‌و به‌شدارێکی ئیجا بی‌و کاریگه‌ره له چاره‌سه‌ر کردنی تێکرای کێشه‌ی سه‌که‌نی به‌تایبه‌تی له‌و رووه‌وه که وا پاساکه بۆ ئه‌وه‌یه بارمه‌تی کۆمه‌ڵه ته‌عاونیه‌کان بدات له مه‌یدانی دروست کردنی عیماره‌ی ئه‌وه‌ره‌دا سه‌ره‌رای گه‌شه‌دان به بزوتنه‌وه‌ی خانوو دروست‌کردن له لایه‌ن خه‌ڵکی‌یه‌وه .

شایانی باسه که وا کۆمپه‌نیای گشتی هاوردن‌و بڵاوکردنه‌وه‌ی که‌ره‌سته‌ی بینا له‌م رۆژانه‌دا که‌وته کار کردن‌و خه‌ریکی ئیستیرادی چیمه‌نتۆیه‌کی زۆره جگه له‌وه‌ی که له وڵاتدا دروست ئه‌کرێت‌و به پی‌ی چه‌ند پێوانه‌یه‌کی نوێ به‌سه‌ر خه‌ڵکی‌دا دابه‌شی ئه‌کات‌و به‌ته‌مایه له هه‌موو پارێزگاکان لقی خۆی بکاته‌وه ، وه له‌و باره‌وه به‌یوه‌ندی مه‌لبه‌نده‌کانی فرۆشتنی چیمه‌نتو له‌گه‌ڵ وه‌زاره‌تی پیشه‌سازی بڕاو ئیستاکه سه‌ر به کۆمپه‌نیا تازه‌که‌ن .

دیسان له ئه‌رکه‌کانی ئه‌م کۆمپه‌نیایه فرۆشتنی خشت‌و کاشی‌یه‌و به پی‌ی به‌رنامه‌یه‌کی کاتی خه‌ریکی رێکخستنی فرۆشتن‌و دابه‌ش کردنی خشته‌ی تایبه‌تی که وا زۆربه‌ی زۆری خاوه‌ن کارگه‌کان‌نامرۆژگاریه‌کانی ده‌رگا به پرسیاره‌کان به‌جێ ناهێنن‌و تا دێت ده‌بلی خشت (که ئه‌کاته (٣) سێ هه‌زار خشت) گرانتر ئه‌بێ‌و له کاتێکدا که به‌رزترین نرخی به پی‌ی بزیاره ره‌سمی‌یه‌کان (٣٠ـ٣٧) دیناره ، خاوه‌ن کارگه‌کان به (٧٠ـ٨٠) دیناری ده‌فروشن‌و فرۆشتنی خشت‌و کاشی له لایه‌ن ئه‌وه دابه‌شی‌کردن‌و فرۆشتنی خشت‌و کاشی له لایه‌ن کۆمپه‌نیا گشتی‌یه‌که رێگا له‌وانه ئه‌گرێ که‌وا به پی‌ی به‌رژه‌وه‌ندو ئاره‌زوی خۆیان خشت گران ئه‌که‌ن‌و زیان به کۆمه‌ڵانی خه‌ڵکی

لاوان و ریبان

بڕیارەکانی بەرهەم زیادکردن و ئەنجامە سۆشیالیستەکانی

لەپیشەوە ، شتێکی هەنتقیە ئەم راستیە مێژوییانەی خواردوە ساغ بکەینەوە :

ئالوگۆری سۆشیالیستی بە هەمو ئەنجامەکانیەوە بیەویت و نەیەویت و بنەغەی ئابوری و کۆمەلایەتی پێشو کاری تێ ئەکات .

ئەم کارتێکردنەش تاقمێکی خاوەن هەستەحت دورستی ئەکات کە ئەیەویت شێوەیەکی کۆن و بیرۆکراتیانە پسەپێنیت بەسەر یاسادانی مێژوو بزوتنەوەیدا ، ئەوانە لە زۆر کاتدا بە ئاسانی ئەم کارە ئەکەن ، چونکە هێشتا هۆی دار تێکردن بە دەستەوە مەوە لە کۆمەڵە هەرەس هێناوە کە ئەی بەخشیوە بەهۆی ئەو دەرکا ئابوریانەوە کە لە سەر ئەنجامەکی چینایەتی ئاشکرا بنیات نراون .

زۆر بە ساکاری ئەلێین دەرکا شۆرشگێرە تازەکان بەو خەسیەتە تایبەتیانەوە کە هەیانە .. جۆرێک چاودێری چەماوەری توندو تیژ بەکار دەهێنن (ئەمەش فەرزێکی مێژوویە) . ئەمەی دوایشیان پێویستی بە هوشیاری یەکی سۆشیالیستیانەی تیژ هەیە .

ئەم هۆشمەندیە خۆی لەو تفتوگۆیەرهەمی و چەماوەریانەدا دەواند کە بە شێوەیەکی فراوان کراو هەمو شتی خستەوە شوینەواری مێژوویی و رکۆمەلایەتی خۆی وە ئەو بڕیارانەی دوایی دەرچون بەشێکن لە بەرهەمەکانی ئەو تفتوگویانە .

بەخششەکانی تریش هەر بەردەوام ئەبن . تا بە شێوەیەکی شورشگێرانەی تیژو بەکار کار بکەنە سەر ژیانمان ..

یاری یەك تەمەنی «٥٠٠٠» ساڵە

★ (زۆرانبازی) بە کۆنترین وەرزشی دانەنرێت لە جیهاندا .

ئەم یاریە فیرعونیەکان لە میسر پێشی ٣٠٠٠ ساڵ کردوویانە ، ئەمەش بەو شوێنەوارانەی لەسەر گۆڕەکانیان ماوەتەوەو وێنەی کشراوە دیارە .. ئەم یاریە لە میسرەوە گەیشتە یونان و بوو بە وەرزشێکی تایبەتی و رێسای تایبەتی بۆدانرا ..

★ لە شەڕی تەروادەی نێوان ئەسینا و ئەسبرتەدا (هزمیرۆس)ی بوێژ لە داستانی «ئەلیاذە»دا لەسەر زۆرانبازی نێوان پالەوانی (ئەسینا) کە (تودیسیوس) بووەو پالەوانی (تەروادە) کە (ئەجاکسن)بووە نووسیویەتی .

پاش ئەمە دەورەی ئۆلەمپی بۆ سازکرا کە تا ئێستاش هەر بەشدارە . پاشان یاریەکی زۆرانبازیتر دەرکەوت بەناوی (زۆرانبازی سەربەست ـ المصارعه الحره) وەك لە ناوەکەیەوە دەردەکەوێت مەبەست لە سەربەستی یە لە لێدان و گرتن و تێکشکاندن بەهەر شێوەیەك بێت .

★ (میلو) بەناوبانگترین زۆرانبازی کۆن دادەنرێت کە خەلکی شاری (کورتشە)یە لە (یۆنان) ئەمەش بەوەی توانیو یەتی لە (٣٢) یاریدا سەرکەوتن بەدەستبێنێت .

ئەم یاریە لە (یۆنان)یشەوە گەیشتە (ئاسیا)و لەوێشەوە بۆ (مەنگۆلیا)و لێرە (زۆرانبازی) وەك هۆیەك لە هۆیەکانی ئایینی پەیرەوی ئەکرا .. وە لە سەدەی دووەمدا ئیمپراتۆرەکەیان کەناوی (سومو)بوو هانی ئەم یاریەی ئەداو ئەو کەسەی سەرکەوتووبوایە ناوی ئەنا (ئیمپراتۆری ڕەش) . کێشی زۆرانباز لەم یاریەدا لەنێوان (١٠٠-١٥٠) کیلۆدایە .

★ بە ژاپونی بەم یاریە ئەلێن (سوکو) . لە ساڵی ٨٢٨ ز . ئیمپراتۆری ژاپۆن کەناوی (باتونوکو) بوو بوبوربنیکی لەم بوارەدا لە نێوان دوو منالەکەیدا ڕێکخست وە بۆیاری دابوو ئەوەی سەرکەوتن بەدەستبێنێت بە ئیمپراتۆر . لە ئەنجامدا یەکێکیان کە ناوی (فرشونو) بوو سەرکەوت و کرا بە (ئیمپراتۆر) .

★ وە لە سویسراو نەمساش زۆرانبازی یەك هاتەکایەوە پێیان ئەووت (سوینج) کە بازنەیەك سنوور ئەکشراو لەو دوانەی کە یارئەکەن هەرکامێکیان لێی چووە دەرێ بە (دۆڕاو) دادەنرێت وە لە ساڵی ١٨٦٠ ڕێگایەکی تر بۆ ئەم یاریە دۆزراوەوە بەتایبەتی لە (ئەوروپا)دا بلاوبۆوە پێی ئەووترا (ئەنجوبکۆرومان) .

★ گرنگترینی ئەو وولاتانەی زۆرانبازی یەدا بریتین لە : (بولگاریا) . ئێران ، (تورکیا) ، (یەکیەتی سۆفیەت) .

★ یاری (زۆرانبازی) لە سێ (گێم)دا پێکدێت هەر (گێم)ەی (٣) دەقیقەیە ئەگەر دوو زۆرانبازەکە بەرامبەر یەك وەستان (گێم)ێکی تری ئەخەنەسەر .

ئاوات مەمحود مستەفا
ـسولەیمانی ـ

● بەستی دەورەی (مۆنتریال)و کشانەوەی وولاتە عەرەبیە بەشداربوەکان ئەمەش لەبەر بەشداربوونی (نیوزیلاندە) کە تیمێکی وەرزشی ناردبوو بۆ (خواروی ئەفەریقا)ی رەگەزپەرست

● سەرکەوتنی عێراق بە پالەوانی (ئاسیا)لە (زۆرانبازی ـالمصارعه)دا کە لە (فلیپین) ڕێکخرا .

● سەرکەوتنی (عێراق) بەپلەی سێهەم لە (پالەوانێتی جیهانی بۆ زۆرانبازی) کە لە (وولاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا) ڕێکخرا .

● سەرکەوتنی عێراق بە پالەوانی (ئاسیاو وولاتە عەرەبیەکان) لە (جوانی ـ لەش)دا ..

● دەرچوونی یەکەم کژمەنی نافرەت لە بازدان بە پەروشت)دا کە ئەندامانی (یەکێتی گشتی نافرەتانی عێراق) بوون .

● ڕێکخستنی دەورەی کەنداوی عەرەبی بۆ تۆپی پێ و سەرکەوتنی (کوێت) بەسەر یەکەم، سەرکەوتنی (عێراق)ی بەسەر دووەم .

● سەرکەوتنی تیمی (هەلبژێراوانی نیشمانی بۆ تۆپی پێ) بە سەر تیمی (هەلبژێراوانی یوگسلاڤیای ڤۆڵەمپی) .

● ڕێکخستنی (پالەوانێتی جیهانی سەربازی) بۆ (بەرز ـ کردنەوەی ـ قورەسایی) لە بەغدا .

● سەرکەوتنی تیمی (نەینەوا) بە پالەوانی وولات لە دەورەی (تۆپی سەبەتە)دا .

● سەرکەوتنی (یەکیەتی سۆفیەت) بە پلەی یەکەم لە (دەورەی مۆنتریال) وە (ئەلەمانیای دیموکراتی) بە پلەی دووەم وە(وولاتەیەکگرتووەکانی ئەمەریکا) بە پلەی سێهەم .

● ڕێکخستنی (پالەوانێتی شەترەنج) لە (لیبیا) .

● مانەوەی (موحەممەد عەلی کلای) بە پالەوانی جیهان لە (بۆکس وەساندن)دا و لە (کێشی قورس)دا .

شەمال عەلی قادر

گرنگترین رووداوە وەرزشیکانی ساڵی ١٩٧٦

پەروەردە

لاوان و وەرزش

عبدالقادر خلیل

ناوچەی ئۆتۆنۆمی و لاوانو وەرزش . لەم ساڵانەی دوایدا بایەخی تەواوی پێدرا وە لە هەموو ناوچەکەدا بەتیکرا بوزانەوەیەکی نوێ دیاردەکرێت . لێرەسراوانی زوربەی جەوجولە وەرزشییەکان هەموو توانایەکی خۆیان خستۆتە کارەوە بۆ چڕوکردنی وەرزش لە ناوچەکەدا .

بابینەسەر هێندی کەموکوڕی لەیاری وەرزشەوە وە هێزی هەموانی بو بخەینەکار تا بەسەر ئەو کەموکوڕیانەدا سەربکەوین .

لە هەمرو ناوچەکەدا شوێن یاریەکی داخراوی تیدا نییە کە مەشقی پیویستی تیدا بکریت . ئاشکرایە ئەمرۆ جیهانی پێش کەوتوو هەموو توانایەکیان تەرخان دەکەن بە رواەکانیان تەن درومتو پێش کەوتوو بن تا ئەوانیش لە کرانەو ی زەکاتو گیانەکانیدا بەرهەمی پێویست زەندەست خەن . دەبێت بیر لەوە بکرێتەوە ناوچە بنرناوەکان شوینی تایبەتی بۆ ئامادەبکرێت تا لاوان تیدا بەرهەم بن وە مەشق بکەن . هەر پەندە ئەمرۆ ئاشکرایە وەرزش تەنها توپی پێی نییە . بەلکو هەمو چەشنە وەرزشیەک دەگرتەوە . قورسایی هەلگرتن ، جمناستیک ، زوران بازی ، بوکسین توپی دەست . مەلەوانی ، راهێنانو پەروەردەکردنی ئەش ، سواری گەلی چەشنی تری وەرزش دیارە زوربەی ئەم جۆرە وەرزشیانە بەتایبەتی ئەو جۆرانەی کە پەنتیبەکی زۆری ناوێت ، ناوچەکەمان ماوە (٥) مانگی بارانو بەفرو سەهۆل بەندان دبێتە هۆی تیروترفت بۆ هێندی جۆری وەرزش وەکو ، باسکت ، فالی ، و هەندیکی تر لە جۆری یاریەکان جا هەر چەندە تربینی دەکرێت باری ئەو جۆرە یاریانە هەر لە دواوەیە بەهۆی نەبوونی شوێن یاری ئامادەکراو لەسەر شێوەی نوێ . لە لایەکی ترەوە بەداخەوە لە ناوچە شاخاویەکاندا شوێن یاری خلیسکاندن لەسەر بەفر هەر دیاری نییە لەگەل ئەوەیشدا ئەم جۆرە یاریە لە ناوچەکەدا نەبوە بەباو .

ئاشکرایە ئەمرۆ نەگەر بێتو تیبی وا بێک بهێنرێ رەنگە لەلای هێندی کەس شتێکی سەیرو بر خەیال بن بەلام ببورن ئەمە دەبێت . وەرزش ئەمرۆ بو هەمو کەسێکە دەبیت بەرگی تەمەلی دابکەنرێت وە بایەخ بدرێت بە تەواوی بە پەروەردەی لاوانو قوتابیان کارکەرانو جوتیاران . وەرزش ئەمرۆ نیشانەی پیش کەوتنو شارستانیەتیو کامەرانیو خوشیە .

دەسا با هەموان تێبکوشین بۆ وەدی هێنانی شوین یاریەکی داخراو یان چەند شوین یاریەك لە ناووچەکەدا تا لە هاوینو زستاندا سودمەندبین وە هەموو دواکەوتنێك ئەخینە سەر ماموستای مەشقو سەرپەرشتی وەرزش ، زۆرکەس هەن ئۆبالی دواکەوتنی لاوانو وەرزشیان دەکەوتە ئەستۆ . ئەگەر هاتو ئەو هەموو کارنگی وەرزشبو پێویستی وەرزشیت ئامادەکرد، ئەوساکەش داوای سەرکەوتنو پالەوانی بکە . هەروا زوو نابیت ئەوەمان لەبیر بچێت کە ئەمە رۆژی لە رۆژان خاوەنی تیبی پێش کەوتو بوین بەلام ئەم پێش کەوتنە بەراستی پالەوانی بو چونکە لە شوینیکدا یاری دەکرا نە شوێن یاریەکە چیمەنبو نە شوێن یاری داخراویش هەبو نە شوێن راکردنی تاتران هەبوو نە سکور بۆرد هەبو نە تۆری پشت داری ول هەبو . بەلام سەرکەوتنیش هەبو هەزار سلاو بۆ ئەو کەسانەی ئەمامی وەرزش ئەنێرن . هەزار سلاو بۆ ئەوانەی لە هیچە تیبی سەرکەکەوتوو پێک دەهێنن . هیوادام بەم نزیکانە پایەی شوین یاری داخراو تا ناووچە کەدا ببینم تا ئەو کەموکوریەش کە هەیە نیتر نەهێنێ .

هاوکاری

گۆڕانی وەرزشی یەکگرتوو

پاشماوەی : راپۆرتی سیاسی

کە : باهوزی پشکەوتنو شۆرشی پەنگ خواردوی نێو دلی میللەتە کەمان سەر لە نوێ بە تەوژم هەڵئەکاتەوەو پلانی پیلانگیرەکانو سوتندخۆرەکانیان را ئەماڵێ .. هەر وەکو چۆن لە مێژوی هاوچەرخماندا ئەو باهوزە هەڵی کردو گشت ئەو رژێمە ئا پاکو پیلانگیرانەی رامالی ..

پاشماوەی : دەنگی

ئەمەوێ ـ بەپەلە ـ بڵێم و بڵێم : ئەرێ ئەبێ ئێمە لەم چاخی تەکنەلۆژیا ، تاکەی فایرۆسەکانی ئۆچولانەوەی رۆشنبیری و ـ هەروا کۆمەلایەتی ـ ئەدۆزینەوەو ئەمعەقلو سۆزو هۆشەمان لە (بربەنگ)ئەدەبنو بروژەکۆرەکانی زانست ، روبەروی جیهانی بەربلاوی ئەدەبو ووشەی خەواوی کوردی ئەکەینەوە .؟ کەی بەخششەکانی زانست ئەگاتە ئێو (شیعر) و (شانۆ)و (چیرۆك)و (رۆمان) مانەوە ..؟ کەی بە تەرمۆمەتری زانست ئەرمای ووشەکانی ئێو (فەرهەنگی زمان)و ژیانی کۆمەلایەتیمان ئەپێوین ..؟ لەکاتێکا رادیۆمەتری زانست کەوتۆتە شوێن پێی چەکچەکیلەکانو سەری لە قرژاڵی نێو دەریاش سوراندوەو راوەدوی کۆچاوکۆچکردنی ماسی نێو ئۆقیانوسەکانیش ئەنێ ..!

پاشماوەی : هێلی ستراتیژی

لە کوێو ئەو تاقمانەی دەستیان لەو کارانەدا بۆ ئەوەی گیروگرفت بۆ عیراق دروستکەنو بە شەڕی لاوەکیەوە خەریکی کەن .. ئەم وێنەیە بەو هەلویستە پڕ لەسەر شۆڕیە تەواو بو کە رژێمی ئەلقە لە کوێ و گومڕای دیمەشق نواندنی .. کاسەلیسەکانی حافز ئەسەد لەسەر یەك سێ جار دەستیان لە عیراق وەشاند .. لە یەکەم جار ئەو دۆخە ناخۆشەی عیراقی بە هەل زانی کە بە هۆی کێشەی میللی کردنی نەوت و ناردنیە بازارەوە دوچاری بو بو ، کەوتە سەپاندنی کەلێ مەرجی بێویژدانانە ، عیراق بە ناچاری قبولی کردن .. بەلام دوعەم دەست وەشاندنی ، ئەوە بو ئاوی روباری فوراتی لە ملیونەها جوتیاریری کە لە رۆخو دەوروبەری ئاوی ئەو روبارە ئەژین ..

بەلام سێهەم دەست وەشاندنی کە لە هەموی خراپتر ئەوەیە کە حافز ئەسد سوریای سوریای لە بەرزاییەکانی جولان کێشایەوەو ناردیە سەر سنوری عیراقو بەو جۆرە ئەو حورانو جۆلانەی خوێنی هەزاران شەهیدی لەسەر رژابون ،وەك تالانیەك ئەسلیمی زایونیزمە دوژمنەکانی کرد ..

بەلام لەگەل ئەم هەمو کۆسپو تەگەرانەی دوژمنانی میللی عەرەبمان دروستی ئەکەن، حکومەتی شۆرش بەردەوامەو تا دوا قۆناغ هەر سەرکردایەتی ئەکات .. فوتری عیراق هەمو شتن لە پیناوی شەڕی رزگاریدا بەخت ئەکات .. لەبەر ئەوە بو سەرکردایەتی حیزب دەست پێشکەری ئەوەی کرد ، لە بانگەوازی ڕێکهێنانی بەردی جەنگاوری ژورودا ، بۆ سەماندنەودی خاکی زەوت کراوی عەرەب ، لەبەر ئەمەش بو هێلی ستراتیژی خرایەکار بۆ پان پشتێکی بەردەوامی هەلویستە کانی عیراق وەك قەلایەکی بەتینو قایمی تێکوشانو وەك بنکەیەکی پتەوبی شەڕی رزگاری ..

پاشماوەی : بیرورا

تاکە کەسیو پشەبرکێی دوژمنانەن لە نێوان کۆمەلانی خەلکدا بۆ هیشتنە وەیان لە ناو کۆتی ئەسارەتو کەسایەتیو چەوساندنەوەو بەندەیدا .

ـ محمد البدری ـ

پاشماوەی : چەند سەرنجێکی

چەند کەسو تاقمێك بێو بەس .. کەچی خەلکی تر خۆتی هەلقورتینەو ئەبن لەرەگەو ماکەوە هەلستەکێندرێن .. ئینجا دەمە قرەو قسەو قسەلۆکەکە تا دێ پەرەئەسێنن ، جا یا ئەو خۆتی هەلقورتینەرە ئەکشێتە دواوە ، یا بەرگە ئەگرێ و رو بەرو یان ئەبێتەوەو کەمەرەیەکی توند بۆ گشت جۆرە کۆستو کۆسپو شملی شەرێك ئەبەستن کە سەرە رێگایان بە دەستی ئەنقەست بۆی تەنراوەتەوە .

★ زەمینەی رۆشنبیری ئێمە مانان ئەخۆشە .. ئەخۆشیەکەش لە نێو عەقلی هەندێ لەوانەدا پەیکەی بەستوە ، کە توشیان بوە بە توشی (خۆ بە زل زانینو رواڵەتبازی) .. ئەوانەی کە سەر لەبەری خەونو خەیالیان بەندە بە هەندانی (ناو) یان لە نێو کۆرە رۆشنبیریەکانو سەر لاپەڕەی گۆڤارەکان . . کەسی وایش هەیە وا ئەزانێ . کەهەر چەندە نوسینەکانی بڕبێ لە رەمزو رەمزکاریو شتی تەمو مژاوی ، ئەوەندە رەواجی زۆر ئەبێتو خەلك بە پیریەوە ئەچن .. خوێنەری ئەمرۆ بە تەواوی ئاسۆگەی لێکدانەوەو بیر کردنی بەر فراوانتر بۆتەوە بەرەو شتێ ئەچێ کە بە ئاسانیو بێ چەندو چۆن رەنگی واقیعەکەی بۆ بڕێژێو بە شێنەیی و وەکو : شنە بایەکی تەچکی سەر لە ژوارەیەکی رەشە بەهارێك، لە پەڕەی دڵ ئەداو گیان ئەبوژێنێتەوە .

هاوکاری
هەفتانەی کۆمەڵایەتی
لە دەزگای رۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی دەردەچێ
بغداد ـ ساحة الخلاني
ص.ب ٤٠٦
تەلەفون ٥/٦٨٢١١ خەت
ژمارەی سپاردنی بەکتێبخانەی نیشتمانی ١٥٦
بڕیاری کردنەوە و بڵاوکردنەوەی کوردی بدەنێ

Institut Kurde de Paris

چی لە دارستانەکانی عیراق ئەزانیت

نەهێشتنی نەخوێندەواری لە دهۆک

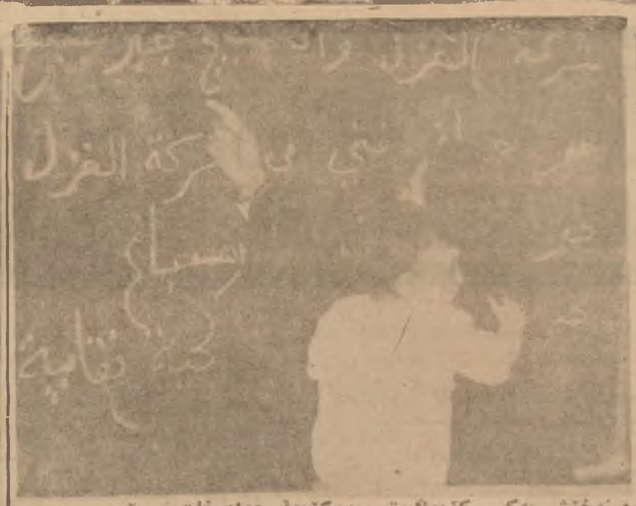

بۆ گوەان نەخوێندەواری نەخۆشی یەکی کۆمەڵایەتی یەو کۆمەڵ دواەخات ، بۆیە دەبینین ئیمپریالیزمو کۆنە پەرست حەزناکەن رۆشنبیری لە نێوان گەلاندا بڵاوبێتەوە چونکە ئیمپریالیزم دەزانێت کە زانیاری و زانست دوژمنی یەکەمیانە •

ئەو گەلانەی کە لە ئیمپریالیزم رزگار بوونەو رووبان لە پشکەوتنە هەمو ەو ەولێك دەدەن لە نەخۆشی نەخوێندەواری ـ کە دوژمنی گەلانە ـ رزگاربین •

لێپرسراوان لە وەزارەتی پەروەردە هەستیان بەمەترسی ئەم نەخۆشیە کردو هەنگاوی فراوانیان ناوەبەرەو نەهێشتنی نەخوێندە واری لە نێوان ریزەکانی نەخوێندەواراندا ، پارەیەکی زۆریان تەرخان کردو (بەرنامەیەکی نەهێشتنی نەخوێندەواری)یان پێکهێناو ، هەر لە سەرەتاوە بە سەدان بنکەی نەهێشتنی نەخوێندە واری کردەوەو ئیستاش دەبینین ئەو کوندانەی قوتابخانەیان لێیە ، بنکەی نەهێشتنی نەخوێندە ئاریشیان لێهەیە ، بەڵام جیوازیەك لە نێوان بنکەکانی نەهێشتنی نەخوێندە واری لە کوندان و لە شاردا هەیە •

بەرز (وجیە جمیل) بەرێوەبەری نەهێشتنی نەخوێندەواری لە دهۆك ڤەرەووی : (چونکە زوربەی خوێندەوارانی بنکەکانی شارەکان لە دەزگاکانی هێری دا وەکو موچەخۆرو کرێکار کاردەکەن ، بۆیە دەبینین لێپرسراوانی ئەم دەزگایانە هاریکاری یەکی تەواومان لە تەڵدا دەکەن ، بەڵام لە کوندان دەبینین خوێندەر هەریکی کارە رۆژانەکەی و کشتوکاڵە لە دەرەوەی کوندو ئوندەکانیش پەرت و بڵاوو لێیك دوورن بۆیە سەرپەرشتی کردنی ئەم بنکانە تاڕادەیەك ئارانە) •

سەرەڕای ئەم هەمو ەو کێشەی کە لە گەڵیاندا هەیە ، بەڵام ئەو گەلانەش کە گیروگرفتانەش کەسانێکی زۆر خۆیان خستە ناو بنکەکانی نەهێشتنی نەخوێندەواری لەوکاتەی کە تەنیا مەلا ـ زانای ئایینی ـ خوێندن و نووسینی دەزانی •

هەروەها مامۆستا وجیە ئەی : (هەشت بنکەی نەهێشتنی نەخوێندە واریان بۆ ئامادە کردەوەو (١٠٠) خوێندکاری لێدەرچوو ، ژمارەی دەرچووەکانی ژنانو پیاوان گەیشتە (٥٠٠٠) کەس •• پێش ساڵێك مامۆستایان بە سەرۆمێرتك هەڵستان بە زانینی ژمارەی نەخوێندەواران لە پارێزگاکەماندا بینیان (٢٢٩٩٤) پیاوو (٢٩٩٣١) ئافرەت نەخوێندەوارن و ، ئێمەش لە ساڵی (١٩٧٧) دا بە هاریکاری لەگەڵ بەرێوەبەرێتی سەرۆمێردا راماڵینێکی گشتی دەکەین) •

ئاشکراشە کە کریکاری خوێندەوار لە دەزگاو بڕۆژەکانی میری دا زیاتر کەلك دەگەیەنێو بڕی هەستە بە ئەرك دەکاتو دەزگاکەشی باوەر بە ئیشەکەی دەکات ، بۆیە هەرکەسێك ریگ لە نەخوێندە وارێك بگرێتو لێی نەگەڕێت بچێتە بنکەی نەهێشتنی نەخوێندەواری ئەوە دوژمنیەتی ، هەندێك کەس هەن هێشتا هێشکی کۆنەپەرستی لە کەڵەیاندایەو ریگنادەن بە ئافرەتان و کچەکانیان بخوێنن و ئاشزانن کە زانست رێگایان بۆ خۆش دەکاتو رزگاریان دەکات لە تەنگوچەڵەمەکانی ژیانی کۆمەڵایەتی • هیوادارین ئەم جۆرە کەسانە بیری خۆیان بگۆڕنو بگەڕێنەوە ریزی بەرپرسیاری •

فەلسەفە لە میزوپوتامیاو تینی لە چاك کردنی رەوەشتدا

کۆنە فەیلەسوفەکانی دۆڵی دووزێ (وادی الرافدین ـ میزوپوتامیا) سەیری واقیعی ژیانی کۆمەڵایەتی یان لە کەلێنی بیاری سەرنجی خواوەندەکانەوە ئەکرد ، لە پاشاو بەپێی ئەمە وە لەواقیعی ژیانیان ئەکۆنیەوە ، چونکە مایەی ئونجان بوو •• لەمەوە وا دەرئەکەوێ کە زانایانی کۆمەڵگاکان بایەخیان بە رانکخستنی ژیانو نەهێشتنی ئازاوە داوە •• هەمو تیکستە مرۆڤایەتیەکان پەنجەنمای (رەوشت)یان کردوە لەلای مرۆڤا•• بۆیە کۆنە فەیلەسوفەکانی رافدین هەمیشە پابەندی رەوشتو رەوشتی باش بوونو دژی بەدرەوشتی ئەوەستانو بەتەنکەوەی بەهاو نمونەی بەرز بوون •

ئەم لاوانەوەیەش نمونەیەکی زیندوی ئامۆژگاریە ئەقڵو سۆزی مرۆڤ ئەدوێنن لە پێناو یارمەتی دانی برامرۆڤەکەی •• (خواوەندەکان لە هاریکاری بیوە ژنان دان ، لپشتی هەژارو نەدارانن •• شانی هانای بێدەرەتانانەو پەنای بێکەسان) •

بانگ راهێشتنیش دری پیاو خراپان ، بەتەواوی لەلای کۆنە سۆمەریەکان دا دیارە ، هەروەکو لەم لاوانەوەیەدا بەدەرئەکەوێ : (ئەو کەسەی رێگای خراپەکاری بگرێو دەس بۆ هانی حەیك درۆبکاتو درێمو پەیمانو ئفتەکان بشکێنێو بکەوێتە ئوای هەرا ئاوەودو پارسەنگی فورسی و پارسەنگی بچووك ئۆپیو مالی خەڵکی خواردو خواردەوە• ئەو کەسەی وتی : بەحەرامی بەیخۆمو بەحەرامی بەیخۆمەوە لە پەنده سۆمەریەکانیش ئەمەیان : (هیچ دایکێ منانێکی بێ جا کەر ئێمە بەردەوام بەنجە بۆ خێروخۆشی ژیانی ئروف رابەکێشینو بڕوامان بە هێزی خواستی هەبێو بایەخێکی زۆر بە بەروەردە کردنی ئەدەین ، دە ئەوا ئیکستەکانی کۆنە دانیشتوانی دولی دووزێ ، هەر هەمان شت بوە • ئەمانیش ریستویانە : ئەبێ مرۆڤ بە رەوشت بێ ، تا خۆی لە کۆستو کۆسپ بپارێزێو عەلسو کەوتی باش بێت • لەبەردەم ئەم عەلسوکەوتە باشەشدا ، وتاری بەروەردەیی ئەنوسرایەوە ، هەروەکو چۆن بەروەردە شناسانو زانایو ئەدیبانو خێرخوازانو هۆزەکانی راکەیاندنی ئەم چاخەمان سازاندویان • ك • ع

تیپی سیمفۆنی نیشتمانی عیراق

مستوایەکی باشی هەیە

کاتێ قسە لە بارەی تیپەکانی سیمفۆنیەوە ئەکەین، ئابێ ئەوەمان لە بیر بچێت کە تیپە سیمفۆنیکانی ئەو وڵاتانەی کە رۆشنبیریەکی ئەوروپاییان تیایە نارەحەتیەکی ئەواو لەوەدا ئەبینی کە مۆسیقای کلاسیکی لە رادەی تیپە ئەوروپاییەکاندا پشکەش بکەن ، بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا تیپی سیمفۆنی نیشتمانی عیراق لە ناوچەکەدا بە تیپێکی پشکەوتو ناو بانگی دەرکردوە ، تیپەکە ئەساڵی ١٩٥٩دا هێنەتەکەی دروست بووە ناوەکو ساڵی ١٩٧٤ گەلی کزسپو تەکەرەی هاتۆتە رێگا ، ناوەکو لەم ساڵەدا بەرنز بیرج کیراکوسیان کرا بە بەرپرسی تیپەکە ، کیروکوسیان دبلومی زانستی مۆسیقای لە کۆماری ئەڵمانیای دیموکراتی وەرگرتوە ، کیراکوسیان هەوڵو تەقەلایەکی زۆری لە رێگای پشکنینی تیپەکەدا بەخت کردوە ••

ئەم بەرپرسە بەرە هەوڵی ئەوە موسیقازانەکانی عیراق بخاتە دەرچوانی قوتابخانەی مۆسیقاو ئەدات کە کەورەترین ناو ئەو تیپەوە ، بە تایبەتی بالیەدا •• بەرپرسەکەی تیپی کیروگرفتی تیپەکە جارەسەر ئەوانەی لە خواندنگای هونەرە سیمفۆنیای نیشتمانی ئەڵێت•• بکات لە رێگای ئەوەوە کە لاوە جوانەکان دەرچون ، لەگەڵ لەم ساڵانەی دواییەدا تیپە کەمان توانیویەتی لەگەڵ پشکەوتنو دەست بهێنی نەکات هەر بەوەی کەلی ئاهەنگی لە بەغدادا گیراوە بەتەنها لە پارێزگاکانی تریشدا زۆر ئاهەنگی کردوە ، وە بۆیەکەم جار لە میزووی تیپەکەدا چۆتە لبنانو لە دوو شاری لبنانداش ئاهەنگی گیراوە ••

سەبارەت بڕۆگرامی تیپەکە، ئەوەیە بە درێژی وەرزەکان بڕۆگرامێکی بۆ خۆی داناوە ، وە ئەمە یەکەم جاریشە کە هەر ساڵەی سەرکردەیەکی نوێ بۆ تیپەکە دانەنرێت ، هەر چەند ئەم کارە ئۆزی ردوتی تیپەکە ئە ئاڵۆزئێنن بەڵام گەلی تاقی ـ کردنەوەو گۆڕانی لێن وەرنا گیرێت ••

کیراکوسیان ئەڵێت••

ئەوەی ئەمەوێ ئەوەیە کە جەماوەرێکی زۆر لە دەوری تیپەکە کۆکەمەوە ئەویش بەوە دێتە دی کە مۆسیقاکەمان بەرەو باشتر بەرین ، لەسەر چاکترین شێوە کەرەسەی مۆسیقاکانمان ئامادە بکەین •

بەڵام سەبارەت ، ئەو کۆسپو ... ئەوەو کە لە ... ئەو سەرکەوتن ... ئەن کە سەرکردە ... کە جیرزی پروستەر ... تیپەکەی حستوو ؟

یەکەمین ... کە گیروگرفتی ئەوەی هەیە ... دوو سەرکردە پەیدا ... بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا کوشی ئەوە ئەکات کە هەمو سای سەرکردەیەکی نوێ بۆ تیپەکە پەیدا کات ، وە سەبارەت سەرکردەی ئیستای تیپەکە جیرزی پروستەر ، هیچ شتێکی نازەو ... پشکەش ئەکەردەو سەرکردە ئەمساویەکەی پشو هانزگراف گەلی لەم چار ... بو چونکە زۆر سە ... پرچەی ئالوزو ... ریوە ئەبردو پشکەشی ... دن ، لەگەڵ ئەوەدا کە ... یەکی موسیقایی ئیجگار جاکی ... بو ، وە لە بەریوە بردنی تیپەکەو سیمفۆنی بار ... ی وزارتدا سەرکەوتوبو ، ئەبێ ئەوەش بزانین کە ... سیمفۆنیە زۆر باشە کە لە ... ئەو ئەمە یەکەم جاریشە کە هەر ساڵەی سەرکردەیەکی نوێ بۆ تیپەکە دانەنرێت ، هەر چەند ئەم کارە ئۆزی ردوتی تیپەکە ئە ئاڵۆزئێنن بەڵام گەلی تاقی ـ کردنەوەو گۆڕانی لێن وەرنا گیرێت ••

کیراکوسیان ئەڵێت••

ئەوەی ئەمەوێ ئەوەیە کە جەماوەرێکی زۆر لە دەوری تیپەکە کۆکەمەوە ئەویش بەوە دێتە دی کە مۆسیقاکەمان بەرەو باشتر بەرین ، لەسەر چاکترین شێوە کەرەسەی مۆسیقاکانمان ئامادە بکەین •

بەڵام سەبارەت ، ئەو کۆسپو ... ئەوەو کە لە ... ئەو سەرکەوتن ... ئەن کە سەرکردە ... کە جیرزی پروستەر ... تیپەکەی حستوو ؟

یەکەمین ... کە گیروگرفتی ئەوەی هەیە ... دوو سەرکردە پەیدا ... بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا کوشی ئەوە ئەکات کە هەمو سای سەرکردەیەکی نوێ بۆ تیپەکە پەیدا ... کات ، وە سەبارەت سەرکردەی ئیستای تیپەکە جیرزی پروستەر ، هیچ شتێکی نازەو ... پشکەش ئەکەردەو سەرکردە ئەمساویەکەی پشو هانزگراف گەلی لەم چار ... بو چونکە زۆر سە ... ی پرچەی ئالوزو ... ریوە ئەبردو پشکەشی ... دن ، لەگەڵ ئەوەدا کە ... یەکی موسیقایی ئیجگار جاکی ... بو ، وە لە بەریوە بردنی تیپەکەو سیمفۆنی بار ... ی وزارتدا سەرکەوتوبو ، ئەبێ ئەوەش بزانین کە ... سیمفۆنیە زۆر باشە کە لە ... ئەو

گرانەو نارەحەتە چونکە گورانی زۆر لە میلودە سەرەکیکانیدا هەیە لەگەڵ سولوتەکانی پلەی دووهەمیدا گرانیو ئالوزیکەش لەوەدایە کە ئەم دوو ئاوازە بە یەکەوە بگونجێنێت •• وە ئەو بڕۆگرامەی گراف بۆ تیپەکە ... هەلبژاردوە لە پلەی دووهەمدا دێت دوای هەلبژاردنی سەر ... کردەکەی پێشوی (کونتر مومر) کە لە سەرەتای ساڵی ١٩٧٣ ... سەرکردایەتی تیپەکەی ئەکرد ، ئەوە بو لە ئاوەندی ساڵی ١٩٦٦دا تیپەکە هەلوەشا ... و بۆ دووهەم جار لە ساڵی ١٩٧١دا وەزارەتی راگەیاندن پێکی هێنایەوە ، بەسەر ... پەرشتی سەرکردەی پێشوی تیپەکە (کونترمومر) •

لەگەڵ ئەوەشدا جیرزی پروستەر سەرکردەی ئیستای تیپەکە توانایەکی چاکی لە سەرکردایەتی تیپەکەدا هەیە و شارەزایەکی فراوانی لە بەریوەبردنی ... فونیکانی وڵاتە ... هەیە ، وە تا رادەیەکی زۆر لەگەڵ موسیقا ژەنەکانی تیپەکەو گونجاوەو لەیەکتری ئەگەن ، هیواەان وایە ... یەکی نزیکدا زۆرشتی نوێو پشکەوتو پشکەش کات ••

دارستانی دەستکرد ••

لەگەڵ دارستانە سەروشتیکانی عیراقدا هەندێ دارستانی تر هەن کە بەدەستکرد لەلایەن بەریوە بەرایەتی گشتی دارستانەکانەوە هێناوە ••

دارستانە لەسەر رۆخی روباری دیجلەو فورات و لقەکانیدا سەوزئەبێت •• بەرینی ئەم دارستانانە خۆی ئەدات لە ٨٠ هەزار دۆنمو درەختەکانی لە جۆری چنارو سورەچنارو بی لە دارستانەکانی ناوچەی ناوەراستو خوارودا بەڵام لە دارستانەکانی ناوچەی زۆرو بڕێتی یە لە سیبی چنارو شۆرەبیو گوێزو چنارو قۆخ ئەم جۆرە دارانە خەڵکی ئەیان روێنێت •

ئەبێ ئەوە دیاری کەین کە زوربەی ئەم دارستانانە ئیستا کە لەناو چونو شوێنەکانیان کشتوکاڵیان تیادا ئەکرێت ••

دارستانی رۆخی روباری دیجلەو فورات

لەگەڵ ئەو دارستانانەدا جۆرە دارستانێکی سروشتی هەیە کە لە رۆخی روبارە کاندا پەیدا ئەبێت ، ئەم جۆرە دارستانە لەسەر رۆخی روباری دیجلەو فورات و لقەکانیدا سەوزئەبێت •• ئەم دارستانانە خۆی ئەدات لە ٤١ هەزار دۆنم دارەکانی پشت بە ئاوی باران ئەبەستن •• هەگەر تەنیا لەو ساڵانەدا کە وشکیو بێبارانن لە هاویندا جارێك دووجار ئاویان بدرێت• بەشێك لەم دارستانانە ئەکەونە ناوچە شاخاوێکانی زۆروی وڵاتەوە ، هەندێکی تریان لە ناوچە تەختانیکانی ناوەراستو خواروی عیراقدان ، ئەم دارستانانە بە تورومپا ئاویان ئەدرێت •• لە کۆتایدا ئەبێت بایەخو گرنگی ئەم دارستانانە دیاری کەینو هیوادارین کە ناوچە شاخاوێکانی زۆروی زیاتر پەرەیان پێ بستێنرێت ، بۆئەوەی شان بەشانی ئەو پشکەوتنە بەریوە بچێت کە شۆرشی ١٧ی تەمموز لە هەمولایەنەکانی ژیاندا بەدی هێناوە ••

Institut Kurde de Paris

هێلی ستراتیژی و مەودا سیاسی و ئابوریکان

- زیاد عباس -

لە کۆل بەرێکردنی ساڵی١٩٧٦داو داهاتنی ساڵی نویدا، هێلی ستراتیژی ساڵی کە رەبەق خراوەتە کار ، ئەوەو هێڵەی شوێنیکی پر شانازیو دیمەنی لە دڵی ئەلو ئەنەوە کەماندا هەیە ، ئەو ئەنەوەیەی بە حەپانەکی بەردەوامایەتی ئیمپریالیزمو زایونیزمو کۆنەپەرستانو هەزی گومڕایی و پاشکەزیی ..

بۆ ئەوەی بە چاکی لەمەبەستەکانی خستنە کاری هێلی ستراتیژی بگەین پێویستە پێشەکی سەرنجێکی ئەم پرۆژە مەزنە بدەین ، کە لەمەو دنیادا بێ وێنەیە ، دوای ئەوە سەرنجی مەودا ئابوری و سیاسیە ئەرنەکانی پرۆژەکە بدەین .. لە پێش هەموو شتێکدا ئەبێ ئەو شتە گرنگەمان لە یاد نەچێت .. کە نەوتی ئیمە بەحتیدەرکانی نەوت لە زوربەی وڵاتانی دنیاداو لەزوربەی وڵاتانی عەرەبیشداجلەوی ئەوتی بەدەستەوەیە ، لە کۆنەوە تا ئێستا ئەوکۆمپانیا ئەونانەیە کەدەرهێنانی ئەوتی ئرتۆنە دەستی خۆی هەر ئەویشە بە هۆی ئستۆنە گەورەکانی خۆیەوە ئەو ئەونەخاوە ئەنیرنە بەندەرە گەورە کانی وڵاتانی ڕۆژئاواولەوێ ئەیلیوری و ئەیرنە ئەلی پیشەسازی هەمە جەشنەوەو لە بازارەکانداڤریشرەتو ئەیرنە هەزاران ملیون دولارو ئەچێتە ئەرفانی کۆمپانیا ئیحتیکارکانەوە ، بەوجۆرە قانژاجێکی لە سنوربەدەری وایان دەست ئەکەوێت کە بە عەقڵ ناچێت ..

هەر لەبەر ئەمەیە کە ئەو کۆمپانیا ئیحتیکریانە چەندیان لە چەندی سەرپاوەکانی نەوت کیر کردووەو ئەیانەوێت وەدەنی خەودن نەوت لە ڕێگای ڕیدەوی ئەزۆ خایەنەوە کۆتو ڕەجیر کەن ، بۆ ئەوەی بەو ڕاو ڕوبەیان مسۆگەر کەن کە لە ئەلانی دنیای ئەکەن بە تایبەتی کەلی عەرەب.

بەلام ئەم (وێنەیە) بە شێوەیەکی ورچو لەبەر لە عیراقدا کۆتا .. دوای پێشەکیو گفتوگۆیەکی دورو درێژو پەلێنو درۆو دەلەسەی کۆمپانیای نەوت کە کۆی ڕیکی بۆ خواستی عیراق نە کەردو ئەکەرا بە دوای هەلێکدا ، حکومەتی شۆرش بە میللی کردنی نەوت بەئەواوی کۆتایی پەو هەلوێستە هێنا . دوای ئەوە لە ٢٨-١٢-١٩٧٥دا هێلی ئیستراتیژی خستە کار.. هێلی ستراتیژی بە جۆرێک دروست کراوە کە ئەتوانی ئەوتو غاز لە خوارووەوە بۆ سەرو بال بۆوەنێت ، وە لە هەمان کاتدا لە سەروشەوە بۆ خوارو .. سەرەرای ئەوەی ئەم هێلە یارمەتی ئەوە ئەدات کە لە هەمو بیرەتانی ئەوتەوە بە ئاسانی بۆ دەرەوە ئەوت بەری کریت ، چ لە بەندەری ئەرابلوس و بانیاسی سەر دەریای سپی ناوەراست وە چ لە ڕیەای بەندەری (البکر) فاو کە ئەتەوێت بەردەمی خلیجی عەرەبی .. وەک ئاشکرایە بەندەری (البکر) لە دوو بەش پێک هاتوە ، بەشی وشکانیو بەشی ئاو ئاو .. بەشی وشکانی برتیە لە محەتەی ئەوت بەرێ کردن لە رومیلەو توروماوەو ئەکیانەی درو جۆرە ئەوتیان ئەئەترنت ئەوتی (فورس سوك) لەکەل کۆمەلی ئامیری ئەوەاوی وەرگرتنو وەرشەی میکانیکیو کارەباو وردە وانە ، هەروەها ئەم بەشەبرتیەیە لەو بەشە بۆریی ئەوتی تورومپای رمیلە ئەبەستێت بە تورومپاکەی فاوەوە ، ئەمانەش سەر بە هێلی ستراتیژین کە لە ئێوانی رومیلەو فاودا درێژایەکەی ١٤٠ کم ، وە درێژی ئەواوی ٨١٠ هەشت سەدو دە کم یە.. هەروەها بۆرییەکی غاز هەیە ئەو دوو سەئەیە بە یەک ئەئەبەستێت ئوترەکەی ١٨ ئرتیە ئەلە رومیلە دەرئەچێت ئەستوری بۆرییەکە لە قەزای ئەبی خەسیب ئەبیتە ٤٠ گری هەر بەم ئەستوریە ئەمێنێتەوە تا ئەئاتە فاو غاز ئەدات بەو محەتانەی لە ڕێگای هێلەکە ئوشی ئەبیت ،هەروەها هەندی پرۆژەی تری نزیک خزشی تیر غاز ئەکات وەک کرگەی کوتی کیمیاوی لە ئەبی خەسیب ..

بەلام دامەزراوەکانی پاڵ پێوەدەنو تانکیە سەرەکیکان ئەو ئەونانەی تێ ئەکریت کە لە بیرەکانی رورەی رومیلەو بیرەکانی بررکانی عەمارەو کەرکوکو مشراق دەرئەهێنرێت .. ورشە میکانیکان شەو رۆژ لە کار کردندانو بریوچان بۆ پاریزگاری دامەزراوەکان لە پیش کردن ناکەون .هەروەها کۆمەلە ئەلدارو بۆ ئەلە تایبەتەکەی بەندەری (البکر) کە لە کەل هێلی ستراتیژیو وئەدیەکی تری هەیە کە بەرگای خلیجی عەرەبیدا ئەهێلی ستراتیجیدا ئەوارەیەکی ئەنجگار زۆر ئەوت ئەئەترنت بۆ وڵاتانی دنیا ، درێژی هێلکە ٦٦٧ کیلومەترەیەو ئەستورایەکەی ٤٢ گریەو ٧٠ ملیون دیناری ئەچوە .. وە قسەکردن سەبارەت ئەوت ناردن بەم هیلەدا ژمارەیەکی زۆرمان ئۆشی ئەهێنێت ،ئەوانە سالی ٤٤ ملیون تەن ئەوتی خاو لە خوارووەوە بۆ ژورو ئەیندرێتو سالی ٥٠ ملیون ئەن بە پێچەوانەوە دەروات ، دامەزراوەکانی بەندەری (البکر) لە بەردەم خلیجی عەرەبیدا بە دوو شوسەو کۆمەلی خانوی چوار نهوم بۆ نیشتەجێی خیزانەکان ئۆتایی دێت .. بەندەرەکە ماوەی ئەوەی هەیە کە فرۆکەی هێلی کرتەکەری تیادا بنیشێتەوە ، لەوێش چەند ورشەیەکی میکانیکیو کارەباهەیە ..

لە فوناغی یەکەمدا وزەی ناردنەدەرەوەی ئەم بەندەرە ئەئاتە ٥٠ ملیون ئەن لە ساڵێکدا .. لە ئێوان حەدیسەو فاودا هێلی ستراتیژی ئەوتەوە تا وە کو خستنەکاری هێلی ستراتیژیو پاریزگاری کردنی ئەوتی ئەوەب لە تالان کردنو چەوسانەوە ئەوە ماوە بزانین ئەو کارە چی بە کۆمپانیا ئیحتیکارئکان کردوەو بزانین دەوری ئەلقە لە گوئیو پیاوەکانی ئیستیعماری بۆ چی یە لە ناوچەکەدا .. !!

کاتێ دەسەلاتی شورشگێری وڵات دروشمی (ئەوت چەکێکی شەرە)ی بلند کردەوە ، کەلەکەمان دووچاری عیرشو بەلامارداتیکی دڕی دەستو دایەرەی ئیستیعمارو کۆنەپەرستان بو بە مەرامی ئەوەی میللی کردنی ئەوت بوچەلکەئەوەو بەرەو بینە بەر ناردنە دەرەوەو فروشتنی ، بە تایبەتی لە شەڕی تشرینی زرناری خوازیدا کە دەرکەوت ئەوت چەکێکی بە کارە لەکەل ئەوەدا کە بەشێک لەم چەکە خرایەکار ، ئەوە وای لە ئیمپریالیزمیکان کرد کەورە بەردەمو ترس و لەرزی خۆیان بۆ نە ئەشاردرایەوە لەو دەورە رابەرەی حکومەتی شۆرش ئرتویەتیە بەر ، بەوەی ئەوتی کردە چەکێک لەو شەرە هەلگیرساوەدا .. لە هەمان کاتدا دوژمنەکانمان هەرئیز لەو خەیال پلاوە ناکەون بەوەی دەسەلات بکرنەوە بەسەر سامانی ئەوەماندا ئەو چەکە بەکارە لەکەلکەمان دامالن .. لەبەر ئەمانە دەستەو دایەرە ئیمپریالیزمیکان لە هەمو مەیانێکو بە هەمو ڕێگایەکدا کەوتنە جمەوجول کردن ، ئەویش ج بە دەست درێژی کردن بە هۆی زایونیستەکانەوە ، یا بە هاندانی ئەلقە

بروانە ل : ٨

بەڕێوەبەری گشتی نانەواخانەو فرنەکان:

دروست کردن فرنی گەورە لە پاریزگاکانی ئوتونومی دا

دن و سەمون .لەو کەرەستەخواردەمەنیە بنەرەتیانەن کە لە زوربەی وەختەکانی خۆراکی ڕۆژانەی هاوولاتیانی عیراقدا بەکاردەن ، ئەمە لە لایەک .لە لایەکی تردوە ، نانو سەمون ، تاکە ماددەیەکە کە لەسەریەک نرخ ماوەتەوەو گران نەبوە ، جا ئەمەش لەبەرئەوە نیە کە نرخی ئاردو ئەنەو ئەچونی تیکرایی بەرهەمیان ئران نەبوو ، بەڵکو بە هۆی ئەو بار بوە وەی

پیاو ژنێکی چۆنی ئەوێت

ڕاستی لە ژیانمانـــا

لە ژێر ناونیشانی «بـــۆ کامەرانی خێزان»دا بۆ چەندەها جار خوێندومانەتەوەو ئەخـــوێنینەوە کەوا ئەبێ کەپیانـــووی ماڵ ڕەوشتی چۆن بێتو چی بکات بەرامبەر بە مێردەکـــەیو منالەکانی چـــۆن پـــەروەردە بکاتو ماڵەکەی چـــۆن ڕێـــك بخاتو هەمـــوو ناخۆشـــیێك بچێژێت بۆ ئەوەی خێزانەکەی کامەران بێت .

بەڵێ ئێمە زۆر جار ئەوەمان دووپات کردۆتەوەو هەمـــوو ئەرکی قورسی ماڵەویشـــمان (بۆ کامەرانی) خێزان خستۆتە سەر ئەستۆی ئافرەت هـــەر وەکو ئەوەی پیاوەکە لـــــە ماڵەوەش نەبێـــتو ماڵ ماڵی ئەویش نەبێت، بەڵکو لەویش زیاتر مەبەستمان بە کامەرانـــی خێزان کامەرانیو ڕەزامەندی پیاوە نەك خێـــزانەکـــە بـــە تێکڕایی لەوانەیە ئەمە لەسـە ردەمێكدا ڕاستبـــوو لـــەو کاتەی کەوا ئافـــرەت ژنـــی ماڵەوە بوو چگە لە خزمەتـــی ماڵو منالو مێرد هیچ ئەرکێکی سەرەکی تری نەبوو بـــەڵکـــو هەموو ژیانی تەرخان کردبـــوو بۆ بەچێژهێنانی ئەو ئەرکـــەی خۆی .

بەڵام ئیستا ئافرەت لە ماڵ چۆتە دەرەوە شان بە شانـــی پیاو ڕۆژی شەش ســـەعات لە دائرە ئەباتە سەر وەیا لـــە قوتابخانە دەرس ئەڵێتەوە کەوا سەرەڕای ئەو ئەرکەی لـــە قوتابخانەدا بەچێ ئەهێنـــێ لێ پرسراوێکی ژۆرشـــی بـــۆ ماڵەوە هەیە (چ لە ئامادەکردنی دەفتەری «خط»چ لە ئامادەکردنی پرسیار بۆ تاقی کردنەوە. (چ ئامادەبـــوون بۆ دەرســـی ڕۆژێ دوایـــیو ئـــاگـــادار بوونیش لـــە چمـــو چۆنـــی ڕۆشنبیری سەردەم .. ئەمانە هەمووی کاروبـــــاری ئیشی دەوەرەتنی چگەلەئەرکـــــی ونا مانی بێ بەرهەم .

باشە کەوابوو ئافرەت چگە لە هیلاکی شتێکی وای بـــۆ

زیاد نەبووە ، ئەو ئـــەرکـــەی دایکەکانمـــان بەرامبـــەری لێ پرسراوبووە ئافـــــرەتی ئیستاش هەر سێ پرسراوێتی سەرەڕای لێ پرســـراوێتـــی کارکردنی لە دەرەوەی مـــاڵ وەك پیاو .. ئێجا پیاویشـــ داوای لێ ئەکات چۆن دایکـــی بۆ باوکی بووە ژنەکەشی بـــۆ خۆی وابێت بێ ئەوەی ڕاستی دۆخی جیاوازی ژنی لە دایکی خۆی لـــــە لا ئاشکرابێت ، ئەیەوێ هەر چـــەند بو ماڵێ ئەڕایەوە ژنەکەی لە چاوەڕوانی بێت خۆ ئەوە کفرە لـــــە لای ڕۆژێ خۆی لە مـــاڵ بێـــتو ژنەکەی بچێتە سەر ئیشـــ .

ئەیەوێ :

کە خۆی خەفەتبار بـــێ ژنەکەی بارمەتی بدات بـــز ئەوەی خـــەمو ئازارەکانی لێ لابێات بەڵام ئـــەگە هاتـــوو ژنەکەی لە کێژاوێـــك دابـــوو ئەوە نابێت بایـــەخ بداتـــــە گیروگرفتەکەی بەڵکو لەگـــەڵ ئەوا هەر ڕووخۆش بێـــت . قەت چاودێری ئەوە ناکـــات کەوا ژنەکەشی وەکوو خـــۆیو بە زیادەشـــەوە ماندووەو سەری لێ شێواوە تەنیا ئەوە ئەزانـــێ هەموو شتێك بۆ خۆیو هەر ئەوەش لـــە ناخیدا چەسپاوە کەوا ئافرەت بـــۆ خۆشـــیو خزمەتی پیاو خولقاوە . خۆ ئەگەر ئەو تـــوانا دارایی بـــە باشەشیان بۆ بەڕێوەبردنـــی ماڵێکی باشو ژیانێکی باشـــ ئەبوو هەر نەیاندەهێشت کار لە دەرەوەی ماڵ بکەن ، بەڵام چی بکەن ئەوە پێداویستەکانـــی ئەم ژیانە ئاڵزە زۆرە بە تاقـــە موچەیێك بەڕێوە ناچێت .

بە کورتی پیاو ژنـــی ناوێ وەك مرۆڤێکی یەکسان بـــە خۆی بەڵکو ئاڵەتێکی ئـــەوێ کەوا بیستو چوار ســـەعات کاربکاتو لە کاریش نەکەوێو نەشکێت .

● شـــنە ●

چەرەپە

لە هەولێر بـــووم ، لـــەو ڕۆژەی خـــزان تەرخانکرابوو بانگکرام بۆ یانەی ماموستایان!

کـــە چـــوومـــە ژوور- ەوەی یانـــــە ئـــــەو کۆمەڵەیەم دی کە لەوێـــوو زۆر شادمان بووم ، بە تایبەتی چونکە ئەمەیـــان دیاردەیەکی نوێـــەو پێشـــبینی خێـــر دەکات ... بە تایبەتی لـــــە هەولێر . لە کاتی دانیشتنم! سەرنجم ڕاکێشرایە خێزانێـــك دەهاتە ژوورەوە ... ئافرە- تێك بە ... لیەوە هـــەنگاوی دەنا .. ، گەیشتنـــە ئـــەو مێزەی کە بڕیاری دانیشتنیان لە سەردا بوو عەباکەی لەسەر کورسیەکی تەنیشتیەوە داناو جلوبەرگە ڕازاوە کوردیەکەی دەرکەوتو ناوە ناوەش دەستی درێژ دەکردە یەکێ لە منداڵە- کانیو دەگـــەڕایەوە بـــۆ شوێنەکـــەی .. بێ گومـــان ئەمەهەموو بە بـــێ عـــەباو- یانەش پڕبوو... مێردەکەشی دانیشـــتو دەستی کـــردە «عـــەرەق» خـــواردنـــە وەو دەستیان کرد بە قســـەکردنو پێکەنین هەروەکو کەسانی ترو ڕاستیشە ئەگـــەر ، بێتـــم دەنگەکەیان لە دەنگـــە بەرزە- کانبوو ! کەلە نان خـــواردان بوونەوە .. هەڵســـتانـــەوەو ئافرەتەکە عەباکـــەی لەســـەر ســـەری داناو یانـــەیـــان بەجێهێشت ...

من لەم بارەیەوە هیچ ناڵێـــم تەنها پرسیارێکم هەیە :

ئایانەو مرۆڤانەی کە لە یانەکەدا بوون چی چیاوازیەکیـــان لەگەڵ ئەوانی دەرەوەی یانـــەدا هەیەکە وای لە ئافرەتەکـــــە کرد یاخود دەکات کە عەباکەی لە ژوورەوە فڕە بدات و لـــە دەرەوە لەسەری بنێت ؟! ...

● یاسەمین ●

بەیانی ژمـــارە (٥)ی ســـــاڵی ١٩٧٦ لەوەزارەتی کشتوکاڵو چـــاککـــــردنی کشـــــتوکاڵەوە
سەبارەت بـــە دیاری کردنی چانـــــدنی (توتنو تەنبـــاك)ی ساڵی ١٩٧٧

بەپێی ئەحکامی فەقەرەی دووی مادەی دووی یاسای ڕێکخستنو چاککردنی کشتوکاڵی توتن ژمارە (٣)ی ســـاڵی ١٩٧٦ بەم جۆرە بڕیارماندا :

یەکەم : چاندنی توتن و بەرهەمی ساڵی ١٩٧٧ لـــەم ناوچانەی وڵاتدا ئەبێو بە پێی دیاری کـــردنی شـــوێنەکانو ئەو پانتاییەی بەرامبەریو توتنی ڕۆژهەڵاتی تیا ئەچێنرێ :

پارێزگا	قەزا	ناحیـــە	پانتایی ئەو زەویەی بە دۆنم تیا ئەچێنرێ ١٩٧٦	١٩٧٧
سلیمانی	سلیمانی	سوورداش	٢٦٥٠	٣٠٠٠
		قەرەداغ	٢٦٥٠	٣٥٠٠
		سەرچنار	١٥٠٠	١٥٠٠
		تانجەرۆ	١٠٠٠	١٠٠٠
		بازیان	١١٠٠	١١٠٠
		تێکڕای قەزاکە	٨٩٠٠	١٠١٠٠
شارباژێر		چوار تاو سەویل	٤٥٠٠	٦٠٠٠
		ماوەت	٤٠٠٠	٥٥٠٠
		سرۆچك	١١٠٠	٢٠٠٠
		تێکڕای قەزاکە	٩٦٠٠	١٣٥٠٠
هەڵەبجە		خورمال	٦٠٠	٦٠٠
		بیارەو تەوێلە	٢٠٠٠	٢٠٠٠
		وارماوە	٢٠٠	٢٠٠
		سیروان	٢٥٠٠	٢٥٠٠
		تێکڕای قەزاکە	٥٣٠٠	٥٣٠٠
پێنجوین		پێنجوینو دەوروبشتی	٣٠٠٠	٣٠٠٠
بشدەر		مەرکەزو دەوروبشتی	٦٥٠٠	٧٥٠٠
		سەنگەسەر	٤٠٠٠	٤٠٠٠
		تێکڕای قەزاکە	١٠٥٠٠	١١٥٠٠
ڕانیـــە		خەلەکان	١٠٠٠	١٢٠٠
		بنگرد	١٨٥٠	٢٠٠٠
		چوار قورنە	٣٠٠٠	٣٠٠٠
		تێکڕای قەزاکە	٥٨٥٠	٦٢٠٠
چەمچەماڵ		ئاغجەلەر	٤٠٠	١٠٠٠
		تێکڕای پارێزگای سلیمانی	٤٣٥٥٠	٥٠٦٠٠
هەولێر	کۆیە	مەرکەز	٢٠٠٠	٢٥٠٠
		تەق تەق	١٠٠	٥٠٠
		تێکڕای قەزاکە	٢١٠٠	٣٠٠٠
شەقڵاوە		مەرکەزو خوشناو	١١٠٠	٢٠٠٠
		حەریر	١٥٠	١٥٠
		صلاح الدین	٢٠٠	٢٠٠
		تێکڕای قەزاکە	١٤٥٠	٢٣٥٠
ڕەواندوز		مەرکەز	٨٠٠	١٠٠٠
		برادۆست	٨٠٠	١٠٠٠
		دیانە	٤٠٠	١٠٠٠
		چۆمان	٢٠٠٠	٢٥٠٠
		تێکڕای قەزاکە	٤٠٠٠	٥٥٠٠
زێبار		مەرکەزو ناحیەکانی	١٠٠٠	١٥٠٠
		تێکڕای پارێزگای هەولێر	٨٥٥٠	١٢٣٥٠
دهوك و نەینەوا		دهوك و ئەتروش	٧٠٠	٨٠٠
		زاخۆ	٥٠٠	٥٠٠
		ئامیدی	٩٠٠	٢٠٠٠
		سەرسەنگ	١٠٠٠	١٥٠٠
		ئاکرێ	٥٠٠	٧٠٠
		شێخان	٥٠٠	٥٠٠
		شەنگار	١٠٠	٥٠٠
		تێکڕای پارێزگاکانی دهوك و نەینەوا	٤٢٠٠	٦٥٠٠
		تێکڕایی بە پێی ئەم جەدوەلە :		٦٩٤٥٠
		ئەو پانایەی بە ڕێگادانی تایبەت زیادئەکرێ (دووبارە سەرنجی ئەمە ئەدرێ)		٨٠٠٠
		هەمووی	٥٦٣٠٠	٧٧٤٥٠

دووەم : سەروك ناوچە کشتوکاڵیەکانی ســـلیمانیو هەولێرو نەینەواو دهوك دەسەڵاتیان ئەبێ (٢٠٠٠) دۆنم لەو ناوچانەی ئەتوانرێ فراوان بکرێ هەریەکەو لـــە ســـنووری پارێزگاکەیا بە پێی دیاری کراوی سەرەوە زیادەی بخاتە سەر .

سێیەم : ڕێگادان بە چاندنی تەنباك لە پارێزگـــای کەربەلاو بابل بە پانتایی ١٢٠٠ دۆنم لە جۆری هندی بـــە تەنیاو جۆری شیرازی چاندنی قەدەغەیە .

چوارەم : هیچ کەس نابێ توتن بچێنێ ئەگەر اجازەی چاندن لە دائیرەکانی سەربەم وەزارەتەو بە پـــێی ئـــەو ڕاسپاردانە نەبێ لێرەدایە .

پێنجەم : قەدەغەیە توتن لە هیچ شوێنیکی ترا بچێنرێ لەو شـــوێنانەنە بێ دیاری کراون .

شەشەم : ئەو فەللاحانە کە ساڵی ڕابوردو اجازەیان وەرگرتوەو پانتایی زەوی دیاری کراوی تەواوکردوە پێـــش فەللاحی تر ئەخرێن لە تازەکردنەوەی اجازەدا بەبێ مقابـــلو ئەشتوانرێ دوئمەکانی بە پێی مەرجی ڕێگادراو بۆ زیادبکرێ .

حەوتەم : فەقەرەی چوارو پێنج لەم بەیانەدا کاروباری بەڕێوەبەرێتی کشتوکاڵو چاککـــردنی توتنو دائیـــرە هەڵسوڕینەرەکان ناگرێتەوە کە جێبەجێ کردنی نەخشەکەی لە ئەستۆیەو لایەنەزانستیو قوتابخانە کشتوکاڵیەکان لە ئەحکامی ئەم دووفەقەرەیە دەرئەچن .

هەشتەم : اجازەی چاندنی پانتاییەکانی زەویوزار کە لە یەکەمدا دیاری کراون بە پێی بڕیارو شارەزایی هەر دوو لیژنەی یەکەمو دووەم ئەبێ وە بە پـــێی ڕاسپاردەکـــانی خوارەوە :

لیژنەی یەکەم : ئەرکی دابەش کردنی پانتاییەکانی زەویو زاری ناحیەو گونـــدەکانی لە ئەســـتۆ ئەبـــێو پێك یەت لە :

١ ـ سەروکی ناوچەی کشتوکاڵ یان ئـــــەوەی جێی ئەگرێتەوە .
٢ ـ قائمقامی قەزای دیاری کراو یـــان ئـــەوەی جێی ئەگرێتەوە .
٣ ـ مدیر ناحیەکان .
٤ ـ نوێنەری بەڕیوەبەرێتی کشتوکاڵو چاککردنی توتن .
٥ ـ نوێنەری یەکێتی کۆمەڵە هەرەوەزی یەکان یـــان فەللاحەکان .
٦ ـ هەر شارەزایەك لیژنە بیەوێ بۆ پێویستی داوای بکاتو لیژنەکە زەویوزاری پێویست بۆ هەر ناوچەیەك لـــە لادیو ناحیەکانا سەربە قەزاکان دابەشی ئەکاو بوی هەیە ئەو پانتاییانە کە کۆمەڵی دیاری کراوی قەزاکەدا بگۆڕێو سەرۆکی ناوچەی کشتوکاڵ بۆی هەیە دەسەڵاتی فەقـــەرەی دوو لـــەم بەیانە بەکار بهێنی بۆ زیادکردنی پانتایی دیاری کراوی هـــەر قەزایەك لە چوارچێوەی ئەو دەسەڵاتەدا بە مەرجی لیژنەکە ئەم خاڵانەی لا بەرچاوبێ :

ا : قابلیەتی بەرهەمی دێکەو زامن کردنی پێویستی چاندن .
ب : جۆری توتنی بەرهەم هێنراو .
ج : دوای هێنانی دابەش کردن بەر لە کوتایی مانگی شوبات .

لیژنەی دووەم :

ئەرکی دابەش کردنی زەویە دیـــاری کراوەکـــانی گونەدەکانی بەسەر جوتیارەکاندا لەسەرەو پێك یەت لە :

١ ـ مدیری ناحیەی دیاری کراو .
٢ ـ نوێنەری لقی ناوچەی کشتوکاڵ .
٣ ـ نوێنەری بەڕیوەبەرێتی کشتوکاڵو چاککردنـــی توتن .
٤ ـ نوێنەری یەکێتی کۆمەڵە فەللاحیەکان یـــان هەرەوەزی .
٥ ـ موختاری دێ .
٦ ـ هەر ئەندامێ لیژنە بیەوێ بۆ بەدی هێنـــانی مەبەستی ڕیادی بکات .

لیژنەکە لەسەرەتی لە دابەش کـــردنا ســـەرنجی ئەمانە بدات :

ا ـ چاودێری ئەوەی لە فەقەرەی شەشی بەیاننامەکەدایە .
ب ـ اجازەدان بە جوتیارە ڕاستەقینەکانو بـــــەو پانتاییەی ئەتوانری چاندنی تیا بکرێ .
ج ـ ناکرێ اجازە بە کەسی بدرێ دانیشتوی گوندەکەنەبێ یان بە منالانو بە پشت گیری موختارو ماقولانی گوندەکە نـــەبێ .
د ـ نزمترین بڕی اجازەدان بۆ یەك دۆنمەو بەرزترین بڕە پێنج دۆنمە .
هـ ـ لەسەر لیژنەکەیە وێنەی ئەوانە وەربگری کـــە اجازەیان دراوەتێو پشتی وێنەکان بە مۆری ناحیە مۆر بکرێ بدرێ بە نوێنەری ناوچەی کشتوکاڵو فەللاحەکانی ناوچـــــەدورەکان لە مەرجەکانی وێنە ئەبوردرێن .
ح ـ لیژنەکە لەسەرەیەتی زەویوزارەکە لە بەرچـــاوی ژمارەیەکی موناسیبی جوتیارەکانی گوندەکە دابەش بـــکات و ئەنجام بە لیستەیەك ڕابگەیەنێو ئەو ڕەخنانەش وەربگرێ کەلە فەللاحەکانەوە لە ماوەی هەفتەیەکدا دوای ڕاگەیاندنەکـــە ئەدرێ ، لیژنەکەش لە کوتایی ئەو هەفتەیەدا ئەگەر ڕەخنـــەهەبوو ئەیبینێتەوە بۆ دیاری کردنی ئەنجامی دابەشکردنەکـــە سەبارەت بە پێویست بوونی کەمکردنەوەیان زیادکردنـــەوەبەگوێرەی بڕیارەکانیان بەرامبەر هەر ڕەخنەیەك . دوای ئەوە ماوەی وەرگرتنی ڕەخنە دوایی دێو لیژنە بۆی هەیە ئەنجامی بڕیاری کۆمەی بگۆڕێ .

ز : لەسەر لیژنە کەیەکەمیەی دانراوی هەر گوندێ وەربگـــرێ کە لایەن لیژنەی یەکەمەوە دیاری کراوەو بوی هەیە پانتاییەکە بە زیادکردنی بەشیك لە بەشی گوندێك بخاتـــەسەر یەکـــکی تر ئەگەر ژمارەی پێویستـــی جوتیاران لە گوندیکا بەشی نەکردو بوی هەیە بڕیاری یەکەمی بگـــۆڕێ بە مەرجی ئەمە لە یەکی نیسان تێپەڕ نەکات .

خ : لەسەر فەللاحەکانە گوێڕایەڵی ڕاسپاردەکـــانی ئەم بەیانەبنو سەرپێچی کەر سزا ئەدرێ بە پێی یاسای ژمارە (٣)ی ساڵی ١٩٧٦و یاساکار بی کروەکانی تر لە کاتی پێویستدا .

وەزیری کشتوکاڵو چاککردنی کشتوکاڵ
دوکتور حسن فهمی جمعه

Institut kurde de Paris

بەیاعەی ئێوە

● عثمان محمد فائق ●

هیچ کارێك ناگاتە پلەی تەواوی ئەگەر لەناخی دەروونەوە ـ ئەو کارە ـ بە پیویست و ئەرك نەزانرێ .

راستە ئێمە کارئەکەین ، بەلام هەندیکمان کارەکەی خۆی ـ زۆرجار ـ بەباشی ناباتە سەرو تێیدا خۆی ناکەیەنێتە «ئەوپەڕی توانا» کە ویژدانو دڵنیکی زیندوو بێگەرد پێی رازی بێت .

دڵو دەروونی زیندوو ، خۆی لەخۆیدا،مروڤێکەکە لە مروڤی تر چیاوازەو لەوان لە پێشترو بڵندترەو ئەو هێزەیە کە لە دڵدا هەستی ئەرکداریو بەرپرسیاری ئەورۆژێنێو ئەیخاتەگڕ .

مرۆڤی بێدڵو دەروون .. هیچنیە . مروڤیش هەرگیز ناتوانی هیچشتێك بەوپەڕی چاکیەوە بکات ئەگەر خاوەنی دڵو دەروونێکی پاکو زیندوونەبێت ..

ویژدان شەرەفی ئینسانە .. شەرەفێکە ئەگەوێتە سەروو پلەی کومەلایەتیەوەو لە هەمو خۆشیو رووکەشە دڵفرێنەکانی جیهان بڵندترو سوارترە ، وەکو ئاوێکی زووڵاڵی سازگار ئەرژێ بەسەر دەروونی مروڤداو لە ئەزووی بەهێزی شادیەکی بیپایاندا نقومی ئەکات ، شادیو شانازی بەخۆکردن ، شانازی بەپاکیزەییو ئەوهەرپاکی خۆ .

هاووڵاتی چاك ، نیشتمانپەروەری راستەقینە ، ئەوکەسەیە کە شەرافتمەندیی خۆی لە بێکەردی دەروونیەوە ئەخاتەکارو هەرگیز قایل بە سەرشۆرکردن نابێتو رێنادا بەخۆی کە بکەوێتە کۆڵانی بێباکیو وکوێنەدانو کالتەبازاڕیەوەو .. یابیتە مایەی شکاندنی متمانەو باوەڕی خەڵکی بەخۆیو خیانەتکاری لەگەڵ ویژدانی خۆیدا بۆ وەرگرتنی پاداشێك کە هیچ مانایەکی رەوای پێوەنیە ..

هاووڵاتی راست ... پێشکەوتنخوازی ساڤو بێگەرد کە بەراستیو بەکردار بڵاوکەرەوەی پیشکەوتنخوازییە ، ئەبێ ئەو کارەی پێیسپێراوە بەئەرەیو دڵسوزییەوەو بە ویژدانیکی زیندوو پڕەوە بیکات .

بەڵام بەهانەجۆیی بو لاساریو گوێنەدانو کەم تەرخەمی بەبیانووی ئەوەوە کە گوایە کۆسپ لەسەر ریگا زۆرنو لەدان ئاوین پچەڕانی مەنیقەو ل،ەل خواستو ویستی مرۆڤدا ئاونجێ ، خواستو ویستی مرۆڤ واتا ، ئەقڵیو ئیرادەیو فراوانی دڵی .

ئەوەی پێیئەڵین لە کردن ئایە (مستحیل)ە، بۆیە وا ئاونراوە چونکە خەڵکی بەرەنگاری ئەبوە ، تاقی ئەکردوەتەوە . تاقیکردنەوە خۆی دەست ئەنێ بە پەلایتکەی تواناو وزەی شارراوەداو ئەیتەقێنێو هەرخۆشی بەردە لەسەر بەهرەو توانای عەمارکراوی مروڤ رانەماڵێ مرۆڤ جاری واهەیە لە ناخیدا هەست بە شتێکی داهێزراوی ساردەوەبووی ئەمەیو ئەوتژئەکات کە خنکێنەری خواستوویستو ئیرادەیەتی لەوانەشە ئەمشتە لە بەرامبەر (لە کردن نەهاتن)دا بو دواوە بیشکێنێتەوە کەچی هەر ئەم شتە خۆی لایەنی لاوازی بێهوورەیی نیە، بکرە ـ هەرخۆی ـ لەوانەیە لانەی هێزو مایەی نەبەردیبێ هەروەکو دەستی چەپ . زۆرمان دەستی چەپی بەهیچ داناوەو بەچاوی بێبەهایەوە سەیری ئەکات ، کەچی هەر ئەم دەستی چەپە خۆی ، ئەم دەستە چەپە بێهێزو شڵو شاوە ، ئەم دەستە چەپە بشت گوێخراوە ئەو دەستەیە کە سوار لە لێقەوماندا بە توندی رای ئەوەشێنێ ، هەر ئەو دەستەشە کە چڵەوی وڵاخەکەی پێ ئەگرێ تا سەرکەشیی نەکا نەی گلێنێ .

بەراستی بەهای کاربەستراوە بە پاکیو زیندویی ویژدانەوە ، ئەوکەسەش کە ئالای بەختەوەریو گەشی کۆمەڵگاکەی هەڵگرتوە ، ئەبێ هەمیشە لە هەوڵی ئەوەدابێت کە بگاتە (ئەوپەڕی توانا) لە کردارو رەفتاریدا ، بێ ئەوەی (پاشەڕۆ)ی لەپێربچێت . ئەوکەسەش کەسە، ئەلفێکی بەسە ..

١٩٧٧-١-١٤

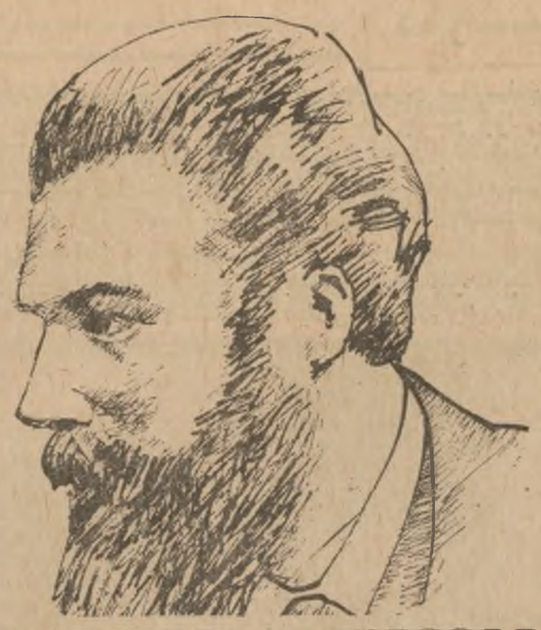

ئەوپیاوی تیشکی ئیکسی دۆزیوە

پەنجا ساڵ لەمەوبەر چرای بۆشایی‌یەوە .

زیانی زانای بەناوبانگ (ویلیام رونتگن) کۆزایەوە .

تەنها ڕێکەوت نەبوو ماوەی دایە کە ئەو دیاریە سەورەو سەرسوڕهێنەرە پێشکەشی مرۆڤایەتی بکات .

ساڵی ١٨٩٥ جەژنی مەزەی ساڵی زایینی‌بوو هەمرو کەس خەریکی ئامادەکردن کێران بوون بەڵام رونتگن کە لە تەمەنی پەنجا ساڵیدا بوو لە موختەبەرەکەی خەریکی تاقی کردنەوەو کۆرەکەی‌بوو لە هەمان کاتدا بیرەوەری ڕۆژانی داوی لە دەست چووی کەهاتەوە یاد کەچۆن ئەیتوانی بەلکەنامەی ئامادەیی بەدەست بێنێ .

لەبەرئەوە لە زانکۆ وەرنە بەتیرا ئەکەر کۆلیجی زیورخ بەبرایە کە ئەو قوتابیانەشی وەرنەگرت کە بەلکەنامەی ئامادەییان بەدەست نەئەهێنا .

لە ساڵی ١٨٦٩ بەلکەنامەی وەرگرای بەدەست هێناو بوبە مامۆستای زانکۆیی لە ریوریخ ، لەگەڵ ئەوەدا دەستی بە لێکۆڵینەوەکانی کرد . ساڵی ١٨٧٠ بوو بە مامۆستا لە زانکۆی (وورتزبورك) کە یەکێ بوو لەو زانکۆیانەی کە زەحمەتی خۆی وەری نەگرتبوو بە کولیجەکەیدا لەبەر نەبوونی بەلکەنامەی ئامادەیی .

لە ساڵی ١٨٧٢دا زەماوەندی کرد لە کەڵ کچێ کە شەش ساڵ لەخۆی گەورەتربوو ناوی « بیرتا ـ انا لودفیك » بوو .

ساڵی ١٨٨٨ کاتێ رونتگن خەریکی تاقی کردنەوەو لێکۆڵینەوەکانی بوو لەسەر خێرایی دەنگ لەناو گازەکاندا و بڵاوبوونەوەی تیشك هەروەها پەیوەندیان بە ڕووداوی کارەباییی‌یەوە .

شەوێك هاتەسەر ئەوەی کە تاقی کردنەوە دەست پێبکات لەسەر تاقی کردنەوەی « فارادی » لەسەر تیشکی « کاتودی » وە پاڵ نان بە زانای بەستراودا بۆ ئەوە چەند تاقی هێنای بۆ موختەبەرو هەمان تاقی کردنەوەی بیشاندا کە لەسەر دەستی خۆی کرد بووی ژنەکەی کە ئیسقانەکانی دەستیو ئەموسیتلەکەی بینی قیژانی و بە مێردەکەی ووت شانازیت پێوە ئەکەم کە وا خزمەتێکت پێشکەش بە مرۆڤایەتی کرد .

رونتگن ناوی تیشکەکەی نا « تیشکی ئیکس × دوای ئەوە چەندەها لێکۆلینەوەی لەسەر کرا تا لە شەوێکی ساڵی ١٨٩٦دا زانرا کە تیشکی ئیکیس ئەخۆشی سیل دەرئەخا لە ساڵی ١٩٠١رونتگن خەڵاتی نۆبلی وەرگرت لە فیزیادا بەڵام ئەو پارەیەی پێشکەشی بە زانکۆی وورتز بورگ کرد بۆ لەوەی بتوانن لەسەر لێکۆلینەوەکانی بڕوا .

لە ساڵی ١٩٢٣ رونتگن گیانی پاکی سپارد بە مرۆڤایەتی بێئەوەی ئەنیا فلسێکی دەست بکەوێ لەو خزمەتەیدا .

ئەنوەر مەحمود

کۆلیجی پەروەردەی وەرزش

فۆتۆگرافی لەناو قووتویەکی بۆ دڵڕازی کردنی ژنەکەی بەستراودا بۆ ئەوە چەند تاقی هێنای بۆ موختەبەرو هەمان تاقی کردنەوەی بیشاندا کە لەسەر دەستی خۆی کرد بووی ژنەکەی کە ئیسقانەکانی دەستیو ئەموسیتلەکەی بینی قیژانی و بە مێردەکەی ووت شانازیت پێوە ئەکەم کە وا خزمەتێکت پێشکەش بە مرۆڤایەتی کرد .

رونتگن ناوی تیشکەکەی نا « تیشکی ئیکس × دوای ئەوە چەندەها لێکۆلینەوەی لەسەر کرا تا لە شەوێکی ساڵی ١٨٩٦دا زانرا کە تیشکی ئیکیس ئەخۆشی سیل دەرئەخا لە ساڵی ١٩٠١رونتگن خەڵاتی نۆبلی وەرگرت لە فیزیادا بەڵام ئەو پارەیەی پێشکەشی بە زانکۆی وورتز بورگ کرد بۆ لەوەی بتوانن لەسەر لێکۆلینەوەکانی بڕوا .

لە ساڵی ١٩٢٣ رونتگن گیانی پاکی سپارد بە مرۆڤایەتی بێئەوەی ئەنیا فلسێکی دەست بکەوێ لەو خزمەتەیدا .

ئەنوەر مەحمود

کۆلیجی پەروەردەی وەرزش

ئۆکۆردیۆن

یەکێکە لە ئالەتە مۆسیقی‌یەتازەکانی سەردەم ، مێژووی داهێنانی ئەگەڕێتەوە بۆ ساڵی« ١٨٢٢ » وە داهێنەری ئەم ئالەتە «بوشمان»ی ئەئەمانیە ،وە لە «ڤیەنا» پایتەختی « نەمسا » « دمیان » لە ساڵی« ١٨٢٩ » بۆ ئەم ئالەتە هەندێ شتی چاککردووزیادکرد وە لە ساڵی« ١٨٥٢ »دا « بانون »ی‌فەرەنسی تابلۆی کلیلە سپیو رەشەکانی زیادکرد .

ناوی « ئۆکۆردیۆن » ناونکی« ئیتالی »یە بەمانای « هەمە جۆرەدەنگ » دێت . وە ئەمناوە « ئیتالی »یە بە هەمو زمانەکانی تردا بڵاوبۆوە . فوولەم ئالەتەدا بەکارناهێنرێ . لەلای ڕاستیەوە تابلۆیەکی کلیلی رەشو سپی کە دەنگەکانیان ئەکرێت بەچەندئۆکتافێکەوە کە ئۆکتافێك بریتیە لە « ٨ » دەنگی مۆسیقی« دۆ ، رێ ، می ، فا ، صۆل ، لا ، سی ، دۆ » . وە لای‌چەپیشی لەچەند « زارێکی » رەش پێك دێت وە پێیان ئەڵین« باسات » یان دەنگە گرەکان وە ژمارەیان بەپێی قەوارەی ئالەتەکە ئەگۆڕێ .

دوو چەشن ئۆکۆردیۆن‌هەیە :ـ

١ ـ ئۆکۆردیۆنی « دیاتون »ی :

جۆرێکی بچووکی ئاسانەلەلای چەپیدا چەند زارێکی کەم هەیە وە زارەکانی لای ڕاستی‌بەپێی پلەکانی بەبەژەی « دیاتون »ی ـ السلم الدیاتونی ـ .

٢ ـ ئۆکۆردیۆنی «کرومات»ی :

ئەمە ئەوەیانە کە پێی‌ئەوترێت « پیانۆ ئۆکۆردیۆن » ئەمیش لەلای ڕاستیەوە تابلۆی کلیلە رەش‌و سپیەکانی لە ڕادەی دەنگدا بۆ دوو« ئۆکتاف » زیاتر دابەش ئەبن .

ئەم ئالەتە لە تیپەکانی« جاز »و « مۆسیقای میللی »و « تیپەکانی ـ قوتابخانە »دابەکارئەهێنرێت . لە ناوچەکانی ئەوروپادا تیپێکی تەواو پێك ئەهێنرێت تەنها بۆ ئەم ئالەتە !

لە ڕاستیدا ئەم ئالەتە لەگەڵ ئالەتە جۆربەجۆرەکانی تردا بەکارئەهێنرێت بە تایبەتی« پیانۆ » هەر لەبەر ئەمەشە پیان ووتووە « پیانۆی گوێزەرەوە » .

بەڵام لەگەڵ ئەمەشدا لە«ئۆرکسترا»دا بەکار ناهێنرێت چونکە بە ئالەتێکی دووەمینی دائەنرێت .

وەرگێرانی محمد محمود

جۆرج براك
سەر بە کام زەمانە؟

ئەو فلیمە تەلەفزیونی‌یەی لەژێر ناوی « براك زەمانێکی رارادا» دەرهێنەری فەرەنسایی فریدریك روسیف سەبارەت ژیانی جورج براکی نیگارکێش‌دەری‌هێنابو کراوە بە فلیمێکی سینەما ..

ئەویش لەبەر ئەوەی حەڵکی فەرەنسا زۆربان لاپەسند بوە دوای ئەوەی لە سەرەتای ئەمسالدا بە تەلەفزیون بینی بویان ..

ئیستا فلیمەکە لە سینەماکانی فەرەنسادا بڵاوکراوەتەوە تاوەکو دەست بکەن بە ئیش پێکردنی ..

رووداوی فلیمەکە لە شوینی کار کردنی هونەرمەندەکەدا ئەسورێتەوە ..

براك لە بەردەم تابلویەکی سپیدا رائەوەستیو بە بێ ئەوەی گوێ بداتە کامیرەو وێنەگرتن ، دەست ئەکات بە بویە رشتنو نیگارکێشان ، دوای تەواو بونی تابلۆکەی .. ئەکەوێتە شەرح کردنی چۆنێتی دروستکردنی تابلوکەیو بە گورجی باسی بەرەسەندنی شێوەی خۆی ئەکات لە « انطباعیە » وە بو « وحشیە » ئەوجا بەرەو « تکعیبی » .. بەم شێوەیە ئەیەوێت لە چوارچێوەیەکی زەمەنیدا براك نیشان دات ئەویش لە ریگای چەند دیمەنێك لەو رووداوە کۆمەلایەتیانەی کاریان کردۆتە سەر ژیانی هونەرمەندەکە حەزو خواستو نارەزوە هونەرئکانیان بێ گەیاندوە ، ئەمانەشی لە یاداشتەکەیدا تۆمارکردوە ، لەو رووداوانەی کاریان تێکردوە مان گرتنەکانی ساڵی ١٩٣٦ ، شەڕی ناوخۆی ئیسپانیا ، خۆ دەرخستنی کرێکاران لە پاریس .. دەرهێنەری فلیمەکە ویستویەتی ئەوەمان نیشان بدات کە رۆژگاری سیاسەتو کۆمەلایەتی چەند کاری کردۆتە سەر هونەرەکەی براك بە تایبەتی نوناغەکانی پێشکەوتنی لە هونەردا ..

ئەو برسیارەی روسیفیش لە کۆتایی فلیمەکەیدا ئەیخاتە روو ئەوەیە.. کە جۆرج براك سەر بەکام زەمانە ؟ لەگەڵ ئەو گەشتەدا کە کامیرە لە مۆزەخانەکاندا بە دوای بەرهەمەکانی براکدا ئەیکات ، پشوبەکی زۆر لەسەر تابلوی ئەو کۆترە را ئەوەستی کە بە ئاسمانی شیندا لە شەقەی بالی داوەو ، بۆ ماوەیەکی زۆریش سەرنج ئەداتە کتێبی « براکو تکعیبیەت » .

★

دەرکردنی زیو لە فلیمی کۆنە بەکارهێنراوەکان

دوو زانای ئەمەریکی نوانیویانە سەرچاوەیەکی راستەقینەی زیو بدوزنەوە ، بە سووتاندنی فلیمی کۆنی وتنەگرتن .

ساڵەهای ساڵ لەمەوبەر ، ئەو زیوەی بۆ کەفمال کردنی فلیم بەکار ئەهێنرا بە شێوەی جوراو جۆر ئەهاتە دەست ، بەڵام ئەم دوو زانایە بە دەرکردنی زیو لە فلیم رێگەیەکی تازەیان دۆزیەوە کە کەمتری تێبچێ .

کلیلی زانینی ئەم رێگەیە ، خۆی تواوەی هەتا «١٠٠٠°» سەنتیگراد گەرم کراوە . ئەو خۆیەی بە سەرەوەی فرنەکەوە ئەنیشێ هەر لە حالەتی توانەوەدا ئەمێنێتەوە ئەمیش بە هۆی سووتاندنی فلیمەکان لە ژێریدا ، هەروەها هەشتنەوەی گەرمای ناو فرنەکە لە پلەیەکی نەگۆڕاودا ئەبیتە هۆی هەڵزینی ئەو غازە هەراویانەی لەم کردارەدا دەرئەدرێو ئەمەش ئەبێتە هۆی جیابوونەوەی زیوەکەو سەرەو خواربوونەوەی بو دەفرێك کە لەژیرەوە دانراوە بۆ ئەوەی ئەمدو زانایانە تاقی کردنەوەکەیان باش بشەڵێنو لێی دلنیابن ، هەستان شەش تەن فیلمی کۆنیان ئاگر تێبەردا .. لەمە توانیان نزیکەی «٤٠٠» باوەندویان «١٨١» کیلوغرام زیوی خالیس دەرکەن .

خەڵکی ئەوروپا کێوە سەهۆڵەکان ئەخوێنەوە

دوو هاوینی گەرمو زستانیکی‌وشکی ناتاسایی بوونە هۆی کەم ئاویەکی زۆر توند لەبەریتانیاو هەندی بەشی تری ئەوروپادا هەروەها بێبارانیو پیس بوونی ئاوی رووبارەکانی ئەمانە هەمووی وای لەلێبرسراوان‌کرد کە بەدوای سەرچاوەی تری ئاودا بگەڕێنەپشکنین .

ئەوەی کە بەلای هەموانەوە چارەسەرێکی چاك بوو ئەوە بوو کێوە سەهۆڵەکان ـ ئەو کێوە سەهۆلیانەی کە لە ئاکامی مەینی ئاو دروست بوون ـ لە قوتبی سەرووەوە کێش‌کەن بو بەوروپا کە تووشی کەم ئاوی وە .

ئەلەمانیاو هۆڵەندە ئەم ارەسەریەیان پێ باش‌بوو ، تایبەتی لەبەرئەوەی روباری ئین لە سالانی دواییدا بە ئاوی پیس بوو بوو ، ئەمجا وەکو سەرچاوەیەکی ئاوی پاك پەیداکردن ، لە ساڵی « ٩٦٩ » وە لەکونفرانسێکی دەولیدا کە لە کامبرج بەسترا لە لایەن هەندێ پسپۆرەوە باس کراوە، لەبەر ئەمە بەشتێکی تازە نارمیرێ .

ئاوی سەهۆلبەندان تۆ بڵێی لەچی بچێ ، یان خواردنەوەی ئەبی چۆن بێ ؟ ئاوەکە ، بێگومان ، سازگارو بەتامە چونکە سەهۆلبەندان لە بەفرە خاوێن دروستبوەو ئەم بەفرە پاکەش ، لە راستیدا ، لەئاوك پێکهاتوە کە خوێی تێدانیەو ، ئەو ئاوە سوێرەی کە لەرێگە ئەکەلاوی دەبێو لەوانەیە پیسی بات ، بە هەند وەرناگیرێ .

هاتنە سەر خەرجو مەترسی کێش‌کردنی ئەم کێوە سەهۆلیانە لە دەریاکانی دەورو بەری گرنیلاندەوە . لەبارەی تەکنیکیەوە ، بروژەکە لەکردن ئەهات ، ئەوەش لە بەر چاو بوو کە سەهۆڵەکە زۆری ئەتوتەوە هەتا ئەگاتە جێی خۆی ، بەلام ئەوەی ئەمینێتەوە هیشتا هەر ئەو خەرجو هیلاکەتیە ئەهێنی کە بۆی تەرخان ئەکرێ .

لە راستیدا ، مەلەی بەکار هێنانی سەهۆلبەندان

Institut Kurde de Paris

سەرنووسەر
عثمان محمد فائق

هاوکاری

١٢ لاپەڕە — ٢٥ فلس

رۆژنامەیەکی هەفتانەی گشتی یە لەدەزگای رۆشنبیری وبڵاوکردنەوەی کوردی دەردەچێ

کانونی دووەمی ١٩٧٠ دامەزراوە

هاونیشتمانی دۆستو لە دەسەڵات نزیک نەو کەسەیە کە لە نیش کردنیا بۆ چاکەی گشتی پەهەمان دڵسۆزیو چالاکی یەوە ئەچێتە پێش وەک بۆ چاکەی خۆی بچێت .

سەرۆکی فەرمانده
احمد حسن البکر

● چوارشەممە ٢٦ی کانونی دووەمی ١٩٧٧ ـ ژمارە ـ ٣٥٢ ●

● الاربعاء ٢٦ كانون الثانی ١٩٧٧ العدد ـ ٣٥٢ ●

بەرزبوونەوەی توڕەیی لە سوریادا

هاوڕێیان البکر و صدام حسین سەریان لە بارەگای سەرکردایەتی نەتەوەیی حیزب داوە .

سەعات ١١ی سەرلەبەیانی ڕۆژی یەکشەممەی ڕابوردو هاوڕێ احمد حسن البکر ئەمینداری نهێنی سەرکردایەتی قوتری حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەبو سەرەکی کۆمار لەگەڵ هاوڕێ صدام حسین جێگری ئەمینداری نهێنی سەرکردایەتی قوتری حیزب سەریان لە بارەگای سەرکردایەتی نەتەوەیی حیزبداوە .

بە ئەبشتنی هاوڕێ احمد حسن البکرو هاوڕێ صدام حسین سەرکردەی دامەزرێنەر هاوڕێ میشیل عفلق ئەمینداری گشتی حیزبو هاوڕێ شبلی العیسمی یاریدەدەری ئەمینداری گشتیو هاوڕێیان علی غنامو قاسم سلام ئەندامانی سەرکردایەتی نەتەوەیی حیزب بەشداری کردون .

دیارە ئەمە کە لە سەعاتێکی زیاتری خایاندوە .

سەردانی سەرەک وەزیرانی کوریای دیموکرات نەواو بوو

بەستریتری هاوڕێ باک سۆنگ چول ، ئەندامی مەکتەبی سیاسی کۆمیتەی ناوەندی پارتی کاری کوریایی ـ سەرەکی وەزیرانی کۆماری کوریای دیموکراتی میللیو یاوەرەکانی کە لەسەر دەعوەتی سەرکردایەتی نەتەوەیی حزبی بەعسی سۆشیالیستی عەرەبی حکومەتی عیراق هاتبوونە عیراق بەغدایان بەجێ هێشت ، دوای ئەوەی دوانزە ڕۆژ لەوێ مانەوە .

لە فرۆکەخانەدا . مالاوایی یەکی ڕەسمیانەی بۆ ڕیکخرا لەسەروی هەمویانەوە هاوڕێ شبلی العیسمی جێگری ئەمینداری گشتی حیزب بوو ، هەروا هاوڕێ قاسم سلام ـ ئەندامی سەرکردایەتی نەتەوەیی وەدەستەیەک لە وەزیرە بەرزەکان .

هەر لە کۆشکی بەغداوە تا فرۆکەخانەیش ، هاوڕێ شبلی العیسمی لە تەکیابوو ... لە فرۆکەخانەدا هاوڕێ باک سۆنگ چول تۆقەی لەگەڵ بەڕێز دوکتور عزة مصطفی ـ ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش و وەزیری شارەوانی ـ کرد لەگەڵ دەستەیی لە وەزیرو سەرۆکی نێراوە دیپلوماسیەکانو ئەندامانی بالۆزخانەو ڕۆلەکانی کوریا لەبەغدا . لەباسا دوو منال چەند چەکەگوڵیان پێشکەشی هاوڕێ العیسمی و هاوڕێ باک سۆنگ چل کرد . . لێنجا میوانی کوریاییمان لەگەڵ هاوڕێ العیسمی چوونە سەر سەکۆی سلاو .. مۆسیقای پاسەوانی کۆماری هەردو سەلامی نیشتمانی کوریایی دعیراقی لێدا ولێنجا هاوڕێ چل لە تەک جێگری ئەمینداری گشتی حزب ، پاسەوانی شەرەفی سەرخاکی فرۆکەخانەکە گەران .. لەکاتی سەرکەوتنی فرۆکەکەدا ، میوانی کۆریایی تۆقەی لەگەڵ هاوڕێ قاسم سلام ـ ئەندامی سەرکردایەتی نەتەوایەتی حیزب ـ وبەڕێز طه یاسین رمضان ـ ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش و جێگری وەزیری دەرەوە ـ و بەڕێز منذر عریم وەکیلی وەزارەتی دەرەوەدا کرد .. لێنجا دەستی خستە ملی هاوڕێ العیسمیو خواحافیزی لێکرد و لەسەعات نزی سەر لەبەیانیدا سواری فرۆکە تایبەتیەکە بووو ڕۆشت .

لە بەغداو بیونگ یانگدا دوێنێ ئێوارە بەیاننامەیەکی هاوکۆ ، بەپێنەی سەردانی وەفدی کۆریاو ووتو وێژەکانی لەگەڵ هاوڕیانی سەرکردایەتی نەتەوەیی حزب بڵاوکرایەوە .

دەقی بەیاننامەکەی عیراقو کوریا لە لاپەرە ٦

سەرنج مەرسومی کۆماری بۆ دانانی چەند وەزیرێکی نوێ

ڕۆژی یەکشەممەی ڕابوردو چەند مەرسومێکی کۆماری بۆ دانانی چەند وەزیرێکی نوێ دەرچوو ..

لە مەرسومەکاندا لابردنی بەڕێز ئانور عبدالقادر وەزیری شارەوانی ئیدادبوە .. کە دانراوە بە باڵوز لە دیوانی وەزارەتی دەرەوە .

ئەمەش دەقی ئەو مەرسومە

کۆماریانەیە :

بەناوی خوای گەورەو میهربانەوە

مەرسومی کۆماری ژمارە ٤١ دەرکرد :

بەپێی دەسەڵاتی پرگیەی ماددەی ٥٨ی دەستوری وەختی ئێمە مەرسومەمان دەرکرد :

ئەمە بە دانەنرێن

١ ـ دکتۆر عزة مصطفی : بروانە : (٨)

عیراق و ژاپۆن ئارەزوی فراوان کردنی هاوکاری نێوان هەردوو وڵاتیان هەیە

عیراق و ژاپۆن دوو پەیوەندی ، دوستی پتری چڕ ، چاکارتان هەیە لە فرۆکەخانەی بەغداو ، پشوازیەکی گەرمو بەرفراوانیان کرا .. لە پشوازیەکی گەرمی میللی بەرز معروف کراوە .. لە پشوازیەکەدا بەرزی جێگری سەرەکی کۆماری کراوەو ئەندامانی حکومەتی عیراق و ئەندامانی حکومەتی ژاپۆنیو دیپلۆماتی بەرز لە سلطان هاشمیو جێگری سەرەکی کۆمارو هەندێک لە وەزیرەکانی و دیپلۆماتیەکانی بەرز لە بالۆزخانەکە بەشداریان کردوە ..

دەقی بەیاننامەکەی عیراقو ژاپۆن لە لاپەرە ٢

پتری ئیوارە بەڕێز طه محی الدین معروف چۆتە دیدەنی بەرز ط . محی الدین معروف جێگری سەرەکی کۆمار لەگەڵ وەفدەکە لە سەرداخۆازی بەرز سلطان هاشمیو بونوی نزهەم جێگری سەرەکی کۆماری ئەندەو میا بەسەردانێکی ئەندەو میا بەسەردانێکی ژاپۆنی کرد ، لەلایەن بەرز ئەی صادق حوکمداری جاکارتا ، لەلایەن بەرز حوکمدارەوە پشوازیەکی ئەوەی جێگری سەرەکی کۆمار کراوەو ئەندامانی حکومەتی ئەندەونیسیای بەناسیوە . لە ئاژانسی سەردانەکەدا بەرز جێگری سەرەکی کۆمار بەوبۆنەیەوە لە دەفتەری شارەکەدا وتەیەکی تۆمار کردوە ..

بەوجۆرە بەڕێز طه محی الدین معروف جێگری سەرەکی کۆمار کۆتایی بەو سەردانەی ژاپونی هێنا کە پێنج ڕۆژی خایاندبو .. لە گەڕانەوەدا بە شێوەیەکی

بروانە ل : (٨)

ئاژانسەکانی زایونیزمی دوژمنداو ئەندامی سەرکردایەتی نەتەوەیی وەدەستەیەک لە وەزیرە بەرزەکان

ئاژانسەکانی زایونیزمی دوژمندا بانگەشەی ئەوە دەکەن کە ڤانس چەند سەردانێکی مەکوکی بکات

فەلەستینی زەوتکراو ـ ٢٤ ـ ئاژانسەکان .

ئیگال ئالون وەزیری دەرەوەی زایونیزمی دوژمن بیری بە بیر ورای خۆی ئەوەی دەربڕیوە کە ئەم سەردانەی سیروس ڤانس وەزیری نویی دەرەوەی ئەمەریکا نیازی هەیە لە ناوچەی عەرەبی بدات لەوانەیە بیتە چەند سەردانێکی مەکۆکی نوی ئەویش دوای ئەو گفتوگۆیانەی ڤانس لە عەمانو قاهیرەو ودیمەشق

بروانە ل : (٨)

سەرنج

دەربارەی بڕیاری دابەشکردنی بەرزسیاریەکان لە سەرکردایەتی سیاسیدا

گۆڕانکاری شۆڕشگێرانەو شێوەنوێ یەکان

لەڕەوتی گۆڕانکاری شۆڕشگێرانەو پێشکەوتنی کۆمەڵایەتیو سیاسیدا ئەرکیو بەرزسیاریەکی زۆر دەردەکەوێ کە پێویستیەکانی پەرەسەندنی ئابوریو پێشکەوتنی کۆمەڵایەتی دەیان سەپێنی ، بێجگە لە بەرزکردنەوەی پێگەی جەماوەری شۆڕشو ئەوانەی لەژێر ئاڵای حیزبی شۆڕشگێردا کۆ دەبنەوەو پێداویستیەکانی ڕێکخستنو وشیارکردنەوەیان .

شۆڕشی مەزنی ١٧ی تەموز کە زۆر سەرکەوتنی مێژوویی وەدی هێناوەو زۆر ئاڵوگۆڕی بنچینەیی لە پەیکەری کۆمەڵدا ڕیک هێناوەو کەوتۆتە ژۆرانبازیەکی توند لەگەڵ دەسەڵاتی ئیمبریالیزمو سەرکردایەتی جەباتی عەرەب دژی نەخشەو پیلانەکانی نیستیعمار دەکا ، لەبێوان قۆناخە جۆربەجۆرەکاندا پێویستی بە ڕێکخستنەوەی هێزەکانیو دابەشکردنەوەی بەرزسیاریو ئەرکەکانی هەیە بەجۆرێک کە لەگەڵ پێداویستیە شۆڕشگێرانە نوێیەکاندا بگونجێ بە مەبەستی بەدیکردنی سەتەرەکانی شۆڕشو ئامادەکردنی پێویستیەکانی پێشکەوتنو سەرکەوتن .

بەسترانی کۆنگرەی هەرتمایەنی هەشتەم لە کۆبونەوەی ئاناسایی ڕەژی دەی ئەمەمانتەدا بۆ وەڵامدانەوەی پێویستیەکانی بزواندنی دەزگاکانی حیزبو دەوئەتو وەخۆگرتنی کۆمەڵانی بەرینی گەل ووە بەجۆرێک ، خزمەتی ئامانجەکانی شۆڕش بکا لە بەتەوەرکردنی جەماوەرو بەرزکردنەوەی پلەی ژیانیانو هەروەها بۆ بەجێهێنانی ئەرکە نیشتمانیو نەتەوەییەکان بو .

هاوڕێ احمد حسن البکر ئەمینداری سەرکردایەتی هەرتمایەتیو سەرکۆمار لە وتاری خۆیدا کانی بەسترانی کۆنگرەکە ئەرکەکانی قۆناخی داهاتوی دەستنیشان کرد بەوە کە کوتی « بەهۆی تێکۆشانی بەردەوام جەماوەری حیزبەوەو بەهۆی ئەو دەستکەوتە

● هاوکاری ●

بروانە ل : (٨)

هاوڕیان البکرو صدام حسین سەریان لە بارەگای سەرکردایەتی نەتەوەیی حیزب داوە .

ئەمینداریتی گشتیی کۆنگرەی میللی عەرەبی بۆ بشتگیری بەرگری فەلەستینیو بزوتنەوەی نیشتمانی لبنان بە توندی نارەزایەکی تەواوی بەرامبەر ئەو شەپۆلی ڕفاندنو زیرو زەنگو تۆقانو کوشتنو بڕو ڕتنە دەربڕیوە کە ڕژێمی گومرای دیمەشق دژی تێکۆشەرانی سوریاو لبنان ڕەچاوی ئەکات و ئەیئوتنێ .

لەو بانگەوازەدا کە ئەمینداریتی گشتیی دوێنێ لە چەماوەری کەڵو نەتەوەکەمانی کردوە .. وتویەتی .. لە مانگی ئازاری ساڵی « ١٩٧٥ » ەوە ڕژێمی سیاسی دژی ئەو هاوولاتیانەی ردفزی چارەسەری حزبەدەسنەوەدان ، سەرشۆڕی ئەکەن لە زیادبوندایە .

بانگەوازەکە ئەوەشی دیاری کردوە کە شەپۆلی ئەو خەلک گرتنە لبنانیشی گرتۆتەوەو بەسەدان لە تێکۆشەرانی بزوتنەوەی نیشتمانی لبنانو بەرگری فەلەستین ئەرفیندرێنو بەبێجەوانەی هەمو یاسایەکی دەولەتانەوە لە بەندیخانەکانی ڕژێمی گومرای دیمەشق توند ئەکرێن بانگەوازەکە بەردەی لە ڕووی کردەوەکانی موخابەراتی سوریا هەڵ مالیوە . بەوەی بە هاوکاری لەگەڵ موخابەراتی لبنانیو ئوردونیدا چەند کەسێکی ڕفاندوەو ئەسلیمی دەزگا سەرکوت کەرەکەی سوریا کراون .. لە بەندیخانەکانی سوریادا ئەو گیراوانە خراونەتە ژێر باری سزاو نازارداتێکەوە ، کە هێندە دڕندانەبو بەعەقلا ناچێت ، ئەوە بۆتە هۆی شەهید بونی هەندێکیان

بانگەوازەکە ئەوەشی ڕون کردۆتەوە کە هەمو ئەم ئاکارانەی دژی هاوولاتیەسوریو عەرەبەکان ئەکرێت ، بە مەبەستی کپکردنی ئەوەی دەنگانەیە کە دژی ڕکەوتنی ڕژێمی سەرشۆڕبی لە سەل زایونیزمی دوژمندا بلند ئەبێتەوە .. وە گومانی لەوەشدا نەهێشتوە کە ڕژێمی باشکەزو گومرای دیمەشق پەیوەندیە بنجاییەکەی لەگەڵ زایونیزمی دوژمندا لە زیادبوندایە .. ئەویش لە چوارچێوەی بارمتەی سیاسی ، سنورێکی کراوە لە بەرزایە داگیر کراوەکانی سوریادا .. تاوەکو لێخ شبیونی ئەو جاسوسە زایونیزمیانەی کە سزایەکی بێ گەرانەوە دراون .

بانگەوازەکە بە نارەزایی لەو هیرشی گرتنو ڕفاندنو تۆقاندنە کۆتایی هاتوە کە ڕژێمی گومرای دیمەشق لە ئەنجامی ئەو ئەنجامە ئیمریالیزمیو زایونیزمی تاوانبارەکەدا پێی سپیردراوە جێبەجێی ئەکات .

هێزەکانی بزوتنەوەی نیشتمانیو بزوتنەوەی بەرگری لەگەڵ هێزە توندەڕەکان بەشەر هاتوون

بەیروت : ٢٤ ئانوونی : ڕانسەکان

دوێنی بەیانی هێزەکانی بزوتنەوەی نیشتمانی لوبنانو بزوتنەوەی بەرگری فەلەستینی لە هاوەی دوو سەعات لە سەل هێزە وەمەبەرەکانیدا کە لەژێر هێزە زایونیزمەکانەوە بازشتی کراون لەنزیک وندی (الخیام) کە چوار میل لەسنووری فەلەستینی زەوتکراوەوە دوورە ، بەشەر هاتوون ئەم هەوارە لە صیدا وە بەشەوەو ئەتی : ئوشمەگیرەکان نەیان توانیوە دەست بەسەر ئونەکەدا بگرنو سەرپاڕە یەکی بزوتنەوەی نیشتمانی لوبنانیش ڕای ڕەیاندوە ، کە ئوشمەگیرەکان لەپەلامارەکەیاندا تانکی زرێپۆش « مدرعات » ی زایونیزمەکانیان بەکارهێناوە .

ئەمەو هێزەکانی ڕژێمی گومرای سوریا دوێنی لەسەر ڕێگای شاری نبطیە لەخواروی لوبنان جەنگای خری کرتوە بۆ چاوەڕینە جەوجوانی هێزەکانی شۆڕشی فەلەستینیو بزوتنەوەی نیشتمانی لوبنان .

ئاژانسی دەنگوباسی وەلەستینی دشمگرای کردوە کتیبەی دووەمی هێزەکانی ڕژێمی سوریا کە لەژێر پەردەی هێزی ناوبژیکارانی عەرەبا کار ئەکا پیری چۆتە (الریحان)و « العیشیە » لەخواروی لوبنان .

هەروەها هێزەکانی ڕژێمی گومرا لەسەر ڕێگای العیشیە ـ الجرمق ـ کفرتبنین ـ جنگیربودو نوختەی چەکداری لەسێ چوکەی « زوطر » لە خواروی لوبنان داناوە .

ئاژانسەکە ئەڵێ : دەستەیەکی سەربە شۆڕشی فەلەستین پیری لەگەڵ هێزیکی گرشەگیرەکاندا بەشەڕ هاتووەو شەڕ ، کە لەعین ابل لەخواروی لوبنان بووە کە هەتا دوێنی بەیانی بەردەوام بوەو گرشەگیرەکان گردۆلکەکانی دەوروبشتی (عین ابل)و (الطیرە)و (بیت یاقوت)یان گوللەباران کردوە .

ئیستگەی ڕادیوی بەیروتیش بڵاوی کردەوەکە بشیر الجمیلو دوری شمون لەسەر کردەکانی گرشەگیران پیری چاویان بەنەلیاس سەرکیس سەرۆکی لوبنان کەوتوەو لە گەڵیا باسی چونی هێزی ناوبژی کاری عەرەبیان بۆ گەرەکەکانی ڕۆژهەڵاتی بەیروت کردوە .

● بەیاننامەی بەردی گرشەگیرەکان :

لەلایەکی ترەوە ، سەرکردە

پرزانە ل : ٧

پۆرتی سیاسی

ڕاعادەلەو خواستی ئێکۆشان

نوسەری سیاسی «هاوکاری» نوسیویەتی

:

سەرەتای چەوت ئەنجامی چەوتی لە دوایە ئەمە عادەلە مەنتیقی‌یەیە کە لە دۆخی ئێستای وڵاتی لوبنان‌دا ڕواندوە ئەمەش موعادەلەیەکە کە سروشتی ئەمانی بێوەندی‌دار بەووەزعە ترسناکەوە دیاری کردوە ئیستاش سینیەری قورسی خۆی بەسەر جەماوەری ئەو هێزە خەباتکەرەکانی‌داسەپاندوە کە دەستیان خستۆتە سەستی بزوتنەوەی بەرگری فەلەستینەوە .

ئەوموعادەلەیە دەرخەری ئەوکۆنفرانس و کۆبونەوەو یکەوتنانە بو کە ڕژیمەکانی لایەنگری سازدانی خۆبەدەوە دەرانە ڕنکیسان‌خستن .. هەسەلەی کێشەی ان بەبێوازەیەک باسی‌لێ‌کرا کە جەوهەری کێشەکەی ئرتەوەو تەنانەت لێشی‌نزیك نەکەوتەوە بەشی ندە ئەبێ کە دەرەتانی‌ڕۆیشتن بە ڕنبازی سازدان‌دا ەورژیمانە پێك بێنن ،دیارە دۆخی لوبنانیش یەکێك وەکانی ڕنبازی سازدانەکەبو . لە کۆنفرانسی دوایی ۆکانی عەرەبیش‌دا کە لەقاهیرە بەسترا وڵاتەکەمان ەی بۆ ئەوەمەسەلە درێژکرد ، ئەوکاتەی کە بۆ لینەوەی تەنگ‌و چەتەمەی‌لوبنان کۆ بیوتەوە بەلام چەند ڕنکی سازکراوو ئامادەیان‌لەبەر دەم دانرا کە پێش درۆژ لە کۆنفرانسێکی پچوك‌دا لە ریاض ئامادەوئیمزا بون ، ئەوە بو کە لەدوایی‌دابەبێ ئیمزای عیراق بەلاو ئەوە .

لەبنەمان دەست کرا بە چێ‌بەچێ کردنی ئەوبڕیارانەو نان کەوتە دۆخێکی ئالۆزتر‌ەوە لەژێر سێبەری ی عەسکەری سوریاداوچەماوەری لوبنان بەرەوروی ماری کۆشەگیرو تایەفەکەرەکان بونەوە کە لە ی عەسکەری‌و مەعنەویەوە لەلایەن ڕیژیمی وەرگەڕاوی ڕیاوە پشتیان دەگیراو لەباری مادی‌و سیاسیشەوە پشتیوانی ڕژیمە کۆنەپەرست‌و بەگرنگیراوەکان ت ئەستور بون .

چێ‌بەچێ کردنی بڕیارەکان‌ئەسەر ئەوە ساغ بۆوە کە ەی هێزەکانی ڕیژیمی‌وەرگەڕاو لە لوبنان‌دا زیاد ڕی‌و لەژێر ناوی (هێزی‌دامرکێنەر)دا بارێکی (شەرعی) بە یونی ئەوهێزانە لەلوبنان‌دا بدرێ . ئەنجامی ەش زنجیرەیەك زەبەروزەنگ‌و لە ناوبردنی کۆشەران‌و کوشتاری بەکۆمەل بو کە کاربەدەستانی سق لە زوربەی شارەکانی‌لوبنان‌دا ڕنگیان خست‌و ڕشتێکی زەبروزەنگیان‌دروست کرد کە پێشتر لە بنان‌دا وێنەی نەبینرابو . هێزەکۆشەگیرەکانی هاوبەیمان ەل ڕژیمی خائینی‌سوریادا ئەنجامی ئەو شەڕە بەلەیان بردەوە کە دژی‌جەماوەری لوبنان‌و هێزە ستمانیەکانی‌و دژی‌بزوتنەوەی بەرگری بەرپایان دبو کە هێندێك لە سەرکردەکانی بۆ هێندێك ستکەوتی سیاسی بەتەواوی‌چونە باوەشی یاخیەکانی شقەوە چونکە لەکەل ئامرازی‌بیروباوەڕی سازدانی خۆبە ستەوە دەرانەو لەکەل‌ڕژیمە ئامراوەکانی لایەنگری ازدان دەکەوت .

جا ئێستا کە ڕوی دژی‌دیمەنەکە بەتەواوی دەرکەوتوە، خوا ئەو کەسانە چ بان کە بە نیازێکی پاکەوە پشداری وباس‌و لێکۆڵینەوە بون‌کە لێرەو لەوێ لەبارەی تەنگ‌و ەلەمەی لوبنان‌ڕا تەراون ؟ئێستا بەتەواوی دەرکەوتوە ە ئەوباس‌و پشنیارەی لە کۆنفرانسەکانی ریاض‌و هیرەدا هاتون، ئەوە ئەوواز چۆوەی دلسۆزی بۆ قازانجی بنان‌و ئەل‌و حەکەی:انەبون ، ئەو ڕژیمانەی بە ەلەداوان داوایان کرد کە هەبون بدرێ کۆتایی بە شەڕی بنان بهێنرێ ئەو ئامانجانەو دەست پشخەریەیان کرد ە هەستیان کرد ئەو دەست لە لوبنان‌دا بە پێچەو انە قازانجی ئەوکات، بەوەیان لە بزاوز ڕیژیمی سوریا لاسەدات بوەوبۆ باسی دەوئەستە کە کرد ە دیتیان مەترسی‌یەك ڕوی کردۆتە ڕیژیمی دەمشق بەهۆی ەنەستۆکرتنی جێ‌بەجێ کردنی پیلان دژی‌بزوتنەوەی نیشتمانی بنان‌و بەرگری فەلەستینەوە. بۆیە وتووێژ دەربارەی دۆخی بنان لەم کۆنفرانسەدا بەرەو ئەوە ڕویشت لە بەپەلە وەزعەکە بە قازانجی ڕژیمی سوریاو هێزە ئۆشەگیرەکان‌و بەرتیازی هێشتنەوەی ئوەندی دۆخی لوبنان لەئەنسات‌و سەودای ناوچەکەدا ەك لابکرێ . بەلام ئەم هەزانەهەمویان بەمەریەکەوە تاج ادەیەك دەتوانن ئەم ڕنبازە ناسەر بیرن ؟! ئایا ئەوانەی سەر حیسابی مەسەلە چارەنوسیەکان سات‌و سەودا ەکەن ئاکەنگێ دەتوانن‌ڕوبەڕوی ویستی جەماوەر ۆ ڕزگاری‌و پێشکەوتن بوەستن ؟!

هەمو خەباتکەرانی گەلەکەمان مانای وەلامی ئەم سیارانە دەزانن‌و هەمودەستەوکۆمەلە شۆڕشگێڕەکانی جەماوەر هەست بە کرنکیەکەی‌دەکەن . ئەوانەی بەوشێوە ارەوایەی لە دوسالی ڕابردودالە لوبنان دیتمان شەڕ بۆ جەماوەر دەجنێن ، ئاشکرە بەولاوە هیچ شتێك تادرونەوەو ەو کەسانەی شورەیی نەخشەوپیلانەکانی ئیمپریالیزم‌و ئۆنەپەرستی‌و زایۆنیزمیان بۆخۆیان هەڵگرتوە ، خۆیان ئاشتر دەزانن چ جارەنوسێك جاوەڕێیانە ؟

ئەوانەی بە هانەهان‌بەرەو کۆنفرانسی ڕنێنف دەچن ۆ وتووێژ لەکەل زایۆنی‌دوژمن ناتوانن لە هەمو ئگایەك هەمووەزعەکە بە بروانە : «(٨)»

دەقی بەیاننامەی هاوکۆبیە کەی عیراق و ژاپۆن

ئەمەش دەقی بەیاننامەی ناوکۆبی عیراق‌و ژاپۆنە کە لەکۆتایی سەردانەکەی طەحەی‌الدین معروف جێگری سەرۆك کۆماردا بو ژاپۆن دەرچوو ، دوای ئەوەی سەردانەکە بێنج ڕۆژی خایاند .

بەڕێز طەحەی‌الدین معروف جێگری سەرۆك کۆماری عیراق لە ١٩ وە بۆ ٢٤ کانوونی دووەمی ١٩٧٧ سەری لە ژاپۆن‌داو میوانی حکومەتی ژاپۆن بوو .

وە لە ٢٠ی کانوونی دووەمدا بەڕێز جێگری سەرۆك کۆماری عیراق لەلایەن خاوەن شکوی ئیمپراتۆرەوە لە کۆشکی ئیمپراتۆری بە گەرمی پێشوازی لێکرا . دوای ئەوە ئیمپراتۆر لەسەر ڕێزی ئەو خوانی‌نان خواردنی بۆ ڕۆژی ساز کرد .

وە بەڕێز طەحەی‌الدین معروف جێگری سەرۆك کۆماری لە ٢٠ی کانوونی دووەمدا و لە کۆڕێکی دۆستایەتی‌و لەیەك گەیشتن‌دا لە گەڵ تاکیو فۆکۆداوی سەرەك وەزیران گفتوگوی کردو بیروڕایان سەبارەت بەو کارو بارانە بەرچاو خست کە هەردوو لا بایەخیان پێ‌ئەدەن کە پەیوەندی دوو قوتی‌و کاروبارەکانی ئەمڕۆی جیهانی گرتەوە .

لە گفتوگوکاندا لەلایەنی عیراق دوکتور سعدون حمادی وەزیری دەرەوەو حکمەت ابراهیم وەزیری دەولەت‌و دوکتور فەخری قدوری پارێزەری بانقی مەرکەزی عیراق‌و عبدالملك الیاسین جێگری وەزارەتی دەرەوە لە لایەنی ژاپۆنیش ئیشیروا هاتومایا وەزیری دەرەوەو سوناو تۆکۆدا وەزیری دەولەت لەئەنجومەنی وەزیران ئامادە بوون .

جێگری سەرۆك کۆمارو سەرۆك وەزیرانی ژاپۆنی بەیەوندیە دوو قۆناغەکانیان بەرچاو خست بە هاوکاری نێوان هەردوو وڵاتەوەو بە خۆشحالیەوە سەیری ئەو پێشکەوتنەیان کرد کە لەم ڕووەوە لەسەر ڕێگای بەسوود بەرەو بەرەپێدانی پەیوەندیەکان چوە ، دوای مۆرکردنی ڕێکەوتنی هاوکاری ئابوری‌و تەکنیکی نێوان حکومەتی کۆماری عیراق‌و حکومەتی ژاپۆن لە ساڵی ١٩٧٤دا و ئارەزوشیان دەربڕی بۆ فراوان‌کردنی لایەنەکانی هاوکاری لە هەموو ڕوویەکەوە بەو چۆرەی پەیوەندیەکانی نێوان هەردوو وڵات فراوان ئەکا ئەبێناوی زامن‌کردنی پتەو بوونی زیاتری پەیوەندی‌یەکانی هەردوو لا بەتایبەتی لەمەیدانی ئابووری و زانستی‌و تەکنیکی‌و تەکنەلوجیاو ڕۆشنبیری‌دا .

وە هەردوو لا پەیوەندی‌یەکانی نێوان عیراق‌و ژاپۆنیان بەرچاو خست ، بەپەیوەندی کۆڕینەوەی ڕۆشنبیری‌و کارگێڕانەوە ، بە خۆشحالیەوە هەستیان کرد کە پەیوەندی دۆستایەتی‌و هاوکاری نێوان هەردوو لا لەم ساڵانەی دوایدا بەشێوەیەکی هاندەرانە بەرەو کەشەپێدان ئەچێ .

بەڕێز جێگری سەرۆك کۆمار هیوا خوازی کۆڕینەوەی زیاتری کارگێڕان‌و ڕۆشنبیری نێوان هەردوو وڵات بوو . وە ڕۆشنبیری لەنێوان هەردوو لا دابەستری‌و لایەنی ژاپۆن بەڵێنی دا کە بە پەرۆشەوە سەرنجی ئەم مەسەلەیە بدات ، بەڕێز طەحەی‌الدین معروف جێگری سەرۆك کۆمار ڕێزی لەو دەورە ناکە ژاپۆن ئەیگێرێ لەبێناوی ئەهونی‌و کەشەپێدان لە ئاسیاو دووپاتی کردەوە کە عیراقی خاوەن کەلەپوری شارستانی ناوکۆبی لەگەڵ وڵاتانی ئاسیا بایەخێکی فراوان بە ئەهونی‌و پێشکەوتنی ئاسیا ئەدات .

هەردوو لاش لەسەر ئەوە ڕێك‌بوون کە پاراستنی ئاشتی‌و ئەهونی لە ئۆقیانووسی هیندی‌و بەربڵاوی ئەم ناوچەیە ئەهمیەتی تایبەتی هەیە ، بەڕێزان جێگری سەرۆك کۆمارو سەرۆك وەزیرانی ژاپۆن بیروڕایان سەبارەت بەباری ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست گۆڕیەوە .

هەردوو لاش هەست بە ئەهمیەتی ئەوە ئەکەن‌کە کێشەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست پەیوەندی بەئاشتی دنیاوە هەیەو هەردوو لا هیوایان دەربڕی بە بەدی‌هێنانی ئاشتی عادیلانەو هەمیشە زوترین کات لە ناوچەکەدا .

لایەنی عیراق ڕوونی کردەوە کە ئاشتی بەو جۆرە نایەتە دی بە بێ کشانەوەی بێ‌مەرجی هێزەکانی زایۆنیزم لە زەوی‌و ژاری زەوت‌کراوی عەرەب ، وە ڕەفزی عیراقی ساغ‌کردەوە بەرامبەر هەرئەخشەیەك جەوهەری مەسەلەکە لەبەر بکات کە مافی گەلی عەرەبی فەلەستینە لە سەندنەوەی نیشتمانەکەیا .

لایەنی ژاپۆنیش سەر لەنوی هەڵویستی حکومەتی ژاپۆنی ڕوون کردەوە کە بریتی‌یە بێویستی جێ‌بەجێ کردنی بڕیارەکەی‌ئەنجومەنی ئاسایشی ژمارە «٢٤٢» بەختیرایی‌و تەواوی‌و لەسەر بنەڕەتی ڕزگرتنی مافی ئەتەوەیی گەلی فەلەستین بەپێی پەیمانی ئەتەوەیەگگرتووەکان .

دیسان هەردوو لا بیروڕایان بەرچاوخست سەبارەت بەباری وزەو پەیوەندیە یازگانیەکانی نێوان هەردوو وڵات‌و لەسەر پێویستی پتەوکردنی لەیەك گەیشتن‌و هاوکاری سەبارەت بەم جۆرە کاروبارانە ڕێکەوتن بەوەوە کە بارێکی سەقام‌گیری ناردنی وزە زامن بکرێ .

هەردووڵاش سەرنجیان دا ، کە هەردوو وڵات بازرگانیان بەشێوەیەکی چاك بەرێوە ئەچێ‌و بیروڕاشیان سەبارەت بە پتەوکردنی پەیوەندی‌یە بازرگانیەکان بەرچاوخست .

هەردووڵا گۆڕانی دۆخی ئابوری نێو وڵاتانیان‌ە نیشان داوەو بەوە دڵنیان کە چێ‌بەچێ‌کردنی ئەو بیروباوەڕانەی هەردو لایان پشتگیریی لێ‌ئەکەن‌و لە دیکومنتە هەمەجۆرەکانی وڵاتاندا باس کراوە بەتایبەتی لە بڕیارەکانی دەورە تایبەتیکەی پێشوی سەر بەکۆمەڵی گشتی‌ی نەتەوەیەکگرتۆکان . بەشدار‌یەکی تەواو لە پەرە سەندنی هاوکاری ئابوریی نیو وڵاتاندا ئەکات‌و کۆسپ‌و تەگەرەی بازرگانی ناهێڵێت‌و تەختیان ئەکات ، ئەویش بۆ چاکەی هەموو گەلان‌و وڵاتەکانی دنیا .

وە ئەوە دوپاتەکراوەتەوە کەدی‌گەیشتن‌و ڕێکەوتنی نێوان وڵاتانی تازە گەشەکردو پێشکەوتۆکان زۆر گرنگە بەتیسیك پەیوەندیکی ئابوری ئەو تۆوە کە پشت بە یەکسانی‌و عەدالەت بیەستێ .

بە بۆنەی سەردانی جێگری سەرەك کۆمار بۆ ژاپۆن .. لە ٢٠ی مانگی کانونی دووەمدا بەپێی دەسەلاتی ڕیکەوتنی هاوکاری‌و ئابوری‌و تەکنیکی نیوان حکومەتی کۆماری عیراق‌و حکومەتی ژاپۆن .. لە وەزارەتی دەرەوە لیژنە هاوبەشەکە بەڕێز دکتور سعدون حمادی‌و بەڕێز حکمت ابراهیم لە دوو کۆبونەوەی جیاوازدا لەگەڵ وەزیری دەرەوەدا بەڕێز هاتو یامااو وەزیری بازرگانی‌و پیشەسازیی دەوڵەتان بەڕێز تاناکا گفتوگویان کردوە . وە بەشێوە یەکی تێرو پڕ ترو چاك تر بیروڕایان دەربارەی ئەو هەسەلانە ئالۆگۆڕ کردوە کە ژاپۆن لە نەخشەی پێنج ساڵی تازەدا لە جێ‌بەجێ کردنی پرۆژەکاندا هاوکاری لەگەڵ بکات ..

لایەنی ژاپۆن ئەوەی دەربڕیوە کە هیوایان زۆرە بەوەی ئەو هاوکاریی‌یەی کە ئەی‌کات بەشداریەکی چاك بکات لە پەرەپێدانی ئابوری‌و کۆمەڵایەتی لە کۆماری عیراق‌دا .

دوای یەکەم کۆبونەوەی لیژنە هاوبەشەکە بەڕێز دکتور سعدون حمادی‌و بەڕێز حکمت ابراهیم لە دوو کۆبونەوەی جیاوازدا لەگەڵ وەزیری دەرەوەدا بەڕێز هاتو یامااو وەزیری بازرگانی‌و پیشەسازیی دەوڵەتان بەڕێز تاناکا گفتوگویان کردوە . وە بەشێوە یەکی تێرو پڕ ترو چاك تر بیروڕایان دەربارەی ئەو هەسەلانە ئالۆگۆڕ کردوە کە ژاپۆن لە نەخشەی پێنج ساڵی تازەدا لە جێ‌بەجێ کردنی پرۆژەکاندا هاوکاری لەگەڵ بکات ..

لایەنی ژاپۆن ئەوەی دەربڕیوە کە هیوایان زۆرە بەوەی ئەو هاوکاری‌یەی کە ئەی‌کات بەشداریەکی چاك بکات لە پەرەپێدانی ئابوری‌و کۆمەڵایەتی لە کۆماری عیراق‌دا .

وە بەسەرۆکایەتی دکتۆر سعدون حمادی وزیری دەرەوە وبەڕێز حکمت ابراهیم وزیری دەولەت‌و دکتۆر فخری قدوری پارێزگاری بانقی مەرکەزی .. وە لە کۆبونەوەکەدا لەهەردولا هەندێك لەو لێ‌پرسراوانە بەشدار بون کە پەیوەندیان بەو مەسەلەیەوە هەیە ..

لە یەکەم کۆبونەوەی لیژنە هاوبەشەکەدا باسی چۆنیەتی بەرەسەندنی هاوکاری ئابوری‌و تەکنیکی نیوان هەردو وڵات کراوە ..

هەردولا خۆشحالی خۆیان بەورادەی پێشکەوتنە نیشان داوە کە لەو مەیەانەدا هەتاکو ئێستا هاتۆتە دی ، واتە یاداشت گۆڕینەوە لە نێوان حکومەتی هەردوو وڵات‌دا بەنیسبەت پێشکەشی‌کردنی بارمتەی (اعتمادات) گەورە گەورە ، سەرەڕای قەرزو ئەو بارمتانەی لەمەو پێش لەساڵی ١٩٧٤دا لەسەری ڕێککەوتبون وە لەسەر ئەوە ڕێکەوتون کە هاوکاری ئابوریان بەرەو پێش بەرن ئەویش لەڕێگای پرۆژەی پیشەسازی‌یەوە وەك پرۆژەی کودی کیمیاوی کە ئێستا لە بنیات ناندایە وپرۆژەی‌کارەبای گەرمایی لە هارثە کە ئێستا لە سەر ئەو ڕیکەوتون کە لێ‌ی‌بکۆڵنەوە هەر وەها بەهۆی جێ‌بەجێ‌کردنی پرۆژەی پەرەپیدانی ترەوە کە لەمەوبەر لەسەری ڕیکەوتون ..

لایەنی عیراق ئاسۆکانی جێ‌بەجێ کردنی پەرەپیدان‌و دامەزراندنی پیشەسازی لەعیراقدا ئاشکرا کردۆتەوە بەتایبەتی نەخشەی پەرەپیدانی پێنج ساڵەی تازە .

هەر وەها لایەنی ژاپۆن دۆخی ئابوری ژاپۆنی‌شی کردۆتەوە وە لایەنی عیراق ئارەزوی خۆی دەربڕیوە کە سەبارەت بەوەی کە حەزئەکات ژاپۆن لە نەخشەی پێنج ساڵی تازەدا لە جێ‌بەجێ کردنی پرۆژەکاندا هاوکاری لەگەڵ بکات ..

وە بەسەرۆکایەتی دکتۆر سعدون حمادی وزیری دەرەوە وبەڕێز حکمت ابراهیم وزیری دەولەت‌و دکتۆر فخری قدوری پارێزگاری بانقی مەرکەزی .. وە لە کۆبونەوەکەدا لەهەردولا هەندێك لەو لێ‌پرسراوانە بەشدار بون کە پەیوەندیان بەو مەسەلەیەوە هەیە ..

لە یەکەم کۆبونەوەی لیژنە هاوبەشەکەدا باسی چۆنیەتی بەرەسەندنی هاوکاری ئابوری‌و تەکنیکی نیوان هەردو وڵات کراوە ..

هەردولا خۆشحالی خۆیان بەورادەی پێشکەوتنە نیشان داوە کە لەو مەیەانەدا هەتاکو ئێستا هاتۆتە دی ، واتە یاداشت گۆڕینەوە لە نێوان حکومەتی هەردوو وڵات‌دا بەنیسبەت پێشکەشی‌کردنی بارمتەی (اعتمادات) گەورە گەورە ، سەرەڕای قەرزو ئەو بارمتانەی لەمەو پێش لەساڵی ١٩٧٤دا لەسەری ڕێککەوتبون وە لەسەر ئەوە ڕێکەوتون کە هاوکاری ئابوریان بەرەو پێش بەرن ئەویش لەڕێگای پرۆژەی پیشەسازی‌یەوە وەك پرۆژەی کودی کیمیاوی کە ئێستا لە بنیات ناندایە وپرۆژەی‌کارەبای گەرمایی لە هارثە کە ئێستا لە سەر ئەو ڕیکەوتون کە لێ‌ی‌بکۆڵنەوە هەر وەها بەهۆی جێ‌بەجێ‌کردنی پرۆژەی پەرەپیدانی ترەوە کە لەمەوبەر لەسەری ڕیکەوتون ..

لایەنی عیراق ئاسۆکانی جێ‌بەجێ کردنی پەرەپیدان‌و دامەزراندنی پیشەسازی لەعیراقدا ئاشکرا کردۆتەوە بەتایبەتی نەخشەی پەرەپیدانی پێنج ساڵەی تازە .

هەر وەها لایەنی ژاپۆن دۆخی ئابوری ژاپۆنی‌شی کردۆتەوە وە لایەنی عیراق ئارەزوی خۆی دەربڕیوە کە سەبارەت بەوەی کە حەزئەکات ژاپۆن لە نەخشەی پێنج ساڵی تازەدا لە جێ‌بەجێ کردنی پرۆژەکاندا هاوکاری لەگەڵ بکات ..

لایەنی ژاپۆن ئەوەی دەربڕیوە کە هیوایان زۆرە بەوەی ئەو هاوکاری‌یەی کە ئەی‌کات بەشداریەکی چاك بکات لە پەرەپیدانی ئابوری‌و کۆمەڵایەتی لە کۆماری عیراق‌دا .

دوای یەکەم کۆبونەوەی لیژنە هاوبەشەکەدا بەڕێز دکتور سعدون حمادی‌و بەڕێز حکمت ابراهیم لە دوو کۆبونەوەی جیاوازدا لەگەڵ وەزیری دەرەوەدا بەڕێز هاتو یامااو وەزیری بازرگانی‌و پیشەسازیی دەوڵەتان بەڕێز تاناکا گفتوگویان کردوە . وە بەشێوە یەکی تێرو پڕ ترو چاك تر بیروڕایان دەربارەی ئەو هەسەلانە ئالۆگۆڕ کردوە کە ژاپۆن لە نەخشەی پێنج ساڵی تازەدا لە جێ‌بەجێ کردنی پرۆژەکاندا هاوکاری لەگەڵ بکات ..

لایەنی ژاپۆن ئەوەی دەربڕیوە کە هیوایان زۆرە بەوەی ئەو هاوکاری‌یەی کە ئەی‌کات بەشداریەکی چاك بکات لە پەرەپیدانی ئابوری‌و کۆمەڵایەتی لە کۆماری عیراق‌دا .

دوای یەکەم کۆبونەوەی لیژنە هاوبەشەکەدا بەڕێز دکتور سعدون حمادی‌و بەڕێز حکمت ابراهیم لە دوو کۆبونەوەی جیاوازدا لەگەڵ وەزیری دەرەوەدا بەڕێز هاتو یامااو وەزیری بازرگانی‌و پیشەسازیی دەوڵەتان بەڕێز تاناکا گفتوگویان کردوە . وە بەشێوە یەکی تێرو پڕ ترو چاك تر بیروڕایان دەربارەی ئەو هەسەلانە ئالۆگۆڕ کردوە کە ژاپۆن لە نەخشەی پێنج ساڵی تازەدا لە جێ‌بەجێ کردنی پرۆژەکاندا هاوکاری لەگەڵ بکات ..

لایەنی ژاپۆن ئەوەی دەربڕیوە کە هیوایان زۆرە بەوەی ئەو هاوکاری‌یەی کە ئەی‌کات بەشداریەکی چاك بکات لە پەرەپیدانی ئابوری‌و کۆمەڵایەتی لە کۆماری عیراق‌دا .

جێگای سەرنجی هەردولان .

بەڕێز طە محی‌الدین معروف جێگری سەرەك کۆماری عیراق سوپاسێکی گەرمی سەرەك وەزیرانی تاکیو فوکوداو حکومەت‌و گەلی ژاپۆنی کردوە بۆ ئەو میواندارییە گەرەم‌و خزمەتە بێ‌وێنەیەی بۆ ئەو ووەفدە عیراقیەکەی تەکیان کردوە لەو ڕۆژانەدا کە میوانی ژاپۆن بوون ..

جێگری سەرەك کۆمار بەڕێز طە محی‌الدین معروف بانگیشتنێکی ڕەسمی سەرەك وەزیرانی ژاپۆن بەڕێز فوکودای کردوە بۆ عیراق ، سەرەك وەزیران بەسوپاسەوە بانگشتنەکەی قبول کردوە ..

ئەو سەردانەی بەڕێز جێگری سەرەك کۆماری عیراق لە ژاپۆنی داوە بۆ تەمایەی پێشکەوتن‌و پەرەسەندنی پایوەندی دۆستایەتی لەنیوان کۆماری عیراق‌و ژاپۆن‌دا ..

ئەندروستی جیهان وخستنەکاری سامانی بۆچاکەی وڵاتە تازە گەشەکردوەکان

ئەنجوومەنی تەنفیزی سەربە ڕنکخراوی تەندروستی جیهان بەو پرۆژەیە فایل بوەکە ٣٦٣ فەرمانبەر لە ماوەی چوار ساڵی داهاتودا بەتاڵکرن پارەی موچەکانی ئەوانە بکرێتەخزمەت ئوزاری‌و بدرێتەوڵاتە تازە گەشە کردۆکان .

بەیاننامەیەکی ڕنکخراوەکە دەڵێت ..پرۆژەی ئەو بڕیارەی بەهاری داهاتو لە کۆبونەوەی‌ساڵانەیدا پێشکەش ئەنجومەن ئەکرێت ، ئەوە دیاری ئەکات‌کە ئەندامانی کەم ئەکرێتەوەو لە پلەکانیان لا ئەبرێن بەم‌کارە ڕنکخراوەکە ٩ر١٣ ملیۆن دۆلار پاشەکەوت ئەکات ئەم پارەیە لە هاوکاری تەکنیکیدا ئەخرێتە کار .

ڕنکخراوەکە ئێستا پێنج‌هەزار ئەندامی هەیە ، سێ‌یەکی ئەوانە لە جێگەی لە بارەگاکانی‌ڕنکخراودا کار ئەکەن .

لەم جۆرە کارەی لە زوربەی‌ڕنکخراوە جیهانیکاندا ئەکرێت بەوەی کە ئەندامەکانیان کەم‌بکەنەوە ، پەیوەندی بەو دەورە تێکدەرەوە هەیە کەوڵاتە یەکگرتۆکانی ئەمەریکا ئەی بینێ لە ڕێگای خۆسەپاندن‌بەسەریاندا بە هۆی توانای سیاسی‌یەوەی یا پارەدانی‌بەو ڕنکخراوانە .. بەو جۆرە لە هیچ هەوڵو تەقەلایەك‌درێغی ناکات ، تاوەکو ئەو ڕنکخراوانە لە پرۆگرامەکانی‌لادات : بە تایبەتی دوای ئەوەی وڵاتانی دنیای سێهەمقورسایەکی دیارو ئاشکرای پەیدا کردوە لە سەرەڕێچی‌کردنی خواستو ئارەزوی ئەمەریکا ..

کاروباری جیهان

● بیروڕای گشتی خەڵکی ئەفریقا بەتایبەتی‌و گەلانی جیهان بەگشتی دەنگوباسی پەلاماری بێگانەی بۆ سەر کۆماری بینین بە نارەحەتیەوە وەرگرت . هەرچەند لەپاش سەرکوت‌کردنی پەلامارەکە ئیستا دۆخی کوتونو پایتەختی کۆماری بینین ئارامە ، بەلام ئەوپیلانە کە شێوەی دەستدرێژی چەکدارانەی هەبو ڕەفتاری تازەی لایەنە ئیمپریالیستیەکانی ڕون‌کردەوە کە بریتیە لە شێوەی دەستدرێژی چەکدارانە ، لەگەڵ هێندێك‌جموجۆڵی‌کۆنەپەرستی ناوخۆ . وا دیارە ئەم دەستدرێژیە سەرنەکەوتوە دوادەستدرێژی نابێ ، بەڵکە بەپێچەوانە سەرەتایە بۆ ڕێزەکردەوەیەکی دوامانەی لەوچەشنە. رادیۆی پایتەختی گینیا خەڵکی وشیار کردەوە کە وێ دەچێ دەستدرێژیەکی لەوبابەتە بکرێتە سەر گینیاو گوتی هێندێك بەڵگە کە گەیشتونە کۆناکری وا دەگەیەنن کە عەسکەریە زایۆنیەکان مەشق بەو یاخی‌بوانەی گینیا دەکەن کە لە دەرەوەی سنوری وڵات‌دا دەژین .

هەرچەند چاوەدێری کەران وا چاوەروان دەکەن کە ئیمپریالیستەکان ئەو هەوڵو تەقەلایە لە هێندێك مەلبەندی تری جیهانیش بەتایبەتی لە ئەفریقاو ئاسیادا دوبارە بکەنەوە ، بەلام هیچ گومان لەوەدا نیە کە ئەو هەوڵو تەقەلاو نەخشە پیلانگێڕیانەی ئیمپریالیزم هەر توشی تێشکان دەبن چونکە دژی خواستی گەلان‌و دژی بزوتنەوەی بەرەوپێشچوی میژو ڕێك دەخرێن .

● دامودەزگا سیاسیە فەرمانڕەواکانی واشنتۆن جارێکی تریش دوژمنایەتی خۆیان بۆ ناواتی گەلان لە ناشتی‌و چەکداماتین‌دا ئاشکرا دەکەن . فۆرد سەرکۆماری ئەمریکا بودجەی ساڵی١٩٧٨ی دا بە ئەنجومەنی پیران کە زێدەییەکی زۆری لەباری عەسکەریەوە تیدا بەرچاو دەکەوێ‌و بودجەی عەسکەری لە سەدمیلیارد دۆلارەوە گەیشۆتە ٣ر١١٢ میلیارد دۆلار .

فۆرد ئەو خەرجە عەسکەریە زیادەیەی بەوە پینە کرد کە گوایا ((پێویستە وڵاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکا لە ئێستاوە ئەودەزگا دیفاعی‌یانە ئامادە بکا کە پاش دەسالی‌تر پێویستی پێیان دەبێ)) .

بەڵام ڕون‌و ئاشکرایە کە ئەم بینەو پەرویانە خۆ لەبەر ئەم ڕاستەقینانەدا ڕاناگرن کە باڵ بە دەزگای فەرمانڕەوایی واشنتۆنەوە دەنێن بۆ ئەوەی لەلایەك بەشوێن قازانجی زیاتردا بگەڕێ‌و لەلایەکی‌تریش دۆخی جیهانی ئالۆز بکاو پێشەڕێکەی خۆچەکدار کردن هان بدا . بێ‌گومان هەڵوێستی نوێنەرانی بورژوازی ئەمریکا بۆ خەڵکی جیهان شتێکی تازەو لەناکاو نیە چونکە ئەوان هەر بۆ خزمەتی قازانجی مونوپولە ئەمریکاییەکان دروست بون .

●●

● بەپێچەوانەی هەوڵو تەقەلاکانی ئەمریکاوە بەشدارانی سیمینداری هێزە ناشتیخوازەکان لە مۆسکۆ پەنجەیان بۆ ئەوە درێژ کرد کە مرۆڤایەتی بێجگە لە کرانەوەی ناودەوڵەتان (الانفراج الدولی) ڕێگایەکی نیەو پێکەوە - ژیانی بەئاشتی تەنیا بنچینەی‌ئافلانەو پەسندکراوی پێوەندی ناو دەوڵەتانە بەتایبەتی لەم چەرخەی ئێستادا .

ئەمەش لە بەیاننامەیەکدا هاتوە کە ئەمدواییانە لەمۆسکۆ بلاو کرایەوە دوای تەواوبونی کاروباری سیمینداری هێزە ناشتیخوازەکان کە سێ ڕۆژی خایاندو ٥٠٠ نوێنەری تیدا بو کە نوێنەری (١٢٠) وڵات‌و نەوەد حیزبی سیاسی بون .

ئەمسیمینارەو بەیاننامەکەی لە کۆتایی کاروباردا بلاوی کردەوە ئاواتەکانی مرۆڤایەتی بۆ جێگیربونی ئاشتی‌و تێك‌شکاندنی پیلانی شەرهەڵ‌بستنەران دەردەبڕن، ئەوانەی جیهان بەرەو ئالۆزی باڵ پێوە دەنێن بۆ ئەوە کەرەستەی چەنگیە کانیان بۆ قال بێنەوە .

جزا صالح

راگەیاندن و قۆناغی ئەمڕۆ

نووسینی دکتۆر الیاس فرح

نوسینی : دوکتۆر الیاس فرح‌لەسەر نوسینی : زهیر غانم
لە سەرەتادا ، هاوڕێ ٠ الیاس فرح ئەڵێ :

« ئەوانەی تە مەیدانی راگەیاندندا کارئەکەن ٠٠ بێگومان لەشتت کار ئوزارانی کۆمەڵ زیاتر دەرك بە دەوری ووشە ئەکەن ، وەکو چەکێلە جەنگدا ٠ بە تایبەتی لەم قۆناغەدا

– چونکە ئیمپریالیزم‌وزایۆنیزم(شۆرشی راگەیاندن)ی دوای شەڕی دوەمی جیهانی کردوە بە دەستاوێژێ بۆ لە خشتە بردن‌و چەواشە کردن‌وروشیواندنی مێژوو ٠

– سوپاکانی ئەمەریکا پێشکەوتنی زانستە سایکۆکۆمە لایەتیانەی بەکار دەهینی لەراگەیاندنی ئەمەریکایی بوو شەڕی شاردراوە وەکو چەکێکی ئایدیۆلۆژی خستەجێی کۆنە شێوە کەندە لو بێسوودەکانی‌تر بەرامبەر شتە جێ باوەڕە ئەزەکان ٠

ئەوەی شایانی باسە ، ئەوەیە کە : راستیەکی تازە، لە پاش شەڕی دوەمی جیهانی ڕەرووکەوت ئەویش : دوای رانیکی درێژ خایەنی مێژوییانە کۆمەڵانی خەڵکی جیهانی سێیەم لەدەستەوسانی ولە پەراوێزی مێژووژیان دەرچوون‌و بوون بە هێزێکی (نوێی) شورشگێرانەو مێژوییانەی هەڵایساوو کەوتنە نێو قۆناغێکی تازەی راپەڕینەوە ٠ پەیڕەوی تازەی مێژویش‌بوو بە مایەی هەڕەشە کردن لە روی ئەو هێزانەی کە بەرژەوەندی بەکانیان لەسەر تۆقاندنی خەڵك‌و خنکانی توانا کانیان بەند بوو ٠ هێزەکانی ئیمپریالیزمیش ، بەتایبەتی ئەمەریکای دوای‌جەنگ، بەرەو دێزینەوەی چەکێکی تازە کەوتە تەکان بۆ بەرەنگار بوونی شەپۆلی تازە ڕەخشی بە بزوتنەوەی رزگاری خوازی لە ئاژادارکردن‌و (راگەیاندنا) دێزیەوە ٠

هەروا هاوڕێ د٠ الیاس فرح ئەڵێ : (شۆرشی راگەیاندن ، لە خاسیەتە هەرە دیارەکانی‌ئەم چاخەیە) چونکە:

– خۆی لە خۆیدا ، چەکێکی ڕۆشنبیری‌ی‌و ئایدیۆلۆژی‌یە ٠

– دەستاوێژێکی کاریگەری بەرەنگار بوونی میللەتانە ٠

– بەندە بە فەلسەفەی (براگماتیزم – ذرائعی) کە سەرکەوتن بە کەورەترین بەها ئەزانێت ٠

– هەوڵی خوڵقاندنی نمونەیەکی تاك‌و کۆمەڵ ئەداو ئەیخاتە بەر تینی راگەیاندن ، لە چوارچێوەی بڕەوێکی میکانیکی‌و یەك لایەنی‌فیکری٠

خۆ هەوڵی بایەخدانی زاوێزمیش ، لە ئیمپریالیزم کەمتر نەبوو نیسبەت بەو چەکە اعلامی‌یەی کە بەخششەکانی زانستی دوو لە ئیانی ڕانستانە بکاتە کار ، تا دەوری خۆی لە بچراندنی نێوان راستی‌و راگەیاندنا ببینێت‌و بیشکەوتنی‌زانستی سازبدات‌بۆ ڕوشێواندنی راستیەکان‌و بەجێ گەیاندنی نەخشە دوژمنکارانەکەی خۆی‌و بڕو بیانو هێنانەوەی لە بەردەم جیهان‌دا بۆ مەبەستەکانی ٠

بۆیە ئەو دەسکەوتانەی کە خەباتی لە سێ یەکی ئەم سەدەیەدا ، لەسەر ئاستی رزگاری‌و پێشکەوتنخوازی‌دا دەستی‌خست ، ئیشارەتێکە بۆ ئەو ڕێڕەوە ئاسایی‌سەرکەشەی کە خەباتی عەرەبی لەم قۆناغە مێژوییەدا هێنایە کایەوە ، ئەو قۆناغەی کە کەلێ نوچدان‌و کارەساتی تێدایە «تا گەیشتینە ٦ تشرینی ١٩٧٣ ، ئەو مێژەوەی کە بریتی‌یە : د ٠ دروو مانای‌دژبەیەك٠هەم سەرکەوتنی تیایەو هەم نوچدان ، هەم وەلامێکی لاوازی‌وا کە هەندێ لەماناکانی ئەو نوچدانەی تێدا بەدی ئەکرێ) :

– رێککەوتنی سینا ، داکشانی کارەساتی حوزەیرانە

– بەلادا خستنی رێککەوتنی سیناو نەخشەکانی سازاندن ئاوەژوی یاسا مەوزوعیەکانی جولانەوەی مێژووی ئەم ناوچەیەی جیهان ئەگاتەوە ٠

ئەوەبوو شەشی تشرین بووبە نیشارەتێکی کاریگەرو تازەی سەرەتای قۆناغێکی نوێی ژیانی عەرەب ، بۆیە ئەبی ئەوانەی کە لە مەیدانی راگەیاندنا ئیش ئەکەن بەباشی لەمەو لە نەخشەو پیلانی راگەیاندن‌و سیاسی‌و ئابوری‌و سوپایی دژ بە ئەمە تێبکەن‌و دەرك بە سروشتی ئەم قۆناغەو بیداویستیی‌و هەل‌و مەرجەکانی بکەن ، تا ببنە خاوەن چەکێکی کاریگەرو پیلانەی دژ بە ئیمپریالیزم‌و زایۆنیزم‌و کۆنەپەرستی ٠

شەڕی حوزەیران پەردەی لەسەر رووی ئەو رژیمانە لادا ، کە بوونە مایەی ئەو نوچدانەش‌و لە هەمان کاتیشا ناتوانن تە ناوچەگەری‌و سوپاگەری‌و بیرۆکراتیەت‌و عەقلیەت‌و نەفسیەتی نوچدان دەربازبین ٠٠ لە ژێر پالە پەستوی کۆمەڵانی هاتنە نێو قۆناغەکە ،تا بیکەن بە بیانویەك بۆ رزگار کردنی خۆیان ٠

ئەو رووداو هەڵوێستانەی کە ئێستا ئەکرێ ، دژ بە ڕەنزکردنی چارەسەری خۆبە دەستەوەدان‌و بەرکە کرتنی خەڵکە بۆ رزگار بوون ٠ چەکی راگەیاندنیش ، باشترین یارمەتیدەری ئەورزگار بوونەیە « بێگومان ، راگەیاندنی شۆرشگێرانە ، شیوەیەکی کاریکەرە ، لەبەرەو پێشەوە بردنی سەرنجی رووەو هەڵڕاندنی هەڵوێستەکان‌و لابردنی ئەو بروبیانوانەی کە هێزەکانی دەسەوسان‌و خۆ بەستووی بە پاشەڕۆکی قۆناغی نوێ هەڵی ئەخەن ٠ ئەو دواکەوتنە راگەیاندنەی کە لە کۆنە قۆناغەکان‌دا بۆ بە خەباتی عەرەب کەلێ کارەساتی نایەوە ، لە هەمان کاتا شێوەیەکی باش بوو بۆ جێبەجێ کردنی ئەو پلانە نەخشە کێشراوانەی کە دژ ئەو خەباتە کێشرابوو ٠

« راگەیاندنی شۆرشگێڕیە ئەگرێ دەورێکی بالا لە یەکخستنی هێزە خەباتکێرەکان لە ناوچەی عەرەبیدا ببینێ‌و بەیوەندیەکانی خەباتکێران‌و هەڵخستنی ئەو خەباتە لە ئابلوقەدانی ئەو پیلانە کەورەیەی کە دوژمن وەکو پەشی بۆ (رەفزکردنی وتوێژو دان پیانان‌و ئاشت بوونەوە)و قەڵاچۆکردنی ئەو هێزانەی کە بیر یا هەرەشە لەو پەیوەندیە تازانەی کە لە نێوان قەوارەی زایۆنی‌و ڕژێمە خۆ بەدەستە وەدەرەکان بکەنەوە بە توندی گرێ بدات‌و ببێ بە پێشەنگی جەنگێکی تازەی وا ، کە بیر یا هەرەشە لە پەیوەندیە تازەکانی نێوان قەوارەی زایۆنی‌و ڕژێمە خۆ بە دەستەوە دەرکان بکاتەوەو لەهەمان کاتا ببێ بە رابەری شەڕێکی تازەی وا کە توانا کانی کۆمەڵانی خەڵك تێیدا بوروژێنێ ، دوای چەندین ساڵەی هەوڵی پشکنین‌و خۆ بە هێزکردن‌و رێکا دۆزینەوەو تاقی کردنەوەی هێزەکان‌و ناسینی خودو دوژمنەوەی شتە لواوەکان‌و متمانە بە خۆو بە باشە ڕۆژ کردن » ٠

ساناترین یاسای کار تێکردن لە خەڵکی‌تر ، وانە : ساناترین بنکەکانی کاری راگەیاندن ، پێویستی بە تێگەیشتنی خەڵکی تر هەیە ، تاکو بتوانێ شۆڕببینە وەنێو فیکرو دەروونیان‌و راستو خاوێنی بکەینەوە ٠٠

بۆچی سعودیە لەکونگرەی دۆحەمالی نەدا بۆ بڕیارەکانی ئۆپیك ؟!

بەشی چوارەم

صاحب محمد

لەساڵی ١٩٧٤دا کاتێك نرخی نەوتی خاو زیاد بو ، ئیمپریالیزمی جیهان‌و کومپانیاوئۆنۆ ئەکان هەراو هوریایەکیان بەرپا کرد دەربارەی ئەو ئارەزایدیانە کە لە جیاوازی نرخەکان‌و دەرامەتی ولاتانی عەرەبی دەکەونە سەریەك

لەکاتێکدا ئەو دەرامەتانە ئەوەندە زۆر نەبون کە زوڕناژەنەکانی ئیستیعمار نیشانیان دەدا ٠

دەرامەتی دەولەتە عەرەبیەخاوەن‌نەوتەکان کە ئەوەدەم ئەیشتبوە ٦٠ میلیارد دۆلار ٢٢٪ی خەرجی بودجەی ئەمریکا بۆ ساڵی ٧٣ – ١٩٧٤و ١٤٪ی داهاتی نەتەوایەتی ژاپۆن‌و تەنیا ٥٪ی داهاتی نەتەوایەتی ئەمریکا بو ٠ هەروەها ٥٠٪ی خەرجی سوپایی ولاتانی پەیمانی ئەتلانتیکی شیمالی بۆ ساڵی ٩٧٢و ٨٪ی بارەی خەزێنەکراوی کومپانیا ناونەتەوەییەکان بۆ ساڵی ٩٧٤و ٦٦٪ی نرخی شتومەکی بۆدەرەوەنێردراوی ئەلمانیای ڕۆژئاوا لەوساڵەدا بو ٠

بەرزبونەوەی دەرامەتی نەوت لە دەولەتە عەرەبیەکان‌دا ئەوساڵە رادەی ناونجی داهاتی سەرانەی گەیاندە نزیکەی ٧٤٠ دولار ٠ لەکاتێك‌دا تێکڕای داهاتی سەرانەی ئەوروپای ڕۆژئاوا کەیشتبوە ٤١٠٠ دۆلارو هی ئەمریکا کەیشتبوە ٦٠٨٠ دۆلار ٠

مەسەلەی (زیدەپارە) ئەگەر هەبێ ، بۆ ژمارەیەکی کەم لە ولاتە عەرەبیەکان لەڤۆڕێ دایە (سعودیە – کویت – ابو ظبی – لیبیا) لەکاتێك‌دا ولاتەکانی تر کە هێندێك ولاتی خاوەن‌نەوتی وەك ئەلجەزائیرو عیراقیشیان لەگەڵە زۆر پێویستی‌یان بە سەرمایە هەیە ، بەنکە هێندێك ولاتی عەرەبی کە هەمیشە بودجەی ئاسایی‌یان کورتی دێنیت ٠

وەختێك ئەمەمان باس کرد حەز دەکەین پەنجە بۆ ئەوەش رابکێشین کە تائێستا هیچ لێکۆڵینەوەیەکی هەمولایەنی دەربارەی توانای بەکارهێنانی سەرمایە لە ولاتە عەرەبیەکان‌دا نەکراوە ، بەڵکو هێندێك لەو ولاتانەو بەتایبەتی ئەوانی خەلیج تائێستا ئەخشەیەکی روون‌و هەمولایەنی‌یان بۆ پەرەسەندنی ئابوری دانەناوە ٠ رابۆرتێکی رێکخراوی جیهانی‌ی ئەندروستی باسی ئەوە دەکا کە لانی کەمی پێداویستی خزمەتە ئەندروستیەکانی ولاتانی عەرەبی پێویستی بە ٣٥ میلیارد سەرمایەداتان هەیە ، چونکە بەچەشنی تێکڕا بۆ هەر دەهەزارکەس ٢ر٧ پزیشك هەیە لەکاتێك‌دا لە ئەمریکا بۆ ئەوژمارەیە ٢ر١٥و لە ئەلمانیای ڕۆژئاوا ٢ر١٧ پزیشك هەیە ٠ ژمارەی‌قەرەوێڵەی ئەخزشخانە کانی ولاتانی عەرەبیش بۆ هەر دەهەزارکەس تێکڕا ٤ر١٩ قەرەوێڵەیە کە ئەمە لە سوید (١٤٢)یە ٠ پێویستی ولاتە عەرەبیەکان لە کەرتی فێرکردنیش‌دا لانی کەمی بە ٢٥ میلیارد دۆلار دادەنرێ ٠ لە کەرتی‌گواستنەوەو هاتوچۆش‌دا بەکوێرەی دوالێکۆڵینەوەکان پێویستیان بە ١٠٠ میلیارد دۆلار هەیە بۆ دامەزراندنی رایەلکەی چەندرێگایەکی شایانی ئەم‌چەرخە کە ولاتانی خەلیج بکەیەنە دەریای سبی ناوەڕاست ٠ ئەمە جگە لە پێداویستی کەرتەکانی تریش کە تائێستا لێکۆڵینەوەی تەواویان لەسەر نەکراوە وەك پیشەسازی‌و کشتوکاڵو جیهانگەڕی‌و هی‌تر کە دەتوانین بڵێین بڕانەوەیان نیە ٠

نیمپریالیزمی جیهانی‌و سعودیەش لەگەڵ ئەودا باش دەزانن کە گیروگرفتی (زێدەپارە) کە لەهێندێك ولاتی عەرەبی خاوەن‌نەوتی بچوك‌دا لەڤۆڕی دایە لەمێژوی ئابوری جیهانی‌دا دیاردەیەکی تازەیە ، چونکە ئەم ولاتانە خۆیان ناچار بەوە دەبینن کە ئەوەندە نەوت بەرهەم بێنن دەرامەتەکەی زۆر لە پێویستیەکانیان زیاتر بێ‌و بۆیان خەرج نەکرێ ، ئەویش لەبەر چەندهۆیەکە کە لەوتارەکانی پێشودا باسمان کردو یەکێك ئەوان ملکەچی سیاسی‌و ئابوری سعودیە بۆ مونوپۆلەکانی نەوتە ٠

ئەگەر ئەمولاتانە هەروەك هەموولاتانی جیهان سەرمایەداری‌و سۆشیالیستی) بریار بدەن ڕادەی بەرهەمی خۆیان بەچەشنێك دیاری بکەن کە لەگەڵ پێویستی‌و قازانجی خۆیان رێك بکەوێ (ئەمەش شتێك بو کە حکومەتی شۆرش لەعیراقدا لەماوەی بەستراتی کۆنفرانسی دوحەدا داوای کرد کە پێوستە بەرنامە بۆ دەرهێنانی نەوت دابنرێ) ئەودەم توشی ئەوە نابن کە سامانە نەوتیەکەیان بەزویی دوایی بێ لەبەرامبەر سەرمایەیەکدا کە هەمیشە ناوسان‌و نزمبونەوەی نرخ‌و هەمو نەخۆشیەکانی ڕژیمی سەرمایەداری هەرشەی‌لێدەکەن

لەکۆتایی ئەم ئەلقەی‌باسەکەدا ئەوەندە بەسە کە بڵێین هێندێك دەولەتی ئۆپێك ناچار بون پرۆژەکانی بەرەسەندن بوەستێنن و بەلکە لە ولاتانی تریش بەمەرجی قورس قەرز وەربگرن ، تەنانەت عیراق‌و ئەلجەزائیرو ئەندونیسیاو هێندێکی‌تر لەساڵی ١٩٧٥دا ٢٩٠٠ میلیون‌دۆلاریان قەرز کردوە هەروەك بەریز تایە عبدالکریم وەزیری نەوت لە بەیاننامە ڕۆژنامەکەریەکەی تشرینی دوەمی رابردوی‌دا باسی کرد . ئەوەش لەکاتێك‌دا کە دەولەتانی خاوەن‌نەوتی خەلیج (١٣) میلیارد دۆلاریان لە بانکەکانی ئەوروپای ڕۆژئاواو ولاتە یەکگرتوەکانی ئەمریکاو ژاپۆن‌دا داناوەو بەشی ولاتە یەکگرتوەکان لەو پارەیە بەتەنیا دەکاتە زیاتر لە (٧) میلیارد دۆلار هەروەك ویلیام سیمۆن وەزیری دارایی ئەمریکا لە راپۆرتی خۆی‌دا بۆ ئەنجومەنی سەنای ئەمریکا لەکاتی خۆی باسی کردو ئەمەش شتێکە کە لەوتاری ئایندە دا ... دەکەین ٠

Institut Kurde de Paris

بیروڕا

ژیانی سەر پەراوێز

● هەر لە کۆنی کۆنەوە زانان و فەیلەسوفەکان هەوڵیان داوە شوێنە نزو فیکرو هوناقەشەکردنی قەوارەو بوونی مرۆڤ لەسەر زەوی ، لە پێناوی هەڵخستنی پێناسینێکی هەوزوعیانە ، تەبارەی مرۆڤ‌و ئەو کۆڵەکانەی ئەبنە مایەی ئەو پێناسینە ٠٠ کۆنە دەستە واژەی (نادەمیزاد زیندەوەریکی فسەکەرە)ی وەکو پێناسینێکی کۆن لەبارەی جیاکردنەوەی مرۆڤ لە نافەریدەکانی تر خستە ناوەوە لە پاشا پەرەی سەندو دەستەواژەی (نادەمیزاد زیندەوەریکی عاقلە) هاتەکایە٠ جا ئەر مرۆڤ قسەکەری یا عاقل ، ئەوا لەنێو چوارچێوەی ئەم پێناسینەدا ، وەکو ئافەریدێکی سیلبی‌و لە پەراوێز ژیاو دێتە بەرچاو ، کە پێداویستیەکانی ئەم چاخە بڕ لە جموجۆڵەمان ڕەتی ئەکاتەوە ٠

● دیکارت هات‌و چەند عەنکاوێکی تازەی لەم بوارەدا عەڵێناو بە عیبارەتەکەی (من عەست ئەکەم ، کەواتە من هەم) بوونی خۆی بە مەرجی هەست کردنی‌یەوە بەند کرد لە بارەی هەمو جیهان‌و دیاردەو ئافەریدەکانەوە ٠٠ بەڵام کاتێ کە بەباشی‌و بە کیانێکی زانستانە بیر لە مانای (هەستکردن) ئەکەینەوەو ئەیخەینە بەرکیانی ئەم چاخە، ئەبینین : پلەی یەکەمی کاروانی ڕەوتی زانستانە ڕەزنەکرێ ، ئەوکاتە دەها پتر بڕوابە (مادام من بیرئەکەمو هۆشم هەیە ، کەواتە من هەم) چونکە بەردەوام بوونێکی قووڵی تێدایە ٠

● بوونی مرۆڤ ، لەنێو کۆمەڵگایەکی مرۆڤانەدا ، بە شێوەیەکی سیلبی مانای بوونێکی راستەقینە نادات بەدەستەوە ٠٠ تا بەڵکو ئەبێ ئەم بوونە ئیجابیانە وەرگیرێت بەتایبەتی بۆ ئەو کەسەی کە لە ئێو ئێژەنەی گۆڕانی کۆمەڵایەتی‌و شۆرشگێرانەدا ئەژیت ، تایبێ بە بەڵگەیەکی ئیار لە بەشداری کردنی کارامەی لە جولانەوەی پێشکەوتنی کۆمەڵ‌و پێش خستنی ڕەوڕەوەکانی بۆ بەرەو پێشەوە ٠

کەچی ژیانی سەرپەراوێزو دورەپەرێزی‌و ئەرکی ڕۆژانەی وەکو : خۆراك‌و خەوو خواردنەوە ، ئەوا بێگومان بە ژیانێکی شورشگێرانە ناڵێت‌و هیچە ٠

٢٠٤

ئەدەب و خوێندەوارەکی

سلام محمد

نووسینەکەی کاك حسین عارف دەربارەی خۆبەزل‌زانین لە ئەدەبدا کە لە ژمارە (٣٤٦)ی‌رۆژنامەی « هاوکاری » بلاو کراوەتەوە، دەرگای پرسیارێکی‌لێ کردەوە کە ئایا ئەم

لە ئاهۆی ئەدەبدا

مۆزەمەکان

– صلاح احمد –

هەیە ئەدیبە بۆیە دەنووسێتو ، « هەشە » دەنووسێت بۆیە « ئەدیبە ؟! » .

خۆ ئەگەر چیشکەمو زۆری بەرهەم دەشێت پێوانە یەکبێت بۆ تواناو دەستەلاتی ئەدەبیی هەر ئەدیبێك . بەلام لەگەل ئەوەشداو،ڕەنگە بتوانین بڵێین بەرلەوەش پێوانەیەکی لەبارترو ، شیاوتر هەیە بۆ ئەدیبیی ئەدیب کە ئەویش جۆری نووسینەکەیەتی، چونکەزۆروبۆر هەرگیز نیشانەی پشکەوتنو توانا نەبووەو ، لە زوربەی زۆری جاریشدا، زۆری دەبێت بەهۆی کەمکردنەوەی نرخ .. ئەگەر چیش ئەنجامەکەی قازانجی زیاتری تیایە ، بەتایبەتی ئەگەر لەروانگەیەکی بازرگانییەوە تێڕوانین .

ئینجا هەر لەبەر ئەوەی پێوانەکانی بازرگانی ڕێك دژ بە پێوودانەکانی ئەدەبە بۆیە بە موعادەلەیەکی بچووك و ئاسان دەتوانین بڵێین ئەوکەسەی بە نەبەستی قازانجی زیاتر دەنووسێتو ، بەرهەمی زۆروبۆری خۆی بەردەوام لە گشت کۆڕو ، بازاڕێکدا بە هەڕاجو بە کۆتڕە دەفرۆشێت ، ئەوکەسە ئەگەرچیش کەوڵی گوروواوی ئەدەبی لەشان کردبێت ، بەلام ئەك تەنها دوورترین کەسە لە ئەدەبەوە . بەلکو دوژمنێکی ئێسکگرانیشێتی .

دەستنیشانکردنی ئەمبابەتە کەسە لەلای خەلکە ئاساییەکە کارێکی ئاسان‌نییەو ، هەر ئەمەشە مەترسیکەی زیاترو گەورەترەکات ..چونکە وەك زاڵوو لە ناوەوە خوێنی پاکی ئەدەب دەمژێتو ، هەر لە پەناشەوە دەتوانێت کاری خۆی بکاتو ، کەسیش ، یان زوربەی کەسانیش پێی‌نەزانن ، لەبەر ئەمەشە نە لە جوگرافیاو ، نە لە مێژووی ئەدەبیشدا ، بەدەگمەن نەبێت ، نموونەی لەم بابەتەمان بۆ دەستنیشان‌ناکرێت ، با سەد ئەوەندەی تریش لە بوونو ، لە دەوری ڕووخێنەریان ئاگادارین .

سیمای سەرەکیی ئەم جۆرە کەسانە ئەوەیە ، بەپێی ڕۆژگارو ، لە پێناوی ڕۆژگاردا دەنووسنو ، لە سوودو قازانجە تایبەتییەکەیان بەولاوە ، هیچ بەبەستێکی دوورو ... ترییان نییە ، ئەگەرچیش بەری دوکانەکانیان بە ... بەی باوو ، سەرنج ڕاکێشیش ڕازاندبێتەوە .. ئینجا ئەگەر ئەمانە زوو بەو ئەنجامە ڕاستەقینەیە بگەن کە ئەدەب هیچ قازانجێکی ڕۆژا بازرگانییانەی تیانییە ، غەمی دەوێتو دەروی سەرە... ئەوا هەرزوو لە ... ی دەبەوەو ڕێگا ڕاستەوەو ... خۆیان دەگرنەبەرو ، یەکەی ئەوانی تریش بە ردەدەن . بەلام ئەگەبەتی لەوەدایە زوربەی ئەمانە نەو سەرنج وردەیان نییە وا بەراستی ، خۆیان بناسن ، بزانە تا چەند ساڵە کورتو کەم فرسەتەکەی ژیانیان دەبڕێتەوە هەر بەردەوام دەبنو ، بە سەزمانانەاهیچیش بەهیچ ناگەن .

ئەم دیاردە سەیرەش وەنەبێت هەر لە خۆیەوە سەرهەڵبداتو . هیچ زەمینەیەکی نەبێت ، نەخێر ! بە پێچەوانەوە بارودۆخی دواکەوتنو بێسەروبەرەیی و ، تێکەڵاوبوونی زانستیو ساختەکان کێنگەیەکی لە بارو هاندەرە بۆ ئەم کەسانە ، ئەاینا باوەڕناکەم لە کۆمەڵگا پشکەوتووەکاندا – لەبەر زۆری ماوەی ژیانو جۆراوجۆریی کۆڕەکان – کەس هەبێت تەمەنی شیرینی خۆی بەم ڕێگا چەوتەوە بفەوتێنێت .

سەرئنجێکە ، بۆ ئەو کەسانەو ، بۆ هەموو خەلکیش ، بۆئەوی خۆیان بناسنو ، بناسرێنو ، تا زووە واز لە ڕەفتارێك بهێنن کە ئەنجامەکەی پووچو ، وەك ئەوان دەیانەوێت ، وەها بازارێکی بەبێتو بەرەکەتنییەو ، بەو قازانجە سانە وەختییە هەڵنەخەڵەتێنو ، ڕێگا ڕاستەکەی سیارانیان بگرنەبەر کە ، بازرگانی ئەیە بە گشت بابەتو ئەماوەر هەبکاتییەوە .

ئەگەرچیش « جۆیس » دەڵێت : « من ناتوانم بەپێی ئەوەی هەستی خەڵکی بریندار بکەم . بنووسم » .. بەلام من مەبەستم بریندار کردنی هەستی هیچ کەسێك نییەو ، تەنها ئەندیشەیەکی ئەدەبییەو ، زۆرم لێدەکات بڵێم .

(سیفەتە بلحو ناڕەسەنە) بۆچی بۆتە دیاردەیەکی هەستپێکراو لە ناو ئەدەبیاتی کوردا ، دوایش کێ بەبرسیارە لە ڕەت کردنەوەو ڕاماڵینی ئەم سیفەتەو لەسەر چ بنچینەیەك .

سەیرە بەلامەوە ، نووسەرێکی کورد هەر ئەوەندەی شەش – حەوت کتێبی خوێندەوە ، دەستی قەڵەمی ڕەتو یەك دوو بەرهەمی کەوت بازاڕەوە یان لە ڕووتامەو گۆڤارەکاندا ناو بە سەو شتێکی بلاو کردەوە یەکسەر بە فیزو لەخۆبایی‌بوونێکی (کوت‌وپڕی)یەوە ئەڕوانێتە دەوروبەرو بێبەزەییانە ئەمو ئەو فەتەکات وەك ئەوەی ئەدەب گرەوێکی وەرزشی بێتو ئەمیش ئەو تاکە شۆڕەسوارەیە کەیشتۆتە دوا وێستگە . ئیتر هەر شاکارێکی ئەدەبی بکەوێتە پێش چاو بێ سلەمینەوەو ڕاوەستانێکی کورت ئەڵێ (لاوازە ، شتی جوانترم نووسیوە ، هێشتا زۆری ماوە ، شایانی خوێندنەوە نییە ، لاسایی فلان ئەکاتەوە ، کەوتۆتە ژێر تاسیری ... ئارەوە ... تاد) .

پێشکەوتنی ئەدەبیو فیکری هیچ کاتێ دواقۆناخی بۆ نییەو هەمیشە لە ئۆڕانێکی بێوچانیو تازەتردایە بەگوێرەی جووڵانەوەی ژیانو کۆمەڵو ئازاری مرۆڤو بارودۆخی دەوروپشت . سەرەڕای ئەوەی هەرشاکارێکی ئەدەبی یان فیکری بریتییە لە هەوڵدانو ئاقی کردەوەیەکی نیسبی ئەگەر لە ... دەسکەوتە زانستییەکاندا بەراورد بکرێت هەرچەندە ئەمەی دووەم هەبادێ قووڵتر کارئەکاتە سەر جۆری ڕوانینو بیرکردنەوەو نووسینی مرۆڤی ئەدیب .

کێهەیە نکولی لەوە بکات کە « ئەرستۆ » دەورێکی کاریگەری گێڕاوە لە جیهانی ئەدەبیو فیکریدا ، تا ئێستاش تیۆرەکانی لە ڕیزی سەرچاوە هەرە گرنگەکانی (زانستی کۆمەڵایەتین) بەلام لە دواساڵانی تەمەنیدا ئەیوت (تاکە شتێ بیزانم ئەوەیە کە هیچ نازانم) !!. بێگومان ئەم (نازانم)ەی ئەرستۆ لە ئەنجامی لێکدانەوەو ئاسۆ فراوانیەکی قووڵەوە هاتووەو بۆی دەرکەوتووە کە مرۆڤ گیان‌لەبەرێکی چەندە بەهێزو داهێنەرو پڕ لە گرێکوێرەو نهێنییە .. ئێگەیشتووە کە ژیان چەندەی لەسەر بنووسرێ و بووترێ ئەوسا بەقەد ئەستێرەیەکە لەو ملیۆنەها ئەستێرانەی ئاسمانو ئەو دیوی ئاسمان هەر بۆیەش بەگیانی نوازش‌و لێبووردنەوە ئەماشای بەرهەمەکانی خۆی کردووەو زانیویەتی لافلێدان‌و خۆبەزل‌زانین نیشانەی نەفامییە بەرامبەر شتە نەناسراوەکانی مرۆڤو ژیانو کەون .

ئەدەبی کوردی هێشتا لە سەرتای ئاڵۆزکردنداییەو قەرزاری ئەدەبی عەرەبیە بەوەی لە ڕێگایەوە ترانیویەتی شارەزاییەکی مامناوەندی لەبارەی ڕۆشنبیری جیهانەوە پەیدابکاتو سوود لە تاقیکردنەوەو ڕێبازە ئەدەبیەکان وەربگرێتو تا ڕادەیەك بیخەملێنێ . لێرەوە ئەپرسم : کوانێ ڕەخنەی ئەدەبی ، کوانێ دیراساتی زانستیو نەفسیو فیکری ، کوانێ ڕۆمانی کوردی، کێن ئەوانەی خۆیان تەرخانکردووە بۆ لێکۆڵینەوەو هەڵسەنگاندنی چیرۆکو شیعر وەکو (اختصاص) ، لە دووایشدا تا ئێستا وەرگێران چۆن دەورێکی گێڕاوە ؟؟ ..

ئەم پرسیارانە سەر کۆڵەی باسەکەنو (بێوەڵامی) ئەوەمان بۆ ڕوونەدەکاتەوە کە خۆبەزل‌زانینی ئەدیبی کورد ئەوەك هەر پەتاو ئەخۆشیەکی پیسە ، بەلکو نیشانەیەکی زەقی بۆشیو گەمژەییو ناتەواویو خۆبەرستییە ، وەك ئەوەی ئەدیبێك خوەتی ڕۆشنبیری‌یەکی باش‌بێتو وا هەستبکات ئەوەی خوێندوویەتیەوە (نووسینی خۆیەتی) ئەك لە ڕێگەی دەرەوەی خۆی وەری‌گرتووە ، ئینجا کە ئەماشای نووسینی یەکێکی تر ئەکات هەر ئەو پێودانکەوە حوکمێکی ئارەزای بەسەرا ئەسەپێنێ بەبێ ئەوەی بیرسێت ئایا ئەم ئەتوانێ شتی وا بنووسێت یان بۆچی هەول ئەدات باشتر بنووسێ ..

چاکتر وایە لەجیاتی خۆدەرخستنو نقوڕچ لەمو لەو گرتن بەرلەوە ئەماشای نووسینی یەکتری بکەینو ئەوەمان لەبیر نەچێت هەر پارچە نووسینێك لە خوتوخۆڕایی لەدایك نابێو ئەنجامی ماندوبوونو موعاناتی خاوەندەکەیەتی ، سەرکەوتنو ئەوەرەییش هەروەکو قەسیمی ئەڵێ دۆزینەوەی بیانووە بۆ کردەوەیەك بوونێکی تایبەتی نییە ، ئاشکراشە کەس بە هەڵەوەڕیو شکاندنەوەی خەنکی ترو زەموزەمکاری بەرز نابێتەوە ، بەلکو ئەوەندەو زیاتریش مرۆڤایەتیو ڕەسەنی خۆی ئەدۆڕێنێ .

لەگەڵ هونەرمەندا فؤاد محمد امین دا

● انور محمد رشید ئامادەی کردووە ●

پرسیار :

ئەبوونی ڕەخنەگر باڵی بەسەر هەموو بەشەکانی ئەدەبیو هونەری کوردی‌کێشاوە .. وەك ئاشکرایە شانۆکەری کوردیش نەیتوانیوەخۆی لێ‌قوتار بکات بۆ ؟!

وەڵام :

پرسیارەکەت دووڵایەن ئەگرێتەوە لایەنی ئەدەبیو لایەنی هونەری .. لایەنە ئەدەبیکە لەگەڵ ئەوەی ناتوانم حوکمێکی تەواو بدەم بەسەریا چونکە ئەهونەرەکە زیاتر نزیکم وەك لە ئەدەب .. بەلام ئەتوانم بڵێم ڕەخنەگری ئەدەبیمان هەیە ئەرچی بە شێوەی داوا کراو نیە .. ئەبوونی ڕەخنەگری هونەری بەگشتیو ڕەخنەگری شانۆیی بە تایبەتی ئەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی ڕەخنە ڕەکان وا دەزانن شانۆی کوردی ئەگشتۆتە ئەو پلەیەی کە ڕەخنەی لێبگیرێ واتە (دون المستو) یە بەڕای ئەوان .. چیرۆکی خۆمانیمان هێشتا هێندە ئەهێنراوەتە بەرهەم کە ڕوبەڕوی ڕەخنە بوەستێ جگە لەوەی شانۆ لائیمە تا ئێستا وەك زانیاریەك لەگەیشتووین ..

پرسیار :

نووسەری شانۆئەریمان کەم .. تەنانەت ئەو چیرۆکو شانۆکەریانەی لە زمانی بیگانەوە ئەگێڕێن بۆ کوردی بەپێی پیویستنین .. بۆ ئەوەی نووسینی چیرۆکەکان خۆمالی‌بن چی بە پێویست ئەزانیو نووسەری شانۆکەری کوردی چۆن دێتەکایەوە ؟!

وەڵام :

ئەمە ئەکەوێتە ئەستۆی ڕۆشنبیرو ئەدیبەکان کە هەوڵ بدەن لە سنووری توانای ئەوەی شانۆکەریەك بابگۆڕن بۆ کوردی یا خۆیان چیرۆك یان شانۆکەری بنووسن .. وەئەبێ چەند کەسانێك ئەبێ بەم کارە هەستابن بەلکە چەند تاقی کردنەوەیەکمان هەیە لەم بارەیەوە کە چەند نووسەرێکی لاو پێی هەستاون کە پێویستیان بە بەردەوام بوونو ماوەیەکی هونەری هەیە بۆ هێنانەدی مەبەستمان .. نووسەری شانۆگەریش خۆی ئەتوانی خۆی دەربخات(ابراز)و خۆی بسەڵمێنێ ئەك ئێمە بهێننینە کایەوە .. کەواتە نووسەرەکان ئەتوانن چیرۆکو شانۆکەری بهێننەکایەوە ..

پرسیار :

کۆمەڵ زۆر ئارەزووی‌بینینی چیرۆکی کۆمەڵایەتی ئەکات .. بەڕای تۆ چیرۆکی کۆمەڵایەتی ئەمڕۆ ئەبێت چۆن‌بێت ؟!

وەڵام :

منیش ئەڵێم وایە کۆمەڵ ئارەزووی بینینی چیرۆکی کۆمەڵایەتی ئەکات .. بەڵام ئەبێ تەنها ئارەزوونەبێ بەڵکە ئارەزوو بەدواچونو لێ‌گەیشتنو هەڵسەنگاندن ئەنجا کۆمەڵێکی هونەری ئەدەن بەدەستەوە .. وە بەڕای من چیرۆکی کۆمەڵایەتی ئەمڕۆمان ئەبێ لە واقعی کۆمەڵەوە بێو بۆ هەموو کۆمەڵ بنووسرێو خزمەتی چینە ئەدراوەکانی کۆمەڵ بکاتو تۆمارگەیەك بێت بۆ زمانی کۆمەڵ لە دەربڕینی هەستو خواستو ئارەزوو .

پرسیار :

هونەری شانۆگەری کوردی بەشێوەیەکی گشتی هەڵسەنگێنە ..

وەڵام :

شانۆگەری کوردی لە پلەی دروست بوونیایەتی .. لەم ئەمە ئەبێ .

پرسیار :

هونەری شانۆگەری کوردی ئەگەیشتووین .. وەك زانیاریەك لەگەیشتووین ..

پرسیار :

نووسەری شانۆگەریمان کەم .. تەنانەت ئەو چیرۆکو شانۆکەریانەی لە زمانی بیگانەوە ئەگێڕین بۆ کوردی بەپێی پیویستنین .. بۆ ئەوەی نووسینی چیرۆکەکان خۆمالی‌بن چی بە پێویست ئەزانیو نووسەری شانۆکەری کوردی چۆن دێتەکایەوە ؟!

وەڵام :

ئەمە ئەکەوێتە ئەستۆی ڕۆشنبیرو ئەدیبەکان کە هەوڵ بدەن لە سنووری توانای ئەوەی شانۆکەریەك بابگۆڕن بۆ کوردی یا خۆیان چیرۆك یان شانۆکەری بنووسن .. وەئەبێ چەند کەسانێك ئەبێ بەم کارە هەستابن بەلکە چەند ناوەو ڕوو بەڕووی چەند تیرو ئرفتێك بووە .. هەروەها چەند هونەرمەندێك هەن کە ئوەیدیان لێ‌ئەگرێ بۆ پێش خستنێکی زیاترو فراوان‌کردنی شانۆی کوردی .

پرسیار :

دوا ووتەت بۆ ئەکتەرە تازە پێگەیشتووەکان ..

وەڵام :

هەموو هونەرمەندێ ئەبێ بزانێ کە ئەرکێکی زۆر لە هێنانەدی خواستی کۆمەڵ کەوتۆتە ئەستۆی لەبەر ئەوە ڕێی هونەرمەند بە تایبەت ئەکتەر سەختە .. پێویستی بەگوێ ڕایەڵیو لەخۆبوردنو بەردەوام بوون هەیە .. پێویستی بە خستنە پێش‌چاوی دروشمی « خزمەتی میللەت » هەیە ئەبێ بیرو هۆشێکی نوێی خاوەن خزمەت گوزاری بێ .. بەرژەوەندی زۆر بخاتە سەرەوەی بەرژەوەندی کەمەوە هەروەها ئەکتەر ئەبێ بزانێ کە نازناوی هونەرمەند لە هەمووکەس ناترێ کەر شیاوی نیە .

پێوستەی ڕۆشنبیری

لە ماوەی پێشوودا لەلایەن ئەو لاوانەوە کە دلسۆزی شیعرو ئەدەبیاتن‌و هەوڵی نووسینی تیادەدەن ، ژمارەیەکی زۆرمان شیعر پێگەیشت . دیارە تیایاندا هەبوو دەگونجێن بۆ بڵاوکردنەوەو ئیتر سا یا بڵاوکرانەوەو یاخود دانراوون بۆ ژمارەکانی داهاتوو . تیاشیاندا هەبوو هەریەکەو کۆبلەیەکی جوانمان لێ‌هەڵبژاردو وا لێرەدا بڵاویان دەکەینەوە . بەلام بەرهەمەکانی ئەم برایانەی کە ناویان دەبەین زۆربەیان لە ڕووی هونەری شیعریەوە لاوازنو بێ‌ئەگەیشتوونو هەندێکیشیان لە ناوەڕۆکدا لە گەڵ ڕێبازی ڕۆژنامەکەدا ناگونجێن . هیوادارین بمانبەخشن لە بڵاونەکردنەوەیانو سەرکەوتنیان بۆ دەخوازین :

« احمد حاجی محمد – ئاراس عزیز عبدالله – مجید حمید محمود – کمال صابر عزیز – کامەران بێ بال – عمر مەردان – بێدەنگ – صالح بێبەخت – محمد کەساس – ئازاد شاکر – شەمال باراوی – لطیف احمد عبدالرحمن – کادح – مصطفی محمد – دلێر محمد .

کۆپلە شیعری جوان

● فریق ئەمین قوتابیی کۆلیجی ئەدەبیاتی بەغدا لە شیعرێکیدا بەناوی « ڕەلەقازەی ه ... وایەکی تەلیسماوی »یە وەدەڵێ :

چەن ستەمە ..
تیشکی زەردەخەنەی مەبەست
لە سێبەری ناکامیدا حەشار ئەدەی
سیمای گەشی تابلۆی نیگات
لە شانۆی حەزی بینیندا وتلی‌ئەکەی
با نۆ بووکی شەقامی هەست
لە کەژاوەی ڕازی شەرم بێتە خواری
با تەلی کەمانی دڵت
بەستەی فرمێسکی تینوێتی
بۆ شەپۆلی ئاخم بڵێ

بروانە : ل : ١١

وەرشەیەکی ڕەخنەی ئەدەبی لە نێوان «ڕۆشنبیری»یەوە

حسین عارف

– ١ –

خوشکە ئاواز محمد صالح لە ژمارەی پێشوودا ، بەنجەی بۆ مەسەلەیەکی ئرنگی ناو کۆپی ڕۆشنبیری ڕۆشنبیران درێژکردووە کە من لەرەدا ڕاستەوخۆ ئەرو ئاشکرا تر لەو ، ناوی دەبەم بە مەسەلەی ئەخلاقی ئەدەبی یا ئەخلاقی ئەدیبانە . دیارە من بە هیچ کلۆجێ جیای ناکەمەوە لە ڕەووشتی کۆمەڵایەتی کە ئەمیان سەرەکییەو ئەویان پاشکۆو لە میاندا چۆن بێ لەویشیاندا هەروەها دەبێو هەروەها هەڵدەسووڕێ . ئەگەر لە میاندا خۆی بە مرۆڤێکی هیجگار مەزن زانیو بە لە خۆبایی بوونەوە وایدانا کە لە هەموو خەنکەکەی تر زیرەکتر ترو لێهاتوو ترەو لە کارامەییدا کەس بە تۆزی پیدا ناگا ، ئەوا لەویشیاندا وای لێکدەداتەوە ووای لە مێشك دەچەسپێ کە هیچ قەنەم بە دەستێکی تر ناتوانێ شان بدا لە شانیو بگرە لە ناستی ئەمدا هیچ کەسێك هەر قەنەم بەدەست نییە !! .

یا ئەگەر لە میاندا لە ڕەفتاری ڕۆژانەی ژیانیدا لە فرتو فێڵو پاشقولگرتنو درۆو دەلەسەی شاخدارو فیتنەبازیو کرداری بەدو ناڵەبارداو ... هتد . بە لایەکی خوابێو نازل بووبێو خەنکی بە دەستی‌یەوە زەلالەتیان بێ ، ئەوا لەویشیاندا هەر ئەو بەلایە دەبێتو ئەدیبان نەك لەیەك سەرەوە وەکو خەنکەکەی تر ، بەلکو لە دوو سەرەوە زەلالەتیان دەبی بە دەستی‌یەوە ، یەکەمیان وەك مرۆڤێکی ئاسایی‌و دووەمیان وەك ئەدیبێك . واتە لە ئەخلاقە ئەدەبی‌یەکە شیدا هەر بە هەمان شێوە ڕەووشت دەکاو کۆڕی ئەدەبی پێدەشێوێنێ . ئەگەر بیەوێ فرتو فێڵ بکا ، دەچێ بەرهەمێ دە دزێو دەیکا پە هی خۆی . یا هی خۆیەتیو دەڵێ هی فلانە ئەدیبی بەناوبانگی جیهانەو وەریگێڕاوەو بڵاوی‌دەکاتەوە . ئەگەر بیەوێ پاشقول بگرێ ، بەزەڕەبین دەگەڕێ بە دوای هەڵەیەکی بەرهەمی یەکێکداو بەوپەڕی ڕقو کینەوە لێی‌دەکا بە هەڵا ، یا لەسەر ئەو ڕێگە ئەدەبی‌یەی گرتوێتی‌یە بەر جۆرەها داوی بۆ دەنێتەوە . ئەگەر بیەوێ درۆ بکا بەرهەمێکی ئەو کەسە دژێو بە نووسینو بە قسە هەزار درۆی بە دەمەوە دەکاو دەیخاتە قالبی ڕەخنەو ڕەخنەکاری‌یەوە . ئەگەر بیەوێ ، لە ڕەووشتی کۆمەڵایەتیدا چۆنەو چی دەکا ، لە کۆڕی ئەدەبو ڕۆشنبیریشدا کوتومت هەروەها دەکاو بە زیادیشەوە .

بەلام دەبێ ئەوە بزانین کە ئەمە هەر لای کورد وا نییە . بەلکوو لە هەموو کۆمەڵگایەکدا ، تا فرتو فێڵو درۆو دەلەسەو تەنەکەبازیو ڕەفتارو کرداری نابەسەلەو ئەگریس وەك ڕەووشتێکی کۆمەڵایەتی هەبن ، لە کۆڕی ئەدەبو ڕۆشنبیریشدا هەر دەبن . تەنها هێندە هەیە کە دواکەوتنو پێشکەوتن لە ڕووی کۆمەڵایەتی‌یەوە ، دەبنە هۆی زیادو کەمی ئەو ڕەووشتە بەدانە .

– ٢ –

هەر کە نووسینە هەفتانەکەی پێشووی کاك محمود زامدارم خوێندەوە فیکرەیەکی لەوە بەرم هاتەوە بیر کە زۆر جار لە مێشکمدا بزواوە . فیکرەکە ئەڵێ : ئەگەر بە حسابی زانستیو تەکنۆلۆژیاین ، ئەوا ئەڵێ وشەو زاراوەو ڕستە هەنو تا ئێستاش ڕۆژانە لە نووسینو گفتوگۆدا بەکاریان دێنین‌و کەچی غەڵەتیشن .زانستو تەکنۆلۆژیا سەماندوویانە کە هەڵەن .

بە نووسینو لە گفتو گۆدا دەڵێین : « ڕۆژ هەلات یا ئاوابوو » . سا ئەگەر ئەم وتەیە بخەینە بەر تیشکی زانستی ، ئەوا بۆمان دەردەکەوێ کە وتەی دەورو زەمانێکە کە دەووترا ئەرز لە جێی خۆی ڕاوەستاوەو ڕۆژو مانگو ئەستێرەکان بە دەوریدا دەخولێنەوە . بەلام لە ئێستادا کە زانست پێچەوانەی ئەمەی سەماندووە ، لە واقیعدا دەبێتە وتەیەکی هەنە ، چونکە ئەرزەکەی بەرچاوی ئێمە ئەنجامی خولانەوەی بە دەوری خۆیدا ، بەسەر ڕەژدا هەندێو ئاوا دەبێ . یا هەر لەم بابەتە دەڵێین : « هەر دەڕۆم تا دەگەمە بنی دنیا » . کامەیە بنی دنیا ؟! . لە واقیعدا هەر دەڕۆیتو لە ئەنجامدا وەك (ما جەللان) یك دەگەیتەوە ئەو شوێنەی یەکەم هەنگاووت لێ هەڵهێنایەوە .

یا کە دەڵێین : « تیشکی مانگ دنیای ڕووناك کردەوە ! » . یەکەم کەس بیری لەوە کردۆتەوە کە لە گەلیدا لە بەینی دوو کەوانەدا بڵێ : (کە لە ڕۆژی وەردەگرێ !) ، چونکە ئاشکرایە کە مانگ خۆی تیشکی نییە . دووەمیش کە دەڵێین : « .. دنیای ڕووناك کردەوە » ئایا ڕاستە ؟! .. چونکە لە یەك وەختدا بەشێکی ڕووناك دەکاتەوە !.. جگە لەوەی کە ڕەنگە لە ژۆرەی ئەم بەشەشدا هەورو تەمو مژ بەری ئاسمانی گرتبێ ! .

لەم بابەتە شتانە لە زماندا زۆرن کە هێشتا نەك هەر لە قسە کردندا ، بەلکوو لە نووسینو ئەدەبیا تیشدا زۆر ئاسایی بەکاریان دێنین ، بێ ئەوەی کەمێکیان لە ساتی نووسینداو خوێنەریش لە ساتی خوێندنەوەیدا ، بیرمان بۆی بچێتو لە ئاستیا دەستو قەڵەمان تەتەڵەبکات ، یا چاومان ساتمە بکات !

بەلام بە هەر حال دەتوانین بڵێین لێرەدا مەسەلە ئەدەبو زمانەو دەگونجێو ڕاستەو لەوێدا زانستو تەکنۆلۆژیایەو ناگونجێو جەوتە ! .

Institut Kurde de Paris

بەرهەمێکی نوێ وهەندێ سەرنجی زمانەوانی

فیصل مصطفی حاجی

(شەش کورتە چیرۆکی کوردی) ناوی کتێبێکی (٣٤) لاپەڕەییە بە پێنووسی کەمال سەعدیو سابیر رەشید دەرچووە . هەروەکو من بزانمو دەبێت واش بێت یەکەم بەرهەمی ئەم دوو دانەرە ئەنجەیە، چونکە نیشانە بۆ چ بەرهەمەکی تریان نەکراوە . بە راستی شایانی پشت‌گرتنو هاندانەو دانەرە- کانیش جێ‌ای پاڕێوەنانو هاریکارین . ئومانیش لەوەدا نیەو ئەم دوو ئەدیبەو هەموو کەسێکیش دەزانێت بەرهەمی بالاو پسپۆر لە بەرهەمی ساواوە دەست پێ دەکاتو هەموو مرۆڤێك بەتایبەتی تێکۆشەرەکان رۆژ بە رۆژ بەرەو باشترو پێشەوەتر دەڕۆنو ، هەر شتێکی تازە لەسەر بناغەیەکی کۆن دادەمەزرێتو پێویستە ئەمیشیان بێت بە سەرچاوەی شتی تازە تر .

چەند سەرنجێکی کورت و.. مۆسیقا

ئەگەر هاتوو لە روانگەیەکی راستو رەوا سەرنجێکی وورد بدەینە بنچینەی مۆسیقا ئەوالە ئێو ئیروگرفتی ئەزانینداد دەتبینەوەو هیچ بەلایەکی ئەوتۆشمان چنگ‌ناکەوێ کە بە تاواوی بەردە لەسەر ئەم رازە لابدات . کەواتە ئازانین ئۆن بلێین مۆسیقا بریتیە لە .... وە لە فلان سەدەی مرۆڤیی یا فلان ساتدا پیدا بووە بەلام زورجاك دەزانین کە مرۆڤ بەتایبەتی لەم سەردەمەدا هیچ تاوێك بێ مۆسیقا هەنداکات . جا ئەگەر ئێمە ناومان نا ئاواز یا مۆسیقا یا هەر شتەکی‌تر تاوا بەدەست خۆمان ئەبووەو لەتواناسمانداتیە وازی لێ‌بهێنین‌و لەگیانمانی‌ بچرینین چونکە گومان لەوەدایە مرۆڤ لە سرووشتەوە چوار دەوری درواوە بە ئاوازی فرەچەشن کە هەر لە خۆیانەوە سازدەبن بێ‌بەرەی‌مرۆڤ خۆی بۆ داندوو کردبێو بەشوێنی دا ئەڕابێ . جا ئەگەر مرۆڤ توانای دەستکاری خستنەسەری هەبوو ئەوا بەرەوپێشی‌دەبات‌و قوناغ ئوری ئەدەکات . بۆیە دەتوانین بلێین مۆسیقا لاسایی ئاوازی سروشتە. بۆ نموونە.. ئەرەی روبارو خوڕەی سەر قەلبەزەکان ، وورشەی باو ترسەتری دنڕەی ناو ئەسەدوتەکان .

چەچەحەی هوزارو قاسپەقاسپی کەوەکان . باڕەباڕی کاروبەرخ ، کاتی ئەبەردان لایەلایەی دایك ، شەوان بۆ کوڕیە ساواکان . لە بەلزەی ئچ کاتی بزارو گەنمرو ئزکان . لە دەنگی شمشارو بلوری شراتان . بەستەی دروئنە ، کە بەستەیەکی هەمیشەیی هەموو مرۆڤکی سەردەمە . جەیرای جوتیارەکان لاوانی کاروانی . یا لە مامەمینو شێوەو گۆرانی سەروسەربردەو سەر دەکی ژنان . ئەوانە هەموویان ئاوازو مۆسیقای سرووشتن . کەوانە مرۆڤ بەشێکە لە مۆسیقاو مۆسیقاش لە ناو ئیمانی مرۆڤدا دەژی. وە مۆسیقاش‌بەگوێرەی جۆرو شێوەکانی کاردەساتە سەر مرۆڤو هۆگری دەبێ . تا وای‌لێ‌کردوین بلێین حەز لە مۆسیقاکردنو چێژوەرگرتنی ئاواز شتێکی زگماکەو پشتاوپشت بۆمان ماوەتەوە ، یا لەشوێنەواردا فێری‌وبین‌و لێی‌ڕاهاتوین . چونکە هەر ئەم هۆیانەی سەرەوەن کە بینە هۆی پەیدابوونی شایی‌و هەلبەرکێو بەستەو گۆرانی‌و بەزم‌و ئاهەنگ وە پەیدابوونی ئەمانەش هەستو نەستی مرۆڤ دەجولێنن‌و بالیان‌پێوە- دەنێ بۆ پەیداکردنی ڕێکخراوی هونەری‌و کۆبونەوەیان بە دەوری مۆسیقادا .

کەوانە ئەبێ بێتە هۆی دامەزراندنی کۆرو تیپو کۆشەدان بە نالەتەکانی ، ئینجا تیپی هونەری هاتۆتە کایەوەو باوەشی بۆ مۆسیقاو ئاواز کردۆتەوە دوابەدوای ئەویش قوتابخانەی‌هونەری‌کراوەتەوەو پێداویستی فێربوونی مۆسیقای بۆ پەیداکراوە . بەجۆرێك بەردەوام لە پەرەسەندنو بەرەوپێش چووندا .

نزار خەیلانی

بلێت (شەو) واتای تاریکی دەگەیەنێت ، خۆ ئەگەر بلێت (شەوە زەنگ) پتر .. ئیتر هاتنی (تاریکە شەوێکی ئەنگوستە چاو) ل ١ - د (٢ ، ٣) و (تاریکیش خۆی هەلچنیبووە رووناکی ..) هەمان لاپەڕە -د ٩ و (تاریکیش وەك رەشمالێك خۆی هەلکێشابوو بەسەرماندا) هەمان لاپەڕە - د (١٣ - ١٤)و (تاریکی تا دەهات باڵەپەستۆی دەخستە سەر بەرەی رووناکی) ل ٨- د ٩و (تاریکی دەسەلاتی خۆی لەم جیهانەشدا سەباند) ل ٨ د ١٨ .. ناوی کورتیتی لەسەر چیرۆك لا دەبات‌و پێویستیش بەمەندە دووبارە کردنەوەی یەکچەمك ناکات .

٣ - ئەمەر شەو شەوە زەنگ بێت ، چۆن کفنی سپی لەبەر شاخو گژو ئیاکان دە دیترێت ؟. وەئو من بزانم ، کاتێك کە بەفر ئەوەندە زۆر ببارێت وەکو کفنی سپی دیارکەوێت گژوگیا سەرناکەوێتو ، کاتی سەرکەوتنی گژوگیاش بەفر یان نامینێت یاخود ئەوەندە تەك دەبێت کە سەرەکەیان دیارکەوێت .

٤- کریمان خالی پێشتر وا بوو ، کاتەکەش شەوە ، کۆری دانیشتنی ناو چیرۆکەکەش لەبەر ئاگرە ... کەوانە هەروەکو سروشتی چکەکانی ئاومالانی‌کوردەواری‌و بە تایبەتی ئەوانەی کە چاپەستیان لەبەر یان لەسەر دادەنێن ، یەکەم ، دەبێت لە ژوورەوە بێت لەبەر سەرماو ، دووەم ، دەبێت دووربێت لەپەنجەرە تا وەکو گەرمایی بگەیەنێتو ئاگرەکەش نەکوژێتەوە .. جا ئەگەر مرۆڤ لەبەر ئاگری پێکەو چکێکی واو لە شوێنێکیوا دابنیشێت ئایا چۆن چاوی ئەوەندە هەتەر دەکاتو لە کوێیرا تاوەکو بتوانێت بەفر بە شێوەی کفنی سپی لەبەر شاخو گژوگیا ببینێت .

٥ - لە ل ٧ - دوا دێرو ل ٨ - د (١ - ٣) دا هاتووە : « جەلادەکان بە ئارەزووی خۆیان بە ناومانداد دەسوڕانەوە چرای گیانی هەزاران کۆرپەیان دوکوژاندەوە بەڕاستی دۆزەخێکی سەر رووی ئەم زەمینەبوو » . ئەمە لەگەڵ چاخواردنەوەی بەر ئاگردا ناگونجێت - خو ئەگەر گفتەکانی (شەوو تاریکیو شەمشەمەکرەو رەشمالو .. تد) کە لە چیرۆکەکەدا هاتوون جەفەنگی بن - ئەم (جەلادەکان ... تد) لە دەستوور دەرچووە .

٦ - لە ل ٨ - د (١٣ - ١٤) دا هاتووە : « هەموو تاریکی جیهان کۆبێتەوە رووناکی ژیلە مۆیێکی بێناکوژێتەوە » . من « هەموو تاریکی جیهان کۆبێتەوە ناتوانێت رووناکی مۆمێك بکوژێنێتەوەم‌بیستووە بێگومان مەبەستی هەر دوو لیان هەریەکە بەلام ئەمە قسەی ئێمە نیەو دەقی شت بێویستە وەکو خۆی بپارێزرێت .

٧ - لە ل ٨ - د (١٠) دا هاتووە : « تاوای لێهات تۆنها رووناکی چاووی‌خۆمم دەبینی» و لە د (١٤ - ١٦)ی هەمان لاپەڕەدا هاتووە : « راچلەکیمو سەرم هەلبڕی ... تد » لە لاپەڕە (٨) د (١٤)ش‌دا وا دەگەیەنێت کە کەسەکان تەنیا لای ئەمیان دەستیشان کراون . جا بلکە هەمین چۆن زانی ئەوە چیە لەمێشکی ئەمدا دەسوڕێت ؟ یاخود ئەگەر کەسەکانو باسەکەیان‌و ئەو گفتو بارو رووداوانەی کە لە چیرۆکەکەدا هاتوون بیرکردنەوەی پالەوانی چیرۆکەکە نەبێت ، خۆ دەبوایە گفتوگۆیێك لەنێوانداتیشتوانی دابێت ، بەلام بالەوانی چیرۆکەکە لەبەر بیرکردنەوەکەی ئاگای لێنەبێت .... دەبوایەکە بلکە هەمین‌دەی‌گوت (ئەو کەسانە) ئەمیان بپرسێت : کامە کەس ؟

٨ - لە ل ٩ - د (١١-١٣)دا هاتووە : (ئەم ژیلەمۆیانە بەرەبەرە دەبنە خۆلەمێشو وزەو رووناکیەکی دیاری کراومان پێدەبەخشن ، سەرەڕای ئەمانەش بەرگری تاریکی دەکەن .) ڕێکخستنی پەرەگرافەکانی ئەم گفتە ناتەواوە .. چونکە کە ژیلەمۆ بوو بە خۆلەمێش .. هەنێ ووزەو بە تایبەتی رووناکی نابەخشێتو بەرگری تاریکی ناکات .. هەروەکو لە هەندێك پەرەگرافی چیرۆکەکە خۆی بەم واتایە هاتووە .. بەلای منەوە دەبوایە بوونیان بە خۆلەمێش بخرایە دوایی گفتەکە .

٩ - ل ٩ - د (١٧-١٨) . هاتنی « سووتاندومانەو دامان گیرساندووەو کردوومانە بە ژیلەمۆ » - کە واتایان ئەگەر یەکیش نەبێت زۆر لەیەکەوە نزیکن - ناشێیت بۆ چیرۆکی کورت .

١٠ - ل ١٠ - د (٢ - ٣) . « چونکە لە ئەنجامی بەراوردکردندا ئەو کەسانەم وەك ئەم ژیلەمۆیانە دێتە بەرچاو » . ئەمە دوا بەشی گفتی بلکە هەمینە .. چیرۆکەکەش - هەروەکو من لێی تێگەیشتم- چ کەسێکی نەخستۆتە گۆڕێ کە بلکەهەمین ناویان بێنێت ئەو زاراوە ئاشکرایان جەفەنگیبانە نەبێت کە پالەوانی چیرۆکەکە لە بیرکردنەوەکەیدا قەلەمیانی بۆ کرێژ کردووە ، « راچلەکیمو سەرم هەلبڕی ... تد » لە لاپەڕە (٨) د (١٤)شدا وا دەگەیەنێت کە کەسەکان تەنیا لای ئەمیان دەستیشان کراون . جا بلکە هەمین چۆن زانی ئەوە چیە لەمێشکی ئەمدا دەسوڕێت ؟ یاخود ئەگەر کەسەکانو باسەکەیان‌و ئەو گفتو بارو رووداوانەی کە لە چیرۆکەکەدا هاتوون بیرکردنەوەی پالەوانی چیرۆکەکە نەبێت ، خۆ دەبوایە گفتوگۆیێك لەنێوانداتیشتوانی دابێت ، بەلام بالەوانی چیرۆکەکە لەبەر بیرکردنەوەکەی ئاگای لێنەبێت .... دەبوایەکە بلکە هەمین‌دەی‌گوت (ئەو کەسانە) ئەمیان بپرسێت : کامە کەس ؟

چی‌ی ناو دەنێیت؟!

- مکرم رشید تالەبانی -

چی‌ی ناو دەنێیت ..
فرمێسکی پاو شەوێ
بارێت ؟
پرشنگی ناو ..
دن رابکەرێت ؟
ڕووبارێ ئاو ..
لە ناو جەرگەی زەماوە
ندی
سروەو کشەی هاتو
چۆدا ..
بەستە بڵێت ؟!
گوڵی شەیدا ..
وەلامی دەنگی بولبول بدا
تەوە ؟!
خوزەی ئەوین ..
پێکی بەهار .. بخواتە
ـەوە ؟!
چی‌ی ناو دەنێیت ..

لاپەڕەکان .. ژینی خۆ
یان ..
بخوێنەوە ؟
ئزوکی خامەو پێنووسە
کان ..
بۆ باوەشی تینی
خۆری ..
تێنووسەکان ..
دلی خزیان .. بە
ئنەوە ؟!
ئوی بەستە ..
لە باخەتی باخچەی ڕیکە ببێت ..
نیندا ..
دەم داتەوە ؟!
کۆرپەی ئەوین ..
بۆ ئامێزی دایکی ئالو والا
ووشەی
بڕواتەوە ؟!
چی‌ی ناو دەنێیت ..
گلۆپەکان ..

بە دەستی خۆ .. دا
بگرسێن ؟!
لقی چرای خۆشەویستی
ی .. ئزو دەروونمان
بڕواتەوە ؟..
لە قەرهەنگی مەی ئو
شیدا ..
ڕیشەی دابکوژێتەوە ؟!
چی‌ی ناو دەنێیت ..
غەم کزچ بکات ..
مردن گەپی تێبەر
کەوانی
لە بەر بکات ..
سەر لە مالی گەپو
ژیان .. بدات ؟!

کامەرانی

چی‌ی ناودەنێیت ..
- بەستەو هۆردو شاد
مانی ..؟
- ژیان ، ئاوات کامەرانی -

چاپکراوی نوێ

● (کۆلۆمبس کیشەرەنگی تر دەدۆزێتەوە) : کۆمەلە شیعرێکی شاعیری لاو ئەبوبەکر خۆشناوە .

● (ئەختەر شاعیری جوانیو دلداری) : لە بارەی شیعرەکانی ئەختەری شاعیرە ، نوسەری لاو ئازاد عبداواحد ئەرکی کۆکردنەوەو ئامادەکردنی کێشاوە .

دەنگی

محمود زامدار

رەسەنو .. رەسەنایەتی !

● دێ زەمانێکە ،سوکراتی فەیلەسوف وتویەتی : (خۆت بناسە ..!) خۆناسین هایەی بەرچاو رووناکیو داهێنانو شارستانیەتێکی زاخداراوە ، ئەوەی خۆی ناسیوە - کەوە تا زۆر - بە ئاسانی بێی ئەلوێ دەوروبەر سەنگەو سوژنەکانو نیی‌بکا .. شۆربەبەزە ئیەو وردترین خەونو ژانی مرۆڤ، وردترین ئەتۆمی ئەردون ، تاوەك ژیان وەرگرێ ، بە هەرەنگی دل مەرگ بلانێتەوە ، لەتەك ئاوازو ئیقاعە بەنگینو داراوەکانی (راستی)دا دابرێ .. دەستاوێژی کارامەی لەبار بخاتەگەرو قاوغەکان بشکێنێ رەنگە بیروسستەکان هەتە کینیو شۆرشی راستەقینەی مرۆڤی سەوداسەر هەبخات. جێی واقوڕمانیش نیە ئەگەر زۆربەی ئەو زانیاو پێغەمبەرو کە لە فەیلەسوفو ئەدیبو روناکبیرانەی . کە تا رادەیەکی زۆرباش خۆیان ناسیوە بین‌بەرابەری هۆش‌و بە پێشەنگی کاروانی زانیەدلیرەکان .. هەر تاوە، تۆزێ حزت بە هەندانەوەی ئەمساری مێژوی فیکرو ڕان خەریك کەیت ، دەیەها نمونەی مەزنو بەجەرگ ، لەسەر شانۆی زیندەو دزو یادتا دەکەوێتە جووڵە ..! ئەگەر ئەو هۆیە کەرە ئریئانانەی (خۆناسین)و (خۆناساندن) و (خەلك ناسین)یش ، شان بەشانی هەو دەستەوێکی تری شارستانیەت - زەحزارەلا لەئەم پاشەدا - رەسەنایەتی‌ی، رەسەنایەتیش بە دان هەروەفرانو سەوژشیو فکراوەی - تە هەو دەروەتو شتێنا -.

● لە دەرفەتی نیکرو ئەدەبیشا ، بەرلەوەی (رەسەنایەتی) بەهایەکی بەنرخی هونەری‌ی بێت ، ئەو خۆی لە خۆی‌داو بە نەژاد ، بەهایەکی سەر بە کزمەلو بە مۆرکی دیاری کزمەلە- کزمەلی مرۆڤایەتی - .. لە رەسەنایەتی‌دا (ناسنامەی‌راستو دروست)ی خەلك و (گیانی زیندوی) خەلك ئەنك ئەبەستن .. دیارە ئەمیش - رەسەنایەتی - وەکو کشت شتێکی سەرشتی ئەرمو نیانی ئەم ئەردونە بەرشیرینە، لە هەلچونو داچونو کزۆرانو دایە ..

هەر لەگەل پەرەسەندنی زانستو لیکزلینەوەی کە لە ئوری مرۆڤایەتی‌و سیکرکزمەلایەتی‌و زاخدانی کیانو خودی نمونەو مرۆڤەکانی ئێو کزمەل .. بەرەبەرە ئەمە کۆشە سەرنجە تارەبابەنە ، کەونە سەرزمانی ئەدیبو ڕۆشنبیرو شاعیرو رەخنەگزەراستەقینەکانی‌و بوو بە مایەی دامەزراندنی بنەمایەکی ئاشکرای ئێو دنیاو جولانەوەی فیکرو ئەدەبیات .. ئەوزمەگەتینی سەندو بیارانی قەلەم کەونە بیلەهەلخستنو مەرەمەزو بکرەو بەردەبەکی لە بارووبون بە چەند بەشی جوی‌جوی .. هەندێ جار هەر ئەو باوەڕە لە رەسەنایەتی بڕێیە ، لە مۆرکی دیارو ئاشکرای رابیەنی‌یو ئەجیمنی ئەدیبو دەرەنجامی بەزمونو ئاوینەی بێ سەردێژیو زیاروو سەرکوزەشتەکانی ئەو ئەدیبە ، لە سانی پر لەسروشانی داڕژانو هەلچونو داهێنانی راستەقینەدا .. هەندێکی‌تر وویان : ئەمە رەسەنایەتی هەر خۆی‌جەوهەرو سروشتی رەوانی ئەدەبەکەیە - ئەك ئەدیبەکە -و لە ئەمەوە هەلئەقولێت و دانەڕژێت ..!!

هەندێکی کەمبیناو بەردلو دیدەودەرونو مێشك تەنگو تانگەراو بە هەلەداوان وویان: رەسەنایەتی ، کۆنەپەرستیو راگرتنو هەست بە کەم‌رکوڕی کردنە بەرامبەر بە بەخشمەکانی ئەم چاخە جەنجالە .. جەقیشیانە ،چونکە خۆیان بەخەنکی ئەم ئەستیرەیەنزانو ئەوەشیان هەلبواردوە، رەگو هەمو بەدنمەکو رەگەلەرەگەلیك ، کە قەرزاری هیچ کەس‌نین‌و خۆیان سەرەتاو ئەنجامی موعادەلەکانی شارستانیەتو فیکرو هەلچونو زانەکانی ١٠٠ هەیە .. هەیەو ١٠٠!!

● بێگومان - وەك ووتم - سەرهەلدانی رەسەنایەتی ، لە ئێو دنیای ئەدەبو هونەرو ئیکرا ، لە ئەنجامی ئەلن هۆی بارودۆخی مرۆیی رەسەن کەوتۆتەوە ، سەرەڕای گرێدانی قۆناغەکانی میژوو فیکرو خەباتی مرۆڤو لکاندنی ئیستا بەرابردوو ئیستای هاوچاخیش بە پاشەرۆژەوە.. هەر بۆیەشە یەکانگیرکردنی رەسەنایەتی‌و ژیانی کۆمەلایەتی باوەخو بردوکی تەواوی شارستانانەی هەیە . لە ئیتاوی راپسکاندنی مرۆڤ- مرۆڤی داهێنەرو جەفاکێش لە هەمو ئەو ئاستانە ساختەو ئەلۆرانەی کە تا ئیستا خراوەتە دوتوێی گیرفانیو کەللەو قامك‌و زەمانی ، بە ئاوجامەی شتی پرووچو لەقۆلیژو بە دنرەشیو چاوچنۆکی کلکە لەقەیی‌و هەلبازی‌و باشقوانگرتنو مۆزە مۆز فسۆس پالەوانی‌و لاتەرازی‌ئاخنراوەو لە ئەنجامی مرۆڤیکی ئەندەلو ترسنۆکو رارا‌و مایە پووتو چاو شۆڕ بەرژەوەند بازی لێکەوتۆتەوەو هەستی بە هیچوپوچی خۆی - خەنکی تریش - کردوەو چاوی لە بەردەم شتی بێگانەو (خرۆشی رۆحی بێگانە) دا ، داگرتوە ... ئەمەو سەرەڕای ئەمەیش ، (رەسەنایەتی) دەورێکی هەرە دیاری لە هەلتەکاندنی بەهاو ئەریتو رژێمو رەوشتی چاخەتاریکەکانو رزگارکردنی کۆمەل لەنو زەلکاوی‌مەرایی‌و خەمی رەش‌و پلیشاندنی مۆتەکەو شەملی شەپو بانگرتنی ئەو کۆمەلە ، بەرەو خۆرو بەهارو جوانی‌و دنیای پاك‌و بەرینی مرۆڤایەتی سەرازاد ..!

● بۆیە ئەوانەی کە جاری رەسەنایەتی ئەدەن ، بێگومان خۆیان ، خەلکیان گەردونیان - کەم تا زۆر - ناسیوەو ناساندوە .. بە قوولی‌و بە باگراوندێکی بەبیرو بڕەوە هەماشای مەسەلە هەلایساوو هەوکردەکانیان کردوە .. بانگی : ووشەی رەسەنو هونەری رەسەنو دەنگی رەسەن زانستی رەسەنو بۆل بڕوانە : ((٨))

میوانداری کۆشکی کۆماری

دوێنێ قاسم احمد تقـــی جێگری وەزارەتی پیشەسازی و
اکان بۆکاروباری دەزگاکان سەری لە کوشکـــی کۆماری داو
اوی خـــۆی لە دەفتـەری میوانداریدا نووســـی بـــۆ
اس کردنی سەرۆکی بـەرێز بەبۆنەی دانانیەوە لـــە کارد
یەکەی ، دیسان وداد عـالی امین موفەتیشی گشتی لەزانکوی
دا سەری لە کوشکی کۆماریدا بۆ نووسینی سوپاس نامە بۆ
وکی بەرێز بـــە بۆنـــەی بەرزکردنەوەی پلەی وەزیفەکە
ە .

دیسان محمد جاسم الامیـــن جێگری وەزارەتی راگـەیاندن و
ی حمـــودی علی عمیـــدی کۆلێجی ئادابی لە زانکوی بەغدا
ی خوێیان لـــە دەفتـــەری میوانداریدا نووسی بـــۆ ئیزن
ڕتن بە بۆنەی سەردانیانەوە لە دەرەوەی ولات .

سەرۆکی فەرمانـــدەی بروسکەی سوپاسی سەرەك وەزیرانـــی کوریای وەرگرتوە

پێش سەرۆکی بەرێز احمدحسن البکر ، بروســـــکەی
باسنامەیەکی لە بەرێز پاك سۆنگ شل ـ سەروەزیرانی
یای دیموکرات بە بۆنـەی تـــەواوبونی سەردانی لـــە
اق و ڕۆشتنی ، پێکەیشتوە .. ئەمەش دەقی تەواوی :

بەڕێز احمد حسن البکر سەرکۆماری عیـراق

چەند ڕۆژێکی خۆشمان لەولاتە جوانەکەتان بەو پـــەڕی
زشتی دۆستانەوە بەســـەربرد ، کە بیرای بیران لە بیری
ەین .. بەم بۆنەیە ، حـەزئەکەین ، لەگەلی ڕەشـــتەمان
یاسی قوونمان بو حیـزب و حکومەت و گەلی تو و ولاتەکەتان
مکەش بکەین ، لە ئەنجامی ئەو میوانداریە جوامیرانەیـەی
بۆیان سازدابن .

ئەنجامە لەم سەردانەمانـــا ، هەستمان بە دۆستایەتی قووی
ی عیراق کرد بەرامبەر بـــەمیللەتە کەمان .. هەروەدەرکمان
هەمو ئەو دەسکەوتە زلانـەکرد کە گەلی عیراق لە سایـەی
ڕکردایەتی ، سەرۆکی بەرێز لە شۆرش و بنیادنانا کرد . .
وە بە شادمانیەوە ئەبینـن : سەردانی وەفدەکەمان لە عیراق
یتەمایەی دەهاپـــــتر بەرەسەندنی پەیوەنـــــدی
ستایەتی و هاریکاری لە نیوان هەردوو گەلەکەماندا کە بەدوان
بەروی ئیمپریالیـــــزم و نیستەمارو زایۆنیزم هەبـــت
کێرن .

لە ناحیەدەوە ، ناواتـــــە خوازین گەلی دەسکەوتی مەزن
ئەنجامی حەباتی بەرزتان و گەلی عیراق وە دەس بینـــن ،
بیناوی پەرەپێدانی ولاتێکی سەربەخۆو بنیادنانی کۆمەڵگەی
ی .. ڕەزامەندی وەفـــدەکەمان لە سەردانی کۆمـــاری
راقا بۆتان دەرئەبڕین .

پاك سۆنگ شل
سەروەزیری ئەنجومـــەنی
ڕابەڕاندنی کۆماری کۆریای میللی

بـــەرێـــزان وەزیـــرە تـــازەکـان سـوێندی دەســتوریـان خـــواردوە

لەبەیانی لەکۆشکی کۆمـــاری لەبەردەم بەرێز سەرۆك احمد حسن البکردا بەرێزان طـــاهر توفیق و عبدالفتاح محمد امین و سعدون شاکر و جعفر قاســـم حمودی و موفەدەم روکن عدنـان خیرالله وەزیرانی دەولـــەت و برهان الدین عبدالرحمن وەزیری لاون و حامد علوان وەزیـــری دەوڵەت بو کاروباری وەزارەتی دەرەوەو دکتۆر ناجح محمـــد خلیل وەزیری پیشەســـازی و کانەکان سوێندی دەســـتوریان خـــواردوە .. لە مەراسیمی سوێند خواردنەکەدا بەرێـــز یحیی یاسین سەرۆکی دیـوانی ســـەرۆکایـــەتـــی کۆمـــار بەشدار بوە ..

هـەروەها ، لەبەردەم بەرێز سەرۆك احمد حسن البکردا لـە کۆشکی کۆماری لەســـەعات دەی دوێنێ بەیانیدا بەرێزان عبدالله فاضل و محمد عایش هـــەردوو وەزیری دەوڵەت و دکتۆر محمد صادق المشاط وەزیـــــری خوێنـــــدنی بـــــالاو لێکولینەوە زانستی ســـوێندی دەستوریان خواردو بەرێز یحیی یاسین سەرۆکی دیوانی سەرۆکایەتی کۆماریش ئامادە بوە .

بریارێکـــی نـــوێی ئەنجومەنی ســـەرکردایەتی شـــۆڕش
پترکردنێکی تازەی سەرمایەی بانقی عەقاری

ئەنجومەنی سەرکردایەتـــی شۆڕش ، بریاری پترکـــردنی سەرمایەی بانقی عەقاری داوە لە (١٠٠) ملیۆن دینـــارەوە بۆ (١١٥) ملیۆن دینـــار .. ئەمەش دەقی تەواوی بـــڕیارە کەیە :

بەپێی ئەحکامی فەقرە (ثا)ی بەندی چل و دوەمی دەســـتوری وەختەکی ، ئەنجومـــــەنی سەرکردایەتی شـــۆڕش ، لـــە کۆبـــونـــەوەی ڕۆژی ٢٣ـ١ـ ١٩٧٧دا ئەم بڕیارەی داوە :

١ ـ زیادکردنی سەرمایەی بانقی عەقـــــاری لە (١٠٠) ملیۆنەوە بۆ (١١٥) ملیـــۆن دینار .

٢ ـ وەزارەتی دارایی ، ئەو زیادەیەی بەپێی فەقرەی یەکەم بریاری لەسەر دراوە ، ســـالی ١٩٧٧و بەپێی ئەخشەیەکـــی وەختی کەلە لایەن وەزیـــری کاروبارو نیشتەنی و وەزیـــری دارایی سازئەدرێ ئەیدا بـــە بانقی عەقاری .

٣ ـ وەزیرە پەیوەندارەکان ئەم بڕیارە جێبەجێ ئەکەن .

احمد حسن البکر
سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش

بەهەستی مەرکەزی ئۆتۆنۆمی بە پرۆژەی « مایکرۆیف » ەوە

پارتزانی هەولێری مەلبەندی ئۆتۆنۆمی بەستراوە پەیوەندی ڕاستەوخۆوە لەگـــــەڵ مایکرۆیفەوە ، بـــەم جـــۆرە هاوڵاتیەکان ئەتوانن پەیوەندی یەکی ئۆتۆماتیکی پەیوەنـــدی بەهەموو پارتزانیانەوە بکەن کە ڕۆژی ناوبراوئەیـــان لە کەوایە بۆ بەستنی مەرکەزی ئەندەکانو ئۆتۆماتیکانی پەیوەندی ڕاستەوخۆیی ئۆتۆمەتیکی ، ئەمەش زوانـــەش پارتزانی کەرکـــوك و سلیمانی و دیالە ئەبە سەترین و دوای ئەوارپوونی کـاروباری تەکنیکی ئەوسەی پارتزانایە ، ئەوا هەموو پارتزانانی ولات پرۆژەی مایکرویف ئەیـــان گرتەوە ، ئەنیا پارێزگـــای ئەنبارئەبێ کە بە پرۆژەیـەکی نایبەتی ئەگرێ .

ئەوەی شایانی بەســـە پرۆژەی مایکرویف ســـالی ڕابوردو کرایەوە تا ئەیوەنـــدی تەلەفون لەنێوان دەمـــوو پارتزانانی ولاتدا زامن بکا .

دۆستایەتی تەولو دابوون .

لایەنی کـــوریا شادی و بیرۆزبایی گەرمی خۆی دەربڕی بەرامبەر ئەودەسکەوتە دیارا نەی گەلی عیراق بە سەرکردایەتی حزبی بەعسی سۆشیالستی عەرەبو سەرکردایەتی حکومەتی عیراق و حکـــومەتی کۆماری کۆریای دیموکراتی بە سەرۆکایەتی سەرۆك احمد حسن البکر بەدی هێنارە ، وە لە تێکوشانیا دژی ئیمپریالیزم بۆ دەســـت گرتنەوەی بە ســـەر هەموو سامانێکی سروشـــتی خۆیداو پتەوکردنی ئابوری نیشتمانیش کـــە ئەم دەسکەوتانە بنەرەتێکی

دەقی بەیاننامە هاوکۆبیەکەی عیراق و کۆریا

بەغدا ٢٥ی کانوونی دووەم ئا.د.ع :

بەیاننامەی دووقولی عیراق و کۆریا ئەوەی دووپات کردۆتەوە .. کـــــە ئاشتی عادیلانەو هەمیشە لە ناوچەکەدا ناگونجێ ئەگـــەر کشانەوەی تەواوو بێ مەرجـــی هیزەداگیرکەرە زایونیزمەکان لە هەموو زەوی و زاری داگیرکـــراوی عەرەب جێبەجێ نەکرێ ، لەگـــەڵ ســـەندنەوەی مافی میزوویی تەواوی گـــــەلی عەرەبی فەلەستین .

ئەمەش ، دوێنێ لـــــەو بەیاننامە دوو قۆلیـەدا هاتووە کە لە کۆتایی سەردانەکـــەی وەفدی حزبی و حکومی کوریا بە سەرۆکایەتی باك سونگ چول ئەندامی مەکتەبی سیاســـی کومیتەی ناوندی حزبی کاری کۆریاو ســـەرۆکی ئەنجومەنی ڕابەڕاندنا بۆ عیراق لـــــە ١٥وە بۆ ٢٣ی کانوونی دووەمی خایاند دەرچوە .

● ئەمەش دەقی بەیاننامە دووقۆلیەکەیە :

لەسەر خواستی حـــزبی بەعسی سۆشیالستی عەرەب و حکومەتی عیراق ، وەفـــدی حزب و حکـــومەتی کۆماری دیموکراتی گـــــەلی کۆریا بە سەرۆکایەتی باك سونگ چول ئەندامی لیژنـــــەی سیاسی کۆمیتەی ناوندی حـزبی کاری کۆریاو ســـەرۆك وەزیران سەرۆکی ئەنجـــومەنی سەرکردایەتی شۆڕش کەوت و بە دۆستانەو لە یەك کەیشتن و ئاشکرا گفتو گۆیان کرد .

دیسان وەفـــدی حزبی و حکومەتی کۆماری عیراق بـــە چاوی بە بەرێز باك سۆنگ چول کەوت و لەم چاو پێکەوتنەدا بە قەدرو ڕێزەوە نامەیەکی دەست نووس و سلاوی بەرێز سەرۆك کیم ئیـــل سونگی سەرۆك کۆماری دیموکراتی گـــــەلی کوریای پێگەیاندو ســـەرۆکی بەرێز احمد حسن البکر داوای لە بەرێز باك سۆنگ چول کرد کە سلاوو ڕێزی دۆســـتانە بگەیەنێ بە سەرۆك کیم ئیـل سونگ ، هەروەها بەرێز بـــاك سۆنگ چول و ئەو وەفـــدەی لەگەلیا بوو ، چاویان بە بەرێز صدام حسین جێگری سەرۆکی ئەنجـــــومەنی سەرکردایەتی شۆڕش کەوت و بە دۆستانەو لە یەك کەیشتن و ئاشکرا گفتو گۆیان کرد .

دیسان وەفـــدی حزبی و حکومەتی کۆماری عیراق بـــە سەرۆکایەتی هاوری شـــبلی العیسمی یاریدەری ئەمینداری گشتی سەرکردایەتی ئەتەوەیی حزبی بەعسی سۆشیالســـتی عەرەب و وەفـــدی حزب و حکومەتی کۆماری دیموکراتی کۆریا بەسەرۆکایەتی هاوری باك سۆنگ چول گفتوگۆیان کـــردو گفتوگۆکان سەبارەت بە باری ئیســـتای جیهان و تێکوشانی شۆڕشگێرانەی هەردوو گەلی عیـــراق و کوریا بوو لە پێناوی ســـەربەســـتی و سەربەخۆیی دا هەروەها ڕەگاو شوێنی بالشت و بەهیز کـردنی پەیوەندی یەکانی دۆستایەتی و هاوکاری نێـــوان هەردوو ولاتی گرتەوە سەرەڕای ئـــەو کاروبارانەی لای هەردوو لایان بە بایەخن و ئـــەم گفتوگۆیانەش لـــــە کۆپێکی

کۆبونـــــەوەی ئەنجوومـەنی میللی هەولێر

چەند ڕۆژی لەمەوبـــەر ئەنجومەنی میللی شاری هەولێر کۆبونەوەیەکی بۆ دەستەبەندە گشتیەکەی خۆی سازدا کـــە بەرێز محمد علی امینـــــی پارێزگاری تێدا بەشداربوو

ئامادەبوان ، باسیان لـــە کارنامەی لیژنـــە لقەکانـــی ئەنجومەن کردو گەلێ شتیوازی وایان هەلخست ، تـــا ئـــەو لیژانانە لـــە گشت دەرفەتێکا بکەونەخۆ .

باشماوەی هیزەکانی

ی بەرەی کۆشەگیرەکـــان
اریان داوە کۆبوونەوەیەکی
ان ببەستن کە دۆســـــتە
بان لوبنـــــان و دەرەوە
مداری تیایکەن و ئـــــەم
ونەوەیە لەم مەفتانـــــەی
اوا ئەبێ و تیایدا لەبـاری
دامەزراوەیەکی ئەکزلنەوە
ە کۆشەگیرەکان دروستیان
ون لە چوارچێوەی نەخشە
انا کە مەبەستی بـــەش
نی لوبنانە .

ئەمەش لەو بەیاننامەیەدا ئاشکراکراوەکە پێرێ لەکۆتایی کۆبوونەوەی سەرکردەکـــانی بەرەی کۆشەگیرەکانا دەرچـو دوای ئەوەی ســـــــێ ڕۆژ کۆبوونەوەو سلیمان فرنجیەو کمیل شمعونو بییر الجمیـــل و شربل قسیس بەشـــداریان تیاکرد .

بەیاننامەی کۆشەگیرەکان ئەوەیان تیادووپات کردۆتـەوە کە کاربکەن بۆ دابەشەکـردنی فەلەستینیەکان بەسەر ولاتـــە عەرەبەکانی تردا .

بەرێز سەرۆکی فەرمانـــدەی بروسکەی سوپاسی سەرەك وەزیرانـــی کوریای وەرگرتوە

پێش سەرۆکی بەرێز احمدحسن البکر ، بروســـــکەی باسنامەیەکی لە بەرێز پاك سۆنگ شل ـ سەروەزیرانی کوریای دیموکرات بە بۆنـەی تـــەواوبونی سەردانی لـــە عیراق و ڕۆشتنی ، پێکەیشتوە .. ئەمەش دەقی تەواوی :

بەڕێز احمد حسن البکر سەرکۆماری عیـراق

چەند ڕۆژێکی خۆشمان لەولاتە جوانەکەتان بەو پـــەڕی زشتی دۆستانەوە بەســـەربرد ، کە بیرای بیران لە بیری ەین .. بەم بۆنەیە ، حـەزئەکەین ، لەگەلی ڕەشـــتەمان یاسی قوونمان بو حیـزب و حکومەت و گەلی تو و ولاتەکەتان مکەش بکەین ، لە ئەنجامی ئەو میوانداریە جوامیرانەیـەی بۆیان سازدابن .

ئەنجامە لەم سەردانەمانـــا ، هەستمان بە دۆستایەتی قووی ی عیراق کرد بەرامبەر بـــەمیللەتە کەمان .. هەروەدەرکمان هەمو ئەو دەسکەوتە زلانـەکرد کە گەلی عیراق لە سایـەی ڕکردایەتی ، سەرۆکی بەرێز لە شۆڕش و بنیادنانا کرد . . وە بە شادمانیەوە ئەبینـن : سەردانی وەفدەکەمان لە عیراق یتەمایەی دەهاپـــــتر بەرەسەندنی پەیوەنـــــدی ستایەتی و هاریکاری لە نیوان هەردوو گەلەکەماندا کە بەدوان بەروی ئیمپریالیـــــزم و نیستەمارو زایۆنیزم هەبـــت کێرن .

لە ناحیەدەوە ، ناواتـــــە خوازین گەلی دەسکەوتی مەزن ئەنجامی حەباتی بەرزتان و گەلی عیراق وە دەس بینـــن ، بیناوی پەرەپێدانی ولاتێکی سەربەخۆو بنیادنانی کۆمەڵگەی ی .. ڕەزامەندی وەفـــدەکەمان لە سەردانی کۆمـــاری راقا بۆتان دەرئەبڕین .

پاك سۆنگ شل
سەروەزیری ئەنجومـــەنی
ڕابەڕاندنی کۆماری کۆریای میللی

ستگیری خەباتـــی سەرکردەی سیاسی زی پیلانەکـــانی ئیمپریالیزم

سەرۆکی بەرێز احمد حسن البکر و بەرێز صـدام حسین ، ستەیەك بروســـکەیان لـــەرێکخراوی حزبی بەعـــــی ۆشیالیستی عـــــەرەب و ئەنجانی عەرەب و ئیرراوانـــی راق لە نایجیریا و هـــەرواەمیدو فوتابیانی بانگـــەوازو نمای ئیسلامی لەو دەونەتـەپێ ئەیشتوە .. کە تیایـــــا گرایان پشتگیری حۆیان بـۆسەرکردایەتی سیاسی حیزب و ۆرش و خەباتی بزوچانی دژی ئیمپریالیزم و زایۆنیـــــزم و ئەپەرستی لەروی ئەتـەوەی عەرەب دەربڕیوە .

ئەو ڕێکخراوانە ، پەنجەی تاوانیان بۆ کاری دوژمنکرانەی لە تاوانی کاریە دەســـتانی دیمەشق لە دژی عیراق و ئەلی ەبی لوبنان و جو ، ەی بەرگـــری فەلـــەســـتین ڕێزکردوە .

اوری صدام حسین بالو ۆری پیرۆزبایی ەدات لە ئەل سەرەك وەزیرانی هەیزیـــاو ویتنام

بەرێز صدام حســـین ، بروسکەی پیرۆزبایی بەبۆنـەی هاتن ، ساڵی تازەوە لـــەدانۆك حسین ئون ، ســـەروو راز ، هالیزیاو بەرز ئام ـ زدۆنك ، سەروەزیرانی کۆماری ئلی سوشیالیستی ئاوۆ ۆرکردوە .

کو و ئەو بروسکانـــەدا ، هەولی عیراق و مالیزیاو فیتنامی ه الیستی لـــە بارەی پەرەپێدانی پەیوەنـــدی دوو ک لە پێناوی بەرژەوندیە هاوکۆیـــەکـــان ، دوپـــات پێنەوە .

ئەوروپا ئەوەی ئەوەی ئەوەی

ئەوەی ئەوەی ئەوەی

چـــەنـد دیـــری لـەژیـانی وەزیـرە نـوێ کـــان

● **طاهر توفیق - وەزیری دەوڵەت :**

- ســـالی ١٩٤٣ لەقەزای « عانە » لەبارێزگای ئەنبـــار لەدایك بووە .
- خوێندنی ســـەرەتایی و ناوندی و ئامـــادەیی لـــەوێ تەواوکردوە .
- سالی ١٩٥٦ چژتە ریزی حزبی بەعسی سۆشیالســـتی عەرەبەوە .
- سالی ٦٦ - ١٩٦٧ لـــە کولیجی ئەندازیاری دەرچوە .
- سالی ١٩٦٨ بـــەئەندامی لق هەلبژێردرا .
- ســـالی ١٩٧٠ ئەندامـــی کۆنگرەی دەبەمی نەتـــەوەیی حزب بوو .
- لە ســـالی ١٩٦٩ وە تا سالی ١٩٧٢ سکرتێری تایبەتی سەرۆك کۆماربوو .
- سالی ١٩٧٣ بە ئەندامی ســـەرکردایەتی قطـــری هەلبژێردرا .
- بەجێگری سەرۆکی لیژنەی بالای کاری میللی دانرا .
- سالی ١٩٧٧ بەسەرۆکی لیژنەی بالای کاری میللی دانرا .
- لە ٢٣-١-١٩٧٧دا بو بە وەزیری دەوڵەت .

● **عبدالفتاح محمد امین - وەزیری دەوڵەت :**

- سالی ١٩٣٢ لەبارێزگای صلاح الدین لەدایك بووە .
- خوێندنی ئامادەیی لـــە تکریت تەواوکردوە .
- ســـالی ١٩٥٥ لەکۆلیجی بازرگانی و ئابوری دەرچـــوە .
- سالی ١٩٦٣ کرا بـــە یاریدەری بەرێوەبەری گشتی کارگەی شەکر لەموصل .
- دوای لەڕێلادانەکـــەی تشرین ســـالی ١٩٦٣ گیراو دورخرایەوە بۆ سلیمانی .
- دوای نێردرا بۆ دەزگای گشتی گەشەی پیشەســـازی و هەتا بەرپابوونی شۆڕشی ١٧ تەموزی ١٩٦٨ لەوێ مایەوە .
- سالی ١٩٦٩ کـــرا بە باڵوێزی عیراق لە لوبنان
- سالی ١٩٧٢ کرا بـــە سەرۆکی کومپانیای کاروباری ئەوت .
- سالی ١٩٧٣ کـــرا بـــە جێگری وەزارەتی ئابووری .
- ئەندامی ســـکرتاریەتی لیژنەی بالای بەرەی نیشتمانی و نەتەوەیی پێشـــکەوتن خوازە .
- سالی ١٩٧٣ بـــەجێگری نەقیبـــی ژمارياروردیـــار هەلبژێردرا .
- سالی ١٩٧٤ بەئـــەندامی سەرکردایەتی قطـــری حزبی بەعسی سۆشیالســـتی عەرەب هەلبژێردرا .
- سالی ١٩٧٦ کـــرا بـــە ئەندامی سەرکردایەتی قطری حزبی بەعسی سۆشیالســـتی عەرەب هەلبژێردرا .
- لە ٢٣-١-١٩٧٧ کرا بـــە وەزیری دەوڵەت .

● **سعدون شاکر محمود :**

- سالی ١٩٣٩ لە بارێزگای بەغدا لەدایك بووە .
- خوێندنی ســـەرەتایی و ناونـــدی و ئامـــادەی لـــەوێ تەواوکردوە .
- سالی ١٩٥٥ چژتە ریزی حزبی بەعسی سۆشیالســـتی عەرەب و لەسەردەمی پاشایەتیدا بەشداری تیکوشـــانی حزبی کردوە و تا سەردەمەکانی بەر لە شۆڕش بەردەوام بووە .
- بەهۆی ئەوەوە ســـەربە حزبی بەعسی سۆشیالســـتی عەرەب بووە زۆرجار تۆشـــی گرتن بووە .
- لە شۆڕشـــەکانی ١٤ ڕەمەزان ١٩٦٣ و ١٧ی تەموزی ١٩٦٨ بەشداری کردوە .
- لێپرسراوی شـــوێنی شاردنەوەی چاپەمەنیـــەکانی حزب بوو بەر لـــە شۆڕش ، دیسان لێپرسراوی شـــوێنی شاردنەوەی ئەندامانی سەرکردایەتی قطـــری حزب بووە لەکاتی خۆیدا .
- بەر لە شۆڕشـــی ١٧ی تەموز لە دەزگای تایبـــەتی پاراستن و ئاسایشی حیزبدا کاری کردوە کە ســـەربەرشتی ڕێکخستنی هاوڕێ مەدەنیەکانی ئەکرد لە ڕابەڕاندنی شۆڕشی ١٧ی تەموزدا .
- دوای شۆڕشـــی ١٧ی تەموز کرا بە بەرێوەبـــەری گشتی لە مەکتەبی بەرەوەندی گشتی ســـەربە ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش و لێپرسراوی دەزگای تایبـــەتی ئاسایشی حزب و شۆڕش .
- لە سالی ١٩٦٩ وەو بۆ ماوەی هەشت ساڵ بەئەندامی لقی بەغدا هەلبژێردرا .
- لە سالی ١٩٧٢وە کـــە بەرێوەبـــەریتی مخـــابەراتی گشتی دامەزرا ئەم کرا بـــە بەرێوەبەری گشتی .
- لەکۆنگرەی قطـــری هەشتەمدا ســـالی ١٩٧٤ بەئەندامی باڵێوراوی ســـەرکردایەتی قطری حزبی بەعسی سۆشیالســـتی عەرەب هەلبژێردرا .
- سالی ٩٧٤ - ١٩٧٥ لـــە کولیجی یاساو سیاسەت لـــە زانکۆی مستنصریە دەرچوە .
- لـــە ١٠-١-١٩٧٧ بـــە ئەندامی سەرکردایەتی قطری حزبی بەعسی سۆشیالســـتی عەرەب هەلبژێردرا .
- لە ٢٣-١-١٩٧٧ کرا بـــە وەزیری دەوڵەت .

● **جعفر قاسم حمودی :**

- سالی ١٩٣١ لەبەغـــدا لەدایك بوەو خوێندنی سەرەتایی و ئامادەیی تیا تەواوکردوە .
- سالی ١٩٥٠ چژتە ریزی حزبی بەعسی سۆشیالســـتی عەرەبەوە .
- سالی ١٩٥٣ لـــەکولیجی بازرگانی و ئابوری دەرچوە .
- سالی ١٩٥٠ لەیەکـــەم سەرکردایەتی قطری حزبـــدا هەلبژێردرا .
- سالی ١٩٥٦ لەسەردەمی پاشایەتیدا گیراو دوای هەولی کوشتنەکەی عبدالکریم قاسم جارێکی کە تیـــراو لەبەردەم مەحکەمەکەی مەهداویـــدا بۆ ماوەی (٥) ساڵ حوکم درا .
- لـــە شۆڕشـــی ١٤ی ڕەمەزان ئەندامی لقی بەغـــدا بوو .
- لـــە شۆڕشـــی ١٤ی ڕەمـــەزان و ١٧ی تـــەموزدا بەشداربوو .
- دوای لەڕێ لادانەکـــەی تشرین گیراو تا ١-٤-١٩٦٥ لەبەندیخانەدا مایەوە .
- ئەندامی لیژنـــەی متابعە لەسەرۆکایەتی کۆمار .
- ئەندامی ئەنجومـــەنی ڕێکخستنی بازرگانیە .
- جێگـــری ســـەرۆکی ئەنجومەنی ڕێکخستنی نرخە .
- ئەندامی لقی سەرکردایەتی بەغدا بوو .
- ئەندامی لیژنەی چاودێری حیزب بوو .
- لـــە ١٠-١-١٩٧٧ دا بەئەندامی سەرکردایەتی قطری حزبی بەعسی سۆشیالیســـتی عەرەب هەلبژێردرا .
- لە ٢٣-١-١٩٧٧ کرا بـــە وەزیری دەوڵەت .

● **عبدالله فاضل :**

- سالی ١٩٤١ لەشـــاری سامراء لەدایك بوەو خوێندنی سەرەتایی و ناوندی و ئامادەیی لەوێ تەواوکردوە .
- لە سالی ١٩٥٨ دا چژتە ریزی حزبی بەعسی سۆشیالســـتی عەرەب لەبەرپەیکەوە لەلایەن ڕژیمە دیکتاتۆرو کۆنەپەرستەکانەوە گیراوە .
- سالی ١٩٦١ لـــە « دار المعلمین » دەرچوەو لەناصریە کراوە بە مامۆستا .
- سالی ١٩٦٦ بەئەنـــدامی لقی حزب لە سامرا هەلبژێردراو دوای شۆڕش لەهەمـــان شوێنی حزبی هەلبژێردرایەوە
- لەسالی ١٩٦٩ دا بو بـــە ئەمین سری لقی رومادی .
- لـــە ئەیلولی ١٩٧٠ دا بەئەندامی لقی بەغدا هەلبژێردراوە لە سالی ١٩٧٣ دا لـــە مەکتەبی ڕێکخراوە میللیەکانی ئەنجومەنی ســـەرکردایەتی شۆڕش کرا بە بەرێوەبـــەری گشتی .
- سالی ١٩٧٤ بو بەجێگری ئەمین سری لقی حزب لـــە بەسرە .
- لە١٩٧٥ کرا بەبارێزگاری میسان و لەکۆتایی سالی ١٩٧٦ کرا بە بارێزگاری تامیم .
- سالی ١٩٧٦ لە کۆلیجی یاساو سیاسەت دەرچوە .
- لـــە ١٠-١-١٩٧٧ دا بەئەندامی سەرکردایەتی قطری حزبی بەعسی سۆشیالســـتی عەرەب هەلبژێردرا .
- لە ٢٣-١-١٩٧٧ کرا بـــە وەزیری دەوڵەت .

● **عدنان خیرالله :**

- سالی ١٩٤٠ لەبارێزگای صـــلاح الدین لـــە دایك بوەو خوێندنی ســـەرەتایی لەوێ تەواوکـــردوەو ناوەنـــدی و ئامادەیش لەبەغدا .
- بەرلە شۆڕشـــی ١٤ی تەموزی ١٩٥٨ چژتـــەریزی حزبی بەعسی سۆشیالســـتی عەرەب .
- ســـالی ١٩٥٨ چژتـــە کۆلیجی عەسکەری بەوەو سالی ١٩٦١ بەپلـــەی ملازمی دووەم دەرچوە .
- لەو هەولەی بۆ کوشتنی عبدالکریم قاسم دراگیرا .
- لە شۆڕشـــەکانی ١٤ی ڕەمەزان ١٩٦٣ و ١٧ی تەموز ١٩٦٨ بەشداری کردوە .
- ســـالی ١٩٧٠ لەکۆلیجی ئەرکان دەرچوە .
- سالی ١٩٧٦ لە کۆلیجی یاساو سیاسەتی زانکـــۆی مستنصریە دەرچوەو .. کراو بەئامر لیوای مدرعە لەسوپای عیراق .
- ئەندامی مەکتـــەبی ڕێکخراوی عەسکەری حزب و لێپرسراوی عەســـکەری لقی بەغدایە .
- لـــە ١٠-١-١٩٧٧ دا بەئەندامی سەرکردایەتی قطری حزب بەعسی سۆشیالســـتی عەرەب هەلبژێردرا .
- لە ٢٣-١-١٩٧٧ کرا بـــە وەزیری دەوڵەت .

● **محمد عایش :**

- سالی ١٩٣٤ لەبارێزگای ئەنبار لەدایك بووە .
- سالی ١٩٥٨ چژتە ریزی حزبی بەعسی سۆشیالســـتی عەرەب .
- لە هەردوو شۆڕشی ١٤ ڕەمەزان ١٩٦٣ و ١٧ تەموزی ١٩٦٨ بەشداری کردوە .
- لەبزوتنەوەی نەقـــابە کرێکاراندا کەحزبی بەعسی سۆشیالســـتی عەرەب سەرکردایەتی ئەکات بەشـــداری کردوەو چەندان جار بەهـــۆی چالاکی حزبی و نەقابیـــەوە گیراوە ، ئەندامی مەکتـــەبی مەرکەزی کرێکارانی حزب بوە دواو بەر لە شـــۆڕشی ١٧ی تەموز .
- ئەندامی مەکتەبی مەرکەزی کرێکاران بوە بەرلـــە شۆڕشی ١٧ی تەموزیش .
- لەسالی ١٩٦٨ دا بەسەرۆکی یەکێتی گشت نەقابەکانی کرێکاران هەلبژێردرا .
- ئەندامی ئەنجومـــەنی مەرکـــەزی یەکێتی دەولی کرێکارانی عەرەبە .
- ئەندامی مەکتەبی تەنفیزی یەکێتی جیهانی نەقابەکانە .
- ســـەرۆکی لیژنـــەی نیشتمانی و هاوکاری بە لەگـــەڵ بزوتنەوەی نیشتمانی لوبنان و بزوتنەوەی بەرگری فەلەستین
- لـــە ١٠-١-١٩٧٧ دا بەئەندامی سەرکردایەتی قطری حزبی بەعسی سۆشیالســـتی عەرەب هەلبژێردرا .
- لە ٢٣-١-١٩٧٧ کرا بـــە وەزیری دەوڵەت .

● **برهان الدین عبدالرحمن مصطفی :**

- سالی ١٩٤٢ لەبارێزگای صلاح الدین لەدایك بووە .
- خوێندنی ســـەرەتایی و ناوندی لەتکریت تەواوکردوە .
- ســـالی ١٩٥٩ چژتەریزی حزبی بەعسی سۆشیالســـتی عەرەب .
- بۆ یەکەم جار لە ســـالی ١٩٥٩دا گیرا .
- ســـالی ١٩٦٠ لـــە « دار المعلمین »ی بەغدا دەرچوە .
- خوێندنی ئامادەیی لەسالی ١٩٦١دا تەواوکردوە .
- دوای لەڕێلادانەکـــەی تشرین لە ٥-٩-١٩٦٤دا گیرا
- ســـالی ٦٧ - ١٩٦٨ لـــە کۆلیجی حقوق لەزانکوی بەغدا دەرچوە .
- لە شۆڕشی ١٧ی تەموزو دوا شۆڕش ئەندامی مەکتەبی قوتابیان بوە .
- تا ســـالی ١٩٧٥ لیپرسراویەتی جێگری ئەمین سری لقی کەرکوکی لـــە ئەستۆبوە ، دوای جێگری ئەمین ســـری لقی حزب بوە لە موســـلو ئەندامی مەکتەبی ڕێکخســـتنی حزاروەوە جێگری ئەمین سری لقی حزبی بەعسی سۆشیالستی عەرەب لەبەسرە .
- لە سالی ١٩٧٥ دا کرا بە ســـەرۆکی دامەزراوی گشـــتی بەنەدەرەکانی عیراق .
- لـــە ١٠-١-١٩٧٧ دا بوو بەئەندامی باڵیوراوی ســـەرکردایەتی قطری .
- ٢٣-١-١٩٧٧ بو بەوەزیری لاوان .

● **حامد علوان :**

- سالی ١٩٣٠ لە بارێزگای بابل لە دایك بووە .
- ســـالی ١٩٥٢ لە زانکوی ئەمریکی لە بەیروت دەرچوەو دوای بوبە موچە خۆر لـــە وەزارەتی دارایی بۆمـــاوەی چەند ساڵێك .
- بەر لە شۆڕشـــی ١٤ ڕەمەزان لەبەر هەڵویـــستو چالاکی نەتەوەیی چەند جارێ گیراوە .
- دوای شۆڕشـــی ١٤ ڕەمـــەزان ١٩٦٣ ڕۆژنامـــەی « الشعب »ی دەرئەکـــردو سەرنووسەری بوو وە بەردەوام دەر ئەچو تالە ڕێ لادانەکـــەی تشرین .
- دوای لەڕێ لادانەکـــەی تشرین لە دامەزراوی گشتی بازرگانی گەرایەوەسەرکار .
- پاش شۆڕشـــی ١٧ تەمزی ١٩٦٨ بو بە بەرێوەبەری گشتی ڕاگەیاندن .
- لـــە ٣١-٧-١٩٦٨ دانرا بەوەزیری دەوڵەت بۆکاروباری ڕۆکابەتی کژمار .
- ســـالی ١٩٦٩ کرا بـــە وەزیری ڕۆشنبیری و ڕاگەیاندن و سالی ١٩٧٠ کرا بـــە وەزیری لاوان .
- لـــە ســـالی١٩٦٧دا لەزانکۆی هەریمی ئوکلاهۆماشەهادەی دکتـــۆرایـــی لە ئەندازیاری مـــەدەنیـــا وەرگرتو ، دوای لەهەمـــان ساڵا لەزانکۆی بەغدا خوێندنگای ئەندازیاری پیشەسازی بەرز کراوە بەمامۆستا .
- سالی ١٩٦٨ بو بە جێگری عمیدی خوێندنگاکەو سەرۆکی ئەندازیارانی زانکۆی بەغدا .
- کرا بە جێگری عمیـــدی خوێندنگاکانی و لەپاشانا بـــە عمیدی کۆلیجی پیشەســـازی لە ساڵی ١٩٦٩دا .
- سالی ١٩٦٩ بە جێگری نەقیبی ئەندازیاران هەلبژێدراوە هەلبژێردراو ســـالی ١٩٧٠ بەنەقیبی مامۆستایان .
- کرا بە جێگری وەزارەتی شارەوانی ، دوای لەســـالی ١٩٧٤ کرا بە جێگری وەزارەتی کاروباری نیشتەجێ .
- لە ٢٣-١-١٩٧٧دا کـــرا بەوەزیـــری پیشەســـازی و معادن .

● **دوکتۆر محمد صادق المشاط :**

- لەسالی ١٩٣٠دا لەبەغدا لەدایك بووە .
- خوێندنی سەرەتـــای و ناوندی و ئامادەی لەبەغـــدا تەواکردوە .
- ســـالی ١٩٤٩-١٩٥٠ لەکۆلیجی حقوق دەرچوە .
- لە سالی ١٩٥٥ شەهادەی ماجستیری لە « تحقیقاتـــی جنائی» دا لە زانکۆی کالیفورنیا وەرگرتوە وە لەســـالـــی ١٩٦٠دا لەزانکۆی میریلانـــدی ئەمەریکایـــی شەهـــادەی دکتورایی لەزانستی کژمەڵایەتیدا وەرگرتوە .
- سالی ١٩٦١ کـــرا بـــە بەرێوەبەری « بەعثات » لـــە وەزارەتی پەروەردە .
- سالی ١٩٦٣ کرا بەجێگری وەزارەتی پەروەردە .
- سالی ١٩٦٤ کرا بەمامۆستای زانکۆی بەغدا کۆلیجی ئاداب .
- سالی ١٩٦٤ بۆ ماوەوەی دوو ساڵ لەزانکۆی « محمد الخامس » لە مغرب دەرســـی وتۆتەوە .
- لە سالی ١٩٦٨دا کـــرا بەجێگری وەزارەتی کاروباری کژمەڵایەتی .
- لەدیوانـــی وەزارەتـــی دەرەوە لـــە ١٦-١٢-١٩٦٨دا کرا بە بالویزو دوایش دانرا بە بالویز لەپاریس .
- لە١٦-١٠-٩٧٠ دا کرا بە ســـەرۆکی زانکۆی موسل .
- لە ٢٣-١٠-١٩٧٧دا کـــرا بە وەزیری خوێندنـــی باڵاو لیکولینەوەی زانستی .

لـــە ســـەرێ

بۆچـــی چاووم ـــێ بزدەکەیتەوە ؟

باوکی بەختیار

رۆژێکی تا بلیت ـــردر سەرمابو لەژێر چـــەتـــری
پشودانداسەر شـــەکـــچاوەنواری ئوتومبیلم دەکرد تا
بەمـــەوە بۆ ماڵی تاوان ـــزەی چلکاوی سەرشەقامەکە بە ـــەژەر
چوار پەرخەی ئوتومبیلەکـــان لەسەری وەستابوم دەیکـــردم
بەبوکە سەماکەری ـــەرلزەی بارانیش ـــاربـــوم
خۆم کوتابوە ژێر چەترەکە . چوقەی دانم دەهات پیشـــم
شەرم بو خۆم وانیشـــم کەسەرەماە . بەی تەمەنیـــش
بەردوخەزان دەچیت ـــمکیشم بوچەڵبوە بەرەی ســـەرەاو
سوکەیوا ناگریـــت ـــەلام دەستەلات چی بە ئوتومبیلـــەو
زایەت . کاکی بـــا ـــت سەرکزبکەینو بلین ـــەر دیت
بۆکوێ دەچیت بەلی ـــبیـــەهات بەلام چۆن هانیـــ
ـــەر وئیك بیت ـــ کوتایەناو گیزاوی ئەو ز
وەستابون کابرای ـــ بـــرهاواری دەکرد ـــی
ئەبریوە با بلیتی ـــم منیشدوو دەبیم گرتیو بە دەستەوەو
هاوارم دەکرد من ـــن بەلی سەر فراز بیت بلیتیکی
دامن . و خوم کوتایە شەوەهەرچونیك بیت هەزاەیەکـــم
هەلکیشاو گەوتم ـــەم ئەو ئوتومبیلانە ـــن

بروانە ل : (٨)

Institut Kurde de Paris

پاشماوەی سێ مەرسوم

وەزیری شارەوانی .
٢ ـ حسن علی : وەزیری بازرگانی ناوخۆ بە وەزیری بازرگانی دەرەوە بەوەکالەت .
٣ ـ دکتۆر ناجح محمد خلیل : بە وەزیری پیشەسازیی وکانزاکان .
٤ ـ دکتۆر محمد صادق المشاط : بە وەزیری فیرکردنی بالاو لیکۆلینەوەی زانستی .
٥ ـ بابکر پشدەری . بە وەزیری فرمانو کاروباری کۆمەلایەتی .
٦ ـ برهان الدین عبد الرحمن : بە وەزیری لاوان .
٧ ـ حامد علوان : بە وەزیری دەولەت بۆ کاروباری دەرەوە لە وەزارەتی دەرەوە .

پێویستە وەزیرەکان ئەم مەرسومە جێبەجێ بکەن .

لە بەغدا رۆژی چواری مانگی سەفەری سالی ١٣٩٧ی کۆچی ریکەوتی رۆژی ٢٣ی مانگی کانونی دووهەمی سالی١٩٧٧ی زایین نوسراوە .

احمد حسن البکر
سەرەک کۆمار

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان

مەرسومی کۆماریی ژمارە ((٣٩))

بەپێی دەسەلاتی بڕگەی ((د)) لە مادەی ٥٨ی دەستوری وەختی .. ئەم مەرسومەمان دەرکرد ئەمانە ئەکرێن بە وەزیری دەولەت .

١ ـ نعیم حمید حداد
٢ ـ غانم عبدالجلیل : ئەرکی سەرۆکایەتی مەکتەبی جێگری سەرۆکی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆرش ئەگێڕێتە سەرشان
٣ ـ طاهر توفیق
٤ ـ عبدالفتاح محمد امین
٥ ـ سعدون شاکر
٦ ـ جعفر قاسم حمودی
٧ ـ عبدالله فاضل
٨ ـ فلیح حسن الجاسم
٩ ـ مقدەم روکن عدنان حیرالله
١٠ ـ حکمت ابراهیم
١١ ـ محمد عایش

لەسەر وەزیرەکان پێویستە ئەم مەرسومە جێبەجێبکەن لە بەغدا رۆژی چواری مانگی سەفەری سالی ١٣٩٧ی کۆچی ریکەوتی رۆژی ٢٣ی مانگی کانونی دووهەمی سالی١٩٧٧ی زایین نوسراوە .

احمد حسن البکر
سەرەک کۆمار

بەناوی خوای گەورەو میهرەبان

مەرسومی کۆماریی ژمارە ((٤٠))

بەپێی دەسەلاتی بڕگەی(د) لە مادەی ٥٨ی دەستوری وەختی ئەم مەرسومەمان دەرکرد :

١ ـ انور عبدالقادر لە وەزارەتی شارەوانی لابێرێت .
٢ ـ ئەکرێت بە بالوێز لە دیوانی وەزارەتی دەرەوە .

لەسەر وەزیرەکان پێویستە ئەم مەرسومە جێبەجێبکەن .

لەبەغدا رۆژی چواری مانگی سەفەری سالی ١٣٩٧ی کۆچی ریکەوتی رۆژی ٢٣ی مانگی کانونی دووهەمی سالی١٩٧٧ی زایین .

احمد حسن البکر
سەرەک کۆمار

ئا.د.ع

پاشماوەی ل ٢

پێویستی بۆ ئەوە کێشا کە دروست کردە تا لە سەرەتای دیموکراتی و پیشکەوتنی کۆمەلایەتی هەنگاوبنێ ، دیسان دەستی ریزی نالەو بەشداریی بەکارەی نە خەباتی گەلی عەرەبدا ئەیکات لە پێناوی بە دەست هێنانی سەربەخۆیی نیشتمانیو دادو ئاشتی لە رۆژهەلاتی ناوەراستدا .

لایەنی عیراقیش ، لە لای خۆیەوە ، شادی پیرۆزبای گەرمی خۆی دەربڕی بەرامبەر دەسکەوتە دیارەکانی ئەلی کوریا لە شۆڕش و بنکەی دا ، بە چەسپاندنی باوەڕی «ئوتسمە» بەسەر کردایەتی حزبی کاری کۆریا بە سەرۆکایەتی سەرۆک کیم ئیل سۆنگ و پشتگیری حزبی دیری کرد بۆ تێکوشانی ئەلی کوریا دژی ئیستعمار و ئیمپریالیزم و هیرشی بردەسەر هەر هەوڵێک بەیەوە کە لە بری ئاوەزی ئەوی لە ئاسیادا دروست بکات و پشتگیری ئەواوی بۆ خەباتی ئەلی کوریا دوو پاتەکردەوە لە پێناوی یەکیتی و سەربەخۆیی و ولاتە کەیدا .

ئەلی عیراق و حکومەتەکەی بە توندی پشتگیری هەمەلای شۆڕشی ئیریتری ئەلی کوریا ئەکەن لە پێناوی بەدی هێنانی ئاسایش ئەواودا لە کوریاو داوای هەموو شاندەوەی سەرکردایەتی هێزەکانی ئەوەوە یەکگرتوەکان و دەرچونی هێزەکانی ئەمەریکا لە خواروی کوریا دەکەن بەرووبرین کات و بە پێی بریاری ٢٠ هەم دەوردی کۆمەڵەی شتی ئەوەوە یەکگرووەکان سەبارەت بە پارەسەری مەسەلەی کوریا دیسان بەوبدی کردزایەتی دەربڕی بەرامبەر بروبیاوی ئیمپریالی ئەمەریکاو بەکاری هیراودانی کە کرسپ ئەخەوە ریگەی یەکگرتنەوەی کوریە و هێرشی هەواوخی پیلانی درووست کردنی « دوو کوریا »وە .

هەردوولا داکیشری زایونیزمیان لە فەلەستین بەپیمەنی جرفراوان تیا کوناهبار کرد ، دیسان دەست درێژی ئیمپریالیزم و زایونیزمیان بۆ سەر ئەوەی عەرەب کوناهبار کردو دووپاتیان کردەوە کە ئاشتی عادیلانەو هەمیشە لە ئەو چەکدا ئەیەتە دی بە کشانەوەی ئەواو بێ هەرج ئەبێ لەهەموو خاکی ئەوت کراوی عەرەبو سەدنەوەی مافی میزوویی و نیشتمانی ئەواوی ئەلی عەرەبی و فەلەستین و پشتگیری هەردوو حکومەتیش بە ئیمپریالی ئەواوی ئەلی عەرەبی فەلەستین دووپات کردەوە لە پێناوی سەدنەوەی نیشتمانی کەیداو پشتگیری خرێن دەرخست دەربارەی بریاری ئەتەوەیە گرتووەکان کە زایونیزمی بەجولانەوەیەکی رەگەزی و شەوەیەک لەشیوەکانی جیاوازی رەگەزایەتی دانا .

کاتیک باری ناو دەولەتانیان باس کرد هەردوولا باری سەرنجیان چون یەک بوو ، کەئەوەی سماغ کردزئەوە ئەم چەرخە چەرخی سەربەخۆیی و سەرکەوتنی کەلای دنیایە لە تیکرشانیاندا لە پێناوی رزگاری نیشتمانیو پشکەوتنی کۆمەلایەتی ، پشتگیری ئەواویان ئاشکرا کرد بۆ خەباتی گەلانی ئاسیاو ئەفریقاو ئەمەریکای لاتینی دژی ئیستعمارو ئیمپریالیزم و رەگەزپەرستی . باری سەرنجی هەردوولاش لە وەدا وەک یەک بوو کە بزوتنەوەی بێلایەن بۆتە هێزێکی گەورەی دژی ئیمپریالیەت بە خۆشحالیەوە دەستیان بۆ ئەوە کێشا کە باوەڕەکانی سیاسەتی بێلایەن بۆتە هوێەکی کرنگو بەکاری گەورە لەپەیوەندیەکانی دەولەتاندا چارە سەری کیروگرفتەکانی دنیاو شادمانیان دەربری بەرامبەر ئەنجامەکانی کۆنگرەی پێنجەمی سەرۆکانی ولاتو حکومەتە بێلایەنەکان کە لە ئابی ١٩٧٦دا لە کۆلۆمبۆ پایتەختی سیراو ئەوەیان دەرخست کە سوورن لەسەر ئیلزامی ئەواوی بە بڕیاربەکانیەوە .

هەردوولا ، توندە داوای کشانەوەی هێزە سوپاییەکانی ئەمەریکاو هەلوەشاندنەوەی بنکە سەربازیەکانی لەئاسیادا کردو داوشیان کرد نۆقیانووسی هیندی بکرێتە ناوچەی ئاشتیو هیمنیو چۆل لە بنکەی سەربازی پێکانە . وە داوایان کردوە پشتگیری هاوکاری ئابوری بەینیولاتانی جیهانی سێیەمو بەشداربوونی لە خولقاندنی سیستەمێکی نوێی ئابوری جیهانیدا :

ئەمەو هەردوولا خۆشحالیان دەربری بەرامبەر پتەوبوونی بەیوەندی دۆستایەتیو هاوکاری نێوان هەردوو ئەلی عیراقو کۆریا کە بەرەوبەهێزتربوونو پشکەوتنی زیاتر ئەرواو ئەمەش بەدەربڕینی زیندوی هاوکاری تێکوشانی نێوان هەردوو گەل دانەمرێ لە دەمێکەوە .

هەردوو وەفدی عیراقو کۆریا لەسەر ئەوە ریکەوتن کار لەپێناوی بەهێزکردنی هاوکاری سیاسی ئابوریو تەکنیکیدا بکەن لە ئەل قوول کردنەوەی ئەو بەیوەندیانەو پەرەپێدانی لەهەموو رووبەکەوە بۆ سودی تێکوشانی ناوکۆیلیان دژی ئیمپریالیزم .

ئا.د.ع

پاشماوەی ئالون

ئەیکات .

ئەوەی شایانی باسە ئەو سەردانە مەکۆکیانەی کیسنجەر وەزیری دەرەوەی پیشوی ئەمەریکا لە نیوان هەندی لە پایتەختی ولاتە عەرەبەکانو ئەلئەبیبو داکردی بوە ئەنجامی مەرکردنی ریکەوتن لە سەر جیاکردنەوەی هێزەکانی میسرو زایونیزم لە سینای زەوتکراوداو .

هەروەها بوە ئەنجامی جیاکردنەوەی هێزەکانی رژێمی سوریاو هێزەکانی دوژمن لە بەرزاییە داگیرکراوەکانی سوریادا ..

لە قاهیرەش ئەو رۆژنامانەی بڵاوکراوە لە میسر دەرچون بە ئەوەیی بایەخ بیدانی سەرۆکی ئەمەریکا جیمی کارتریان پلاوکردۆتەوە کە ئەیەوێت چاوی بە سەرۆکی میسر ئەنور سادات بکەوێت .

هەروەها بریارەکانی ئەنجومەنی مەرکەزیی فەلەستینی دەستنیشان کردوە کە لە کۆبوونەوەکەی بڕتیدا لە دیمەشق دەری کردوە تێیدا داوای کردوە کە لە نیوان ریکخراوی رزگاریو رژێمی ئوردندا گفتوگۆ بکرێت .

رژنامەکانی ئوردون پشتگیریان لە بریارەکەی ئەنجومەنی مەرکەزیی فەلەستینی کردوە . سەبارەت بە گفتوگۆکردن لە نیوان رژێمی ئوردونو ریکخراوی رزگاری خۆازی فەلەستینیدا ئەویش لەسەر بناغەی بریاری کۆنگری ریات کە لە سانی ١٩٧٤دا **گیرابو . رۆژنامەکان ستایشی ئەو کۆبوونەوەیەی نیوان مەلیکی ئوردونو هسانی حسن راوێژیکراوی سیاسی یاسر عەرەفاتو خالد فاهوم سەرۆکی ئەنجومەنی نیشتمانیی فەلەستینیان کردوە کە لە هەفتەی رابوردوداکراوە .**

پاشماوەی عیراقو ژاپون

رەسمی لە کۆشکی ئاکاساک بەریز محی‌الدین بەری کراوە لەپێش هەمو بەریز کەرانەوە بەریز تاکیو فوکودا سەرەک وەزیرانی ژاپۆن بەشداربوە ، لەوبەری کردنەدا هەندێک لە وەزیرەکانو فەرمانبەرە گەورەکانی ژاپۆن بەشداربون ..

بەریز طه محی‌الدین معروف جێگری سەرەک کۆمار بە بۆنەی کۆتایی سەردانەکەی و بەجێ هێشتنی توکیو بە بروسکەیەکی سوپاس نامەی بە بەریز تاکیو فوکودا سەرەک وەزیرانی ژاپۆن ناردوە .

دوێنێ بەیانی بەریز طه محیی‌الدین معروف جێگری سەرۆک کۆمار لەئەل سەرۆکی ئەندونیسی سۆهارتو کۆبۆتەوە . وە لە کۆبوونەوەکەدا داواکاری بەریز سەرۆک احمد حسن البکری تەیاند بە سەرۆک سۆهارتو کە سەر لە عیراق بدات . قسەکەریکی ئەندونیسیی دوای کۆبوونەوە کە ووتی بەریز سەرۆکی ئەندونیسیا ئەم داواکاریەی قبول کردووە .

هەروەها لە کۆبوونەوەکەدا باسی پەیوەندی دوو ولاتی هەردوو وولاتو پێنیەتی پتەوکردنی ئەم پەیوەندیە کراوە .

پاشماوەی : راپورتی سیاسی

ئەراجی هەمەتی خۆبە دەستەوەدانی خۆیان ریک بخەنو نشتوانن هەموو ئەوزە ئەن ببن کە دی زەلیلیو شەکەو بەرچاوکردا هاتن دەوێن . ئەوانەی بەناهەق دەیانەوێن تەنیا لە دەستی بەرکەسانە دەریئن کەدیقاعیان لە شەرەفی پاوان کردوە ، ناتوانن ویستی حەبات بۆ بە دەست کەتنانی سەرکەوتنیان لێبستێنن . ئەم ویستە شتێکی ئەباکاو ئەیە کە دەربەدەری بەسەر خەباتکەرانی ئەلی فەلەستینیدا سەپاندبێ ، هەروەک شتێکیش ئەیە لە ئاکاو بەسەر خەباتکەرانی ئەلی برای لوبنانیدا سەپێنرابێ ، ئەمە هەلوەستەکی ویژدانیو بەردەوای ئەوجەماوەریە کە ئەم ویستەی خوانەدوە بۆ ئەوەی لە رابازی دوورودرێژی خەباتدا یارەتی دەری بێ .

زوهیر محسن لیژنەسراوی ریکخراوی (ساعیقە)ی سەرۆکی بارزێمی سوریای گومرا لە بیروت ئەوەی دەربڕیوە کە ئەو وای بۆچاکە کە فەلەستینیکان لە کۆنگرەی جنیڤی تایبەت بە سازاندن لە نێوان هەندێ لە رژێمە عەرەبیکانو زایونیزمی دوژمن ، بەشدارکرێن .

وەبەرەی رەفزی فەلەستینی لە کۆبوونەوەیەکیدا کە لە بیروت کردویەتی لە گوریکاری یەکگرتنەی کۆلیوەتەوە کە لە بەیدانی مەسەلەی فەلەستینو لە نیوان دەولەتانی عەرەبو ئەوانەش کە شەری لەگەل هەڵاویەتەکایەوە .

زری تاژانسی دەنگدانەوەیاسی فەلەستینو بڵاوی کردۆتەوە کە بەرەی رەفز لەو کۆبوونەوەیەدا هەلویستە سیاسیی کرنەکانی خۆی کە بەرامبەر ئەنجومەنی مەرکەزیی سەرکردایەتی ریکخراوی فەلەستینی هەیبوە سەرلەنوی دوپاتی کردۆتەوە ، لە بەشداری‌نەکردن لە کۆبوونەوەکانیداو بەردەوامی لە رەفتار کردن لەگەل ئەنجومەنی نیشتمانیی فەلەستینیدا لەسەر بنچینەیەکی برۆگرامێکی ئاشکرا .

پاشماوەی سەروتار

شۆرشگێڕانە بەربڵاوانەوە کە بۆ جەماوەری کەل وەدی هێناون ، پێگەی ریکخراوەیی حیزب زۆر فراوان بوەو ژمارەیەکی زۆر لە خەباتکەران لە هەمو چینو توێژە شۆرشگێڕەکان هاتونەتە ناو ریزەکانی حیزبو بزوتنەوە شۆرشگێڕیەکەی ، و بەهۆی ئەم هەلومەرجەوە ئەرکو بەرپرسیاریەکی گەورە دەکەوێتە سەر شانی حیزبو سەرکردایەتیە هەرئمایەتیەکەی » .

لە بەر روناکایی ئەم راستیانەدا بایەخی مێژوویی ئەو بڕیارانە دەردەکەوێ رۆژی ٢٣ی ئەم مانگە دەربارەی دابەشکردنی بەربرسیاریەکان لەنێوان ئەندامانی سەرکردایەتیدا دەرچون .

ئەوەبوایەوەی دەوری بەشدروی عیراقی شۆرش ١٧ی تەموز لە بەرەنگاربونەوەی پیلانەکانی ئیمپریالیزمو ئەو ئەخشەی سات‌وسەردایانەدا کە کۆنەپەرستی عەرەب بە ئاگرکردنەوەی مەسەلەی فەلەستین جێبەجێی دەکاو دەرگەوتنی هێندێک ئەرکی تازە بۆ تەواوکردنی رێرەوی ئاوەژوی سوشیالیستیەکان لە ولاتدا ، پێویستی بەوە هەبو کە سەرکردایەتی هەرئمایەتی بکرێتە ٢١ ئەندام بۆ ئەوەی هێندێک ئەندامی تازەی سەرکردایەتی ئەرخان بکرێن بۆ گرتنەئەستۆی بەربرسیاریە حیزبیەکانو بەربرسیاری ریکخراوە جەماوەریەکانو چاوەدێری کاریگەر بەسەر دەزگاکانی دەولەتدا مسۆگەر بکرێت .

بریاری سەرکردایەتی هەرئمایەتیش بە دانانی هێندێک لە ئەندامەکانی بە وەزیری دەولەت نیشانەی دلسۆزی سەرکردایەتی سیاسیە بۆ پتەوکردنی بێوەندی نێوان ئەقلی سیاسی ناوەندی شۆرش لەلایەکو کەرتەکانی تەنفیزی دەولەت لەلایەکی ترەوە .

ئێگەیشتنی سەرکردایەتی سیاسی لە ئەرکەکانی بەرەسەندنی ناوخۆیی و دانانی پێداویستیە بنەرەتیەکان بۆ بەرەوڕوبونەوەی کەندوکۆسپەکانو بەرەوپێش‌بردنی بنیاتنانی ناوخۆ ، ئەخشەی داهاتویەکی پرشنگدار بۆ عیراق دەکێشێ کە رۆژبەرۆژ بە بەرەوژورچونی رێرەوە سەرگەوتوەکەی کە شۆرش ئەخشەی بۆ کێشاوە دیمەنەکانی باشتر دەردەکەون ، ئەو رێرەوەی کە باوەڕی کۆمەلانی خەلک بە پاشەروژیکی پرشنگدار پتەوتر ئەکات .

پاشماوەی : ئەلیسمەکانی ..

● جیاوازی نیوان ئەلەفزیونی رەنگاو رەنگ و ئەلەفزیونی رەشو سپی چیە ؟

گرنگ ترینو یەکەم جیاوازی لە نیوان ئەمەو دوو نامیرەدا لە بۆری پەردەکەیدایە .. لە ئەلەفزیونی رەشو سپیدا یەک فری‌دەری بەلەکترونی هەیەو پەردەکەشی کەمێ ساکارە بەمادەی (فاورسین) سواح دراوە کاتێ لیشکی ئەلەکترونی بەر ئەکەوێت رەنگی رەشو سپی تیا ئەبریسکێتەوە ، بەلام بۆڕی پەردەی ئەلەفزیونی رەنگاورەنگ بۆریەکی ئەوروو جۆرە سەرەکیکەیان پێی ئەوترێت (بۆری پەردەی ئاریەی)و سێ فری‌دەری ئەلەکترونی تیدایە .. یەکەمیان بۆ رەنگی سەوزو دووهەمیان بۆ رەنگی سەوزو سێهەمیان بۆ رەنگی شمین . وە لەسەر رووی پەردەکەوە ملیونەها خانی جەساسی روناکی هەیە لەسەر شێوەی سێ‌قوانی رەنگەکانی سوروو سەوزو شمین وە لە بەردەم ئەمانەوەو نزیک روی ناوەوەی پەردەکە پالێوتکی زۆر وردو هەیە کۆمەلی کونی زور وردی تیدایە ، لەویوە تیشکی ئەلەکترونی ئەچێت بۆلای رەنگە تایبەتیکەی خۆی .. لەبەر ئەوە جیاوازی ئەلەفزیونی رەشو سپی ناگرێت بە رەنگاورەنگ بۆڕی بەرەو لە ئەلەفزیونی رەنگاو رەنگدا ئەوانترین پارچەی ئەلەفزیونەکەیە . نرخی ئەم بورە، سێ‌یەکی نرخی ئەلەفزیونەکە ئەبێت ..

پاشماوەی : کۆبوونەوەی ..

ئەمەو سەرەڕای موناقەشە کردنی گەلێ مەسەلەی سیاسیانەی ئەمڕۆو ئاوانبار کردنی هەلوێستە گومان لێ کراوەکانی سەر بەرژێمی خۆبەدەستەوەدەرەکان ..

سەربازی نازەزایی دەربڕینیان بەرامبەر بەو تاوانە نالە بارانەی کە کاربە دەستەکانی رژێمی هەلگەڕاوەی دیمەشق ئەیکەن .

پاشماوەی : دەنگی

گۆرانی رەسەنو خەباتی رەسەنیان راهێشتوە .. جاری بەرپاکردنی شۆرشو پێشکەوتنیمرۆڤو هەولزاخدانی فیکرو خامەو خەونو ژانەکانیان‌داوە ، بە مرۆڤی راستەو راستی (شارستانیەت) ئەژمێردرێن ، چونکە رەسەنایەتی ، مایەی سەربەرزیو پاشەڕۆی مرۆڤە ، مرۆڤی دڵدارو شاعیرو دەم بە خەندەو دڵسۆز ..! ئەوانەی کە (خۆ)شیان ئەناسیوە - کەم تا زۆر - لە (من من)ی و (ئەرجسیزم)ی خۆیان ناکەون ، دە ئەوا لافاوی رووباری‌ژانی رەسەنی‌مرۆڤایەتی رەگی کەفەژیلە رایان ئەمالێت !

پاشماوەی : زۆر بونی دانیشتوانی

وەک لە یەکێتی سۆڤیاتیدا بەدی ئەکرێت .. وەبە هۆی بەر بڵاوی بێ ئیشی لە مەکسیکدا نافرەتان لەوێ زیاتر ئارەزوی ئەزۆکی ئەکەن ، هەروەها مردن لە پرساندا هەروەها لە سانی ١٩٧٢ وە تا ئیستا ٢ ملیون کەس مردون بەلام منال بون لە (چین) لە هەمو شوێنکی تر گەمتر بۆتەو « راپێنهۆت ئەلی .. هەرئیز ناتوانی بزانی رەمارەی دانیشتوانی دنیا چەندن .. ئەنەر ژمارەی دانیشتوانی چین ئەزانیت » ئەمەش کارکی زۆرانە ، چونکە ئەوانەی لە دەرەوەی چینەدان بە ئەزووی نازانن رەمارەیان چەندو چەند ئەو دایەک ئەبێت لە کام رێگاوە کەمیان ئەکەنەوە .

ئەوەی شایانی باس کردن، پێش مردنی بە سێ سان بە یەکێک لە میوانەکانی وتبو « زۆر دڵنیا نیم لەوەی ئەمە ژمارەمان ٨٠٠ ملیون کەس بێت ، من گومان ئەوەش ئەکەم کە ئەیشتبێتە ٧٠٠ ملیون کەس » .

وە کاتەی پێشکەوتنی ولاتان وای ئەلسەنئاندوە بە زۆر کردنی حەبو سەپاندنی زۆر باری کۆمەلایەتی بەسەر ئەو کەسانەدا کە زوشو ئەکەن یا زو زۆن ئەهێنن ، یا ئەوانەی زۆرین منال هەیە ، چین وانیوتی لە نیوانی سالانی ١٩٧٥ و ١٩٦٤ منال بون لە ٣٥ر٥ بۆ هەر هەزارێک بکات بە ١٤ بۆ هەر هەزارێک ، ئەگەر ئەمە شتێکی راست بێت ئەوە چین بە مەزنترین نمونە دانەنرێت لە رێکخستنی خیزاندا .

لە کۆمەڵگا کراوەکاندا ، بۆ کەم کردنەوەی دانیشتوان هندستان ئەوپەری توندی بەکار هێناوە ، حکومەتی هندستان بریارێکی دەرکردوە ، کە وەزیفەی حکومەتی ئەدرێت بەو کەسانەی تە ٢ منال زیاتریان هەیە ، لە ولایەتی (مهاراشترا)ی هندستانیدا یاسایەکی نوێیان دەرکردوە ، یاساکە ئەئێت ، ئەو پیاوانەی لە سێ منال زیاتر یان هەیە هەمویان ئەبێ ئەزۆک کرێن وە ئەو ژنەی سێ منالی هەبێ ، ئەهەر هاتو سەکی پێ بو ئەبێ بە زۆر منالەکەی لەباربرێ ئەم کردارانە لە سەرانسەری ولاتدا بە ناشکرا رەچاو ئەکرێن ..

ئەم ژمارەیەی دوایی دانیشتوان ، دوو تیوریی جیاوازی دیموگرافیای هەلوەسەندەوە .. ئەو ولاتەی پلەی ئوزەرانی زۆر بلند بۆوە بە پێی‌ی زۆر بونی دانیشتوانی رولە کەمی ئەکات ، وە دەستکرتن بەسەر منال بوندا پێویستی بە رادەیەک لە روشنبیریی هەیە ..

دکتۆر (جوزیف سپدل) سەرۆکی لژکۆلینەوە لەمەکتەبی دانیشتوان ئەلێت :

« شوینێک نی‌یە دەست بەسەر منال بوندا ، بە پێی‌ی کەم ئەکردیتەوە » .

ئەمارەزایانی مەیانی دیمو راقیا پێان خۆشەو سەیریان ئەوە نیت کە پێی‌ی منال بون و بەم چەشنە کەمی کردوە ، بەلام ئەمەر ئەوان بەر راستی‌یە بدرکێن کە بە زۆری زۆرداری سنوریان بۆ منال بون داناوە ، ئەوە سەرپێچی کردنیکی تەواوی مافێکی سەرەکی مرۆڤ دەرئەحات .. (براون) هێشتا پەلەیەکی ردش لەو سەر ژمارە نویدا ئەبینێ ..بەلای ئەودوە ئەو لایەنەی کری کردوتە سەر کەم بونەوەی دانیشتوان بە هۆی بەرزبونەوەی پلەی مردنە ئە برسانداا ، ئەگەر تا سەر منال بون ئەم سەدەیەدا هەر بەرەو کەمی بروات ، براون ئەو هیواری هەیە کە حکومەتەکان مۆلەتی ئەودیان دەست کەوێت مەسەلەی کەمی خواردەمەنی و سوتەمەنی چارەسەرکەن ئەویش بۆ پەرەسەندنی ئابوریان لەپێناوی چارەسەر کردنیکی راستەقینەی گوزەرانی هاوولاتیانیاندا .

ئاواز محمد صالح
لە ئینگلیزیەوە گۆریوتی

پاشماوەی لەسەر رێ

بەخۆتان ئەی کەوانەی سواری ئەو بوتۆمبیلانە دەبن کە سێ چوار زەلام دەر ئاکاتان بە دەکەنەوە سەر ئاجارجاری ئاورنکیش بدەنەوە لە ئەمە . بەلی بەچی ئەچێت حەیال پلاو . کە تۆبینیم کرد زەلامیکی کەتە ئیجگار زەلام دانیشتبو لەسەر کورسی‌یەکی چ قوزەت‌بو کەسێک لە نزیک بێتەوە وا ئەزانیت بەو (٢٠) فلسەی داوتی ئیتر ئوتومبیلەکەی کریوە خۆم لێبردە پێشەوە ووتم تکایە ئەم کورسی‌یە بو دوو کەسە جیگام بکەرەوە منیش بارەم داوە ئەهابلیتە کەم کابرای زەلام خەرتک بو سەرم هەل بکەنێ لەبن دەتووت فروجم لەبەر چاوی . خیسەیەکی لێکردەمو گرمە گرمێکی لیوەهات هەرچونیک بیت جێگەی لایەکی خۆم‌کردەوە .

جارجاریش تەماشام دەکردو روی خۆمم لێدەکرد بە چەپکی ول هیچ سودێکی نەبو لەگەل هەل بەزینو دابەزینی جانوچولی ریگەکەدا بەرز دەبوینەوە . لالەم دەروت گامێشە هەر مشەی دەمات هیچ دەربەست نەبو هیچ بێسودە وا دەزانیت من وام‌لێ‌کردوە . بەلی ئوتومبیل دەروات بەم بارە گرانەوە هەر ئالەی دێت . لەپر زەلامیک ووتی تکایە بلیتەکەت . بەلێ بلیتەکەم‌دایە دەستی توزێکی لێقرتان و ئەوی‌تری دابەدەستم روی‌کردە زەلامەکەی تەشتم کە جێگەی (٢) کەسی گرتبو بلیتەکەت ووتی پیمنیە بلیت بر دشتا ئەهاتوە تا بلیت ببرم . لە دلی خۆمدا ووتم دەک روی بابت رەش‌بێت‌جو بلیت‌بر هاواری دەکرد بۆتم ئەبینی ئەبریوە تا بزی ببرم . ئەم درویەت لە کوێ هینا ؟ بەلی بلیت‌بر هات (٢٠) فلس لێوەرگرتو بلیتیکی دایە . لیرەشدا دیسانەوە خەیسەیەکی باشی لێکردم راستان دەوێت زۆر لی دەترسام بەرگەی چەپوکی ناگرم هەر دەستێکی (٢٥) کیلو دەبێت ؟

کانی بلیتی‌بری لە داخا تەکانیکی‌دا وەک قارچک هەلی توقانم خستمیە سەرپێ مجبور ودستا بە بۆوە چی‌یکەم خۆ دەرقەتی نایەم . داخیشی زۆر لە دڵدایە وا ئەزانیت بەهوی منەوە ئەو (٢٠)فلسەیان لی‌سندرە حوم دورخستەوە کاتێ زانیم بو بەهەرا نافرەتیکی قەلەو خوی کوتایە پالی جیگەی‌یێ لیزکرد بو بە بۆتەبۆتو هەرا کابرا ئەمە جێگەی دوو کەسە خوتو دوو بلیت نەبریوە . جیئەم بکەردوە عەیبی شورەیی ناکەیت ئەم ئوتومبیلی باوکت نی‌یە ئوتومبیلی ئشتی‌یە بە مشەمش خەریکی ئەم خەلکە دەخویت بە شەرمبکە . خو ئەم حەرە خزمەت کری تۆ نی‌یە . کی حەت وایە بو بە تاکسی هامشو ناکەیت ؟ روحیشت دەرچیت دانیشتوەو هەل ناستم بوچی ؟ من تۆم والی‌کردوە ؟

لە دلی خومدا ووتم ئوخ‌ی خوتو منت خوارد دەبخۆ دەی ئاوات لێدیت . ئاورم لی‌دایەوە چاوی لی‌بزدەکردمەوە راستان دوێت منیش زمانم لی‌دەرکێشا چونکە دوریوم لی‌وەی هیچ ترسم‌نەبو . بەلی سەیرە سەیر .

★

Institut Kurde de Paris

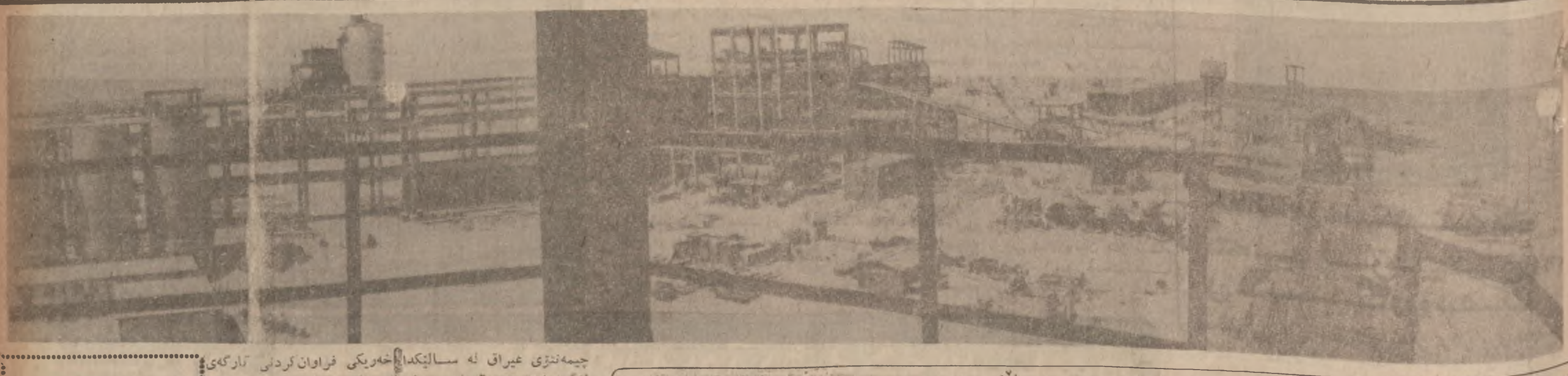

ئایا عیراق ئەچیتەوە ریزی یەکی لەوولاتانـــەی چیمەنتو بەوولاتانی دەرەوە بـــەفرۆشـــن ؟

ئەو ئەخشە بەربلاوانـــەی شۆرشـی ١٧-٣٠ تەمموزی سالی ١٩٦٨ بۆ پەرەپیـــدان هێنایە گۆڕێ ، لەبەکار هێنانی کەرەسـەی خانوبـــەرەداشۆرشێکی بەرپاکرد .. لە ئەنجامی ئەو هەموزیاد بوونەی بەرهەمدا ، بەلام سکالایەکی زۆر لە ئەبـــونو کەمی کەرەسەی خانوبـــەرەدروست کردن تا ئێســـتاەەسەلەی بنیات نانی خانوبەرە بۆتە تەگەرەیەک کە لەلایەن خەلك و دەولەتیشەوە بۆتـــەمایەی سەرئێش راکێشان ..

کەوزەترین شتێ لە مەیانی تەنگوچەلەمەی ئەبونو کـــەمی کەرەسەی خانوبەرە دروســـت کردنا ئەوەیە ، کـــە عیراق لەمەربەر یەکی بو لەو ولاتانەی چیمەنتوی ئەفرۆشت بەولاتـــە کانی دەرەوە ، بەلام ئێســـتا بۆتە یەکی لەو ولاتانـــەی چیمـــەنتۆ لەدەرەوە ئەکرێت بەلام ئەمە مانای ئەوە نی یـــە کە بەرهەمی چیمەنتو کـــەمی کردوەو داشکاوە .. بەلکوەئ کەرەسەی یەکەی ئەوەیە بەکـار هێنانێکی زۆرو لە بـــرەوی چیمەنتویە لە بۆرژەکـــانی پەرەپیدانو دروست کـــردنی خانوبـــەرەدا .. بۆ چـــارە سەرکردنی ئەم گیروگرفتـــە وەزارەتی پیشەسازی لە چوار چێوەی ئەخشەیەکی بـــر خواستو بەربلاودا چەنـــد پرۆژەیەکی بۆ زۆرکـــردنی

پـــرۆژە نـــوێیانـــەی

ئەو پرۆژە نوێیانەی لـــە ئەنجامی لیکۆلیـــــــەوەی پۆویستیکانی ولاتدا هاتونەتـــە کایەوە ، بریتـــــین ، لـــە دامەزراندنی چوار کارخـــەی دروست کردنی خانوبـــەرەی جازر بە دەست لە پارێزگـــای بەغداو بەسراو موسڵ و کەربەلا .. وزەی بەرهەمی ســـالانەی ئەم کارگانە ئەگاتە ١٠ هەزار خانوبەرە .. هەروەهـــــا دامەزراندنی نۆکارگە بـــۆ دروستکردنی پایەو بلۆکـــی کۆنکرێت لە موسڵو بەغـــداو بەسراو فەلوجەو تامیـــمو سلێمانی ، بە وزەی بەرهـــەم هێنانێکی کە لەسالێکدا ئەگاتە ملیونێکو ٤٠٠ هەزار پارچـــە کۆنکرێت .. هەروەهـــــا دامەزراندنی شەش کارخـــەی ترەستون لە بەسراو بەغـــداو تامیم وزەی بەرهەم هێنـــانی سالانی ئەگاتە دەورووبەری ٦٨٤ هەزار مەترەی شاش بالـــو ، لە ئەنجامی ئەم پرۆژانەشدا چەند پرۆژەیەک بەدەستەوەیە بۆ دروست کردنی تەختـــــەی پەستراوە لە ئەبی مخیر وزەی بەرهەمی ئەم پرۆژەیەش سالی خۆی ئەدات لە ١٨٫٠٠٠ تـــەن هەروەها پرۆژەی تەختـــــەی مەاکس و پرۆژەی دروســـت کردنی قسل لە کوفە ، ئـــەم کارخـــەیە سالی ٢٠٠ هـــەزار تەن قسل بەرهەم ئەهێنـــێ ، هەروەها کردنەوەی کارخـــەی دروست کردنی خشتی قیریی لە بەسرا وزەی بەرهەم هێنانی ئەم کارخەیە لە سالێکدا ئەگاتە ٢٠٠ ملیون خشت هەروەهـــا دامەزراندنی کارخەی کاشی و مۆزایك لەبەغدا، وزەی بەرهەم هێنانی ئەم کارخەیە ســـالی ئەگاتە ٣٥ ملیـــون خشت و مۆزایك ..

ئایـــا عـــیراق دەست ئەکاتەوە بـــە ناردنی کەرەسەی خانوبـــەرە دروست کردن بـــۆ دەرەوە ؟

بۆ ئەم مەبەستە پرۆژانـــە ئەو پرسیارەی مرۆڤ لە خۆی ئەکات ئەوەیە : ئایا عیـــراق لەماوەی داهاتویەکی نزیکـــدا ئەچیتەوە ریزی ئەوەی چیمەنتو بەرهەمهێنێ بۆ دەرەوەی ولات ؟

ئەو دیاردانەی لە فـــراوان بونو کردنەوەو زۆرکـــردنو بیشتنو هەمە جۆرکردنی سەرچاوەکانی بەرهەم هێنـــانی کەرەسەی خانوبەرە دروست کردنا بەدی ئەکەین لە کـــەل بەردەوامی زۆربونی بەرهەمدا ئەوە ساغ ئەکاتەوە کە دورنی یە عیراق بچێتەوە ریزی یەکـــی لەوولاتانەی چیمەنتۆ ئەفرۆشی بەدەرەوە .. ئەگەر ئـــەوەش بخەینە بەرچاو کە فـــراوان بونێکی نیجگار زۆر لە مەیانی بەرهەم هێنانی چیمەنتۆدا هەیە جاران سەرجەمی بەرهـــەمی چیمەنتۆی عیراق لە ســـالێکدا ئەگـــەیشتە دوو ٢ ملیـــونو ٢٠٠ هەزار تەن واچـــاوەروان ئەکرێت کە بەرهەم ســـێ ئەوەندەی جارانی لێ بێت .. چونکە ئێستا خەریکی تـــەواو کردنی کارگەی چیمەنتـــۆی کوفەن کە یەکێکە لە کارگـــە گەورەکانی دنیاو رۆژهەلاتـــی ناوەراست وزەی بەرهـــەمی ساڵانەی خۆی ئەدات لـــە دوو ملیون تەن چیمەنتۆ .. لە گەل ئەوەشدا کارگە کۆنەکـــانی هەمو فراوان کـــراون .. سەبارەت بە کۆمپانیای گشتی چیمەنتۆ لە موسڵ ئێســـتا خەریکی فراوان کردنی کارگـــە یەکی نوێن بە مەرجێك وزەی بەرهەمی ئەگاتە نیو ملیـــون تەن لە ساڵێکدا ..

ئەم کارگەیە ئەکەوێتـــە نزیك کارگەی حەمام علیلەوە .. وە ئێستا خەریکی دروســـت کردنی کارگەی چیمەنتـــۆی بادۆشن ، ئەمیش وزەی بەرهەم هێنانی ساڵانەی نیو ملیـــون تەن چیمەنتۆیە .. ئەم کارگە نویە لە پال کارگە کۆنەکـــەدا بنیات نراوە بەو جـــۆرە وزەی بەرهەم هێنانی چیمەنتـــۆی کومپانیاکـــە بلند ئەبێتـــەوەو دوای ئەواو بونی ئەم کارگـــە نویە ئەگاتە ١٫٥٠٠٫٠٠٠ تەن چیمەنتۆ بەلام کۆمپانیـــای چیمەنتۆی سەرچنار لەسلێمانی ئێستاکە خەریکی فراوان کردنی دروست کردنی کارگەی بەرهەم هێنـــانی نویەلە کۆنکرێتن بەوزەی بەرهەم هێنانێـــك ساڵی ئەگـــاتە ٨٫٠٠٠٫٠٠٠ پارچە کۆنکرێتی بڕش و پـــر . کۆمپانیای تشی چیمەنتـــو خەریکی فراوان کردنی کارگەی چیمەنتـــوی فەوجەت بەریش بەدامەزراندنی دوو ســـورەی تازە لە کارگەکەدا بۆ بەرهەم هێنانی ٤٠٠ هەزار تـــەن کلنکەر ، بەو جـــۆرە وزەی بەرهەم هێنانی ساڵانی کارگە کە ئەگاتە ٦٠٠ هەزار تەن .. لە گەل ئەمانەشدا بریـــاری بنیات نانی کارگەی دروســـت کردنی چیمەنتوی سەری دراوە وزەی بەرهەمی ساڵانی ئەم کارگەیە ئەگاتە ١٠٠ هەزار تەن چیمەنتۆ ئەمیش بۆ مەبســـەر کردنی پێویستی ناو خـــۆو بە شێکیش ئەنێردرێت بـــۆ دەرەوەی ولات ، ئەم کارگەیە لە نزیك کارگەی چیمەنتـــۆی فەلوجەوە بنیـــات ئەنرێت ..

ئەمانە هەمو تێکرا بـــراوی ئەوە ئەخەنە دڵمانەوەو مژدەو نوقڵانەی ئەوەمان بۆلێ ئەدەن کە عیراقی خۆشەویســـتمان سەر لە نوی لە چێتەوە جوعزی ئەو ولاتانەی چیمەنتۆ ئەنێرنە دەرەوە . بە تایبەتی ئەگـــەر ئەو دەورە دیارو ناشکرایە بە ئەزەری ئیعتبار وەرگرین کـــە وەرقەی کار لەو هۆیانـــەی کارئەکەنە سەر بەرهەم هێنان ئەنێرێ ، کە ئەویش لە ســـەر شێوەی کاری بەریوەبەرایەتی و نیقابی و بیروباوەر خـــۆی نواندوە بۆ بلند کردنـــەوەی وزەی بەرهەم هێنـــانی ئـــەو کارگێرانەی لەم کەرتی بەرهەم هێنانەدا ئیش ئەکەن ، یا لـــە هەر کەرتێکی تری بەرهـــەم هێناندا بن ، کە بەشـــداری ئەکات لە بنیات نانو ئیش خستنی ولاتەکەماندا .

چ . ت

ویـــنـــە

گێژەری موعجیزە

بەم دوایی یە ، قســـەی دوکتۆر ولیکۆلینەوەی پسپورە کانی خۆراك لەبارەی کـــاری شەربەتی گێژەرەوە زۆربـــووە ئەم رۆژەکە سەرباری ئـــەوەی لەش ئەپارێزێو دەرمانێـــکی خۆرسکانەیە ، لەهەمان کاتا بۆ ساڑاندنی میزاجو ماســـولکەی هانەری گرژوبۆ دیدەو بینینـــی شێواو زۆر سودبەخشـــە ، هەروەها هێمنیو دڵنیاییـــش ئەبەخشێ بەوانەی بەکـــاری ئەهێنن .

بەندێکی فەرەنسایی هەیـــە ئەڵێ : گێژەر مایـــەی خۆشەبەختیە .. ئەوەیـــش ساغ بۆتەوە کە گێـــژەر پرد بەو بۆتاسێومەی گـــە دەستاوێژێکی کاربگـــەرە لـــە هەست کردن بە ڕەزامەندیو خۆشوبەختی دەوروپشت .. چەند هەزم ئەکرد ئامرازێکی شەربەت دەرهێنانی چوانی هاوچەرخم بۆ ئشت دراوسێو دۆستو برادەرانی نێـــروەو بکرپایە .. چونکە ئەنیا بـــۆ خۆمو بۆ .

خاوخێزانەکەم کرپـــوە .. سوپاسێکی گـــەرمی خـــواش ئەکەم کە گێژەر لە هەمـــو سەوزایی یەك هـــەرزانترو پری نێـــو بازارەکـــانی سەوزەیە ..

ـ بدریە ... ـ

خزمەتگوزاری ئەندروستی لەدیهاتەکانی پارێزگای دهـــوك

لە ئەخۆشخانەی دهـــۆك خانوویەکی بچکۆلە هـــەیە (عیـــادەی ئەندروســـتی دێهاتەکـــان)ی لەســـەر نووسراوە ، پێش ئەوەی کـــە مرۆڤ بچێتە ژوورەوەو پرسیار لە ئیش وکاریان بکات بایـــەخی پێنادات ، بەلام بەراستی ئەو ڕەزامەندیەی کە لەم خانووەدائیش ئەکەن بەکـــاریکی گرنگ هەڵدەسن و کەم کەس هـــەیە ئاگای لێیـــانبێت ، ئەتوانین پێـــان بڵێین (ســـەربازی ئەناسراو)ن .

سەرنجکمان لەم خانووە داو چاومان بە (دوکتور محمـــد جاسم) کـــەوت بۆ ئەوەی لێدوانێکی لەگـــەلدا بکـــەین دەربارەی خزمـــەتگوزاری و کاروباریان ، بەدل خۆشی بەوە وەڵامی دایـــنەوە .

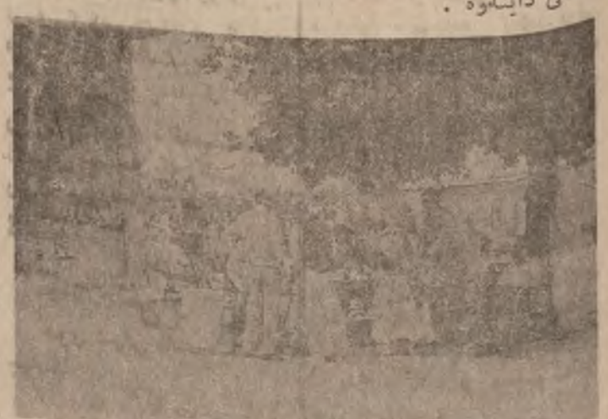

پرسیار : چەند تیپـــی گەڕۆکتان هەیە ؟

وەڵام : (پێنج) تیپـــمان هەیە بە ئۆتۆمبیل بەدیهاتەکانا ئەگەڕێن وە سێ ڕۆژ جارێك سەر لە دیهاتە دوورەکـــان ئەدەین ، ئەگەر هاتوو زانیمان کـــە ئەخۆشی یەك بڵاوبۆتەوە تیپێك ئەزرین بۆ ئەوەی بەسەر ئەخۆشی یەکـــەدا زاڵبێـــن و ئەخۆشەکان تیمار بکەین ، لە ساڵی پار زۆر جار بەهێلکوبتر گەیشتوینە دیهاتە دوورەکان و ئەخۆشمان تیمـــار کردوەو دەرمانمان بەسەریاندا دابەش کردوە .

پرسیار : خزمەتگوزاریتان لە ساڵی ڕابوردوو بۆ خەڵکی دێهاتەکان چی بو ؟.

وەڵام : سەرەڕای خزمەتگوزاری پزیشکی ئاوی چەند دێهاتێکمان خاوێن کردۆتـــەوەو چەند ئەستێکمان دروســـت کردوەو سەرەکانیان داپۆشراوە بۆ ئەوەی پیس نەبن ، ئەگەر هاتوو زانیمان کە شوێنێـــك ئاوی تیە یان کەمە لەشوێنێکی تر ئاوی بۆ ڕادەکێشین ، (٣) مەلبەندی دابین کـــردنی تەندروستی لە دێهاتەکـــانی (باختێ ، قایدە ، بێزهێ) کراونەتەوە ، چەند مانگێکـــە خەریکی لێدانی دەرزی (سیل) ین و تا ئێستا بۆ (٣٥) هەزار کەسمان داناوە .

پرسیار : ئایا گیروگرفتیان چیە ؟

وەڵام : کۆسپی کـــەورەی نیە ئەوەیە کە ئۆتۆمبێـــل ناگاتە هەموو دێهاتەکـــان ، بەلام نیـــاز وایـــە وەزارەتی تەندروستی ئۆتۆمبێلی تازەمان بۆ بکڕێت .

پرسیار : ئایا خەڵـــکی دێهاتەکان یارمەتیتان ئەدەن و هوشیاری تەندروستیمان لـــە چ ڕادەیەکدایە ؟.

وەڵام : زووی کۆزمەڵایەتی لە دێهاتەکاندا بەتەواوی کۆراوەو هوشیاربونێکی تەندروســـتی تەواو لە نێوانیان بڵاوبۆتەوە ، خەڵکەکە لەپێش چەند ساڵێکدا لەفەرمانبەرانی تەندروستی ڕایان کرد ، ئێســـتا خۆیان نێزیك کردۆتەوەو داوای دەرمـــان ئەکەن و شایانی سوپاسە کـــە کۆزمەڵی جونیاران دەســـتێکی یالای هەیە لـــە یارمەتیـــدانی فەرمانبەراماندا .

پرسیار : ئەی ئایا لـــە پەیمانگای مامۆستایاندا وانەیەکی تایبـــەتی هەیە بۆ فێرکردنی (الاسعافات الاولیه).

وەڵام : من وا ئەزانم کـــە پێویســـتە ئەم وانەیە هەبێت چونکە ئەگەر هاتوو مامۆستایەکان فێری ئەم بابەتە نیشـــە بین ئەتوانن لادێیەکان دەرمان بکەن و ئەمە یارمەتیەکی گەورەیە چونکە بەم ڕێگایە ئەتوانیـــن دەرمانەکان لای ئەو مامۆستایانە دابنێین بۆ دابەش کـــردنی بەسەریاندا .

کەم کردنەوەی پیسی کە ئەبێتە هۆی کەم کردنی نەخۆشـــی ، (٣) مەلبەندی دابین کـــردنی تەندروستی لە دێهاتەکـــانی (باختێ ، قایدە ، بێزهێ) کراونەتەوە ، چەند مانگێکـــە خەریکی لێدانی دەرزی (سیل) ین و تا ئێستا بۆ (٣٥) هەزار کەسمان داناوە .

پرسیار : ئایا گیروگرفتیان چیە ؟

وەڵام : کۆسپی کـــەورەی نیە ئەوەیە کە ئۆتۆمبێـــل ناگاتە هەموو دێهاتەکـــان ، بەلام نیـــاز وایـــە وەزارەتی تەندروستی ئۆتۆمبێلی تازەمان بۆ بکڕێت .

پرسیار : ئایا خەڵـــکی دێهاتەکان یارمەتیتان ئەدەن و هوشیاری تەندروستیمان لـــە چ ڕادەیەکدایە ؟.

وەڵام : زووی کۆزمەڵایەتی لە دێهاتەکاندا بەتەواوی کۆراوەو هوشیاربونێکی تەندروســـتی تەواو لە نێوانیان بڵاوبۆتەوە ، خەڵکەکە لەپێش چەند ساڵێکدا لەفەرمانبەرانی تەندروستی ڕایان کرد ، ئێســـتا خۆیان نێزیك کردۆتەوەو داوای دەرمـــان ئەکەن و شایانی سوپاسە کـــە کۆزمەڵی جونیاران دەســـتێکی یالای هەیە لـــە یارمەتیـــدانی فەرمانبەراماندا .

پرسیار : ئەی ئایا لـــە پەیمانگای مامۆستایاندا وانەیەکی تایبـــەتی هەیە بۆ فێرکردنی (الاسعافات الاولیه).

وەڵام : من وا ئەزانم کـــە پێویســـتە ئەم وانەیە هەبێت چونکە ئەگەر هاتوو مامۆستایەکان فێری ئەم بابەتە نیشـــە بین ئەتوانن لادێیەکان دەرمان بکەن و ئەمە یارمەتیەکی گەورەیە چونکە بەم ڕێگایە ئەتوانیـــن دەرمانەکان لای ئەو مامۆستایانە دابنێین بۆ دابەش کـــردنی بەسەریاندا .

زۆربـــونـــی دانیشتوانی ســـەرزەمـــین

دەساڵ لەمەوبەر زانایانی دانیشتوان (دیموگرافیکان) نوقڵانەی ئەوەیان ئیداوە کـــەساڵی ٢٠٥٠ ژمـــــاری دانیشتوانی ســـــەر زەوی سێ ئەوەندەی ئێستای لێدێت . ئەمەش وا لە دنیا ئەکات کـــەجێگای خەنکی تیادا نەبێتەوە ، سەرچاوەکانی ژیانیش کۆتایی بێت ..

بەلام ئێستا لەبەر ئـــەوەی هەندێ لە ئەلانی دنیـــــا ڕادەیەکیان بۆ منالبوون داناوەو هەندێ ئەلانی تریش زۆریـــان لێ ئەمرێت ، وا دەرئەکـــەوێت ئەو نوقڵانە ڕەشمە نایەتە دی .

لیکۆلینەوەیەکـــی نـــوێ ئەوەی دەرخستوە کە زۆربونی خەڵکی بەرەو کەم بونـــەوە ئەچێتو مەترسی ئەوە ئەماوە کە ژمارەی دانیشتوانی دنیا بگاتە ١٢ بلیون کەس .. چوار دەولەت ترانیویاتە بەدەســـتی ڕادەیەکی کە ئەمێنن ژمـــارەی دانیشتوانی هیچ زیاد بکـــات ئەو ولاتانە بریتین لەئەلەمانیای دیموکراتیو ئەلەمانیـــــای ڕۆژئاوا ئەمساو لوکسمبورگ بەلام بەریتانیاو بلجیـــکا وا چاوەروان ئەکرێت کە لە ڕۆژایی ئەم ساڵدا ژمارەی مردن لـــە دایك بونیان تیا بەرامبـــەر بکرێت .. بەلام گۆرانێـــکی دەرئەخات کە ئەم ٤ بلیـــون کەسەی ئێستای ســـەر زەوی لە ساڵی ٢٠٠٠دا ئەگاتە ٥٫٤ بلیون کەسو تا ساڵی ٦٫٣ بلیون کەس وەك چاوەڕوان ئەکرا .. جیاوازی نیوان ئـــەم دوو ژمارەیە کە ٩٠٠ ملیون کەسە بە قەدەر ژمارەی دانیشتوانی ئەوروپای ئەمەریکاو ، ئەمەریکای لاتینیو ئەوروپای ڕۆژئـــاوا ئەبێت .. شتێکی تریـــش ئەوە لە ١٪ ی واچـــاوەروان ئەکرێت لە ساڵی ٢٠٠٥دا کەم بێتەوە دورنیە کەم وە کـــە لەو ڕادەیەش زیـــاد بێتو شارەزاکان ئەوەی باردا ئەوە نی یە کە بەتەواوی ئەوە هەڵسەنگێنن کە ٢٠٥٠ ژمارەی دانیشتوانی یا ئەگاتە چەند کەس .

کەلی شت هەیە کۆزمەڵ بونەتە هۆی ئەوەی ئەدال بونیان بە جۆرێك ئەم کردۆتەوە کە لەمەو ڕشـــتی واروی ئەداوە ، لەوانە هۆی سەرەکی ئەوە بێت کە بـــە شێوەیەکی فراوان ئەمسەی منال ئەبون بەکار هێنرێت وەك هەمە جۆری ئەبو ئامۆژگاریی ئاشـــکرای پزیشکەکان بـــۆ خستنی خێزان ، هەروەها ئەو هۆی تریش ئەزۆك کرد یـــاوو ماوە دان بە منال ئەبردن .. لیکۆلینەوەی دیدەوانی جیهان ئەوەی دەرخستوە ســـالی ١٩٧١ ، ٣٨٪ ژمارەی دانیشتوانی دنیا لەو ولاتانەدا ئەبون کـــە ڕێگای منال لەبار ئەدات ، ئەمڕۆ ئەو ژمارەیە ئەیشتۆتە ٦٤٪ ئافرەتان :

لە نیوان ســـالانی ١٩٧٠و ١٩٧٥دا لە ٣٣٪ ژمـــارەی زۆربونی دانیشتوانی ئەمەریکا کەمی کردوە ، ئەویـــش لـــە ئەنجامی کـــەم بونـــەوەی ژنهێنانو شوکردن خســـتنە کاری ئافرەت لە زۆر مەیـــانی بیش کردنـــ ... ٤٠٪ ئیشکەرانی ئەمڕۆ ئافرەتە ، وە سەبارەت کار کردنی ئیشـــی ئافرەتان بۆ سەر منال بـــور براون ئەلێت .. ئەو کـــار تێکردنە لە ئەلەمانیـــــای دیموکراتیدا ئەبێ کەوت .. لە ساڵی ١٩٦٩دا ئەلەمانیـــای دیموکراتی یەکەمین دەوڵـــەت بو لە دنیادا کە بلەی زیادبونی دانیشتوانی بوە سفر هەروەها ڕێکخستنی منال بون بە هۆی کەمی خواردەمەنی و بڕانـــەوەی سەرچاوە سروشتیکان ، ئـــەمە لوپەلی بەکارهێنان ... کی ئەوەریان کرد ... دیاری کردنی نیســـبەتی ژمارەی دانیشتوان سەرەڕای کـــەمی خانوبەرە بۆتە هۆی ئـــەوەی خەڵکان کەمتر ... بە ئەوەت

بروانە ل : ـ٨ـ

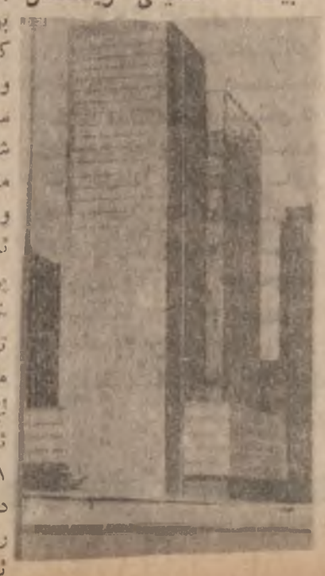

Institut kurde de Paris

لیرەوە .. خونچەکانی پاشەڕۆژ ئەگەشێنەوە

کەورەترین جموجۆڵی باخچەکە بریتییە لە یاری کردن کەلامان وایە بایەخێکی تایبەتی هەیە لە ژیانی منالدا ، ئەوی راستی بێ زۆر خۆشحال ئەبین لەوکاتەی چاومان بە منالە ووردیلەکان ئەکەوێ کە ئەچنە ژوورەکانەوە لە بەیانیانی باخچە کەوە ٠منال لەو ژوورانەدا بەسەر بەستیو بە پێی خواستو ئارەزووی خۆیان یاری ئەکەن ، بۆیەش ناومان ناوە « یاریەکانی سەربەست » لەو هەلویستەی کە منالان تیایدا یاری ئەکەن گیانی هەرەوەزیو توانای ئیش کردنیان روون ئەبێتەوە ٠

بایەخدان بەپەروەردەکردنی منالانو زامن کردنی خواستو ناواتە کانیان و ئاراستە کردنیان بەشێوەیەکی راستوڕێ نیشاندەر ڕێکەیەکە بۆخولقاندنی ئەوەیەکی نوێی چاوکراوە کە بتوانێ رۆڵی خۆی بنێرێ لە مەیدانی گۆڕانو بەردەوام بوونداٚ ٠ لە پێناوی ئەم مەبەستە ، وە لە ئەنجامی هەلویستی شۆرش بەرامبەر بەئاسۆی پاشەڕۆژی منال ، ئەمڕۆ لەوولاتدا بەرنامەبەراتی وەمەلبەندە کۆمەلایەتیەکانی منالان ئاراستەیەکی نوێو ڕۆژنامەیکی تایبەتی بەخۆیانەوە ئەبێنێو زیاتر جێگای خۆیان ئەکەنەوە لەلایەنی پەروەردە کردنی منالانو مسۆگەر کردنی روالەتی باشەڕۆژ ٠

باخچەی منالانی هەولێر بۆچی !؟

زۆر لە دە پرسیاری هەمە چەشنەمان ئاراستەی مامۆستا (ئەلماس سابیر) بەڕێوەبەری باخچەی منالانی هەولێر کرد ، لەوەڵامدا ووتی : لەسەرەتا ئامەوێ نکۆڵی لەوەبکەم کەدامەزراندنی ئەم باخچەیە لەلایەن میری یەوە نیشانەیەکی ئاشکرایە لە ئاراستە ئازەکانی ئەو شۆرشەی ئەچێتەناو کارکەو ئەخۆشخانەو شارو لادێو هەموو شوێنێ بەمەبەستی دامەزراندنی کۆمەلگایەکی سۆشیالیستی ٠

لەلایەنی پەروەردەکردنی منالیش ئەوەتا دەیەها مەلبەندو باخچەی تایبەتی لەشارەکاندا کراونەتەوە کەمەبەستی هەموو ئەم باخچانە هێنانەدی خواستی خێزانی عیراقیە بۆیێ ئەیندنی منالی ژیرو هۆشمەند ٠ (باخچەی منالانی هەولێر)یش ئەومەلبەندەیە کە بەمەبەستی خستنە باوەشی منالانی ئەم شارە دامەزراوە ٠ ئەوی راستیش بێ باخچەکە هەنگاوێکی فراوانی لەبەردایەو ڕێوشوێنی بەرچاو بردنی کۆڕانێکی بنەڕەتی تیدا هاتۆتەکایەوە ، بۆ نموونە ئێستا (٩) مامۆستای تیدایە بەگوێرەی پسپۆری خۆیان لە پرۆگرامو بابەتەکانی باخچەکە جگە لە چەند چاودێرێك ٠

پرۆگرامی باخچەی منالانو .. ئاراستەیەکی نوێ جۆربەجۆر !

پرۆگرامی باخچەی منالانی هەولێر ـ وەك مامۆستا لەیلا ـ ووتی : بەگوێرەی رادەی تێ نەیشتنو بیری منالانەوەتا ئێستا نزیکەی (٥) پۆل کراوەتەوە کەتیایدا چەندبابەتێك ئەخوێنرێ بۆ منداڵان لەتەمەنی ٣ـ٤ لەوبابەتانە پەروەردەو ژمارەو پێوانو وەرزشی منالانەو یاری سەربەستو وانەی زانیاری ئشتیو ئاکاداری هەوانەکانی ڕۆژانەی خێزانو ئامۆژگاریو کرێنی پاکو خاوێنیو ریساکانی بڵاو بوونەوەی خرورەوشتی جوانو هاوکاری کردن لەنێوان منالاندا ٠

یاری کردنو .. جموجوڵی تر

مامۆستا « شەرمین» ووتی: بەشداری دانیشتنە کەمان بوو ووتی : ئەگەرچی منالان لەیاری کردندا سەربەستنو هەریەکە جۆرە ئارەزوویەکی هەیە ، بەڵام هەندێ یاری هەیە پێویستە هەموو ڕۆژێ جێبەجێ بکرێت وەك یاریەکانی وەرزشو جوڵانەوەو تۆپێن کە هەریەکە مامۆستایەکی پسپۆری تۆ دانراوەو لەوریگەوە بەشداری ئەبن لە جێبەجێ کردنی خواستی منالانو بەسەر بردنی کاتێکی پڕسوود کەبایەخێکی تایبەتی هەیە لەیاری نەفسیو پەروەردەی راستو دروستی منال ٠ وەبێ گومان ئێستاکە زۆربەی هۆیەکانی یاری کردن

مامۆستا « نیهایەت ئەحمەد»

پەیوەندیی یە ئەبێتە هۆی ئەوەی منالان بگەیێو بتوانێن پارەسەری بنەڕەتی لەبەردەم بەگیرو گرفتانەدا دابنێنێن ، بۆ ئەوەی منال هەست بەکۆسپی وا زل نەکات کە ڕێگەی ژیانی لێ بگرێ ٠ لێرەدا پێویستە مامۆستا بەوپەڕی سنگ فراوانیو خۆشحالی وەڵامی ئەو پرسیارانە بداتەوە کە منال ئاراستەی ئەکات بەمەبەستی بەرزبونەوەی رادەی تێ نەیشتنو پەروەردە

جاران خوێندنی باخچەی منالان گیروگرفتی هاتوچۆو جل وبەرگو شتومەکی یاری کردنی لە بەردەم دابو ، ئەم دووایییەدا ودوا بەدوای بەیاننامەی سەرکردایەتی شۆڕش لەبارەی خوێندنی بەخۆڕایی لەقوتابخانە کاندا، ئەو پارەیە کەم کرایەوە کە سالانی رابردوو هەبو ، وە بەرادەیەکی زۆریش یارمەتی خێزانی منالان درا لەبارەی هاوچۆوە کە ئەمە گیروگرفتی خێزانەکان کەم ئەکاتەوە بۆ ناردنی منالەکانیان بۆ ئەم باخچەیە ٠ وە ئێستاکە خوێندن لەم باخچەدا بە راستەوخۆ ئێمە لەگیروگرفتی لە باخچەکەدا چنگ ئەکەوێ٠

لەباخچەکەدا پەیوەندیەکی هاوخێزانی بەدی ئەکرێ لەنێوان منالانو مامۆستاکانیان کە ئەمە خۆی لە خۆیدا رواڵەتێکە بۆ پێك هێنانی خێزانێکی بەختەوەر ٠ مامۆستا « سامیحە » لەم رووەوە خۆشحالی خۆی دەرڕی بەرێ بەرامبەر بەم دیاردەیەو ئەڵێ : پەیوەندی نێوان منالو مامۆستا ، پەیوەندی نێوان دایكو منالە لەم باخچەدا ،وەك چۆن ئیانی خۆشەویستیشمان گۆڕینەوەی هەستی دلسۆزی یە وە ئەنجامی ئەم پەیوەندیی یە ئەبێتە هۆی ئەوەی منالان بگەیێو بتوانێن پارەسەری بنەڕەتی لەبەردەم بەگیرو گرفتانەدا دابنێنێن ، بۆ ئەوەی منال هەست بەکۆسپی وا زل نەکات کە ڕێگەی ژیانی لێ بگرێ ٠ لێرەدا پێویستە مامۆستا بەوپەڕی سنگ فراوانیو خۆشحالی وەڵامی ئەو پرسیارانە بداتەوە کە منال ئاراستەی ئەکات بەمەبەستی بەرزبونەوەی رادەی تێ نەیشتنو پەروەردە

مامۆستا « ئەلماس » بەڕێوەبەری باخچەکەو زۆربەی مامۆستاکان پێشنیاریان ئەوەیە کەلوپەلی یاری کردن زۆر بگرێو بەگوێرەی منالان ئەم کەلوپەلانە هەلبژێردرێ لەلایەن ئێمەوە ، ئەك لێرەنەی پەروەردەو خوێندنی بەرزەوە ٠

پەیوەندیەکی خێزانی

باخچە کە چاوەڕوانی پاشە ڕۆژێکی ئەشترەو ناشکرایە ڕۆژێکی دیارکراوی هەیە لە

کردنێکی راستەقینە ٠

هەنگاوێکی ترو .. ئاسۆی پاشەڕۆژ

لەخۆیدا هەنگاوێکی تازەیە ٠ پەروەردەی راستەقینەی منالدا بەگوێرەی ئەو پرۆگرامەی بۆی دانراوە ٠

ـ شێرزاد ـ

تەلیسمەکانی تەلەفزیۆنی رەنگاورەنگ

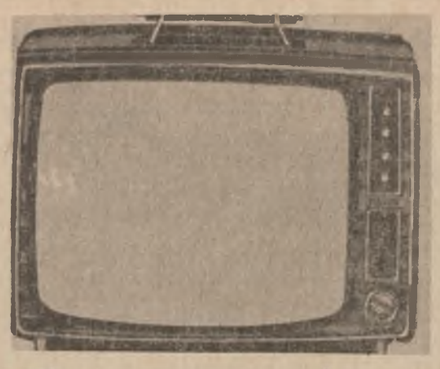

ئەتوانین بڵێین سەرەتای جێبەجێ کردنی بیری دروست کردنی تەلەفزیونی رەنگاورەنگ بەشێوەیەکی جیهانی دوای کوتایی شەڕی دووهەمی جیهانی بو ٠٠ کاتی وڵاتە یەکرتوکانی ئەمەریکا دەستی کرد بە ئەزمون بەدوای سیستەمیکا بۆ تەلەفزیونی رەنگاورەنگ ٠٠ مەبەستی ئەو ئەزمونە چەند خواستێکی سەرەکی بو ، یەکەمیان ، هێنانەکایەی چەند رەنگێکە کە لە رەنگە ئەسلیەکان بچێ ، هەروەها دەری تەلەفزیونی وەرگرتنو بەکارهێنانی ئاسانو رێك بێ وە وێنە رەنگاورەنگەکە چەندی رەزامەندی بێت ، هەتاکو ئەنەر هاتو هەندی ناتەواوی بچوکیش لە ئاریەلی تەلەفزیونەکەدا هەبو هەروەها ئەبێت بڵاو کردنەوەی تەلەفزیونی رەنگاو رەنگ بە شێوەیەك بێت کە جیهازە رەش و سپی یە کۆنەکانوەری بگرێت ٠

ئەمەش بۆی ئەوترێت (جوت کردن) ٠٠ بۆ لیکۆلینەوەیەکی تیرو تەسەلی ئەم مەوزوعە لیژنەیەك پێك هێنرا کە پێیان ئەوت (لیژنەی ئەتەوایەتی بۆ سیستەمی تەلەفزیونی) ٠

لە مانگی کانونی یەکەمی سالی ١٩٥٣لیژنەی ئەتەوایەتی بۆ پەیوەندی کردن لە ئەمەریکادا بریاری دەست پێکردنی سیستەمی تەلەفزیونی رەنگو رەنگی (جوتی)دا کە دوای ئەو تاریخە بە دووسال بە شێوەیەکی رەسمی دەست بە دروستکردنی کرا ئەم تەلەفزیونە لای خەلکی زۆر پەسەندنەبو ئەویش لەبەر گرانی ئیش پێکردنیو چاك کردنەوەی لەکەل ئەوەشدا نرخیان ئیجگار گران بو ٠٠ دوای چەند سالی تەلەفزیونی ، رەنگاورەنگ لە جاران گەلێ چاکتر کراو نرخەکەشیان هەرزان کرد سالی ١٩٦٥ لە ئەمەریکا خەلکێکی زۆر کەوتنە کرینی تەلەفزیونی رەنگاو رەنگ هەر بەتەنها لەو ساڵەدا دوو ملیونو ٦٠٠ هەزار تەلەفزیون فرۆشرا ئەمەش دوو ئەوەندەی ئەو تەلەفزیونانە یە کە لە سالی ١٩٦٤ دا فرۆشرابون سالی ١٩٦٦ چوار ملیون تەلەفزیونی رەنگاو رەنگ فروشرا ٠٠لەم ساڵانەدا تەلەفزیونی رەنگاو رەنگ لە ئەمەریکادا سەرکەوتنێکی گەورەی دەست گیربو ٠

ژاپۆنیش کەوتە بەکار هێنانی هەمان سیستەمی تەلەفزیونی رەنگاو رەنگی ئەمەریکا ٠٠ واچاوەروان ئەکرا کە ئەوروپاش هەر ئەو سیستەمە بەکار بهێنێ ٠٠بەلام ئەوروپایەکان بەوردی لە کارگەکانی لیکۆلینەوەو تاقی کردنەوە سەرنجی پێشکەوتنی تەلەفزیونی رەنگاو رەنگیان ئەدا ٠٠ ئەوەی لەو لیکۆلینەوەیانەدا زیاتر بایەخیان پێ دا دەرخستنی چاکەو خراپەی سیستەمی تەلەفزیونی رەنگاورەنگی ئەمەریکابو ، وە ئەوان بەدوای چارەسەری راست کردنەوەی رەنگەکاندا کە لە نێوان ستودیوو ئامێری وەرگرتندا تیك ئەچون ٠٠ هەروەها چاك کردنی ئەو نارەحەتیە لە تەلەفزیونەکەدا بەدی ئەکرا سەبارەت بە زەبتی رەنگەکان لە ئەنجامی ئەم لیکۆلینەوانەدا لە ئەوروپادا دوو سیستەمی نوێ پەیدابو :

یەکەم لە فەرەنساداو (هنری دی فرانس) دای هێناو بە سیستەمی (سیکام) ناونەبرێت ، دووهەم لە ئەلەمانیای رۆژئاوا پەیدابو ئەمەیان دکتۆر پرۆخ لە کۆمپانیای تلیفونکن دای هێناو بە سیستەمی (بال) ناونەبرێت ٠٠ هەردوو سیستەمەکە بەشێوەیەکی چەسپاو لە کاتی تۆمار کردنو بڵاوکردنەوەدا رەنگەکان دووبارە ئەکەنەوە ، ئامیریوەرگرتنی هەردوکیشیان بەئاسانی ئەخرێتە کار ٠٠ ئەوەی راستی بێت هەردو سیستەمەکە لە بنەڕەتدا کەلکیکی تەواویانلەو پشکنین و لیکولینەوەیە وەرگرتوە کە لە سەرەتای پەیدابونی تەلەفزیونی رەنگاورەنگی ئەمەریکادا کرا ٠

بروانە : (١)

چۆن باران ئەپێوری

ئەگەر تەپوتۆز نەبوایە ئاسمانمان بە رەشی ئەبینی و لەنیوە روانا ئەستێرەکان دەرئەکەوتن

زۆر جار ، ئەبیستین کە لە ناوچەیەکدا (١٠٠) ملیمتر باران باریوە ، ئەم بارانە چۆن بووراوە ؟! پێوانەکە چۆن ئەکرێ تا بزانە ئەو ئەنجامە وردە ؟!

دیسان باران چۆن پەیدانەبێو چۆن ئەباری ؟ بارانی دەسکرد چۆن ئەبارێنرێ ؟!

رێژەی چون بەکاو خوێندنەوەی

بایەخی رێژەی باران بە هوی جیهازیکی تایبەتیەوەیە ، کە بریتییە لە شێوەیەکی لولەیی ئاوی بارانەکە تیا کۆئەبێتەوە ، دوای ئەوەو ئاوەکە ئەپێورێ ، ئەم جیهازی بارانپێوانەش ، لە هەر وولاتێکا بە جۆرێکە هەیە کەورەیە ، هەیە بچوکە ،لەئەل ئەوەشدا کە رێژەی ئەو ئاوەی کە لە جیهازە کەورەکەدایە جیایە لەوەی لە بچوکەکەدایە بەڵام لە خوێندنەوەی ئەو پێوانەیەی لەسەر هەر دووکیانە یەك ئەنجام ئەدەن بەدەستەوە، چونکە شتەکە بە بەرزبوونەوەی ئاوەکە سەیر ئەکرێ بە پێی پێوانەکە ، نەك بە قەوارەی زۆریو کەمی ئاوەکە خۆی ٠

پێوانەی باران لە ماوەی (٢٤) سەعاتدا ئەبێ ، ئەشتوانرێ زیاتر لەجاری پێوانەکە بکرێ ئەمەر باران زیر بوو ٠

باوای دابنێین ، خوێندنەوەی رێژەی باران لەسەر پێوانەکە (١٠) ملیمترە جا ئیا ئەم بارانە لە هەموو ناوچەکەدا ئەوەندە باری وەیان تەنیا لە پانایەکی دیاری کراودا ؟!

ئەو رێژە بارانەی پیوانەکە دەری ئەخات ئەواوی ئاوی ئەو بارانەیە ، لەو پانایەدا باریوە کە پێوانەکەی لێ دانراوە ٠ ئەگەر توشی دیاردەی گۆڕانکاری ئەبرێنوەك ئەوە بەرامبەر ، ئەوەی ئەوەی ئەوەی

بڕیاری ژمارە ٤/٥٢ ساڵی ١٩٧٦ لەوەزارەتی کشتوکاڵ و چاککردنی کشتوکاڵەوە سەبارەت بە دیاری کردنی چاندنی (توتن و تەنباك)ی ساڵی ١٩٧٧

بەپێی ئەحکامی فەقەرەی دووی مادەی دووی یاسای ڕێکخستن و چاککردنی کشتوکاڵی توتن ژمارە (٣)ی ساڵی ١٩٧٦ بەم جۆرە بڕیارماندا :
یەکەم : چاندنی توتن ، بەرهەمی ساڵی ١٩٧٧ لەم ناوچانەی وڵاتدا ئەبێ و بە پێی دیاری کردنی شوێنەکان و ئەو پانتاییەی بەرامبەری و توتنی ڕۆژهەڵاتی تیا ئەچێنرێ :

پارێزگا	قەزا	ناحیە	پانتایی ئەو زەویەی بە دۆنم تیا ئەچێنرێ ١٩٧٦	١٩٧٧
سلیمانی	سلیمانی	سورداش	٢٦٥٠	٣٠٠٠
			٢٦٥٠	٣٥٠٠
		قەرەداغ	١٥٠٠	١٥٠٠
		سەرچنار	١٠٠٠	١٠٠٠
		تانجەرۆ	١١٠٠	١١٠٠
		بازیان	٨٩٠٠	١٠١٠٠
		تێکڕای قەزاکە	٤٥٠٠	٦٠٠٠
شارباژێر		چوار تاو سیویل	٤٠٠٠	٥٥٠٠
		ماوەت	١١٠٠	٢٠٠٠
		سرۆچك	٩٦٠٠	١٣٥٠٠
		تێکڕای قەزاکە	٦٠٠	٦٠٠
هەڵەبجە		خورمال	٢٠٠٠	٢٠٠٠
		بیارەو تەوێڵە	٢٠٠	٢٠٠
		وارماوە	٢٥٠٠	٢٥٠٠
		سیروان	٥٣٠٠	٥٣٠٠
		تێکڕای قەزاکە	٣٠٠٠	٣٠٠٠
پێنجوێن		پێنجوێن و دەوروبشتی	٦٥٠٠	٧٥٠٠
پشدەر		مەرکەز و دەوروبشتی	٤٠٠٠	٤٠٠٠
		سەنگەسەر	١٠٥٠٠	١١٥٠٠
		تێکڕای قەزاکە	١٠٠٠	١٢٠٠
ڕانیە		خەلەکان	١٨٥٠	٢٠٠٠
		بنگرد	٣٠٠٠	٣٠٠٠
		چوار قورنە	٥٨٥٠	٦٢٠٠
		تێکڕای قەزاکە	٤٠٠	١٠٠٠
چەمچەماڵ		ئاغجەلەر	٤٣٥٥٠	٥٠٦٠٠
		تێکڕای پارێزگای سلیمانی	٢٠٠٠	٢٥٠٠
هەولێر	کۆیە	مەرکەز	١٠٠	٥٠٠
		تەق تەق	٢١٠٠	٣٠٠٠
		تێکڕای قەزاکە	١١٠٠	٢٠٠٠
شەقڵاوە		مەرکەز و خوشناو	١٥٠	١٥٠
		حەریر	٢٠٠	٢٠٠
		صلاح الدین	١٤٥٠	٢٣٥٠
		تێکڕای قەزاکە	٨٠٠	١٠٠٠
ڕەواندوز		مەرکەز	٨٠٠	١٠٠٠
		برادۆست	٤٠٠	١٠٠٠
		دیانە	٢٠٠٠	٢٥٠٠
		چۆمان	٤٠٠٠	٥٥٠٠
		تێکڕای قەزاکە	١٠٠٠	١٥٠٠
زێبار		مەرکەز و ناحیەکانی	٨٥٥٠	١٢٣٥٠
		تێکڕای پارێزگای هەولێر	٧٠٠	٨٠٠
دهۆك و نەینەوا		دهۆك و نەروش	٥٠٠	٥٠٠
		زاخۆ	٩٠٠	٢٠٠٠
		ئامیدی	١٠٠٠	١٥٠٠
		سەرسەنك	٥٠٠	٧٠٠
		ئاکرێ	٥٠٠	٥٠٠
		شێخان	١٠٠	٥٠٠
		شەنگار	٤٢٠٠	٦٥٠٠
		تێکڕای پارێزگاکانی دهۆك و نەینەوا		٦٩٤٥٠
		هەمووی	٥٦٣٠٠	٧٧٤٥٠

دووەم : سەروك ناوچە کشتوکاڵیەکانی سلیمانی و هەولێر و نەینەوا و دهۆك دەسەڵاتیان ئەبێ (٢٠٠٠) دۆنم لەو ناوچانەی ئەتوانرێ فراوان بکرێ هەریەکەو لە ستووری پارێزگاکەیا بە پێی دیاری کراوی سەرەوە زیادەی بخاتە سەر.
سێیەم : ڕێگادان بە چاندنی تەنباك لە پارێزگای کەربەلاو بابل بە پانتایی ١٢٠٠ دۆنم لە جۆری هندی بە تەنیا و جۆری شیرازی چاندنی قەدەغەیە .
چوارەم : هیچ کەس نابێ توتن بچێنێ ئەگەر اجازەی چاندن لە دائیرەکانی سەربەم وەزارەتەو بە پێی ئەو راسپاردانە نەبێ لێرەدایە .
پێنجەم : قەدەغەیە توتن لە هیچ شوێنێکی ترا بچێنرێ لەو شوێنانەی، بێ دیاری کراون .
شەشەم : ئەو فەللاحانە کە ساڵی ڕابوردو اجازەیان وەرگرتوەو پانتایی زەوی دیاری کراوی تەواو کردوە پێش فەللاحی تر ئەخرێن لە تازەکردنەوەی اجازەدا بەبێ مقابل و ئەشتوانرێ : ـمەکانی بە پێی مەرجی ڕێگادراو بۆ زیادبکرێ.
حەوتەم : فەقەرەی چوارو پێنج لەم بەیانەدا کاروباری بەڕێوەبەرایەتی کشتوکاڵ و چاککردنی توتن و دائیرە هەڵسوڕێنەرەکان ناگرێتەوە کە جێبەجێ کردنی نەخشەکەی لە ئەستۆیەو لایەنزانستی و قوتابخانە کشتوکاڵیەکان لە ئەحکامی ئەم دووفەقەرەیە دەرئەچن .
هەشتەم : اجازەی چاندنی پانتاییەکانی زەوی وزار کەلە یەکەمدا دیاری کراون بە پێی بریارو شارەزایی هەر دوو لیژنەی یەکەم و دووەم ئەبێ وە بە پێی ڕاسپاردەکانی خوارەوە :
لیژنەی یەکەم : ئەرکی دابەش کردنی پانتاییەکانی زەوی و زاری ناحیەو گوندەکانی لە ئەستۆ ئەبێ و پێکیەت لە :

١ ـ سەروکی ناوچەی کشتوکاڵ یان ئەوەی جێی ئەگرێتەوە .
٢ ـ قائمقامی قەزای دیاری کراو یان ئەوەی جێی ئەگرێتەوە .
٣ ـ مدیر ناحیەکان .
٤ ـ نوێنەری بەریوەبەریتی کشتوکاڵ و چاککردنی توتن .
٥ ـ نوێنەری یەکێتی کۆمەڵە هەرەوەزی یەکان یان فەللاحەکان .
٦ ـ هەر شارەزایەك لیژنە بیەوێ بۆ پێویستی داوای بکات و لیژنەکە زەوی وزاری پێویست بۆ هەر ناوچەیەك لە لادی و ناحیەکانا سەربە قەزاکان دابەشی ئەکاو بوی هەیە ئەو پانتاییانە لە کۆمەڵی دیاری کراوی قەزاکەدا بگۆڕێ و سەرۆکی ناوچەی کشتوکاڵ بۆی هەیە دەسەڵاتی فەقەرەی دوو لەم بەیانە بەکار بهێنی بۆ زیادکردنی پانتایی دیاری کراوی هەر قەزایەك لە چوارچێوەی ئەو دەسەڵاتەدا بە مەرجی لیژنەکە ئەم خاڵانەی لەبەرچاوبێ :
ا : قابلیەتی بەرهەمی دێکەو زامن کردنی پێویستی چاندن .
ب : جۆری توتنی بەرهەم هێنراو .
ج : دوای هێنانی دابەش کردن بەر لە کوتایی مانگی شوبات .
لیژنەی دووەم :
ئەرکی دابەش کردنی زەوی یە دیاری کراوەکانی گوندەکانی بەسەر جوتیارەکاندا لەسەرەو پێکیەت لە :

١ ـ مدیری ناحیەی دیاری کراو .
٢ ـ نوێنەری لقی ناوچەی کشتوکاڵ .
٣ ـ نوێنەری بەریوەبەریتی کشتوکاڵ و چاککردنی توتن .
٤ ـ نوێنەری یەکێتی کۆمەڵە فەللاحیەکان یان هەرەوەزکاری .
٥ ـ موختاری دێ .
٦ ـ هەر ئەندامێ لیژنە بیەوێ بۆ بەدی هێنانی مەبەستی زیادی بکات .
لیژنەکە لەسەریەتی لە دابەش کردنا سەرنجی ئەمانە بدات :

ا ـ جاودێری ئەوەی لە فەقەرەی شەشی بەیاننامەکەدایە .
ب ـ اجازەدان بە جوتیارە راستەقینەکان و بە پانتاییەی ئەتوانری چاندنی تیا بکرێ .
ج ـ ناکرێ اجازە بە کەسی بدرێ دانیشتوی گوندەکە نەبێ یان بە مناڵان و بە پشت گیری موختارو ماقوڵانی گوندەکە نەبێ .
د ـ نزمترین بڕی اجازەدان بۆ یەك دۆنمەو بەرزترین بڕ پێنج دۆنمە .
هـ ـ لەسەر لیژنەکەیە وێنەی ئەوانە وەربگری کە اجازەیان دراوەتێ و پشتی وێنەکان بە مۆری ناحیە مۆر بکرێ و بدرێ بە نوێنەری ناوچەی کشتوکاڵ و فەللاحەکانی ناوچە دوورەکان لە مەرجەکانی وێنە ئەبوردرێن .
ح ـ لیژنەکە لەسەریەتی زەوی وزارەکە لە بەرچاوی ژمارەیەکی موناسیبی جوتیارەکانی گوندەکە دابەش بکات و ئەنجام بە لیستەیەك ڕابگەیەنێ و ئەو ڕەخنانەش وەربگرێ کەلە فەللاحەکانەوە لە ماوەی هەفتەیەکدا دوای ڕاگەیاندنەکە ئەدرێ ، لیژنەکەش لە کوتایی ئەو هەفتەیەدا ئەگەر ڕەخنە هەبوو کۆ ئەبێتەوە بۆ دیاری کردنی ئەنجامی دابەش کردنەکە سەبارەت بە پێویست بوونی کەم کردنەوەیان زیادکردنەوەیە بە گوێرەی بڕیارەکانیان بەرامبەر هەر ڕەخنەیەك . دوای ئەوە ماوەی وەرگرتنی ڕەخنە دوایی دێ و لیژنە بۆی هەیە ئەنجامی بڕیاری یەکەمی بگۆڕێ .
ز : لەسەر لیژنە کەیەکەمیەی دائراوی هەر گوندێ وەربگری کە لایەن لیژنەی یەکەمەوە دیاری کراوەو بوی هەیە پانتاییەکە بە زیادکردنی بەشیك لە بەشی گوندێك بخاتە سەر یەکێکی تر ئەگەر زەمارەی پێویستی جوتیاران لە گوندیکا بەشی نەکردو بوی هەیە بڕیاری یەکەمی بگۆڕێ بە مەرجێ ئەمە لە یەکی نیسان تێپەر نەکات .
خ : لەسەر فەللاحەکانە گوێرایەڵی ڕاسپاردەکانی ئەم بەیاننامەیە بن و سەرپێچی کەر سزا ئەدرێ بە پێی یاسای ژمارە (٣)ی ساڵی ١٩٧٦ و یاساکار پی کروەکانی تر لە کاتی پێویستدا .

وەزیری کشتوکاڵ و چاککردنی کشتوکاڵ
دوکتور حسن فهمی جمعه

پاشماوەی پۆستەی ڕۆشنبیری

● عمر امین علی لە سلەیمانی یەوە لە شیعری « زانی دڵێکی تەڕ » دا دەڵێ :

بانگم کردی وتم کچی وەرە مەڕۆ
با وێنەی شەم لەناو دڵی دڵوانەدا نەتوێتەوە
هەر ئەگەڕایتەوەو ڕۆیشتی
وردە وردە کاتیش هەروەکوو ڕەشماری

● سلام سعید لە ئامادەیی کشتوکاڵی بەکرەجۆرە لە شیعری « ماچ »دا دەڵێ :

کەی بێ شەپۆلی ڕاکردن لە ژوانی باخچەکەدا
با بەبەکاو چاوەکانم
شووشەی ئەردنت ڕاوبکا
بەسەر لاشەی ژیانمدا خۆی دەکشاندو
شوێن هەنگاوی چاوەکانت
لەناو دڵی هەڵقرچاوما بالیان دەگرت

● جبار حاجی کەریم لە هەڵەبجەوە لە شیعری « تەوقە »دا دەڵێ :

درەختێك هەیە لای ئێمە
لە بابزا چڕۆ دەکا
وەك کچ تەوقەش لەسەردەدا
وەك دایکم منی خۆشدەوێ
هەر شەوەی تاریك بێ وەك دەم
لەبان قەبرا دادەگیرسێ
بە بای ڕەشو شنەی هێمن
گەلای سەوزی هەڵناوەرێ

● یاسین محمد دەروێش لە هەولێرەوە لە شیعری « فرمێسکی دوایین »دا دەڵێ :

دەڕۆی جیم دەهێڵی
لە نێو دەریای زەردەپەڕی ئێوارەدا
لەبەر پەنجەرەی شەوا
گیانە دەڕۆی جیم دەهێڵی
دڵی منیش بیە لەگەڵ خۆتا
لە نێو خەما
لە نێو تەڕوزەمی دڵتەدانا
منیش بیە لەگەڵ خۆتاو جیم مەهێڵە
کەی بێ ماسیی گیانی تینووم
لە بالای ئوولەمێوەدا
شەپۆلە توندەکان ببڕێ
خنوورەکەی گیانی تینووتبا

بۆ ئاگاداری

کۆمپانیای کشتی چیمەنتوی سەرچنار ئەم «بۆ ئاگاداری»یە بلاو ئەکاتەوە ، کە دیکوری دەرەوەی ناوەوەی میوانخانەی سەرچناری گۆڕیوە کە هی کۆمپانیایەکەیەو کەوتۆتە نزیك سەرچاوەی ئاوی سەرچنارەوەو هاوپێنە عەوارە ناوەدانەکەی نزیك شاری سلیمانی ، کە هاتوچۆی بۆی نزیکە ، ئەم گۆڕانکاریە لەدیمەنی ناوەو دەرەوەی میوانخانەکەو لە ناو ژورەکانو هولەکانو باخچەکەیدا ، ئەوەندە جوانی کردوەو نوێی کردۆتەوە کە کەیاندویەتیە زادەی میوانخانەکانی بڵەی یەکەم ، جا ئەخرێتە مزادی نهێنیەوە بۆ بەکرێدانی تا ماوەی پێنج ساڵی یەك بەدوای یەکدا بە پێی ئەو مەرجو مواصفاتانەی لای ئەمین صندوقی کۆمپانیاکە بەرامبەر بە دوو دینار کە نادرێتەوە دەست ئەکەوێ ، ئەوانەی ئارەزووی بەشداربونیان لەم موزایەدە نهێنیەدا هەیەو شارەزایی بەریوەبردنی میوانخانەیان هەیەو باجی دەسکەوتی ساڵی ١٩٧٧یان لەسەرنیە تا کۆتایی دەوامی ڕۆژی ١٥-٢-١٩٧٧ مەرجەکانی ڕێکەوتن وەربگرن و بارمتە لای سکرتێری دەزگای ڕاوێژکاری کۆمپانیاکە دابنێن و بیخەنە زەرفێکی داخراوەو لەسەری بنووسرێ (موزایەدەی نهێنی بەکرێ دانی میوانخانەی سەرچنار) لەگەل بارمتەی پێشەکی کەبڕیتی ئەبێ لە ٥٠٠/- پێنج سەد دینار ، بە پارەیی یان بە (چەك)یکی باوەڕپێکراو یان کەفالەتی مەسرەفی ، سەرەڕای ئەوەی کرێی بلاوکردنەوەی ئەم بۆ ئاگاداریەو هەموو خەرجیەکی مۆرکردنی ڕێکەوتنی لای (کاتب عدل) لایەن ئەوکەسەوە ئەدرێ کە موزایەدەکەی ئەکەوێتە سەر .

ناجی عزت محمد صالح
بەریوەبەری کشتی کۆمپانیای
چیمەنتوی سەرچنار

پاشماوەی : لاوانو وەرزش

« هارتمان » لە تەمەنی هەشت ساڵیدا هەردوو ... کوتربوە و « ٣٠ » عەمەلی کردوە بەڵام بێسوودە و شتێکی زۆر ناخۆش ... بەلای هارتمانو خێزانەکە ... لە ماڵەوەش یارمەتی دا ... ئەدا لە ئیشی ناومالدا وەکو قاپ ووشك کردنەوە بۆئەو ... یەکێك بشکێنی، وە لەکۆتایجیشدا لە وەرزشوانە باشەکانبوە و چەندەها خەڵاتی وەرگرتوە ... زۆر بونی دانیشتوانی دە « هارتمان »ی کۆتر یەکەم کەس ... پلەی دکتۆرای هێناوە لە ... کی دا .

زیاتر لە دە هەزار کەس ئامادەبوون لە ... ئەنگی دەرچونی کۆلیجی پزیشکی ... وە هەموویان چەپڵەیان بۆ ... کوردە ئەنجەلی ئەدا کاتێك ... هەرەکی زانکۆکە کۆی دەر ... کردەسەری و ئاشکرای کرد « هارتمان » کە تەمەنی ٢٧ ساڵە یەکەم مرۆڤە بە ... پزیشکی وەزیرەت ... « هارتمان » ئەڵێت من ... وانی ئەم پلەیە وەرگرم ... مەنی کەس و کارو ماموستا ... کانو هەروەها ژنەکەم ... ەترین یارمەتی داوم وە ... م بۆ خوێندن. لە دوایی : ڕاستە من یەکەم ... کە کوێربێت بەڵام دا ... یە کەبنوسن و زۆربلاوکەنە ... ەسەرمن چونکە منیش ... ڕۆیەکی ئاسایم و کو هەمو ... ن و من باوەڕم هەیە کە هەرکەسێك یارمەتی دەری هەبێت بێگومان ... بە ئاواتی خۆی .

« هارتمان » لە ساڵی ١٩٧٤ هەردوو ... ی کوێربوە و « ٣٠ » عەمەلی کردوە بەڵام بێسوودە و شتێکی زۆر ناخۆش ... بەلای هارتمانو خێزانەکە ... لە ماڵەوەش یارمەتی دا ... ئەدا لە ئیشی ناومالدا وەکو قاپ ووشك کردنەوە بۆئەو ... یەکێك بشکێنی، وە لەکۆتایجیشدا لە وەرزشوانە باشەکانبوە و چەندەها خەڵاتی وەرگرتوە

پاشماوەی : لاوانو وەرزش
ـ توانا ـ شارەزایی ـ شان بەشانی خۆ ... ووشتی بەرزو جوان ... تێکرا تەرازوی ... ەوتن بەرز دەکاتەوەو سەنگی ئەی قورسایی بەرو سەرو دەروات و هونەری بەرزو نەخشەی ڕاستو خوی جوان هەمو یەك دەگرێت تا سەرکەوتن وەدەست دەهێنرێت .

Institut Kurde de Paris

بەیارەتی ئێوە

بەبێ وەزدادان ..

گەر بمانەوێ لەڕاستی‌ی‌ژیان بگەین‌و بەلوانەیی بیبەینەسەر ، ئەبێ جۆری‌پەیوەندیمان لەگەل خەڵکی‌تر تی‌بگەین‌و هەڵزەنەیەکی‌بەڵگەویستانە لەگەل شتەو بەهاکان ، دەس نیشان بکەین‌و بتغیەکایە .

پەیوندی راستەو دروستی کۆمەڵایەتی - بەرای خۆم - بنکەیەکی دیارو یەجگار بنویستی بنیادنانی گرمەیکی بر لە ڕەوشت‌و بەهای بەرزە .

دۆستایەتیش - وەکو پەیوەندیەکی کۆمەڵایەتی - ئەوەی تیدا مایەی داخ‌و نیگەرانیە ئەوەیە کە : دوو برادەر ، لە ئەنجامی چەندسەرشارێکی (بازرگانی)یانەی دۆستایەتی‌و چەند سوودو(قازانج)یکی تەنکەبەرەوە ، لەیەك دابڕێن‌و پەیوەندی‌ودۆستایەتی نێوانیان بخەنە ژێر رکێفی‌چەند بەرژەوەندیەکی‌خۆپەرستانەی ناڵەبارەوە .

هەروا ئەوەی مایەی‌خەم‌و بەزارەیە ، ئەوەیە کە : دوو برادەر ، لەبەر (دوری)یا(فەرامۆشی - یا فەرامۆشکردن - دۆستایەتی‌یەك‌و بنگەردی نێوانیان تێك بچێو لەیەك بترازێن .

خۆ ئەوەی کە زۆر خەفەتناکیشە ئەوەیە : کاتێ کە برادەرێك ئەناتە پایەیەك ،بێو لە ئەو پایەیە دیوارو لەمەرێك لەنێوان خۆی‌وبرادەرە وەفادارو دلسۆزو داڤزانەکەی هەڵچنیت‌وخرابەیش لەگەل بکات .

بێگومان پەیوەندیە پاکەکانی‌نێوان نادەمیزاد ، بریتی ، راستگۆیی‌و .. دڵپاکی‌و ..چەکەر سۆزی‌و .. بەهەکداری ئەوین ، بەبێ دەکرێ‌وئەبایەخ‌و دەورێکی کاریگەرانەی نەبێت .

راستگۆیش ، بەهایەکی‌بەرزی کۆمەڵایەتی‌یەو بەندە بە تیکەیشتنێکی پوختی ،خواست‌وەدوری خۆمان ، وێرای تیکەیشتنێکی چاکی ، شوین‌وەدورو خواستی خەڵکی‌تر . چونکە راستگۆیی - بەرزەیەکی لە ڕەچە - کەبێتە مایەی ئەوەی هەم لەگەل خۆمان‌و هەم لەگەل خەڵکی‌تردا سەرراست بین‌و کونجاو .. ئرخی خۆمان‌و سنوری خۆمان بزانین ، شان بەشانی ئرخ‌وسنوری خەڵکانی‌تر .

راستگۆیی ، گیانێکی‌ژینەوری مرۆڤانەیە .. ئۆرانیەکی بەوردی ژیانە .کەواتە : با بە ناوزەکی بەرزو دڕفینەوە بڵیین‌و بیتینەوە ... لێبوردنیش ، خەسڵەتێکی‌دیاری شارستانانەی‌مرۆڤایەتی‌یە ، بەخەیاڵدا بێ ئەوانەی بڕوایان بە بەهای‌ئەمەن‌و بەسەرکەوتنی ئەم بەهایە هێناوە .. بزیە ئەبێ‌هەمو لایەکمان ، هەوڵو کۆششمان یەك خەین - تا بیکەینە ئەو دراوەی سات‌و سەوای پێ‌ئەکەین‌و بە ئەنجامی بگەیەنین . گەر بڕاستی مەبەستمان ، بنیاداکوتانی پەیوەندی‌و خووردوشتە پیرۆزەکانی نێوان‌نادەمیزادە .

بە چەندقسەیەك ئەیبڕمەوە :

ژیان - وەکو بزوتنەوەو ئۆرەرانێکی راستەقینە - بریتی‌یە لە :چەند پەیوەندیەکی‌مرۆڤانە چەند بەهایەکی ریسەن ..

ئەمە ئەڵێم : ئەشەزانم هەندکی وا هەن ، وا دەزانن ، وەزیان بە دانەدەم‌و ئەوە ناریان ئەکەم .

عەمان محمد فائق

ئوبوا

لە ئالەتە هەوە گرنگەکانی (سمفونی) ئەژمێردرێت . فەرەنسی‌یە ، لە دوو کەرت (بوا) ، کە مانای داری بەرز ئۆبوا ، لە دار ئەدەنۆس‌و داری بەنرخ یا لەکۆپەك دروست ئەکرێت ، بە فووتن کردن ئیش ئەکات بەهۆی دوو پیکی لەسەر یەك کە لە پیکی زورنا ئەچێت . (ئوبوا) دابەشی سێ بەش ئەکرێت ، بەشی دەنگدار ، بەشی ناوەراست،بەشی خوارەوەی.

دەنگی ئەم ئالەتە ناگۆرێت‌و ئۆنێکی پاکی هەیە هەر لەبەر ئەوەشە کە دەنگی لەسەر راست ئەکەنەوە (دۆزان) ، وە پێش ئەوەی‌تیپی ئورکسترا دەست بە مۆسیقا لێدان بکات ئەوا ئۆتەی (لا) لە ئۆبوا وەرئەگرن‌و بەهۆی دەنگی (لا) ئالەتەکان « دۆزان » ئەکەن .

سێ یا دوو ئوبوا لە (تیپی ئورکسترا) بەکار ئەهێنرێت ، وە ئەوەك تەنها لە ئورکسترا بەڵکو لە تیپە سەربازیەکان‌و تیپی (ڕۆژئاوایی) جاز بەکار دێت . ئۆبوا زۆر جۆری هەیە تیپە ئۆرکسترالیەکان ئۆبوا لە ڕەچەڵەکدا ناوێکی پێك دێت یەکەم (ئۆ) دووەم : یا دەنگی بەرزە .

بەلام بەژۆری ئەم (ئۆبوا) یە بە کە ئێستا بەکار ئەهێنرێت، سێ جۆری ئوبوا ئێستا بەکار ناهێنرێن وەکو :

١ - (باریتۆن ئۆبوا) : سەدەی حەڤدەم لە (کۆرنو)ی ئینگلیزی ئەکات » .

٢ - هەکنون لە سەدەی بیستەم دۆزرایەوە وە (شتراوس) خستە نێو مۆسیقاکەی .

٣ - (دامۆرئوبوا) بەفەرەنسی پانێ (ئۆبوای خۆشەویستی) لە سالی ١٧٢٠ لە فەرەنسا دۆزرایەوە ، باخ‌خستیە نیو مۆسیقاکەی .

ئۆبوا زۆر کونجرتۆو سوناتا و جۆری تری بۆ داندرا لە ڕیان مۆسیقارە بەرزەناودارەکانی جیهان وەکو :

١ - هایدن (١٧٤٧ -١٨٠٦)

١ - کونچرتۆی ئۆبواو ئورکسترا .

٢ - هندل (١٦٨٥-١٧٥٩) کونچرتوی ئوبواو ئورکسترا ژمارە (شەش) لەگەل سێ سوناتا (ئۆبوا) (پیانۆ) .

٣ - مۆتزارت (١٧٥٦ - ١٧٩١) کونچرتوی ئوبواو اورکسترا .

٤ - بیتهۆڤن (١٧٧٠ - ١٨٢٧) .

٥ - باخ (١٦٨٥ - ١٧٥٥) بشەکی (اوراتوریوی کریسمس) .

وە هەروەها گەلێکی تر لە مۆسیقارە بەناوبانگەکان ئەم ئالەتەیان‌خستیە نیو موسیقاکانیان ، وە هەروەها پارچەی تەنیاو لەگەل پیانو لەگەل ئورکسترایان بۆ دانا ، فەرەنسا یەکەمین دەولەتە کە ئەم جۆرە ئالەتە (ئۆبوا) دروست‌ئەکات‌و بۆ وولاتانی تری ئەنێرێت وە هەر لە فەرەنسا ئەم ئالەتە بەوەی پێدراو بە مۆسیقارەکانی جیهانە ناسرا .

سەرچاوەکان :

١ - قیثارە ژمارە ٦ سالی ١٩٧٤ .

٢ - علم الالات الموسیقیه (ئوبوا ج ٦٢) .

٣ - آلات الاوزلارکسترا .

★

کاریکاتێر لە دەرەوە

سەیرکە ... گۆڵچیەکە لەسەر خواستی سەیرکەران لێی‌دانیشتوە ... تایاری‌پەکە بەباشی ببینن !!

پزیشك لەم روداوە سەیرە نەکۆلێتەوەکچێك لەبەرزی ١٠ هەزارێکە وتۆتە خوارەوەو تەندروستی باشە

ئەگەر مرۆڤێك هەبێ ، ئەوبەری ترس لە سواربوونی فرۆکە دایبگرێ ، ئەوە کچێکی یوگسلافی‌یەو ناوی « فیسنا- فونوفیش »ە لە بەرزایی « ١٠ » هەزار مەترەوە لە ئەنجامی تەقینەوەی فرۆکەیەکدا لە ئاسمانا بەسەر چیکوسلوفاکیادا ئەژێبشت ، کەوتۆتە خوارەوەو ئەم کچە تاقە کەسێك‌بوو لەناو هەموو ئەوانەی لە فرۆکەکەدا بوون ، رزگاری‌بوو ، ئیستایە سەلامەتی ئەژی‌و .. دوای ئەو رووداوەش چل گەشتی تری ئاسمانی کردوە .

ئەم کچە قژ زەردە چاوشینەی تەمەنی بیست‌و دووساڵە ، لە فرۆکەیەکی یوگسلافیدا کاری ئەکرد .

فرۆکەکە بە ئاسمانەوە تەقیەوەو ٢٧ کەسی تریشی تیابوە ، هەموویان مردن ، بەڵام «فیسنا» رزگاری بوو ، دوای چل ڕۆژ تیمار کردن چاکبوەوەو لە نوخۆشخانە بە ساغ‌و سەڵامەتی‌و چست‌و چالاك هەروەکو پیش رووداوەکە چژن بو ئاوا دەرەچو وچۆتەوە سەر ئیشەکەی خۆی لە کومپانیای فرۆکەوانی یوگسلافیا ، بەڵام ئەمجارەیان کاروباری لە ئاسمان نیە بەڵکو لە سەر زەمین .

لەکاتی سەیرکردنی لاشەکانی ئەو کارەساتەدا دەرکەوتوە کە هەموویان ماسولکەکانی دڵیان دڕاوەو هەندێکیان توشی دڵبجڕان بوون ، ئەویش لە ئەنجامی دەربەرینی کوتوپڕیان لە ناو فرۆکەکەوە بۆ ناو هەوا لە بەرزایی (١٠) هەزار مەترەوە .

« فیسنا » ناتوانی هیچ شتێکی ساتی تەقینەوەکەی بیربکەوێتەوە ، بەڵام شارەزاکان ئەڵێن ، ئەم لە دواوەی فرۆکەکەدا بوە وە و ئلکی فرۆکەکەش لە کاتی تەقینەوەکەدا جیا بۆتەوەو کەوتۆتە سەرشاخێك‌و ئەو لەوێوە کەوتۆتە خوارەوەو بە سەر سەهۆڵ بەندانی شاخەکەدا گل بۆتەوە .

کە فەللاحەکانی ئەوناوە دۆزیانەوە ، بە بوراوەی دبان‌و کەوتبوە ناو دراستانەکەوە ، کە پزیشکەکان سەیریان کرد . زانیان توشی خوین بەربوونی میشك‌و بڕبڕەی پشتبوە سەرەڕای جگەرو گورچیلەو ئەو برینانەی تر کە لە فاچ‌و دەستیا بوەو نیوەی لەشیشی ئیفلیج بووبوو .

ئەم کچە ، دوای هەشت مانگ ، شوی بە ئەندازیاریکی شارەزایی فرۆکەکردوە ، پزیشکەکان ئەڵێین « فیسنا » بە شیوەیەکی ئاسانی منالی ئەبێ !

بەرهەمێکی نوێ

لە پاراوەکانی کۆتایی زانیاری (پەندی پێشینان لە شیعری کوردیدا) ناوی کتێبێکی (١٧٦) لاپەڕەیی‌یە ، کە مامۆستا کریم شارەزا ئەندامی یاریدەری کۆرداینلاوە بەم دوایە کەوتە بازاڕەوە ..

مامۆستای دانەر لە کتێبەکەیدا پێناسێکی بەندی پێشینانی کردوەو تەرخ‌و دەورەکەی لەناو کۆمەڵدا دەرخستووەو چەند نمونەیەکی شیعری هێناوە کە پەندیان تیدا بەکار هاتووەو لیبانی کۆڵێوەتەوە .. ئەمجا فەرهەنگێکی بۆ ئەو پەندانە داناوە کە لە شیعرەکانی کوردیدا هاتوون‌و لە دوایی‌دا پیرستێکی بۆ ئەو شاعیرانە کردووە کە پەندیان لەناو شیعرەکانیاندا بەکار هێناوە .

★

بەیان

ژمارە یەکی نوێ کەوتە بازاڕەوە

لەم ڕۆژانەدا ژمارە (٣٩)ی گۆڤاری (بەیان) و لەگەل هەڵهاتنی خۆری ساڵی تازەدا، کەوتە بازاڕەوە .. بابەتەکانی ئەم ژمارەیە بریتی‌یە لەگەلی باس‌و وتاری هەمەچەشن‌و سوود بەخش ، دیارترینیان ئەمانەن :

گەلەگاری - کاردێ گەلاڵی خوێنرێژانی
نابولسی پێش فروید خەونی لێکداوە
لە نێوان کۆن‌و نوێدا - حلمی علی شریف
بەراوردێك - حسن عارف
چەند راستیەك دەربارەی خۆکوشتن
سەرەتایەك بۆ ئەدەبی منداڵان
هەوڵدانێك بۆ تێگەیشتنی کۆمەڵ
شەوبا - شیعر - نەژاد
عزیز سورمێ
چاوخشاندنێکی خێرا بە سینەمای زایۆنیزم‌دا - محمود زامدار
ئەلبەرتین سارازان - صلاح شوان
شارو هەواڵێکی تر - چیرۆك - احمد قادر سعید
ئولە شیعر - شیعر - ئازاد جندیانی .
ئاوێنەی مۆجیزە - عزیز ئەسین .
سۆراغی‌ووشەکان - مدحت بێخەو -
ڕەنجی شانی جوتیارێك - چیرۆك - سلام مەنمی
بۆ کچی کوێستان - سلام محمد
دان پیانان - چیرۆك - ڕووف بیگەرد -
شوشەیی خوێن - ڕەخنە - دلشاد علی
نەرینێکی کۆن - چیرۆك- احمد سید علی بەرزنجی -
پەلکە زێرینە -
سەمای کەلان - فواد حسین -
گۆشەی خێزان
بوك گواستنەوە لە لادێ - کاکە زیاد -

بشیلە یەك ئەبێتە هۆی سوتانی سێ خانو

● لە شاری توکیو شیلەیەکی راپانی نازدر بۆتە هۆی بەوەی ئاگر لە سێ خانو بدرێت ، بێ ئەوەی بتوانرێ جاوەنی شیلەکە بکرێ (ریوسویشی‌یە) شیلەکەی بەتەیا لە هەموو جێ هێشتوەو زۆرای هۆکەکەی دا هەرساندوە و ئەردانەکاوریشمینەی لەملی شیلەکەدا بوە ، ئەری ریوەی لەسەر وەتاڕ بەرزبۆتە کاویەکەی ئەری ناودەکرێ و هەموی سوتاندوەو ئاگر شالاوی بردوە بۆ دروەی تریشت ئەوەخانوە .

ئەمەیەکی ئەمریکایی سەرخۆش ئەبێت‌و لە لزقەنتەیەکا شەش پالتۆی دزیوە

ریچارد کنج مۆختاری ناوچەی (ئەندبنداس) راستی ئەوەی وتوە کەوا زۆر سەرخۆش‌بوە بۆیە ئەو شەش پالتۆیەی دزیوە کاتێ خۆدن‌لوقەنتەکە فرمانی پێ‌کردوە کە بچێتەدەرەوە . ئەوەوخارە پەشیمن ناهەیەکی داوە بەو کەسانەی کە بەیوندیان بەو هەسەلەیەوە هەبوە ، وە پەشیمان ناهەشی پێشکەشی هەمو خەڵکی شارەکە کردوە ..

موخنارەکە وتویەتی .. هیچ عوزرێکی نییە بۆ ئەو کارەی کردویەتی چونکە سەرخۆش بوەو هەیتێکی داوەو وای‌لێ‌کردوە کە خۆی بزرانەگیرێت .. دەسەڵاتی شارەکە وتویەتی .. ئەو موخنارە لە لزقەنتەکەدا لەگەل خەڵکەکەدا کردویەتی بە مشتومڕ بۆیە خاوەنی لوقەنتەکە دەری کردۆتە دەرێ .. چۆنە دەرێ‌و دوای چارەکە سەعاتێك گەڕاوەتەوە چەند گوبەندێکی تری ناوەتەوە ئەمجارە کە خاوەن لوقەنتەکە دەری کردوە بری داوەتە ٦ پالتوو بردونی موەعی کشتی شارەکە چوار پالتوی هێناوەتەوە بەڵام دوانیان سەری تیاچوە پۆلیس وتویەتی : ئەم مەسەلەیە ئەخەینە بەردەم دادگا ..

شارەزایی ژنە سەرەك وەزیرانێك

ستوکهولم : سەوڵفیج فایلین ژنی سەردەك وەزیرانی سوید بۆ ناپەژایی پشتاندان بەرامبەر سیاسەتی ڕێشتبیرانەی حکومەتی مردەکەی بۆ ماوەی ٢٤سەعات مانی لە نان خواردن درت .. لەگەل ٣٦٥ ئافرەتا رێك‌کەوت کە بۆ ماوەی ڕۆژێك تا ساڵێك‌مان لە خواردن بکرن بۆ ئەوەی حکومەت‌ئەو خواستە ئەبەتیاتە بەمەلێنی کە سیاسەتی ڕێشتبیری نە وڵاتا پێ‌بەردەدەستێ .

بومەلەرزەیەك لەسەر ئەستێرەی مەریخ

شارەزاکان لە ئەقیتای ئاسمانی باسدون لە کالیفورنیا بڵاویان کردەوە کە توانیویانە شتێ ئەمار بکەن کە لەوەنەچێ بووەلەرزەیەك بووبێ لەسەر ڕووی مەریخ ڕووی دابێ .

فایکینگی ژمارە (٢) ڕووداوی بوومەلەرزەیەکی لەسەر زەوی مەریخ تومار کردوە .

ئەمەو قسەکەرنگی ڕەسمی لە ئاژانسی سامسا بۆ کاروباری ئاسمان پەنجەی بۆ ئەوە درێژکرد کە ئەو بنکەیە ئاگاداری ئەو ڕووداوە بە بووەلەرزەیەکی ڕاستەقینە بسەلێنێ ، چونکە زانیاری ئاسمان دەربارەی شێوەی بووەلەرزەی سەر ڕووی ئەستێرەی مەریخ هیچ جۆرە بۆچوونێکیان نییە .

Institut Kurde de Paris